

propter quatuor. primo quia quicquid aliquis habet maiore deuotione ad sanctum minorem quam ad sanctum maiorem. Ex deuotione autem magis dependet orationis effectus. secundo quia quibusdam sanctis daturum est in aliquibus specialibus causis precipue patrocinari sicut beato anthonio ad ignem infernalem. tertio ut honor debetur exhibeat omnibus a nobis. quarto quia plurimum orationibus quam dogis impetrat quod unus oratione non impetrare.

**Q**ueritur etiam quare non inuocamus christum ut oret pro nobis cum ipse secundum quod homo dicatur sanctus sanctorum. et ei secundum quod homo orare conueniat. **R**espondeo est quidam actus. **R**espondeo autem sunt precipue larii suppositi. et ideo si diceremus christe ora pro nobis nisi aliquid addere. videremur hoc ad personam christi referre. Et ita videretur esse consensum vel errorem nestorianorum qui distinxit in christo personam filii hominis a persona filii dei. vel errorem arrianorum qui ponit personam filii minorem patre.

**V**n ad hos errores vitandos non petimus eius orationem dicentes christe ora pro nobis. sed potius eius miseracionem dicentes. christe audi nos et miserere nobis. **S**ed obicitur contra predicta quia aut sumus digni ut sancti pro nobis orent et tunc etiam nobis non inuocantibus eos pro nobis orent. Aut sumus indigni et tunc etiam si eos inuocemus pro nobis non orent ergo superfluum videtur omnino interpellare quod pro nobis orent. **R**espondeo quod non est superfluum. quia ex hoc aliquis dignus fit ut oret pro eo aliquis sanctus. cum ad ipsum in sua necessitate cum deuotione recurrit.

- De sacramentis in cōi. i.
- De cathecismo et exorcismo. ii.
- De baptismo. iij.
- De effectu baptismi. iij.
- De baptisandis. v.
- De baptisandis. vj.
- De sacramento confirmacionis. viij.
- De sacramento eucharistie. viij.
- De materia eucharistie. ix.
- De forma consecracōis eucharistie. x.
- De ouersione que fit in eucharistia et quomodo corpus christi est ibi post ouersionem. xj.
- De accidentibus remanentibus in eucharistia. xij.
- De ministerio eucharistie. xij.
- De celebracione misse. xiiij.
- De defectibus contingentibus in missa. xv.
- De audicionē misse. xvi.
- De usu eucharistie. xvij.
- De impedimentis vsus eucharistie. xvij.
- De efficacia eucharistie. xix.

Incipit liber quartus. De sacramentis in cōi. i. p. m.

**E**xpositio per dei gratiam per modum dulo tenuitatis mee tribus partibus huius summe. s. prima. de preceptis. Et secunda de virtutibus et viciis. Et tertia de contractibus. Restat vltima persequi quartam partem eiusdem que est de sacramentis.

Et primo dicendum est de sacramentis in cōi. secundo de tribus sacramentis in speciali. s. de baptismo confirmacione et eucharistia.

**C**irca primum primo dicendum quid sit sacramentum et in quibus consistat. secundo dato quod sacramenta consistant non tantum in rebus sed etiam in verbis de variacione verborum sacramentalium. tertio de numero et ordine sacramentorum noue legis. quarto de effectu ipsorum. quinto de ministris. sexto de reuerentia. **C**irca primum sciendum quod de re sacramenti noue legis dicitur quod habet tres rationes. s. naturalis similitudo ex qua habet aptitudinem representandi. Actualis institutio occulta et expressa ex qua habet ordinacionem determinatam respectu huius significati. Et spiritualis sanctificacio ex qua habet virtutem efficiendi illud signatum. hec autem tria complectitur expressse diffusio sacramenti quam ponit beatus doctor sancto. vic. li. vj. de sacram. pte. nona. c. ij. dicens quod sacramentum est materiale elementum extrinsecus oculis suppositum. Ex institucione significans. Ex similitudine representans. Et ex sanctificacione aliquam gratiam inuisibilem conferens. Sumitur autem in predicta diffinitione elementum pro quacunque re sensibili. Oculis vero figuratur ibi cōiter pro quocumque sensu. similitudo autem sumitur ibi non pro similitudine precipacionis. s. eiusdem qualitatis quia talis similitudo non posset esse visibilium ad inuisibilia. sed pro similitudine representacionis secundum quamdam proportionabilitatem. **V**t sicut se habet aqua ad lauandum sordes corporales sic gratia ad spirituales. **E**sto autem commune omnibus sacramentis tam legis nature quam legis scripture quod legis noue quod consistant in rebus visibilibus inuisibilibus gratiam significantibus. speciale tamen est sacramentis noue legis quod consistant etiam in verbis cum sint ordinata principaliter ad sanctificacionem. sanctificacio vero creatura fit per verbum dei et oracionem secundo the. iij. **V**nde magister sententiarum. li. iij. dist. i. dicit quod sacramenta consistunt in duobus. s. in verbis et rebus que etiam duo tanguntur in predicta diffinitione. Nam res tanguntur ibi per hoc quod dicitur materiale elementum. verba vero intelliguntur per hoc quod dicitur ex sanctificacione quia habet fit per verbum dei ut dictum est. **R**equiritur etiam in sacramentis sancta secundum huiusmodi quod secundum magister apprehendi possunt sub rebus. **I**n tunc est perferendus requiritur quod in verbis intelligitur.

**C**irca secundum. s. de variacionibus verborum sacramentalium quorundam plura. s. v. liceat variare verba determinata in alia verba significata id est. **R**espondeo quod non vnde secundum theologos subtiliter considerantes baptismum non esset si quis in nomine genitoris et geniti baptizaret quia non est data uis nisi nominibus personarum principaliter significantibus. dicta vero nomina licet per se ipsa supponant non tamen significant modo principali sed potius nuncios siue effectus personales secundum per. et. secundo.

Quidā vō canoniste vt gof. et jo. dixerūt qsi quis mō p̄dicto. s. in nomie genitoris et geni ti baptisaret baptisat⁹ esset. tūc tñ esset q re baptisaret sub addicōe. **V**trū addicō v̄l di minucō impediāt baptisū. **N**ē q circa omēs istas mutacōes que possunt in forma sacramen torū dīngere duo possunt cōsiderari vñ qui dē ex pte ei⁹ qui p̄fert verba cui⁹ intencio requiritur ad sacramtū vt infra dicit⁹. et ideo si intendat p̄ h̄mōi addicōnem v̄l diminucōz aliū ritū inducere qui nō sit ab ecclesia rece ptus nō videt⁹ p̄fici sacramtū qz nō videt⁹ q intendat facere qd facit ecclesia. Aliud est ex pte significacōis verborū. cum em̄ verba o perentur in sacramtis qntū ad sensum quē fa ciūt. optet cōsiderare vtrū p̄ talem mutacōnez tollatur sensus verborū debet⁹ qz si sic mani festū est q tollitur virtus sacramti. Circa di minucōz igitur sciendū qsi diminuat⁹ aliquid eorū que sunt de substācia forme sacramtalis tollitur debitus sensus verborū et ideo nō p̄ ficitur sacramtū. **V**n dicit dionisi⁹. li. de spiri tusancto si quis ita baptisari p̄curet vt de p̄e dictis noibus vñum p̄termittat. s. patrem aut filiū aut spiritūsanctū sine p̄fectōe baptisabit. Si autē subtrahat⁹ aliqd qd nō est de substā cia forme tal. diminucō talis nō tollit debitū sensum verborū. et p̄ cōsequēs nec sacramti p̄ fectionem. sicut in forma eucharistie q est. h̄ est em̄ corpus meū. li em̄ sublatū nō tollit de bitū sensum verborū. et iō nō impedit p̄fectio nem q̄uis possit dīngere q ille q p̄termittit ex negligēcia v̄l cōtēptu peccet. **C**irca addi cionē vero cōsiderandū est q dīngit aliqn ap poni qd est corruptū debiti sensus. puta si ali quis dicat i noie patris maioris et filij mino ris sicut ariziani baptisabant. et iō talis addi cō tollit vtutē sacramti. Si vō fit talis addi cō que nō auferat debitū sensum. nō tollit v̄ tus sacramti. **S**z nūquid refert vtrū talis ad dicō fiat in p̄cipio. medio et fine. **N**ē q nō vñ si aliquis dicat. ego te baptiso in noie pa tris omnipotentis et filij ei⁹ vñigeniti et spi ritusancti pactū erit verū baptisma. Et simi liter si quis dicat ego te baptiso in noie p̄is et filij et spūs sancti. et beata v̄go te adiuuet erit verū baptisma. et similiter si quis dicat e go iohānes baptiso te. zc. hec tho. **Q**uid si dicatur ego te baptiso. in noie patris et filij et spi. s. et beate v̄ginis. **N**ē q nō est baptisat⁹ quia dicitur. i. cor. x. nūquid paul⁹ p̄ no bis crucifix⁹ est aut in noie pauli baptisat⁹ e stis. sed hoc verum est si in nomine beate vir ginis intelligat⁹ baptisari sicut in nomine tri nitatis quo baptisat⁹ cōsecratur. talis em̄ sen sus cōtrari⁹ est vere fidei et p̄ dñs tolleretur vir tutē sacramti. si vō itelligat⁹ q addi⁹ i noie be ate virgis n̄ q nomē beate v̄ginis aliqd ope⁹ i baptismo. s. vt ei⁹ intercessio p̄sit baptisato ad cōferēdū ḡciā baptismalē. n̄ tollit p̄fectō sa cōmēti. h̄ tho. **Q**uid si oracō aliq̄ distingua⁹ cōta formā baptismi. **R**ndit sco. q nō est baptis m⁹ qz distinctio nō p̄t determinare alteram p tem. et idem dicit si appponat⁹ addicō aliqua

q n̄ extat. **V**trū corruptio impediāt effectū sacramenti. **N**ē aut est tanta corruptio q non manet idem sensus aliquo mō et tūc nō est sac mētū. aut n̄ ē tāta qn maneat sensus s̄m vsus accōmodacōnem licet nō secundū institucōis prime rectā formacōnem. sicut patet in pue ro balbuciēte q tamē intelligit⁹ et est exēplū s̄m p̄fici. si dicere⁹ olli p̄ illi. et tūc est sacra mentum si fiat ex simplicitate non ex dīoe si ue apteā siue aptepost. vñ dicit⁹ de dīe. di. iij. retulerūt. Qd si dīngat aliquē infringen do linguā p̄pter ignorāciā dicere in nomine patrias zc. nō ē rebaptisand⁹ qz san⁹ est sen sus hec bon. **V**trū interzupcō impediāt. **N**ē qsi sit tanta interzupcō verborū q intercīpia tur intencō p̄nūciātis. tollitur sensus debet⁹ et p̄ dñs v̄t sacramti n̄ tñ tollit⁹ qn ē ita pua interzupcō q p̄ferētis nō aufert intencōz et i tellectū. hec tho. **V**trū trāspōsicō impediāt. **N**ē si mutet sensum locucōis qz h̄z ex vi ordi nis verborū impeditur v̄t sacramti vt si di cat⁹ ego patris et filij baptiso te in noie spi ritusancti. qz ex vi ordinis tal est sensus ego qui sum patris et filij. baptiso te zc. qz ex vi v̄ borū nō est sensus q ego baptisem te s̄ aliqd in te p̄ nomē patris zc. Si autē sensum locucō nis nō variant nō tollitur v̄t sacramti se cundū qd p̄ba dicit qd noia et verba trāspōsi ta idem significāt. h̄ rich. **A**ttēdenda est etiāz intencō si em̄ fiat trāspōsicō ex simplicitate si ne erroris dogmatifacōne nō nocet. vt si dice rem in noie pa. et si. zc. **R**acō hui⁹ est qz ordo intelligit⁹ in ip̄is v̄bis eo q filij p̄cedit a pa tre. et ideo ita nō opozet exprimere ordinez sicut noia p̄sonarū. Si autē fiat ex malicia nocet. qz mutare formā ecclesie nō est bonū.

**C**irca terciū. s. numerū et ordinē sacmēto rum noue legis sciendū q sacramta noue legis sunt. vij. s. baptism⁹. cōfirmacō eucharis tia. penitēcia. extrema vñctio. ordo. et matri moniū. sunt em̄ ordinata ad medicandū infir mitates spūales que sunt septem. est em̄ infir mitas pene et culpe. Infirmitas culpe est tri plex. s. origialis cōtra quā est baptism⁹. actua lis mortalis contra quam est penitēcia. et actualis venialis contra quā est extrema vñ ctio. Defect⁹ aut pene est qd duplex. s. ignorā cia cōtra quā est ordo in quo traditur p̄as dī scernendi. Infirmitas cōtra quā est cōfirmacio Malicia cōtra quā est eucharistia. et ex his cō flata cōcupiscētia cōtra quā est matrimonium **N**ec em̄ qtuor vt dicit beda ex peccato nobis inflicta sunt. Sciendū em̄ s̄m rich. q semp di gne recipiēt sacramtū ordinis cōfertur ali qua illuiacō cōtra ignorāciā que est in homi ne racōne peccati originalis tantū. licet non semper appareat in effectū hominē illumina cōnem recepisse talem illa tñ illuminacō totā illā ignorāciā non tollit sed minuit. Dicit⁹ aut quodlibet p̄dictorū sacramtorū vñum sacramētum ab vna p̄fectiōe finis sicut dicit⁹ vna dom⁹. qz licz in ipsa gerātur plura totūz tñ qd ibi gerit⁹ ad vñū significandū et efficiē dum ordinatur. **P**rimo autē ordinantur illa

sacramenta q̄ respiciunt cōiter om̄s puta bapti-  
sm⁹ confirmacō eucharistia p̄nia extrema unctō  
Postea q̄ respiciunt specialiter aliquos ut vlti-  
ma duo ordo et matrimoniu. Inter prima vō  
q̄nq; primo ordinatur illud qd̄ est sacramentū  
intracū. s. bap. vltio illud qd̄ ē exēciū. s. ex-  
trema unctio. media aut̄ sunt p̄grediēciū. in-  
ter que primo ordinatur illd̄ qd̄ p̄tinet ad ḡ-  
cie collate cōseruacōnem. s. confirmacō. scdo il-  
lud qd̄ est ad eius augmētum et roboracōnez  
s. eucharistia. terco illud qd̄ est ad ei⁹ si sit a-  
missa repacōnem. s. penitencia. Inter vltia vō  
duo. primo ordinatur illd̄ qd̄ respicit p̄fectos  
s. ordo. scdo illd̄ qd̄ respicit imp̄fectos. s. ma-  
trimoniū. **D**ubitarz aut̄ aliq̄s de asp̄sione a  
que b̄ndicte an sit sacramtū p̄ eo q̄ est cōtra p̄-  
dicta venialia remediū. **R** q̄ nō est sacramtū  
q̄ p̄ asp̄sionē aque b̄ndicte remittūtur venia-  
lia p̄ modū meriti inquantū. s. excitat motū  
volūtatis siue feruorē caritatis p̄ quem fit re-  
missio peccatorū venialiu nō tanq̄ p̄ vim sac̄-  
menti. sacramta vero significant rem sac̄ā ut  
sacramtē actū p̄ virtutē sacramti n̄ p̄ modū me-  
riti. hec rich. s̄m aut̄ tho. in q̄rto. aqua b̄ndi-  
cta ordinatur directē ad tollēdum impedim̄  
tū vñ datur cōtra neq̄ciaz demonū et venialia  
et om̄e qd̄ p̄t impedire sacramtorū effectū. **V**n  
de nō est sacramtū sed quoddā sacramētale  
quasi disposicō qd̄az ad sacramta. **E**t nota  
q̄ cū aqua nō b̄ndicta addit̄ aque b̄ndicte. fit  
s̄m bo. i. iij. sen. di. xij. q. v. tota b̄ndicta. et  
idē est de oleo nō cōsecrato ex. de ole. ec. q̄ in  
dubijs et idem dicunt tho. et pe. **D**ubitaret  
etiā aliq̄s de iuramēto vñ sit sacramtū cū  
vocetur cōiter. sacramtū iuramēti. **R** q̄ h̄z  
q̄ndā habitudinē ad res sacras. inq̄ntū. s. est  
cōtēllacō qd̄ā p̄ sacra vñ aliq̄d sac̄. et ex h̄o  
dicunt iuramētū esse sacramtū. nō eadem rōe  
qua nūc loq̄mur de sacramtis sed equoce sum-  
pto nōie sacramti vel analogice. s. s̄m diuer-  
sam habitudinē ad aliquid vñ qd̄ est res sa-  
cra. hec tho

**O**irca q̄rū. s. effectū sacramtorū sciendūz  
q̄ effect⁹ sacramtorū noue legis est du-  
plex. vñ principalis. s. gracia ḡtū faciēs ad  
quā principaliter ordinat̄. Alius secundari⁹  
pambul⁹ et disposicō et ordinacō ad vltio-  
rem p̄fectionē. s. gracia ḡtū faciētes. **E**t iste di-  
citur caracter vñ aliquis ornat⁹ aie in sacra-  
mentis in quib⁹ nō imprimitur caracter. **D**i-  
cuntur aut̄ sacramta causare duo p̄dicta s̄m  
boñ. nō quasi faciāt ea in aia sed q̄ vñ dei su-  
scipientib⁹ sacramta assistit ad infundendum  
illa ex ordinacōne sua. m̄. vlti. qui crediderit  
et baptisatus fu. sal. erit. **V**n dicit aug⁹. ix. d̄  
ci. dei. c. vij. q̄ sp̄s sanct⁹ opat̄ intrinsec⁹ ut  
valeat medicina q̄ exhibet̄ extrinsec⁹. **A**ssistit  
aut̄ ad hoc tūc vñ diuina merito passionis  
xp̄i. **V**n sup̄ illd̄ Ro. v. in similitudinē puaricaci-  
onis ade. dicit glo. ex latere xp̄i p̄fluxerunt  
sacramta. s. aqua ablucōis et sanguis redem-  
pcionis. p̄ que saluata est ecclesia. et speciali-  
ter de baptismo habet̄ de ole. di. iij. ap̄rie et  
ex de bap. maiores. s. caute. **S**i querat̄ qd̄

fit caracter put̄ hic accipit̄. dicend⁹ q̄ s̄m q̄  
elici potest ex scriptis magistrorū caracter est  
quoddā sp̄uale signū aie diuinit⁹ imp̄sum. ḡ-  
cie significatū et q̄ntū est de se ad gracia d̄-  
spositiū. dei cui⁹ gracia est et similitudo cō-  
figuratiū et populi dei s̄m fidei statū distinctū  
nū reddens hoīem habētem ip̄m sp̄ualiū actu-  
um cōmunicatū cuiusmodi sunt mīstracō vñ re-  
cepcō sacramtorū. et indelebiliter p̄māsum  
vñ aug⁹. caractere semel imposito nunq̄ ali-  
quis eo carebit. **H** aut̄ verū nō esset nisi p̄ sac̄-  
mentū illd̄ aliq̄d p̄petuū aia recipet. **Q**uia ve-  
ro ut dictū est caracter est signū distinctū po-  
puli dei s̄m statū fidei. **I**deo imprimit̄ tū in  
sacramentis recipientib⁹ determinatum fidei  
statū. **T**riplex ē autē status fidei in ecclesia  
militante et secundum hoc est triplex distin-  
ctio sicut in exercitu. prima cōmunis totic⁹ et  
ercit⁹ ab alio exercitu. scda specialis militū  
a popularib⁹. tercia specialissima ducis ab v-  
trisc⁹. prima respicit statū fidei gignende et h̄  
fit p̄ caracterem baptismi. scda statū fidei de-  
fendende ab aduersarijs et h̄ fit p̄ caractere⁹  
confirmacōnis. tercia statū fidei multiplicande  
in alijs et docēde et hec fit p̄ caractere⁹ ordi-  
nis. prima est bonorū a malis seu fidelū ab i-  
fidelib⁹. secunda forciū ab infirmis. tercia  
clericorū a laicis hec boñ.

**O**irca q̄ntū. s. ministros sacramtorū q̄runt̄  
plura. s. vñ potestas mīsterij oueniat e-  
ciaz malis in sacramtis. **R** q̄ sic. qd̄ā em̄ sunt  
de substācia sacramti et h̄ omīssa sacramta e-  
uacuant. quedā vō cōgruēcia et hec si omittit̄  
nō euacuat. bonitas vero ministri de cōgruen-  
cia est nō de substācia. **N**az ea que sunt de sub-  
stācia oportet esse certa. bonitas vero ministri  
incerta est iō si desit nō est min⁹ sacramtū vñ  
aug⁹. sup̄ i⁹ jo. primo sup̄ quē videris zc. dic⁹  
quid inquit tibi facit mīster mal⁹ vbi bon⁹ ē  
dñs et habet̄ de ole. di. iij. baptismus. **R** d̄ h̄  
etiā est ar. e. di. c. roman. ex. e. q̄tuor. c. sequē-  
tib⁹ et plurib⁹ alijs. **V**ñ sanctitas mīstri  
opetur aliquid ad effectū sacramti hoc est q̄  
rere vtrū sanctior minister meliorē effectū sa-  
cramti faciat. **R** q̄ nō vñ aug⁹. sup̄ jo. tra-  
ctatu. v. et habet̄ de conse. di. iij. cū baptis-  
atur. n̄ datur inquit imp̄ baptism⁹ p̄ impes mi-  
nistros. **H** id etiā p̄batur in plurib⁹ alijs. c. e-  
iusdem distinctōis. **S**ciendū tñ q̄ in sacra-  
to quedā sunt substācialia et in his nō pl⁹ va-  
let opacō boni ministri q̄ mali q̄ deus ibi o-  
peratur ut actor hō ut minister. quedāz vero  
non sunt substācialia ut sacramtalia et orōes  
et h̄mōi. et in his p̄t valere sanctitas et boni-  
tas ministri et h̄ p̄ accidēs nō p̄ se quātū. s. ad  
aliquos effect⁹ accidentales sacramento nō esse  
ciales s̄m pe. et rich. vel dicend⁹ q̄ illud qd̄ ē  
effect⁹ sacramti nō impetrat̄ orōne ecclesie  
vñ ministri. sed solū passionē et merito xp̄i. cu-  
ius vñ opatur in sacramtis ut dictū est. vñ  
effect⁹ sacramti nō datur melior p̄ ministrū  
meliorē. al i⁹ tñ annexū impetrari p̄t recipiē-  
ti sacramtū p̄ deuocōz mīstri. s̄ tñ mīster nō o-  
patur s̄ impetrat opandū a deo. sancti em̄ ali

quoniam inueniuntur baptizando obtinuisse his quos baptisabant sanitatem corporis. ut sanctus Hieronymus Constantino mundacionem leprosi. **¶** Vtrum mali peccent dispensando sacramenta. **¶** Et quod sic nam aliquis in agendo peccat ex hoc quod operatur non secundum quod oportet ut per plerumque. v. ethi. est autem diuini ens ut ministri sacramentorum sint iusti et mundi quod ministri debent domino conformari secundum illud leuitici. xxi. sancti eritis. etc. et ideo non est dubium quod mali exhibentes se ministros dei et ecclesie in dispensacione sacramentorum peccent. et quod hoc peccatum pertinet ad irreuerentiam dei et contuminationem sacramentorum quantum est ex parte ipsius hominis peccatoris. licet sancta secundum se et incontaminabilia sint. consequens est quod tale peccatum est mortale ex genere suo. hec tho. **¶** Vtrum malus minister cui offertur puer baptizandus in periculo mortis existens sit peccator. **¶** Et ut infra ubi agitur de his que requiruntur ex parte baptisandum. **¶** Vtrum suscipiens sacramentum a malo ministro peccet. **¶** Et ille qui ad sacramenta accedit suscipit quidem sacramentum a ministro ecclesie non in quantum est talis persona sed in quantum est minister ecclesie. et ideo quantum diu minister ab ecclesia toleratur. ille qui ab eo suscipit sacramentum non communicat ei peccato sed communicat ecclesie que tam per ministrum exhibet eum unde non peccat in hoc nisi forte per accidens communicando ei peccato vel consensiendo si hoc ipso faueat ei vel foueat eum in peccato. unde dato etiam quod malus presbiter peccet sacramentum offerendo non tamen oportet quod sumens vel petens ab eo et per eam necessitatis peccet. propter duo. primo quod non potest esse certus quod ille sit in peccato mortali cui spiritus sanctus cooperatur ministrum iustificacionis impium. secundo quod petit quod iustum est quod sacramenta a suo presbitero recipere debet. nec per hoc cogit nec inducit eum ad peccandum quod ille reddere potest non peccando quod debet. Si vero ab ecclesia non toleratur puta cum degradatur suspenditur vel excommunicatur. peccat qui ab eo recipit sacramentum. quod communicat peccato ipsius nisi cum in necessitate suscipiet ab eo baptismum. hoc de tho. et pe. **¶** Vtrum angeli possint esse ministri sacramentorum. **¶** Et ut supra dictum est tota virtus sacramentorum a passione christi diuinitatis que est eis secundum quod homo cui in natura conformatur homines non angeli sed secundum passionem dicitur mortificari ab angelis minoratur ut patet ad hebreos. xii. et ideo ad homines pertinet dispensare sacramenta non ad angelos. Sciendum tamen quod sicut potentiam suam non alligauit deus sacramentis quin possit sine sacramentis effectus sacramentorum offerre ita etiam potentiam suam non alligauit ministris ecclesie quin etiam angeli possint veritatem ministerij offerre in sacramentis. et quod boni angeli sunt nuntij veritatis ideo si aliquid sacramentale ministerium a bonis angelis perficeretur ratum esse habendum quod constare debet hoc fieri auctori diuina sicut quedam templa dicuntur misterio angelorum consecrata. Si vero demones qui sunt spiritus mendacij aliquid sacramentale ministerium exhiberent non esset ratum habendum. hec tho. **¶** De intentione autem et fide utrum requiratur in ministris sacramentorum vide infra ubi agitur de his que requiruntur ex parte baptisandum.

runter ex parte baptisandum.

**¶** Circa sextum. si iteracio sacramentorum. **¶** Quoniam plura. si. vtrum possint iterari. **¶** Et tria sacramenta penitus iterari non possunt nec debent scilicet baptismus et ordo. i. q. i. quidam in principio similitudine confirmacionis. de consensu. di. iij. dictum est et c. de homine quod ergo non possunt iterari ideo nichil facit qui iterat. quod vero non debet. ideo qui scienter iterat grauissime peccat. Reliqua vero quod tuos iterari possunt. i. matrimonium. xxxi. q. i. aperiunt et c. se. Item eucharistia de consensu. di. ij. quotidie. Item penitentia ex. de pe. et re. omnis Item extrema unctio xxxv. di. illud. **¶** Racio autem horum est quod nullum sacramentale nec sacramentum quod habet effectum perpetuum debet iterari. quod ostenditur sacramentum non fuisse efficax ad faciendum illud effectum et sic fieret iniuria illi sacramento i. q. i. quidam. sacramentum autem quod habet effectum non perpetuum potest iterari sine iniuria ut effectus perditur merito recuperatur. quod ergo prima tria effectum habent perpetuum. imprimunt enim caracterem indelibilem in anima qui ex quo semel imprimatur amplius non potest imprimi et ille effectus primus sine quo nichil fit est perpetuus ideo non possunt nec debent iterari. et quod etiam sic statuit dominus. unde si aliquis resuscitaretur non esset rebaptizandus vel reordinandus vel confirmandus. **¶** Secundum autem est de alijs quatuor sacramentis. probatur si diuersitas ab aug. xxi. q. vij. licite et c. i. q. i. quod quidam. Quidam autem dicunt quod nullum sacramentum est iterandum. per quibus facit aug. dicens nullum sacramentum est iniuria faciendum ergo nullum sacramentum est iterandum quod de tali iniuria loquitur de consensu. di. iij. ostenditur. Concordando vero per diuini sine iudicio quod sacramentum iterari potest intelligitur dupliciter. vno modo respectu eiusdem summe et sic verum est quod supradicta quatuor sacramenta possunt iterari. quod ab eodem possunt pluries summi. Alio modo respectu eiusdem effectus et sic verum est quod etiam illa quatuor iterari non debent. si enim iterarentur ad eundem effectum in numero ad quem prius fuissent sumpta et collata. fieret ipsis iniuria ac si fuissent prius ab effectu suo vacua cum tamen semper habeant suum effectum nisi aliter impedimentum ex parte summe. Iterari tamen possunt ab eodem ad effectum novum sine iniuria sacramenti ratione predicta. **¶** Que est pena iteratio offerentis baptismum. **¶** Et qui scienter aliquem rebaptizauerit secundum hostiam. de apostolica talis si sit clericus est secundum canones deponendus ar. de consensu. di. iij. eos quos et c. qui bis. si sit laicus est excommunicandus et pena grauiori plectendus ut dicitur ibidem nec potest ordinari unde etiam a scholasticis qui ministerium presbiteri scienter presbitero rebaptizanti si publicum sit non debet ad ordines promoueri nisi religionem intret ubi fauore religionis potest secum dispensari. Si vero sit occultum cum de pena penitentia egerit promoueri potest ex de apostolica. ex literarum. Si vero rebaptizauerit ignoranter ignorancia facti. exhibita debita diligencia omni modo excusatur. Si autem ignorancia iuris non excusatur quod talis ignorancia in talibus non excusatur. secundum leges vero qui rebaptizatur est si sit laicus de capitulis Si vero sit presbiter est tam indignus sacerdotio de

ponēd<sup>9</sup>. **C**. in san. baptis. ite. l. i. **Q**ue ē pe  
na suscipiens iterato baptis. **S**ecūdu  
leges videt<sup>r</sup> esse decapitad<sup>9</sup> ut i p<sup>r</sup>dicta lege  
s<sup>m</sup> vero canones qui sponte vel coacte adi  
cōnaliter fuerint rebaptisati. nō possunt p<sup>r</sup>mo  
ueri. **E**t idēz intellige si ignoranter et postea  
cū sciuerint ratū habuerint di. l. c. firmadu<sup>9</sup> et  
i. q. vii. in qualibz. hoc aut fuit statutū p<sup>r</sup>pter  
reuerentiā sacrameti et in detestacōnem iniuri  
ancium sacrameto. **I**n habitu tam clericali d<sup>r</sup>  
bent isti viuere et sic retinebūt priuilegiū cle  
ricale. di. lxxij. dictū. et de dse. di. v. dictum  
qui aut ignorāter fuerit rebaptisati sicut inter  
dum fit de pueris v<sup>l</sup> coacti absolute possunt  
p<sup>r</sup>mo ueri de iure s<sup>m</sup> aliquos ex q<sup>b</sup> est host.  
s<sup>m</sup> vero alios de dispensacōne epi. et hoc est  
tucius s<sup>m</sup> gof. et. i. q. iiii. placuit. de vtrisq<sup>3</sup>  
habe<sup>r</sup> di. iij. eol quos. **O**buiaē tñ p<sup>r</sup>dictis vide  
t<sup>r</sup> de conse. di. iij. q. bis. vbi dicitur si q<sup>s</sup> est  
ignorāter rebaptisatus non indiget p<sup>r</sup> eo pe  
nitere sed tamen irregularis est et non p<sup>r</sup>o  
moueri nisi necessitas magna cogat. **S**ecū  
dum bar. hoc intelligitur de ignorācia iuris  
que nō excusat et cū dicit<sup>r</sup> q<sup>d</sup> talis nō indiget  
p<sup>r</sup> eo penitere supplet verū est tātū quāz a  
alias. **S**im hu. vero intelligit<sup>r</sup> nō tñ de igno  
rancia iuris sed et facti. et factū fuit hoc olī  
in odiū rebaptisancium. sed hodie bñ possunt  
tales p<sup>r</sup>mo ueri quia tales oīno excusat igno  
rācia facti et h<sup>e</sup> responsiones habent in glo.  
p<sup>r</sup>dicti. c. qui bis. ponunt<sup>r</sup> etiā a gof. p<sup>r</sup>am in  
summa sua ti. de sacramētis nō iterand<sup>9</sup>. **Q**uod  
vero dicitur ibi nisi necessitas cogat. et addi<sup>r</sup>  
quia imminēte necessitate est cum talibus p<sup>r</sup> e  
piscopū dispensandū. **S**im aut scotū illd. c. q.  
bis. cū accipiat<sup>r</sup> ex penitēciali theodozi epi  
scopi cantuari. infligere n<sup>o</sup> p<sup>r</sup> irregularitatez  
nisi forte dicatur q<sup>d</sup> oia. c. a graciano in cor  
pe decretorū. incorpata sunt a papa cōfirma  
ta. hoc tamē non est manifestū sicut est mani  
festū q<sup>d</sup> oia que sunt in corpe decretaliū sunt  
per papā cōfirmata. hoc em patz p<sup>r</sup> p<sup>r</sup>hemium  
bonifacij. viij. **E**t si dicatur licz ille episcop<sup>9</sup>  
nō potuerit ius illud cōdere. innuit tñ papaz  
illud ius cōdidisse cum dicit s<sup>m</sup> canones. **S**ecū  
glosator deberet ostēdere vbi sit sup hoc edi  
tus canon et hoc nō facit. potest ergo dici q<sup>d</sup>  
ignorātia dumō sit p<sup>r</sup>babilis sicut excusat tor  
taliter cōferētem a pena irregularitatis. ita et  
suscipientē. vniuersaliter em pena canōica n<sup>o</sup>  
incurritur nisi a latore canōis inferat<sup>r</sup> vbi er  
go nō inuenitur ex vi verborū inflicta. dicen  
dū est q<sup>d</sup> nulla est. verba em cōstitutōnū pena  
lium nō sunt amplianda sed p<sup>r</sup>oci<sup>9</sup> restringen  
da secūdu regulam iuris. h<sup>e</sup>c scot<sup>9</sup>. **Q**uod aut  
dictū est de rebaptisato. intelligendū est etiā  
de reordinato vel reconfirmato ar. di. lxxvij.  
c. i. et de dse. di. xj. dictū. et di. l. p<sup>r</sup>sbiteros.  
ita dicit canoniste. **S**ed scotus dicit cōtrariū  
cum nō inueniatur expresse in iure irregulari  
tas inflicta p<sup>r</sup> iteratione cōfirmacōnis. et h<sup>o</sup>  
cōfirmatur per illd. c. dictū. vbi infligitur pe  
na p<sup>r</sup> iteratione cōfirmacōnis et nō pena irre  
gularitatis. **S**ed magis innuit<sup>r</sup> oppositū. f. ex

erciciū officij clericalis. **D**e pena etiā talib<sup>9</sup>  
imponēda dicitur infra cū de mensura satis  
factionis ager<sup>r</sup>. **Q**uid de illo qui dubitat p<sup>r</sup>  
babiliter utrū sit baptisat<sup>9</sup> vel cōfirmat<sup>9</sup> vel  
ordinatus. **S**ecū q<sup>d</sup> sine piculo p<sup>r</sup>pter tale dubiū  
potest baptisari ordinari et cōfirmari quia nō  
intelligitur iteratū q<sup>d</sup> nescitur esse factum. de  
conse. di. i. solennitate et di. iij. si nullam. et  
ex. de p<sup>r</sup>sbitero nō bap. veniens vnde si habita  
diligentia requirendo. f. a familiarib<sup>9</sup> ei<sup>9</sup> et  
notis. de eo p<sup>r</sup> aliquē sciri nō possit q<sup>d</sup> baptisa  
tus fuerit intrepide rebaptisari poterit de dse.  
di. iij. cū itaq<sup>3</sup> quinimo etiā tenetur et debet  
in dicto. c. si nullam. vnde in tali casu q<sup>d</sup> illd<sup>9</sup>  
est signū p<sup>r</sup>babile q<sup>d</sup> nō sit baptisatus. eū qui  
baptisū iterat ignorācia totaliter excusat d<sup>r</sup>  
bet aut tūc cōferens baptismū his verbis uti  
si es baptisatus nō rebaptiso te. sed si non es  
baptisatus ego baptiso te in nomie pa. et fi.  
et spiritus sancti. ex. de baptismo. c. ij. et eadē  
formā seruet in alijs. **Q**uod de aliquo cōsta  
bit p<sup>r</sup>babiliter q<sup>d</sup> baptisatus sit. **S**ecū vni<sup>9</sup> ho  
minis testimonio. **N**az de baptismo et cōfirma  
cōne creditur testimonio vni<sup>9</sup> hominis. sec<sup>9</sup>  
est de ordine di. lxxix. affros. et est racō. se  
cundum greg. i. q. i. f. ecce cū honoris. quia  
circa talia. f. que etiā ad alios ordinant<sup>r</sup> ut ē  
ordo maior piculum vertitur di. xlij. q<sup>s</sup>esca<sup>9</sup>  
h<sup>o</sup> nota<sup>r</sup> di. iij. placuit i glo. **E**st q<sup>d</sup> iuena  
t<sup>r</sup> infas exposit<sup>9</sup> et a q<sup>o</sup> sit exposit<sup>9</sup> nesciat<sup>r</sup> pe  
nit<sup>9</sup> nec cū eo signū vel vestigiū inueni<sup>r</sup> q<sup>d</sup> ba  
ptisatus sit. nūquid est talis baptisandus ab  
solute vel sub cōdicōe. **S**ecū talis ē baptisandus  
q<sup>d</sup> in dubio quisq<sup>3</sup> baptisari debz de cōse. di.  
iij. puulos. et. c. si nulla. quia tamen non est  
certū eū non esse baptisatū ideo ad vitandum  
omē piculū baptisand<sup>9</sup> est sub cōdicōne ut p<sup>r</sup>  
dictū est. **Q**uid si aliquis p<sup>r</sup>bet se esse ordina  
tum quo ad speciē facti tamen alijs excipit cō  
tra eū dicens eūz nō fuisse baptisatū. **N**ūquid  
credetur tunc vni<sup>9</sup> testimonio baptismum.  
**S**ecū dic<sup>r</sup> hu. q<sup>d</sup> qñ n<sup>o</sup> est in p<sup>r</sup>iudiciū credit<sup>r</sup> alias  
autē nō. vnde nō posset quis de baptismo suo  
testimoniū facere per vnum. siquid sibi lega  
tum esset sibi relictū sub hac cōdicōne. f. si ba  
ptisatus esset q<sup>d</sup>. f. fieret p<sup>r</sup>iudiciū heredi de cō  
se. di. e. placuit in glo. **Q**uid si dubitet<sup>r</sup> de  
mortuo utrū fuerit baptisatus. **S**ecū q<sup>d</sup> sec<sup>9</sup> est  
de uiuo et de mortuo. vbi em dubitatur d<sup>r</sup> vi  
uo habet<sup>r</sup> p<sup>r</sup> non baptisato et baptisat<sup>r</sup> de cō  
se. di. iij. cū istā. vbi vero dubita<sup>r</sup> de mor  
tuo p<sup>r</sup>sumendū est eum esse baptisatum. ex. de  
p<sup>r</sup>sbitero non bapti. c. ij. et. iij. vbi dicit<sup>r</sup>. d<sup>r</sup> eo  
qui natus est ex xpianis p<sup>r</sup>entib<sup>9</sup> et inter xpia  
nos est fideliter cōuersatus taz violēter p<sup>r</sup>sumi  
tur q<sup>d</sup> fuerit baptisatus ut h<sup>o</sup> p<sup>r</sup>sumptō p<sup>r</sup> certi  
tudine sit habenda donec euidentib<sup>9</sup> forsitā  
argumentis cōtrariū p<sup>r</sup>baret<sup>r</sup> de h<sup>o</sup> etiā est ar. d<sup>r</sup>  
conse. di. iij. si eos. vbi etiā h<sup>o</sup> nota<sup>r</sup> i glo.

**De cathecismo et exorcismo ti. ij.**

**O**nsequenter cōsiderādū ē de singulis  
sacramētis in speciali s<sup>m</sup> ordinem p<sup>r</sup>  
missuz vñ primo cōsiderādū ē de cath  
ecismo et exorcismo q<sup>d</sup> duo p<sup>r</sup>parāt ad baptismū

secundo de ipso baptismo. tercio de efficacia baptismi. quarto de ministris baptismi. quinto de baptizandis. Circa cathecismum autem quoniam plura sunt. utrum cathecismus precedat exorcismum vel econverso. Et si baptizandus sit adultus et capax doctrinae tunc secundo est quod si sit puellus. unde in adultis precedat cathecismus in puellis vero exorcismus et idem mutat est ordo secundum aliquas ecclesias nec observatur ille qui consuevit esse in ecclesia primitiva quod tunc baptizabantur adulti nunc autem puelluli. **¶** Unde debeat cathecismus precedere baptismum. Et quod sic. de consensu. di. iij. an baptismum. et c. persona cum enim baptismi salus per fidei veritatem sit merito requiruntur a baptizando ea que sunt de necessitate fidei hec autem sunt tria. scilicet fidei susceptio confessio et observatio. et ideo propter hec tria cathecismus est inuentus in quo fit instructio de articulis fidei distincta ad fidei susceptionem. fit etiam responsio ad fidei confessionem. fit etiam responsio siue obligatio ad fidei observacionem. quod vero adultus peccatus proprius habet et per se credere potest. requiruntur hi de necessitate ab eo. et per se ipsum. quod vero puellus nec peccatum actuale habet nec per se actu credere potest. ideo requiruntur ab eo de congruitate et per vicarium. scilicet patrinum suum. **¶** Utrum verum dicat patrinus respondens pro puero credo. Et quod sic quia respondet pro eo de fidei sacramento secundum augustinum. in principio. ut sit sensus credo. i. fidei sacramentum suscipio vel suscipe precepto sum et non est sermo falsus vel insolitus. quod ut dicit augustinus. ad bonifacium sepe signum sumitur pro re sicut dicimus cras erit resurrectio domini. et videtur furnum dicit se videre ignem. **¶** Vel respondet de conservacione fidei in futuro secundum dionysium. ut sit sensus credo. i. quando ad perfectam etatem venerit credet. et hoc quidem confiteri potest ex proposito sollicitudinis circa eum adhibende. **¶** Aut alio modo posset esse sensus. credo. i. operam dabo ad hoc quod credat. **¶** Utrum puelli sint cathecizandi. Et quod sic licet enim cathecismus propter adultos fuerit institutus. sunt tamen cathecizandi etiam puelli licet nullam possint apprehendere instructioem circa exprimendam veritatem siue utilitate baptismi. tamen etiam propter maiorem solennitatem. tamen etiam ut patrinus melius sciant super quibus debeant pueros in formare. cum etiam ut puellus fidei et religionem christianam diligentius custodiat pro hoc quod sciet se eam per alium in baptismo professum fuisse. **¶** Item quod rigitur in cuius persona sui respondeat patrinus. Et potest dici quod in persona sui vel in persona puelli ut patet ex supradictis. **¶** Utrum autem ex illa ratione patrinus obligetur de hoc habet infra ubi agitur de ritu baptismi. **¶** Utrum puellus per eos obligetur. Et quedam sunt necessitates. et ad hoc potest homo per alium obligari quedam voluntatis et ad hec requiritur proprius consensus. obligatur ergo per paternos voto generali non speciali ad ea que sunt necessitates non ad ea que sunt super rogacionis de consecracione. distinctum. iij. parvuli boni. **¶** Utrum homini obligatio sit votum. Et quod non proprie quod votum proprie est de eo quod est super rogacionis. extensio tamen nomine est votum. quod est voluntaria obligatio. unde super illud per. voue

te et reddite. etc. dicit glossa. pro votum emittitur in baptismo. non facit autem duplex peccatum veniens de contra. quia non obligatur postea magis quam prius de necessitate. sed de bono et equo. hec bonum.

**¶** Circa exorcismum sciendum. quod baptismum pueri re debet non tamen cathecismus sed etiam exorcismus de consensu. di. iij. siue puelli usque ad. c. illud venit sacerdos. quod per exorcismum assistente sibi virtute divina potestas dyaboli expellitur a baptizando. sic intelligendo secundum richardum. quod artatur potestas dyaboli respectu illius ne ceteris personis tantum possit decedere contra illum quantum velit sed per exorcismum fit ne maxime impediatur baptismum a susceptione baptismi et effectu eius unde non debet exorcismus aliquo modo pretermitti nisi in necessitate. et tunc cessante periculo debet suppleri ut solennitas et uniformitas servetur in baptismo. **¶** Et etiam quod secundum richardum. habet efficaciam etiam post baptismum reprimendo dyaboli potestatem quam dyabolus accepit super hominem per peccatum. licet enim in puero post baptismum non sit peccatum. tamen in eo remanet actualiter fomes peccati. **¶** Cum predictis conveniunt theobaldus. et alij doctores debet etiam baptizandus cathecizari et exorcizari per presbiterum de consensu. di. iij. sacerdotes. **¶** Ad hoc nota quod adulti baptizandi. debent tribus septimanis ante baptismum cathecizari et exorcizari in quibus doceatur symbolum. scilicet credo in deum. et in cena domini debent episcopo et presbitero respondere et postea baptizari in sabbato pasche de consensu. di. iij. baptizandos et. c. se. Iudei autem quia frequenter ad vomitum redeunt debent ante baptismum. xl. diebus cathecizari et in abstinentia perbari di. iij. ne quod absit. **¶** Quid autem significant ea que fiunt in cathecismo et exorcismo ponitur de consensu. di. iij. ab illo. c. postea. usque ad. c. venit. et. c. persona. habetur etiam hoc infra de ritu solenni baptismi quasi in fine.

**¶** De baptismo ti. tercius.

**¶** Postea considerandum est de ipso baptismo et primo de quo baptismus est hic mencio secundo quid est baptismus de quo hic intenditur. tercio a quo fuit institutus. iij. de eius materia siue liquore in quo habet fieri. quanto de forma verborum eius que debent ibi dici. sexto de locutione. septimo de ritu baptismi et quare baptismus non possit iterari. **¶** Circa primum sciendum quod triplex est baptismus ut dicit augustinus li. iij. de unico baptismo et habet. de consensu. di. iij. baptismi vice. scilicet fluminis sanguinis et flammis siue spiritus sancti. de primo jo. iij. et post hoc venit ihesus in tertiam iudeam et baptizabat. de secundo jo. xij. baptismum hoc habeo baptizari de tercio actu secundo. vos autem baptizabimini spiritu sancto. **¶** Primum dicitur proprie baptismus. alij duo metaphorice. quod uterque instat baptismi aqua habet purificare et per consequens vicem eius supplere. **¶** Est autem potissimum baptismus sanguinis unde augustinus ad fortunatum et habet de consensu. di. iij. cathecumini. baptizatus confiteretur fidei suam coram sacerdote martir coram persecutore. ille post professionem suam aspergitur aqua. hic sanguine. presens autem intentio est de baptismi aqua.

**Q**uia secundū q̄ baptism⁹ dicit⁹ ab eo q̄  
est baptizare q̄ grece idē est q̄ lauare la  
tine vñ baptism⁹ p̄t dici lauac⁹ qd̄ est aq̄ de  
putata ad lauādū. vñ locio qd̄ est effect⁹ vel  
vñ lauacri. Szm autē q̄ baptism⁹ est nomen  
sacramenti diffinit⁹ sic a magistro sen. li. iij.  
di. iij. baptism⁹ est ablucio corp⁹. facta sub  
forma verborū. certa. i. determinata. et stat ibi  
ablucō anthonomatie p̄ ablucōe aque. stat  
etia p̄ locōne corp⁹ passiue et li. corp⁹ stat  
anthonomatie p̄ corp⁹ huāno. Sciēdum tñ  
q̄ in baptism⁹ est aliqd̄ qd̄ est sacramtū tñ  
vt locō exterior et aliqd̄ qd̄ est sacramtū  
et r̄a vt caracter et aliqd̄ qd̄ res est tñ. s. mū  
dacō interior. Et idē intellige de alijs sacra  
mentis. p̄mū est causa scd̄i et terci⁹. scd̄m est  
signū p̄mū et terci⁹. da⁹ autē descriptō p̄dctā  
de eo qd̄ est tātū sacramtū in baptism⁹.

**Q**uia terciū. s. a quo baptism⁹ fuit institu  
tus. Sciēdū q̄ dñs sacramtū baptisimi in  
sinuauit instituit et confirmauit. Insinuauit qd̄  
facto cū baptisat⁹ fuit a iohāne. et verbo cū  
p̄dixit nicodemō. jo. iij. nisi quis renat⁹ fue  
rit ex. rē. Instituit autē facto cū baptizare disci  
pulos fecit jo. iij. post hoc venit ih̄sus iterum  
in iudeā et baptisabat et tunc instituit verbo  
et facto. qz dicitur ibi q̄ baptisabat. et si non  
in p̄sona p̄p̄ia tamen discipuli in sua p̄sentia  
fm̄ qd̄ ip̄e volebat. et iterū misit discipulos  
suos ad p̄dicādū et baptisandū. luc. x. Cōfir  
mauit autē baptismū etiā facto cum. s. de late  
re eius non tñ fluxit sanguis sed etiā aqua in  
ip̄a passionis cōsumacōne. Et vbo quādo post  
resurrectionem om̄es discipulos et singulos  
ad p̄dicandū misit mathei. vlti. Et sic patet  
ex scriptura quādo institutus est baptism⁹ et  
quomō scriptura diuersimode loquit⁹. patet e  
ciā q̄ baptismus institut⁹ fuit ante passionem  
et post sed an institucōne p̄uata. post vero i  
stitucōne publica. cū oībus publicatū et im  
positum est euangeliū. p̄ma institucō erat q̄  
si in cōsilio. scd̄a in p̄cepto. cui⁹ vnusquisqz ex  
eo tempore debitor esse cepit. ex quo ad eum  
institucō p̄uenit fm̄ bon. et rich. et gual.

**Q**uia quartū sciēdum q̄ baptism⁹ fieri d̄z  
in aqua. Raco cui⁹ est institucō diuina.  
Institucōnis vero h̄mōi patet cōgruēcia qz in  
baptismo anima mūdā p̄ graciā et sine eo se  
cundū cōmunē legē null⁹ saluat⁹. p̄pter q̄ duo  
optime sibi ouenit aqua. s. quātum ad p̄mū  
quia est naturaliter abluciuā. et quantum ad  
secundū quia est inter om̄s liquores cōmunis  
sima. Vnde debet fieri nō in aqua artificia  
li sed in naturali qz illa ab omib⁹ dicit et fa  
ciliter potest haberi non sic autē aqua artificia  
lis. Potest autē fieri in omni aqua naturali  
nō tantum simplici sed etiā mixta. et in aqua  
qualitercūqz transmutata dūmodo sit ibi sp̄s  
aque salua. alias sec⁹ esset. Vñ p̄t fieri in a  
qua maris in lixiuio et in aquis sulphureis  
Ad sciēdū autē discernere speciem aque opor  
tet attendere tria fm̄ gual. s. liquoris origi  
nem racōne cui⁹ patet q̄ baptism⁹ nō potest  
fieri in aqua rosacea l̄ de ruta et h̄mōi facta

nec in vrina nec in salua ex de baptismo non  
vt apponeres. quia he nō habent aque elemē  
taris originē. et ideo nec speciē et formam ra  
cōne cui⁹ patet q̄ non potest fieri in porreta  
pulmēto et h̄mōi liquorib⁹ mixtis. qz nec ma  
teriam nec speciē aq̄ habent et efficaciam. rōe  
cui⁹ patet q̄ nō potest fieri in clareto luto et  
ceruisia et h̄mōi. Medo autē speciē aque tenet  
ideo in eo potest fieri baptism⁹ licet meli⁹ fi  
at in aqua. Cum p̄dictis oueniūt rich. et alij  
doctores. Si autē aliquis esset baptisatus in a  
liquo liquore de quo dubiū esset an haberet  
speciem aque rebaptisandus esset vt dicit sc̄s  
tus sub cōdicōne. S; nūquid in aqua palu  
diosa potest fieri baptism⁹. Et q̄ sic. qz licet  
coiquinet⁹ corpus accidentaliter p̄pter ei⁹ cō  
fusionem cū immundicijs grossis saluatur ta  
men in ea species aque cui ex natura sua p̄ se  
ouenit habilitas abluendi. et etiā aliquo mō  
remanet in ea p̄p̄ietas ablutina qd̄ ideo dico  
quia si nullo mō remaneat in aqua actu p̄p̄ie  
tas ablutina. vt in glacie grādine niue et hu  
iusmodi. quā diu sic est disposita baptisari in  
ipsa nō p̄t hec rich. Si etiam aqua paludino  
sa esset ita incrassata q̄ recederet a vera rarita  
te aque. nō esset in ea baptisandū sicut si esset  
lutum. alias secus esset quia adhuc species aq̄  
remanet. hec tho. Sed nūquid etia in bzo  
dio carniū p̄t fieri baptism⁹. Et q̄ sic. Nam  
admixtio crismatis nō soluit speciē aque. nisi  
forte facta sit tanta resolutō carniū coctarū  
in aqua q̄ liquor plus habeat de aliena sub  
stancia q̄ de aqua quod ex sp̄ssitudine sp̄sici  
potest si tam ex liquore sic inspissato exprima  
tur aqua subtil potest i ea fieri baptism⁹ sicut  
etiā in aqua que exprimitur de luto licet in lu  
to fieri nō possit baptism⁹. hec tho. Nūqd̄  
ad baptismū requirit⁹ aqua sanctificata. Et du  
plex fit sanctificatio in baptism⁹ vna est que  
fit in baptism⁹ p̄ verbū adueniens elem̄to. Al  
ia est q̄ fit ante baptismū p̄ oracōnem a p̄e  
sbitero p̄ma p̄tinet ad necessitatez baptismi  
sicut et ipsum verbū. scd̄a ad solennitatem.  
Dicendū ergo q̄ ad baptismū requirit⁹ sancti  
ficacō aque. p̄ma de necessario. scd̄a vero  
de cōgruo ita tamen q̄ nisi necessitas hoc req̄  
reret in aqua nō sanctificata quis baptisari n  
debet q̄ aliter faceret mortaliter peccaret se  
cundū bon. Siquis autē velit in sabbato pasce  
et penthe. de aqua cōsecrata recipe ad sue dor  
mus aspercionē recipiat eaz an crismatis infu  
sionem de conse. di. iij. in sabbato.

**Q**uia q̄ntū. s. formā verborū que dicuntur  
in baptism⁹ queruntur plura. s. que sit il  
la forma. etsi est illa que ponitur ex d̄ baptis  
siquis et de cōse. di. iij. a quodā. et. c. multi.  
s. ego te baptizo in no. pa. et. fi. et sp̄i. s. Et q̄  
sic. In hac enim forma baptismi due particule  
conāentur vna pertinens ad sanctificatiōez  
elementi scilicet innocacō trinitatis. Alia p̄  
tinens ad determinacōnem intencōis mini  
stri scilicet exp̄ssio act⁹ baptisandi. p̄ma ha  
bet⁹ ex institucōne diuina et est eadē apud om̄s  
eccl̄ias et fm̄ omne t̄p⁹. Nam circa illam duo

occurrunt. s. expressio ipsius actus. et persone in quam  
transit actus et hoc est iterum omne apud omnes  
vnde videtur descendere a prima consuetudine et tra:  
dicione baptisandi applica. Et modo exprimendi  
et hic est diversus apud latinos et grecos. Cum  
ergo baptisma unum sit illorum quod baptisantur in ec:  
clesia latinorum et qui in forma grecorum que est  
baptisetur petrus in nomine patris et filii et spiritus sancti oportet  
quod de substantia forme sit una per forme il:  
la que pertinet ad sanctificationem elementi. Alia  
vero quantum ad expressionem actus et persone bapti:  
sate similiter est de substantia. quantum ad modum  
vero expressionis quod varius est non est de substantia sed  
accidit ex statuto ecclesie quod potest obligare mini:  
strum sed non potest mutare substantialiter sacramentum  
ideo etiam ille modus est de necessitate facientis  
et non facti licet quidam dicant quod sit de necessi:  
tate utriusque ita quod aliter baptisatum necesse sit  
rebaptisari. sed opinio prima est verior et communis  
more beati patris. **U**nde expressio trium personarum sit de  
necessitate forme baptismi. **R**espondeo quod sic. cuius ratio  
est quod baptismus per formam suam consecratus est secundum  
apostolum ephesum. v. mundans eam lauacro in verbo  
vite. et etiam augustinus. li. de unico baptismo. dicit quod  
baptismus verbis evangelii consecratur. et ideo oportet  
quod in forma baptismi exprimat eam sanctifi:  
cationis. s. trinitas personarum. **S**ciendum tamen quod per  
fessio fidei potest fieri quadrupliciter in baptismo.  
**A**ut ita quod sit plena in corde et ore sed non in fi:  
de ecclesie et tunc est vacuum. **A**ut in ore plena  
sed non in corde et tunc est plenum quod fit in fide  
ecclesie et non persone. **A**ut plena in corde sed non  
in ore. et hoc autem fit ex voluntate et tunc est vacuum  
aut ex necessitate. s. mortis supueientis vel in  
firmitatis. et tunc non est simpliciter plenum sed ex  
diuina pietate supplente pie putari potest esse ple:  
num. ut. s. summus sacerdos non dimittat imperfectum  
quod erat inchoatum et in hoc casu intelligitur  
verbum ambrosii. li. de spiritu sancto. c. iij. si fide mi:  
sterium trinitatis teneatur. et una persona tamen nomine  
tur plenum est sacramentum vel exponere plenum est  
sacramentum. i. plena est fides sacramenti sed non  
effectus eius. vnde si talis moritur debet sepeliri in  
cimiterio. **S**i autem aliquando omnia verba compleretur im:  
pediret baptismus ita quod compleri non posset puer  
iterum baptisandus esset sub hac conditione ratione du:  
biij si tu non es baptisatus etc. secundum richardum. et cum eo  
veniunt alij doctores. **S**ed obicitur contra predicta  
quia quod bernardus dicit in quadam epistola quondam esse ba:  
ptisatum in nomine dei et sancte crucis. asserens quod  
ris verum sit baptisatus ego vere hunc baptisatum  
puto. **R**espondeo quod si in nomine dei distinctam intelli:  
git trinitatis expressionem verum dicit quod adiectio  
facta ex deuotione non viciat sacramentum. si vero  
non falsum dicit secundum patrem. **Q**uid si dicatur in no:  
mine trium personarum. **R**espondeo non est baptisatus ut ha:  
betur de deo. di. iij. multi sunt in glo. **U**triusque  
in nomine christi possit quis baptisari. **R**espondeo quod non. nam  
numquam licet forma communem a christo traditam de inno:  
cacione trinitatis. mutare in speciale sine specia:  
li consilio spiritus sancti de cuius consilio tempore primiti:  
ue ecclesie apostoli in nomine christi baptisabant du:  
plici ratione. s. propter modum significandi. Nam  
quodammodo nomine christi tota trinitas intelligitur

ut ambrosius exponit. christus enim unctus di:  
citur. et ideo ungetem unctum et unctionem insi:  
nuat. **E**t propter reuerentiam significati. s. ut nomen  
christi virtuosum et celebre ostenderetur cessante  
vero hac causa iam non licet sic baptisare nec potest ut  
theologi cõter dicunt sic tradi baptismum secundum  
bonum et patrem. **S**ed obicitur quod nicolaus papa de  
de. di. iij. a quodam dicit quod si in nomine trinita:  
tis vel in nomine christi baptisantur baptisati sunt  
Unum enim idemque est. ut sanctus exponit ambrosius.  
**R**espondeo quod non intelligitur quod verba omnino idem sonant. sed  
quod modus baptisandi in ecclesia primitiva con:  
formis fuit modo quem nunc tenet ecclesia quod in  
e isto intellectu clauditur trinitatis ut dictum est  
supra tamen implicite et remote. vel idem est quod eiu:  
sdem virtutis et efficacie in casu in quo esset ea:  
dem causa baptisandi. vnde et eadem dispensacio es:  
set spiritus sancti secundum bonum et patrem. vel potest dici quod  
quod in nomine christi intelligitur tota trinitas ut di:  
ctum est ideo propter dubium vnde esset baptisatus qui  
in christi nomine baptisaretur. dicit papa nicolaus  
quod non esset baptisandus quod est intelligendum abso:  
lute quod modo si aliquis hoc modo baptisaretur debe:  
ret rebaptisari sub conditione secundum richardum. **S**ed vero secun:  
dum quod non legitur ubi predicta dispensacio fuerit re:  
latata debet esse an talis sit baptisatus. et ideo  
sub conditione esset baptisandus. **S**ed vero iohannes. de  
de. di. iij. a quodam et bernardus. e. e. si quis. si quis  
in nomine christi baptisaretur baptisatus esset licet non  
sic debeat baptisari. **S**ed vero huiusmodi. e. di. m. a.  
non esset baptisatus et hoc quod dicit nicolaus papa  
refert ad tempus ecclesie primitiue hoc no:  
tatur ex de baptismo. c. i. in glo. c. huiusmodi secun:  
dum opus est hostii. **Q**uod autem dicit nicolaus pa:  
pa in nomine trinitatis. intelligitur explicite per  
nomina personarum expressis ut dicitur glo. predicta.  
**U**nde expressio actus baptismi sit de necessita:  
te baptismi. **R**espondeo quod sic. dicit enim alexander. tercius. ex:  
de bapt. c. i. **A**utem baptismi est de necessitate  
forme. **R**espondeo huiusmodi est diuina institutio. **R**espondeo autem in  
institucionis est quod intentio necessaria est sacrame:  
to. et hoc est sacramentum necessitatis et est ad  
alterum. immersio autem potest fieri propter plura et  
ideo propter periculum defectus intentionis propter ver:  
bo debet exprimi intentio in forma. **Q**uid si di:  
catur ego mergo te in nomine patris. etc. **R**espondeo ut habetur  
de de. di. iij. multi sunt in glo. non est bapti:  
satus. quod mergo non est sinonimum cum hoc verbo  
baptismo. **Q**uare dicitur in nomine et non in nomi:  
bus. **R**espondeo quod licet sint tria nomina personalia trium per:  
sonarum. tamen est unum nomen essenciale. virtus autem di:  
uina que operatur in baptismo ad essenciam per:  
tinet et ideo dicitur in nomine et non in nominibus se:  
cundum theodorem. **V**el dicendum quod nomen ibi non tamen  
sumitur per vocem signate sed per noticia que quo:  
dammodo uno est trium personarum in quantum est una  
veritas trium et in quantum unum correlatum intel:  
ligitur in altero secundum patrem. **D**icendum etiam secundum  
patrem. per ibi sumitur singulare per plurali. et secundum  
istam sententiam videtur quod si diceretur in nomi:  
bus patris. etc. esset baptismus. secundum vero  
alios non esset baptismus quod si cut mutacio no:  
minis impedit baptismum ita et mutacio numeri  
quod alia est sententia. et hoc est per bonum. **U**nde si hoc

propositio in scienter omittat<sup>r</sup> sit baptismus. **H**ic  
quod non. quia nomen patris nichil est dictum vel non est  
eadem signaculo que prius. si ex de facto lingue  
vel eiusdem ydeomatis modo et appetate dimitte-  
ret<sup>r</sup> eo quod in illo ydeomate idem significet<sup>r</sup> p<sup>r</sup> li  
in nomine. et p<sup>r</sup> li nomine. et euerlo pie potest cre-  
di quod est baptismus. hec gual. **U**trum ego sit  
de necessitate siue de substantia forme baptis-  
mi. **H**ic quod non. quia vox. s. baptis. generat ple-  
num sensum ar. d. o. se. di. iij. retulerunt. ubi dici-  
tur si quis ita dicat baptis. te in no. pa. zc. ba-  
ptis. e. licet non ponat<sup>r</sup> b<sup>o</sup> p<sup>r</sup> nomen ego hoc  
notatur ex. de baptismo. c. i. in glo. b. Est t<sup>r</sup>  
li ego de intercomis exp<sup>r</sup>ssione. Et idem dicendum  
est de hac dictione. **A**me. **U**trum peccet gre-  
ci non seruando forma nostram. **H**ic licuit eis for-  
maz nostram ad t<sup>r</sup>p<sup>r</sup> dimittere ppter remouendi  
errore quorundam qui vtrumque baptismi baptis-  
ta<sup>r</sup> attribuebant dicentes ego su pauli ego au-  
tem appollo. zc. t<sup>r</sup> illo errore sublato debue-  
runt ad ipas redire. v<sup>n</sup> credit<sup>r</sup> quod sic baptis-  
ans mortaliter peccet si forma ecclesie romane  
contenat. **I**lli v<sup>o</sup> qui ipsam non contineant s<sup>r</sup> suam  
ex antiqua consuetudine seruant mortaliter ut pu-  
to non peccat. quia ecclesia romana de illis gre-  
cis qui ei obediunt b<sup>r</sup> dissilat et in alijs h<sup>o</sup>nes-  
tus eos recipit. hec gual. De hac aut mate-  
ria. s. de variacione forme baptismi quere am-  
plius supra ti. de sacramtis in comuni ar. ij.  
**Q**uia sextu. s. locoz facienda i baptismi te-  
nendum e breuiter s<sup>r</sup>m docto. quod ablucio e  
de necessitate sacramti baptismi. **M**odus aut  
determinat<sup>r</sup> abluciois puta p aque aspersione in-  
fusionem vel immersionem et numerus abluciois  
non sunt de necessitate sacramti baptismi. **V**nd  
in his consuetudo cuiuslibet ecclesie est seruanda  
qua qui non seruatur g<sup>r</sup>uiter peccat. nisi casus oc-  
currerit specialis vel necessitas q<sup>r</sup> impediatur d<sup>r</sup>  
ose. di. iij. postq<sup>r</sup> vos et. iij. c. se. et. c. ppter  
Autoritates aut q<sup>r</sup> dicunt ter immergendum in-  
telligunt<sup>r</sup> ubi consuetudo talis erat. **I**lle vero  
que dicunt semel immergendum intelligunt<sup>r</sup> ubi  
consuetudo erat contraria. **S**ed si vna immersio  
sufficit ad baptismum et scda et tertia additur  
**N**unquid scdo et terto baptisat<sup>r</sup>. **H**ic sicut infra  
dicit<sup>r</sup> intencio requiritur ad baptismum et ideo  
ex intencione mistri ecclesie qui intendit vnu  
baptisma dare. trina immersione. efficit<sup>r</sup> vnu  
baptisma. **S**i aut ad singulas immersiones re-  
peteret vba forme peccaret q<sup>r</sup>ntu est de se plu-  
ries baptisans. v<sup>n</sup> q<sup>r</sup> fit trina immersio i pri-  
ma debz noari pater i scda filius. in tertia sp<sup>r</sup>s  
ritus sanctus et tunc nulla supfluit quia non est co-  
pletu sacramtu donec terminatu sit verbu. in-  
cipit em immersio cu verbo et terminatur cum  
illo. **D**ebet aut baptisans q<sup>r</sup>nto magis p<sup>r</sup> bo-  
no mo simul abluere et verba pferre non est  
tam necesse s<sup>r</sup>m rich. et scotus. q<sup>d</sup> simul puctu  
aliter vtruzq<sup>r</sup> incipiat et terminetur. sed sufficit  
quod placu vboz an incipiat<sup>r</sup> quod ablucio termi-  
netur vel euerlo. **D**onat<sup>r</sup> quod aliquis existat sup  
pontem non potes aqua habere ad baptisandum  
puerum. que cu timeat cito mori. si intendes p-  
videre salutem pueri pferes verba in quibz osi-

stat forma. piciat eu in aqua intencione bap-  
tismi. et postea puer aliquo cau euadat nuq<sup>d</sup>  
debz reputari baptisatus. **H**ic credo quod non quia  
prima materia est ablucio in aq. qui aut aqua  
ablui<sup>r</sup> primo aq coopitur in toto vel in pte et  
postea discoopit<sup>r</sup>. **V**nd ppter primu representat  
xpi sepulturam. ppter scdm ei<sup>9</sup> resurrectionem qua  
uis aut puer i cau p<sup>r</sup>dicto p actu illi<sup>9</sup> qui ipm  
piciat in aqua immergat<sup>r</sup> non t<sup>r</sup> est act<sup>9</sup> ordia-  
t<sup>9</sup> ex sui natura ad b<sup>r</sup> ut puer abluat<sup>r</sup>. s<sup>r</sup> ut sub-  
mergat<sup>r</sup>. et io si aliquo cau p illos vel p eund  
picietem se i aqua puer exbat<sup>r</sup> de aq. non p-  
ter hoc puer esset baptisatus. quia illa immersio  
q<sup>r</sup> fuit facta ex sui natura non ordinaba<sup>r</sup> ad ele-  
uacoz pueri de aq sed ad submersioz. **R**ich.  
**E**sto p aliquis existat sup puteu ad cui<sup>9</sup> aqua n<sup>o</sup>  
p<sup>r</sup> ptingere mau nec vas habz cu quo possit  
haurire sed habz calatu et corda. mo quero si  
per corda dimittat puer in calato in aquam  
et ex hoc baptisare intendes. et verba in qui-  
bus consistit forma pferens. **U**trum puer sit bap-  
tisatus. **H**ic quod sic du t<sup>r</sup> calatus sit talis quod aqua  
subintrauerit ad abluendu corp<sup>9</sup> pueri qa quod  
baptisans tagat illu immediate que baptisat  
vel aliquid aliud non est de essencia baptismi  
et in p<sup>r</sup>dicto cau est immersio et eleuacoz de a-  
qua et est immersio talis q<sup>r</sup> ex sui natura n<sup>o</sup> or-  
dinatur ad pueri submersione s<sup>r</sup> ad ei<sup>9</sup> de aq  
eleuacoz q<sup>d</sup> patet p hoc quod ille qui eu mict<sup>r</sup>  
semp tenet eu cu corda ad eleuadu. **S**i t<sup>r</sup> oci-  
currerit p<sup>r</sup>dicta necessitas deberet mitti pan-  
in aqua et postea illis extractis deberz aqua  
exprimi sup corp<sup>9</sup> pueri sub debita forma v-  
boz et cu intencione baptisandi hec rich.

**Q**uia septimu. s. ritu baptismi sciendu quod in  
sacramto baptismi de necessitate eius sunt  
ablucio in aqua. et verba debita. **E**t alia que i  
ritu baptisandi seruatur p<sup>r</sup>inet ad solenitatez  
Adhibent<sup>r</sup> aut h<sup>o</sup>moi. tu ad excitadam deuoci-  
one et reuerenciam sacramti. tum ad instructoz  
fidelium. tu ad cohibicoz demonu ne sacramen-  
talem impediatur effectus. debz aut in baptismi  
aliquis adesse qui baptisatu leuet d<sup>r</sup> sacro f<sup>o</sup>-  
te recipiens eu quasi nouiciu in sua instructoz  
et tutelam. q<sup>r</sup> p<sup>r</sup>uuli et nouicij pter curam omni-  
nem indiget cura speciali. et ille talis qui le-  
uat de fonte dicit<sup>r</sup> patrinus. q<sup>r</sup> ut dicit hu. de  
sancto v<sup>o</sup>ct. in oblacoz baptismi et resp<sup>o</sup>-  
sione quodammodo facit ad regeneracionem eius  
**O**bligatur aut suscipiens de sacro f<sup>o</sup>te ad eius  
instructoznem de ose. di. iij. nos. si ipe sentit<sup>r</sup>  
quod necessitas imieret. **I**n q<sup>o</sup> cau. s. necessitatis a-  
liquis admitti non deberet nisi de diuinis do-  
ctus esset ut dicit dyo. **N**on baptisatus aut n<sup>o</sup>  
p<sup>r</sup> suscipere baptisandum. de conse. di. iij. in  
baptismo. licet non baptisatus possit baptisa-  
re quia persona baptisans est d<sup>r</sup> necessitate sa-  
cramti non autem persona suscipiens. **P**rohi-  
betur aut abbatib<sup>9</sup> et monachis de baptismi  
conmatres habere et hoc ppter familiaritate  
que solet ex h<sup>o</sup> oriri inter patrones et matres  
carnales puerozum ar. de conse. di. iij. mona-  
chi. et. c. non licet. et. c. sequen. **E**t idem intel-  
lige de canonicis regularib<sup>9</sup> et alijs religios

ar. ex deposito. ex pte et hoc ē vñ leuādo et tenēdo b̄ tñ licet baptisando. debz aut ad leuādum tñ vnus admitti. tñ vt ofusio discipli ne viter. tñ ne ppter agnacōz spirituales ma trimoniū impediatur sed quedā ecclesie hanc ofuetudinē nō seruāt plures ad susceptionez puulox admittētes de ofe. di. iiii. in catheci smo. et. c. n̄ plures. et iō oritur agnacō spiri tualis ad om̄s tenētes impediēs matrimoniū strahendū et dirimēs postea tractū. Et idē iu diciū est de ofirmacōe li. vi. de agna. spi. quā uis. Et dicit ibi jo. an. q̄si necessitas urget vñ n̄ potest esse patrīn⁹ i cathecismo baptismo et ofirmacōe. Nō est aut decēs licz nō sit p̄bi bitū diuges simul leuare puey. alteri⁹ de ba ptismo. iij. q. iij. q̄ aut. Nō debet aut aliquis baptisare aliquē alibi q̄ in ecclesijs vbi sunt fontes ad hoc specialiter deputati nisi esset fili⁹ regis vñ principis aut talis necessitas e merferit ppter quā sine piculo ad ecclesiāz ac cedi nō possit li. vii. de bap. p̄nti. **Sciendū** etiā q̄ ordo p̄ntentiū ad solēnitates est iste. p̄mo em̄ insufflat⁹ vt vire⁹ dyaboli exterior expellatur et exteri⁹ expellēda significet. Se cūdo signū crucis fit in pectore et in frōte vt demō se agnoscat expellendū tā in occulto cor dis q̄ in publico ofessōis. Tercō sal i ore po nit⁹ vt significet q̄ p baptismū sapoz sapie tie pparatur. Quarto fit auriū et nariū cū spūto linicō vt significet grā ad discernendū et obe diendū. Quito fit linicō olei sancti qd̄ dicit⁹ oleum cathecuminox in pectore et scapulis vt significet vñctō ad deū amādū et ei⁹ one ra portādū. Sexto fit post baptismū inunctō crismatis i vertice vt significet apcō mentis imputribilis ad creplandū. crisma em̄ ofectuz est ex oleo lucēte et balsamo oferuante. et de bet hec inunctio fieri crismate nouo nō veteri. de ofe. di. iij. si quis. Ep̄o tñ p̄nti nō debet p̄ s̄biter crismare infantes baptisatos in verti ce nisi ep̄o iubēte sic etiā nō debz benedicere nisi de iussu ep̄i ep̄o p̄nte. de conse. di. iij. oi tpe. Septimo vestit⁹ veste mūda et alba vt si gnificet cādor innocēcie et stola resurrectio nis. Vltimo cere⁹ ponit⁹ i maib⁹ vt sit lucer na pedib⁹ ei⁹ verbū dñi. et lumē semitis eius. Dyo⁹ aut aliū ordinē ponit sacramentalium baptismi q̄ in primitiua ecclesia seruabat⁹ in solēni celebracōe baptismi. qñ adulti venie bant ad baptismū. hu. etiā de san. vic. aliam ponit formā. mod⁹ tñ p̄dict⁹ magis est vsita tus s̄m bon. **Ad hoc nota** q̄ eoz que agū tur post baptismū aliqd̄ est qd̄ nō solum signi ficat s̄ etiā efficit puta vñctō que fit in verti ce q̄ opatur oferuacōez gracie baptismal. ali qd̄ est qd̄ nichil efficit s̄ solū significat sicut q̄ dat⁹ eis vestis candida ad significādūz no uitatez vite s̄m tho. pedes aut baptisatorum non sunt lauādi aqua bñdicta siue cōsecrata i. q. i. emūdari. populo tñ mediolanēsi p̄mitti tur hoc facere q̄ hoc faciūt ambrosij auctoritate vt dicit glo. ibidem.

**O**irca octauū sciendū q̄ baptism⁹ nō po test iterari cui⁹ cā est duplex vna ē cōis

sibi et alijs. s. imp̄ssio caracteris q̄ idelebiliter manet in aīa. Et alia p̄pria sibi et h̄ est triplex vna q̄ originale cui opponit⁹ nō iterat⁹. Se cūda q̄ morti cristi que tñ semel facta est assi milat⁹. Tercia est q̄ p ip̄m venialiū purgacō efficitur et q̄ si posset iterari. hōib⁹ semp in centiū peccādi daret⁹. S̄m aut scotū rō qua re baptism⁹ nō est iterabilis est institucō diui na cuius nō est alia cā p̄ior nisi volūtas ei⁹ sed patet oueniēcia ei⁹ ex p̄dictis. reliqua ad hanc materiā p̄tēcia. quere sup̄a vbi agit⁹ de iteracōe sacramentoz in communi.

#### **De effectu baptismi ti. q̄rtus.**

**O**irca ofiderādū est de efficacia et p̄ mo de efficacia baptismi in adultis. se cūdo de impedimēto efficacie bapti smi in adultis. tercō de efficacia baptismi in puulis. q̄rto de efficacia baptismi an̄ passioz cristi. Circa p̄mū querūtur plura. s. **Vñ** p baptismū auferatur oīa p̄ctā. **Et** q̄ sic de ofe. di. iij. rogete. et. c. penitēcia rō hui⁹ ē dmi na liberalitas que tātam huic sacramēto ofu lit efficaciā. q̄ quidē oueniens fuit q̄ bapti sm⁹ est ad regenerādū institutus. Vñ ibi trāsit hō de p̄tate tenebrarū in adopciōz filioz dei et maxime apicitur largitas dñe mā⁹ in p̄mo aduētū. et hoc ē qd̄ dicitur thi. ij. p lauacruz regeneracōis et renouacōis spūsancti. quē ef fudit in nos abūde zc. **Vñ** p baptismū hō liberet⁹ ab omī pena. **Et** q̄ sic p̄terq̄ a pena tracta. vñ ambrōz sup̄ illd̄ ro. ij. sine penitē cia sunt dona dei et vocacō et habet⁹ de ofe. di. iij. sine penitēcia. gracia inquit dei in ba ptismo gr̄is oīa ofdonat. cuz enim vt ait dām baptism⁹ sit principiū vite spūalis taz gracie q̄ glorie tollit illd̄ qd̄ retardat vñ excludit a vita. pena vero quedā est eterna q̄ oīo exclu dit a vita. quedā tēporalis assumpta quaz hō meruit hec retardat moriētes nec excludit. q̄ dā tēporalis tracta h̄ a vita nō retardat nec excludit. ideo baptism⁹ p̄mā tollit. s̄ scdām et terciā non q̄ nō opponit⁹ effectui ei⁹. **Vñ** trū per baptismū auferat⁹ ofcupiscentia. **Et** p baptismū ofcupiscentia extinguit⁹ nō vt non sit nisi forte hoc fiat miraculo vñ dono dei speci ali sed vt nō obsit q̄ ibi gracia infūdatur q̄ su perari possit. hec aug⁹. et habet⁹ de conse. di. iij. c. ij. Vñ ofcupiscentia inquantū h̄z racōnez culpe extinguit⁹ p baptismū. inquantū habz racōnem vicij siue pene manet. **Vñ** p ba ptismū tollat⁹ irregularitas. **Et** s̄m jo. si irre gularitas pueiat ex defectu sacramti nō tol litur p baptismū vñ bigam⁹ an̄ baptismū non p̄t p baptismū p̄moueri. Nec ec̄ corrupta an̄ baptismū p̄t p baptismū velari. q̄ vgo vela ta significat ecclesiā triūphantē in q̄ nō est ma cula neq̄ ruga. de his duob⁹ habet⁹ di. xxi. c. ij. Si vero pueniat ex delicto tollit⁹ p ba ptismū. vñ si quis an̄ baptismū hōies occidis set voluntarie post baptismū p̄moueri posset Si aut pueniat ex institucōe ecclesie nō tolli tur p baptismū. vñde iudex executor testis aduocatus in causa sanguinis nō possūt post baptismū ordinari. hec johā. di. xxi. deinde

Et eiusdem sententie e bar. **S**3 gof. et host. et hu-  
dicunt q baptisimus e tollit hanc irregulari-  
tate qz n debet melioris additionis esse peccat  
q n peccas. di. v. si quis vidua. et di. iij. s.  
ecce in glo. **S**cdz aut theologos aliquos nul-  
la irregularitas tollit p baptismu. p baptis-  
mu em solu tollunt peccata et ea que sequunt  
ex ipsis sub rone qua peccata sunt irregulari-  
tas aut n e peccatu qz qnqz n sequit ex pec-  
cato sed ex opere meritorio ut cum quis occi-  
dit hoies zelo iusticie vel i iudicio iusto. ex q  
sequit q irregularitas n tollit p baptismum  
**N**on em vide roneabile q baptismu tollat pe-  
na ex causa meritoria detracta. **S**i dica q fal-  
te tollat irregularitate ex causa culpabili co-  
tracta. **H**ic q n e veru qz et si contrahat ex cul-  
pabili causa aliqui. n contrahit tñ sub illa co-  
dicione qua e culpa sed sub rone alia **E**t ad hoc  
est autoritas aug. li. de bono diu. et habet in  
glo. sup id ad tñ pzo vni vxoil vir. habet  
etiā in decretis di. xxxvj. acuti inquit intelli-  
gunt qui nec eu qui cathecuminu aut paga-  
nus habuerit altera. ordinandu censuerunt qz  
de sacramento agit n de peccato **S**ed obicit  
qz hieronimus sup epistolā ad tptū dicit. q si  
quis an baptismu plures. vel vna ante et alte-  
ram post habuerit n e bigamus. **H**ic q in hoc  
n tene eius opinio. sed opi. aug. hec rich. et  
cu eo auenit pe. **S**cdm aut sco. p baptismum  
tollit irregularitas homicidij cuiuscūqz nō  
aut bigamie sicut dicit opi. scda. et h habet  
expresse in glo. di. xj. si quis vidua. ubi sup il-  
lū verbū post baptismu arguit glo. a contrario  
sensu. ergo si an baptismu fuit homicidia non  
nocet. **R**atio huius diuersitatis e institutio ec-  
clesie hoc volētis et hoc nō sine ratione. s. qz  
homicida nō e ad ordines inhabilis nisi p-  
pter horrore sanguinis qui quidē tollit in ba-  
ptismo. qz supponit q sit factus agn de lupo  
sed in bigamo nō tollit defectus significatō  
nis ppter quē e ad ordines inhabilis. **V**trū  
quelibet infamia p baptismu tollat nō dimi-  
tat. **H**ic q sic de p se. di. iij. sine penitētia in  
glo. dictū est em q p baptismum tollunt pec-  
cata et ea que sequunt ex peccatis sub rone q  
peccata sunt. vñ cum infamia osequat ex pec-  
cato sub rōe peccati tollit p baptismu **V**trū  
iudex secularis indulgebit illi penā qui omi-  
sit maleficiū si baptiset. **H**ic in penis que i iu-  
dicio humano inferunt. non solū attenditur  
qua pena sit homo dignus quo ad deū sed etiā  
am in quo sit obligatus quo ad homines qui  
sunt lesi et scandalisati ppter peccatū alicui  
et ideo. licet homicida liberet p baptismum  
a reatu pene quo ad deū remanet tñ obligat  
quo ad hoies qz iustū e hoies edificari de pe-  
na sicut sunt scandalisati de culpa. pie tñ prin-  
ceps talibus posset indulgere penā. **H**ic tho. **V**  
**V**trū p baptismu oferant hoī grā et vtutes.  
**H**ic q sic vñ apłus ad tptū. saluos nos fecit  
p lauacrū regeneratōis. i. p baptismu et reno-  
uationis spūsanti quē effudit in nos abūde  
et ad remissionē peccatorū et copīā virtutū se-  
cundū glosam ibi **S**ed nōne p penitentiam

etiā aliquis adultū an baptismu osequit grā-  
tiā et vtutes. **H**ic q sic scdm qd habz baptis-  
mū in voto implicite vel explicite postea vo-  
in baptismo osequit maiore copiam gratie et  
virtutum.

**Q**uā scdm scz impedimentū efficacie bap-  
tismi in adultis querunt plura. s. vtrū ef-  
fectus baptismi sit eqli in oibus. **H**ic duplex  
e effectus baptismi. vnus p se. s. illud ad qd  
e institutus scz regeneratio hoīs in spirituale  
vitā. et hunc facit eque in oibus qui se hnt e-  
qualiter ad baptismu vt in puulis. adultū vo-  
qz quidā cū maiori deuotione ad baptismu ac-  
cedunt iō quidā plus. quidā minus de grātia  
nouitatis accipiunt. **A**lius e effectus baptismi  
p accidēs. s. illud ad qd baptismu n e ordina-  
tus. s. diuina virtus hoc i baptismo miraculo-  
se opa. sicut sup illud ro. vj. vt vltra n serua-  
mus peccato dicit glo. n hoc pstat in baptis-  
mo nisi forte hoc miraculo ineffabili creato-  
ris vt oocupiscētia que e i mēbris totaliter ex-  
tinguat. et tales effectus n suscipiunt equali-  
a baptisati etiā si cū eqli deuotione accedat s.  
dispensat huius effectus scdm ordinē diuine  
puidētie hec tho. **V**trū fictio impediat ef-  
fectū baptismi in adultis. **H**ic fictio dicit du-  
pliciter vel quo ad susceptōz vel qd ad coactō-  
nem baptismi. qz scz pntendit se velle suscipere  
baptismu vel oferre nō vult vere sed simula-  
te tñ. vt in iocosa immersione. vel quo ad di-  
spositōem qz pntendit se dispositū esse ex cū sit  
indispositus intra. pima fictio impedit sacra-  
mentū licz em aug. contra dictū don. ppe finē  
n determinet vtrū tales essent baptisati vel n  
sed dicat diuinū indicū p alicuius reuelatōis  
sup hoc esse oraculū implozandū qd etiā ha-  
bet de ose. di. iij. solet. vide tñ dicere q nō  
recipiūt baptismi sacramentū qd certū e. si ba-  
ptisans nō intendebat illā ablutionē facere  
vt sacramentū sed causa ludi vt dicit ibi glo.  
qd tñ dicit ibi glo. s. q si baptisans intendat  
baptizare qualecūqz intentionē habeat bap-  
tisatus recipit sacramentū n e veru vt e osten-  
sum supza scd3 rich. **S**cdā fictio impedit effe-  
ctum baptismi qui e tñ res. s. grātia et remis-  
sionem peccatorū n tñ impedit effectus qui e  
res et sacramentū. i. caractere de ose. di. iij.  
ostendit. qz actus actiuoz sunt in patiēte p-  
disposito. hec aut indispositio seu contraria di-  
spositio pte esse tripliciter. s. aut discredēdo qd  
ad rōnem. aut indeuote accedēdo scz cū ppo-  
sito peccadi aut malū appetendo quātum ad  
oocupiscibile. aut sacramentū otemnēdo scz ac-  
cipiēdo irreuerēter. pexigit em fides et deuo-  
tio scz volūtas abstinēdi a peccato et reueren-  
tia sacramēti scdm bonū. et pe. **S**i ergo querit  
quō sumit fictio q impedit sacramentū dicen-  
dū q fictio hec qdammodo includit omē pec-  
catū mortale qd contrariat grātia. hec tho.  
**V**trū recedēte fictione baptismu habeat effe-  
ctus. **H**ic q sic de ose. di. iij. ostendit in fi. **D**u-  
plex e em effectus baptismi interior. s. cara-  
cter qui e sacramentū et res. et grā q e res. p-  
mus n opponit culpe aut fictioni. sed scdm iō

caracter cū ea recipit<sup>r</sup> s; n̄ grā. caracter enim quantū ē de se ē dispositio imediata ad gratiam sicut organificatio corporis ad aīe infusionez sed impedit<sup>r</sup> ppter contrariā sibi in eodē subiecto anime diunctā fictionē iō illa stante grā nō infunditur recedēte autem statim infundit<sup>r</sup> sicut dyaphaneitas aeris impeditur recipere lumē solis ppter obscuram nubem qua resoluta statim recipit lumē a sole. vñ aug<sup>9</sup>. li. de bapti. et habet<sup>r</sup> de ose. di. iiii. tunc valere incipit ad salutē baptismus cū fictio illa veraci confessione recesserit. Et quia sacramentum respicit culpā pcedentē nō sequentē hinc ē qd plenā facit gratia supinfusa remissionez totius culpe et pene pcedentis et h; p se. totius vero culpe sequētis p accidēs qz n̄ p̄t vnā sine alia tollere. vñ tollit culpā veniale sequentes si quā inuenit de qua hoīem n̄ peniteat in generali et in spēali. si tñ tollit. non tollit etiā totā penā qz culpa et pena sequēs magis tollitur in eo virtute penitētie q̄ baptismi. vnde tam de fictione q̄ de peccatis post baptismūz ppetratis ei ē penitētia iniungēda scdm bon. et pe. vñ si veniens ad baptismūz cōteratur de oībus suis peccatis mortalib<sup>9</sup>. nisi de vno solo qd ē causa fictionis eius in baptismō oportet qd vere peniteat de illo peccato et in se et inquantū fuit cā fictionis ei<sup>9</sup>. quo facto de<sup>9</sup> offert ei gratiā baptismalē in remediū cōtra alia peccata q̄ fuissent in baptismō deleta nisi fictio ipediuiſſet et iō de illis alijs n̄ oportet habere verā penitentiā nec forte attritionem nouā pter illaz quā habuit an baptismū. Nec scdm scotuz oportet dicere caracterē in fictio aliquid opari sed solū ex eadē pactione qua assistit ei qui baptismū sine fictione suscipit. Assistit etiā ei qui baptismū suscipit qñ fictio recedit. **S**ed esto qd aliquis accedat ad baptismum cū motu peccati venialis. nunqd talis osequit<sup>r</sup> effectū baptismi. **R**espondetur quidā dicūt qd ē duplex fictio. s. simplex et scdm qd. fictio simplex aufert totū effectū baptismi et h; ē cū voluntate mortaliter peccandi. fictio autē scdm quid hec ē venialis et n̄ impedit ingressum gracie sed oplementū. vnde in tali n̄ habet<sup>r</sup> pfectū effectū. quia n̄ delet veniale illud et etiā minus recipit de gratia qz minus ē disposit<sup>9</sup> ppter illud. **A**liiter tñ p̄t dici. s. qd motus venialis nō facit fictum simpliciter sed ad tēpus quia gratiā n̄ expell<sup>r</sup> s; retardat dū homo n̄ eleuat se ad recipiendū diuinā gratiā. et qñ talis motus cessat statim baptism<sup>9</sup> h; plenū effectū et hunc motū et alia peccata delet ec si n̄ supueniat d illo cōtritiō noua. hec bon. et pe. prim<sup>9</sup> mod<sup>9</sup> dicēdi magis placet et ouenit cū scoto. **C**irca terciū scz efficaciam baptismi i puulis querunt<sup>r</sup> plura. s. vñ. puuli recipiāt sanctificationem in baptismō. **R**espondetur sic. Absit em̄ quin puulis misericordē de<sup>9</sup> ad salutis remediū baptismū pcurauerit. ex de bapti. maior. s. caute. **V**nde puuli i baptismō purgant<sup>r</sup> a peccato originali et h; merito passionis xp̄i et aliene fidei. s. ecclesie et virtute sacramenti. **V**ñ. puuli recipiāt in baptismō plene rem

id ē gratiā cū habitib<sup>9</sup> virtutū. **R**espondetur sic. recipiūt em̄ scdm omnes gratiā p quā iustificand<sup>r</sup> ouenit em̄ ut sicut contrahūt alio pmerete culpam sic ec alio pmerente recipiāt iustificatio nis gratiā ut supra dictum ē. **D**e virtutib<sup>9</sup> vero sunt plures opi. ouenientior tñ et verior ē opi. magistri sen. li. iiii. di. xlviii. q. parulis dant<sup>r</sup> virtutes in baptismō in munere siue in habitu pfecto sed n̄ in usu. ad vsum em̄ nō tñ requir<sup>r</sup> pfectio habitus sed ec potētie q̄ deficit in puulis. licet em̄ habitus innatus et acquisitus pfectus esse nō possit an pfectionem potētie. infusus tñ p̄t qz eius pfectio nō depēdet nisi a creatore. **S**ciendū tñ qd in puulo virtutes habet aliquos act<sup>9</sup>. **A**ctus em̄ virtutūz fūt quatuor. s. contrariū expellere subiectū pficere. et ad vltimū finem ordinare et isti tres actus cum habitibus cōferunt<sup>r</sup>. q̄tus ē bonum opus elicere et iste n̄ offert<sup>r</sup> puulo nō ppter defectum virtutū sed ppter defectū potētiāz in eo. et ideo bñ dictum ē qd puulis nō dant<sup>r</sup> virtutes in usu. qz ergo eundē effectum habet baptismus in puulis et adultis. iō dicit aug<sup>9</sup> ad bonificiū. regenerans spirit<sup>9</sup> in maiorib<sup>9</sup> offerētib<sup>9</sup> et puulis oblatiō omnis ē. hec guil. **V**ñ in puulis baptismus habeat eq̄lem effectū. **R**espondetur sic. qd sic q̄tum ē de lege omniū equale em̄ ē ex pte dantis illud mediāte quod dat<sup>r</sup> gratia scz sacramtū equalis ec ē ex pte recipientis cōgruitas vel dispositio. hec em̄ nō attendit<sup>r</sup> scdm naturalē capacitātē sed scdm voluntariā pparationēz q̄ nulla in eis pcedit. s; p dispositiōē ē eis ecclesie fides. q̄ equaliter respicit omnes puulos qui baptizant<sup>r</sup>. p̄t tam de<sup>9</sup> magis dare de gratia vni q̄ alteri de priuilegio speciali qz eius potētia nō est sacramto alligata. hec rich. **V**ñ effectus baptismi sit equalis in puulis et in adultis. **R**espondetur sic. qd n̄ caracteris em̄ impressio ē equalis. sed restitutio innocentie penes terminū a quo ē inequalis. infusus ec gratie ē inequalis. qz vnicuiqz magis pdest fides et dispositio p̄pria q̄ aliena ceteris parib<sup>9</sup>. **A**dultū ergo plus recipiūt de grā in baptismō q̄ puuli. hec rich.

**C**irca q̄tum scz de efficaciam baptismi a te passionē xp̄i. sciendū qd baptism<sup>9</sup> xp̄i habuit eandē virtutē an passionē et post quia sicut post ita et an passionē caracterē impressit omnē culpā deleuit gratiā cōtulit et p osequia cōcupiscenciā minuit. p̄babile tñ ē qd post passionem maior gratia cōferat<sup>r</sup> in baptismō quia passio xp̄i a qua baptismus efficaciam habet maioris debet esse virtutis exhibitā q̄ puila. et opleta q̄ inchoata.

#### De baptizantib<sup>9</sup> ti. v.

**P**ostea cōsiderandū est de ministris baptismi. Et primo quis p̄t baptizare. scdo de numero baptizantū et baptizandorum. tercio de intētiōe quā debet habere baptizans. q̄to de fide eius. quinto de bonitate eius. **C**irca primū querunt<sup>r</sup> plura scz ad quē p̄tinet ex officio baptizare. **R**espondetur sic. qd ad solum p̄sbitū de ose. di. iiii. cōstat. vñ etiā dyacōnes absqz ep̄o vel p̄sbitero n̄ audēt baptizare nisi

predictis ordinibus longius constitutis necessitas  
extrema appellat di. xcnj. dyacōes. **¶** Vt lap-  
cus possit sacramentū baptismi offerre. **¶** Et  
habet de ose. di. iij. stat et. c. in necessitate  
et. c. sanctū ē. baptizare necessitate imminēte  
lapcis xpianis plerūqz dedit. **¶** Ratio huius  
ē qz inter alia sacramenta maxime necessitatis  
ē baptismus qui ē regeneratio vite spūalis ho-  
minis qz pueris aliter subueniri n̄ p̄t. et adul-  
ti n̄ p̄t aliter q̄ p baptismū remissionez ose q̄  
scz quantū ad culpā et quantū ad penā. iō ut  
circa remediū tam necessariū homo defectum  
pati n̄ possit institutū ē ut materia baptismi sit  
communis. s. aqua q̄ a quolibet defacili haberi  
p̄t. et minister baptismi sit quicūqz ē n̄ ordinat⁹  
scz in necessitate et h̄ ē v̄x. etiā in aqua n̄ san-  
ctificata si alia haberi n̄ possit alias nō. **¶** Si au-  
tē p̄ter necessitatē baptizaret quis n̄ p̄sbyter  
sive laycus peccaret mortaliter baptismi tñ  
sacramentū cōfert. h̄ tho. vñ ex de cle. n̄ oz. c.  
j. dē q̄ si n̄ ordinat⁹ baptizauerit vel aliud di-  
uinū officiū n̄ opetens exercuerit supple-  
nec- cessitatis articulo n̄ exigēte ab ecclesia abici-  
debz et nunquā ordinari. **¶** Vt n̄ p̄sbyter ba-  
ptizans facere possit vel debeat sacramentalia  
baptismi. **¶** Illa p̄tinet ad solennitatē baptis-  
mi n̄ ad necessitatē. et iō fieri n̄ debet nec p̄t  
a layco n̄ clerico sed solū a sacerdote cui⁹ ē  
solenniter baptizare. h̄ tho. **¶** Vtrum mulier  
possit baptizare. **¶** Et q̄ sic necessitate instante  
xxx. q. iij. super quibus. alias baptizare p̄bi-  
betur de cōse. di. iij. mulier. qz tamen caput  
mulieris ē vir. et caput viri xps. ut dē. j. cōz.  
ij. n̄ debet baptizare mulier si assit copia viri.  
**¶** Nec laycus p̄senti clerico. nec clericus p̄sen-  
te p̄sbitero. qui tñ p̄t baptizare p̄sente episco-  
po eo q̄ hoc p̄tinet ad officiū suum. **¶** Si tñ mu-  
lier p̄ter necessitatē baptizaret rebaptizandus  
nō esset sicut ē dīctū ē de layco. peccaret tñ  
ipsa baptizans et alij qui ad hoc cooperent̄ v̄l  
baptismū ab ea suscipiendo vel aliquē baptis-  
mandū offerēdo. hec tho. **¶** Vt non baptiza-  
tus possit baptizare. **¶** Et q̄ sic dūmō formā ec-  
clesie seruet de ose. di. iij. c. baptismate. et rō  
ē qz sicut ex pte materie quātū ad necessitatē  
salutis sufficit quelibet aqua ita etiā sufficit  
ex pte ministri quicūqz homo et ideo etiā nō  
baptizat⁹ in necessitate baptizare posset. si vō  
ex articulo necessitatis hoc fieret vterqz gra-  
uiter peccarz. s. baptizans et baptizatus. et h̄ i  
pediret sacmētū effectū l3 n̄ tolleret ipm sacmē-  
tum. h̄ tho. **¶** Vt excoīcatus possit baptiza-  
re. **¶** Et q̄ sic. p̄tās em̄ ministrandi sacramentum  
p̄tinet ad spirituale caracterē qui indelibilis  
ē sicut p̄z ex supradictis. et ideo p̄ hoc q̄ quis  
ab ecclesia suspendit̄ vel excoīcat⁹ vel ē de-  
gradat⁹ n̄ p̄pter h̄ amittit p̄tātē offerēdi sacra-  
mentū offert quidē sed peccat offerēdo nisi in  
necessitate baptizaret. sicut etiā ille qui ab eo p̄-  
cipit sacramentū et sic n̄ p̄cipit rem sacramētū  
nisi forte p̄ necessitatē vel ignorantia excuset̄  
**¶** Tenendū ē igit̄ breuiter circa p̄dicta q̄ act⁹  
baptismi sic et alicui⁹ alteri⁹ p̄tās dūenit a  
licui dupl̄ scz l̄ ex offici⁹ auctoritate sic dūenit

solis p̄sbyteris. v̄l ex ecclesie p̄missione. sic ē  
dūenit alijs maxie in casu necessitatis. **¶** Vt  
quis possit baptizare seipsum. **¶** Et q̄ n̄ qz cū in  
forma baptismi exprimat̄ duplex p̄sona scz  
baptizans et baptizata alius debet esse bap-  
tizans a baptizato. **¶** Et qd̄ inno. papa dicit i qua  
dā decretali q̄ iudeus seipsum in aquā merfit  
de ose. di. iij. dices me baptizo in noīe pa. zc  
si decessisset tūc ad patriā euolasset. intelligē-  
dum ē p̄pter vim d̄tationis ex cui⁹ magnitu-  
dine h̄ p̄cedere videbat̄ ut inter iudeos cō-  
sistens q̄ se offerret p̄culo mortis. **¶** Ad ostē-  
dendū aut̄ q̄ alius ē baptizans a baptizato vo-  
luit dñs baptizari a iohē m̄. iij. et ex de bap-  
debitum.

**¶** Circa scdm̄ scz numez baptizandoz et ba-  
ptizantiū. querunt̄ plura scz v̄t plures  
possint simul baptizare. **¶** Et sacramentū baptis-  
mi p̄cipue habet virtutē ex forma quā aplūs  
noīat verbū vite ad eph. iij. et iō d̄siderare o-  
portet q̄ cū plures simul vnū baptizant q̄ for-  
ma v̄tan̄. si em̄ dicāt nos te baptizam⁹ in no-  
pa. zc. dicūt quidā q̄ nō d̄ferunt sacramentū  
baptismi. eo q̄ nō seruare⁹ forma ecclesie que  
sic habet. ego te baptizo in no. pa. zc. sed hoc  
excludit̄ p̄ formā baptizandi quā habent gre-  
ci. p̄t em̄ dicere baptize⁹ seruus dei b. in no.  
pa. zc. sub qua forma greci baptismū recipiūt  
que tñ forma magis dissil̄is ē forme qua nos  
v̄timur q̄ si dicere⁹ nos te baptizam⁹. **¶** Ideo no-  
tandū q̄ sub tali forma nos te baptizam⁹ ex-  
primi⁹ talis intētio scz q̄ plures dūeniat ad  
vnū baptismū offerendū. qd̄ quidē videt̄ esse  
cōtra rationē ministri. homo em̄ nō baptizat ni-  
si inquantū ē minister xpi et vicē eius gerens  
sed sicut xps ē vnus sic oportet esse vnū mini-  
strum qui ipsum rēp̄sentet p̄pter qd̄ signanter  
dicit aplūs ad eph. iij. vnus dñs vna fides v-  
nū baptisma. et ideo cōtraria intētio videt̄ ex-  
cludere sacramentū baptismi. h̄ et iā sentētie  
vide⁹ esse sco. **¶** Si vero vterqz diceret ego te b.  
in no. p. zc. vterqz exprimeret suā intencionē  
quasi ipe singulariter baptismū offerret qd̄ p̄t  
d̄tingere i eo casu quo d̄tentiose vterqz aliq⁹  
mō baptizare conare⁹. et tūc dicendū ē q̄ ille  
qui prius verba p̄ferret prius offerret baptis-  
mi sacramentū alius vō quātūcūqz ius bap-  
tizandi haberet nihil faceret. **¶** Sed si verba zc.  
nuntiāre p̄sumeret puniēdus esset tanq̄ rebap-  
tizator. **¶** Si aut̄ simul ambo verba p̄ferret et  
hoīem imgerent vel aspgerent essent puniē-  
di de inordinato mō baptizandi n̄ de iteratōe  
baptismi. qz vterqz intēderet n̄ baptizatū ba-  
ptizare et vterqz quātū ē in se baptizaret. nec  
traderet aliud sacramentū sed xps qui ē vnus  
interi⁹ baptizans vnum sacramentū p̄ vtrūqz  
offert. hec tho. **¶** Vt esset baptism⁹ si vnus  
sol⁹ baptizaret dices nos baptizam⁹ te zc. **¶** Et  
sup̄ pluralē numez nō fit vis aliqua nisi que  
fit h̄m cursū solitū scz h̄m q̄ papa de se vnico  
dic̄ nos dicim⁹. et in vulgari h̄ v̄timur lingua  
gio. iō n̄ dē tūc forma mutata s̄ corrupta. sed  
si verbū seriose dicere⁹ et cū pōdere. cui⁹ sen-  
sus aliū generaret intellectu n̄ esset baptism⁹

b bon. **¶** **U**trū vnus possit simul baptizare plures  
 in casu necessitatis vnus potest simul baptiza-  
 re plures sub hac forma. Ego vos baptizo pu-  
 ta si iminet ruina aut gladius aut aliqd ali-  
 huiusmodi qd n pateret morā vt singillatim omēs  
 baptizarent. Nec p hoc diuersificaret forma  
 ecclesie qz plurale n ē nisi singulare gemina-  
 tū scd3 pñstū. cū plr dicat m. vl. baptizantes  
 eos zc. nec ē sile de baptizante et baptizato qz  
 xps qui prin<sup>9</sup> baptizat ē vnus sed multi p bap-  
 tismū efficiunt vnū cū xpo. hec tho. **¶** **U**trū  
 si duo baptizaret vnus manet qui verba pfe-  
 rat et alius mut<sup>9</sup> qui immergat sic baptism<sup>9</sup>  
 sic supradictū est integritas baptismi cōsi-  
 stit in verborū forma et in vsu materie. et ideo  
 nec ille qui tm pferat verba baptizat nec ille  
 qui tm immergit et ideo si vnus pferat verba et  
 alius immergit nulla forma verborū poterit  
 esse conueniens. nō em poterit dici ego te bap-  
 tizo. cū ipse nō immergat et p osequēs non ba-  
 ptizatz. nec etiā poterit dici nos te baptizam<sup>9</sup>  
 cū neuter baptizaret. Si em duo sunt quorū v-  
 nus vnā prem libri scribat et ali<sup>9</sup> aliā nō est  
 ppria locutio nos scripsimus istū librum sed sy-  
 nodoica inquantū totū ponit p pte scd3 tho.  
 bon. et rich. licz em determinat mod<sup>9</sup> expri-  
 mendi actū baptizandi n sit de necessitate ef-  
 ficacie sacramēti. exprimere tm actū esse ab eo  
 a quo n ē. derogat efficacie sacramēti sic esset  
 in h<sup>o</sup> casu. Si em ille qui verba illa ego te ba-  
 ptizo pferat nō abluit. exprimit actū baptizan-  
 di esse a quo nō ē siue exprimat in singulari si-  
 ue in plurali. qz dicit ego te baptizo. i. abluo  
 et tm nō ablueret p casum sed soci<sup>9</sup> suus vnde  
 i illo casu de cōi lege puer nō esset baptizat<sup>9</sup>  
 scdm rich. Conuenit cū pdictis host. ti. de sa-  
 cramentis. qz sacramēta ecclesiastica sunt sacra-  
 menta vnitatis et nō conuenit ea diuidi. de cōdi-  
 ij. qz passus. Et idē dicit si vnus dicit vnā pte  
 verborū et alius aliā. Licet aut vt dictū ē su-  
 pra scdm aliquos baptizans debeat esse vnus  
 aliqui tm dicūt qz vnitatis ministri vl baptizan-  
 tis nō ē de necessitate. dummō qñ plures bap-  
 tizant quilibet intēdat facere totū. et qñ vnus  
 plures intēdat baptizare vel omēs. ē tm de cō-  
 gruitate ppter maiore distīctōem. ideo nō d3  
 fieri sine necessitate vn siue vnus siue plures  
 dicāt baptizam<sup>9</sup> te in baptizando vnū siue e-  
 tiā vn<sup>9</sup> dicat in baptizando plures vl vnum  
 baptizo nos baptizatū ē qz modus exprimēdi  
 actū baptizandi et expōsio psonē ministri n sūt  
 de substantia forme. sunt em ex traditōe ecclie  
 et p istā additōem forma n mut<sup>9</sup> cū nō sit ad-  
 ditio corrupens sed saluās vnde de necessita-  
 te vnus actus baptizandi ē vnitatis ministri. so-  
 lū ad vitandū peccatū baptizantis. nisi forte  
 in casu plures essent necessarij ad puerū ablu-  
 endū. nō aut ē de necessitate ad efficaciam sacra-  
 menti vn puerū simul a plurib<sup>9</sup> abluī n vide<sup>9</sup>  
 efficacie baptismi repugnare. et hec est opi-  
 rich. et pe. **¶** **Q**uid si monstrū natū sit cū duo-  
 bus capitib<sup>9</sup> nūquid d3 baptizari vt vn<sup>9</sup> hō l  
 vt duo. Rnd3 tho. in quadā qōne de quolibet  
 q tale monstrū aut certū ē habere duas aias

rōnales puta si sint duo capita duo colla et  
 duo pectora. qz p osequēs erūt duo corda et  
 in tali casu baptizandi sunt ibi duo. et licet p-  
 sumat<sup>9</sup> q plures possint simul baptizari. dice-  
 dum ego baptizo vos. tūc<sup>9</sup> nō esset eos bap-  
 tizare singillatim. Si vō nō sit certū puta si nō  
 sunt duo capita bñ distincta vel due ceruices  
 fundate in eadē vitta siue in eodē trūco tunc  
 pñio d3 baptizari vnus et postea d3 alter sub  
 dubio baptizari. dicēdo si nō es baptizat<sup>9</sup> ego  
 te baptizo zc

**¶** **Q**uia terciū sc3 intētiōne baptizantis plu-  
 ra qrun<sup>9</sup> sc3 vtrū intētiō ministri sit de ne-  
 cessitate baptismi. **¶** **¶** q sic dic<sup>9</sup> magister sen-  
 ti. iij. di. vi. i hoc et in alijs sacramētis sicut  
 forma seruāda ē ita et intētiō illud offerendi.  
 cui<sup>9</sup> rō ē scd3 sco. qz ille act<sup>9</sup> ad quē quis ob-  
 ligat<sup>9</sup> d3 in eo esse human<sup>9</sup> n casualis l fortun-  
 tus in quib<sup>9</sup> n cadit obligatio humanus autē  
 effect<sup>9</sup> ē pprie qui p intellectū et voluntatē  
 causat<sup>9</sup> ab hoīe. et ita ē intētiō ab hoīe. ipsa  
 ē obligatio ē vt homo intēdat actū istū sed  
 hō obligat<sup>9</sup> ad actū offerendi baptismū p lo-  
 co et tēpore. ergo obligat<sup>9</sup> vt intēdat offerre  
 baptismū p loco et tēpore. **¶** **U**trū requiratur  
 mentalis intētiō in ministro. **¶** **¶** aliqui dicūt  
 q n. qz mīster sacramēti in verbis q pferunt<sup>9</sup>  
 exprimit intētiōne ecclesie q sufficit ad pfe-  
 ctionē sacramēti. nisi cōtrariū exteri<sup>9</sup> exprima<sup>9</sup>  
 ex pte ministri et ex pte recipiētis sacramētū  
 et hec ē opi. tho. Alij vō dicūt q n ē sacramē-  
 tum licet ibi sint verba nisi ibi sit mentalis in-  
 tētiō in ministro qz vt dicit greg. ia mo<sup>9</sup>. n d3  
 intētiō verbis deferuire. sed verba intētiōni.  
 et h maxie locū habet in h sacramēto. et ideo  
 n baptizatur quārum ē p illud qd p hoīes ge-  
 stum ē nisi assit intētiō baptizantis. **¶** **U**trū ali-  
 ter nō saluet<sup>9</sup> nisi sit intētiō in ministro. **¶** **¶** si  
 adultus baptizat<sup>9</sup> vt debet fides interior sup-  
 plet. si puulus piū ē credere q summ<sup>9</sup> sacer-  
 dos suppleat. si tm n faciat iuste facit. et nos  
 incertos esse voluit de salute ad deponendaz  
 supbiam et excitandā diligentiā vt attentius  
 et a psonis digniorib<sup>9</sup> et seniorib<sup>9</sup> requirat<sup>9</sup>  
 credendū tm ē vel q deus reuelat vel q inte-  
 gro suppl3 nisi peccata nra impediāt. b bon.  
 hoc aut qd dictū ē sc3 si adultus baptizat<sup>9</sup> fi-  
 des interior supplet si puulus piū ē credere q  
 xps suppleat aliqbus vt thome n placet. dic<sup>9</sup>  
 em q et si hoc satis dici possit quo ad vltimū  
 effectū qui ē iustificatio a peccatis tm q ad  
 caractere n vide<sup>9</sup> qz caracter nun p imprimi<sup>9</sup>  
 nisi p sacramētū. **¶** **¶** rndet<sup>9</sup> et q vltim<sup>9</sup> effe-  
 ctus bñ sufficit ad salutē de<sup>9</sup> ec sine sacrame-  
 to bñ posset imprimere caractere. **¶** **U**trū actua-  
 lis intētiō requirat<sup>9</sup> in ministro. **¶** **¶** scd3 sco. q  
 ppter intētiōne actualē et habitualē ē ponere  
 mediā sc3 intētiōez virtualē. pbatio. si quis i  
 principio intēdens dicere missaz postea autē  
 ad alia distraba<sup>9</sup> tūc n h3 itētiōne actualē dñ  
 est distract<sup>9</sup> nec tm hab3 intētiōne habitualē  
 qz ē dormiēs talē h3. h3 em habitū inclinan-  
 tē eū ad talē actū h3 ergo se medio mō q me-  
 dius modus dici potest intētiō virtualis. qz

in virtute alicuius intentionis prius habite actualiter facit oia que facit tanquam ex radice. Dicitur ergo quod in baptizante non sufficit sola intentio habitualis. quia propter illam solam non dicitur actus humanus nec requiritur spiritus intentionis actualis. quia non obligat deus hominem ad impossibile vel nimis difficile cuiusmodi est non distrahi. quia secundum augustinum. 3. li. de li. ar. non est in potestate nostra quibus visis tagamur. sed sufficit intentio virtualis. scilicet quod aliquis habuit intentionem actualem ex qua descendit nunc actus ille baptizandi. siue in illo actu habeat intentionem actualem siue non. et intelligo quod descendit ille actus sine omni motu voluntatis contrario interueniente secundum scilicet. Secundum richardum. tamen si baptizans non sit diligens in applicando intentionem suam secundum quod decet ad ipsum actum non excusat a peccato. **¶** Quid si quis putet baptizare puerum cui imponit nomen petri cum sit puella. **¶** Tunc quod baptismus caret effectu. **¶** Secundum hostiensem autem intendit baptizare personam cuiuscumque sexus esset et sic esset baptizata. aut intendit baptizare maritum et non feminam et sic non est baptizata. Aut simpliciter baptizat et tunc est baptizata. Dicit tamen hostiensis. per istos casibus et similibus si adhuc vis uat baptizari potest sine errore sed hoc non assentio sibi. **¶** Vtrum ebriosus possit baptizare. **¶** Differencia est inter ebriosum et ebrium. ebriosus dicitur actu ebriosus ex consuetudine et bene potest aliquis consuetus inebriari aliquando esse sobrius in actu et tunc baptizat. ebrius vero si habeat ligatam rationem ita quod tollat intentionem. quia scilicet nescit quod faciat non baptizat. Si autem ratio libera est tamen saltem quod sciat quod faciat non tamen omnino est oppositum sui tunc tenendum est quod sit baptizatus etiam si lingua aliquo modo balbutiat quia illud non est spiritus sufficientes signum ligamini rationis. unde si forment verba intelligibiliter licet non omnino perfecte baptizat. Si autem ita corrumptum quod contra intelligi non possit est rebaptizandum postea. **¶** Vtrum si quis aliquem iocose baptizaret vere sit baptizatus. **¶** **¶** Quod si sit si baptizans et ille qui baptizatur intentionem baptizandi actu vel habitu in generali vel speciali habeat quod expressum est. i. quod. spiritus sanctus. **¶** Ecce quando Quid si sciri non possit certitudinaliter intentio abluens vel abluendorum. **¶** Secundum augustinum. 1. de vii. ba. implorandum est super hoc diuinum consilium quod si non reuelet deus sub conditione sic ablatus est baptizandus. et habet de de. di. iiii. solet. **¶** Vtrum requiratur recta intentio ministri ad sacramentum perfectum. **¶** Intentio ministri potest pueri dupliciter. uno modo respectu ipsius sacramenti. puta cum quis non intendit sacramentum offerre sed delusorie aliquid agere. et talis pueritas tollit virtutem sacramenti precipue quando sua intentionem externam manifestat. Alio modo potest pueri intentio ministri generaliter ad illud quod sequitur sacramentum puta si presbiter intendat aliquam feminam baptizare et abutatur ea. vel si intendat officere corpus christi ut eo ad beneficia utatur. et quia prius non dependet a posteriori inde est quod talis pueritas sacramenti veritate non tollit. sed ipse minister ex tali intentione griter peccat. hec tho. **¶** Vtrum in offerendis puulum ad baptismum requiratur recta intentio. scilicet quod regeneretur. **¶** Quod non videtur augustinus ad bonifacium

et habetur de consensu. dist. iiii. non illud. si non ea dem fide ad baptismum puulos ferat ut ad vitam regenerent eternam. sed eos putant habere remedio temporalem retinere vel recipe sanitatem non propterea illi non regenerantur quia non ab istis hac intentione offeruntur.

**¶** Circa quartum. scilicet fidei baptismi queruntur plura. scilicet utrum ad completum esse baptismi necessaria sit fides alicuius articuli. **¶** Fides necessaria est omnibus sacramentis quia oia sacramenta habent virtutem a fide ut dicitur in libro de san. victi. spiritualiter vero est in baptizato necessaria cum ambrosius dicat quod baptismus est fidei sacramentum et fundamentum et ianua sacramentorum. sicut fides est ianua virtutum de consensu. di. iiii. cum itaque. et extra de presbiteri. non baptismus veniens gratia est sacramentalis comparatur ad christi passionem sicut ad meritum et ad sanctam trinitatem sicut ad principium effectuum. et ideo in sacramentis ut in eis magis quam in aliis passio christi operetur et disponat et sancta trinitas influat necessaria est fides virtusque. scilicet passionis et sancte trinitatis. cum baptismus sit sacramentum non singularis hominis sed ecclesie sicut etiam efficaciam habet a fide ecclesie. hec bon. **¶** Vtrum recta fides requiratur in baptizante. scilicet quod infidelis non possit tradere sacramentum baptismi. **¶** Quod non de consensu. di. iiii. romanus. et. c. a quodam. et. c. ecclesia potest etiam contingere quod aliquis patiat defectum fidei circa aliquid aliud et non circa veritatem sacramenti quod exhibet. puta si aliquis credat iuramentum in omni casu illicitum tamen credat baptismum efficaciam habere ad salutem et sic talis infidelitas non impedit intentionem conferendi sacramentum. Si vero patiat fidei defectum contra ipsum sacramentum quod exhibet licet credat per illud quod agitur exterius nullum interiore sequi effectum non tamen ignorat quod ecclesia catholica intendit per hominem que externus agunt sacramentum prebere unde non obstat infidelitate potest intendere quod facit ecclesia licet estimet illud nihil esse et tamen intentio sufficit ad sacramentum quia ut supradictum est minister ecclesie agit in persona totius ecclesie ex cuius fide supplet quod deest fidei in ministro. **¶** Notandum autem quod hereticorum quidam in collatione sacramentorum non seruunt formam ecclesie in his que sunt substantialia forme et tales nec sacramentum offerunt nec sacramenti rem quidam vero seruunt formam ecclesie et tales conferunt sacramentum extra de sum. tri. firmiter. **¶** Quod sacramentum. quia licet non sint membra nec ministri ecclesie simpliciter tamen in his conferunt etiam re sacramenti nisi assit defectus ex parte baptizandi. baptismus enim datus in forma ecclesie a quocumque spiritus habet efficaciam nisi obice inueniat ex parte suscipientis de consensu. di. iiii. romanus. et pluribus aliis. c. eiusdem di. Tunc autem habet obice quando ille qui baptizat heresi consentit et hoc potest esse tripliciter. Aut quia est hereticus et fauet errori. Aut si non est hereticus vadit tamen ad hereticum presbiterum in ecclesie contemptum. Aut si non est hereticus vadit tamen ad occultum quem scit esse hereticum propter aliquod commodum vel fauorem et tunc nihil gratie recipit quia ab heretico ut est hereticus accipit. unde

aug<sup>9</sup>. li. de fide ad petrū. nullaten<sup>9</sup> dubites  
extra ecclesiā baptizatos si ad ipas n̄ redierit  
baptismo cumulari p̄niciē et. i. q. i. firmissime  
et de cōse. di. iiii. q̄muis. vñ talis postea peni  
tēs recōciliāndus est p̄ ipositionē manus. licz  
em̄ baptismus nō possit iterari impositio tam  
aliq̄ manus. s. recōciliatoria pōt repeti ut di.  
cet<sup>9</sup> infra. Tūc aut n̄ osentit qñ habz ipotētiā  
discernēdi ut puer vel qñ iste heretic<sup>9</sup> est oc  
cultus et credit<sup>9</sup> eē catholicus. Aut qñ hō ē  
in necessitate cōstitutus solū necessitatis intui  
tu. talis em̄ recipit sacmētū et rem sacramēti  
qz dū i mortis piculo catholic<sup>9</sup> n̄ inuenitur.  
sancti<sup>9</sup> ē ab heretico baptismū recipe q̄ ine  
ternū p̄ire di. v. p̄pter h̄ aut. s. p̄orro. vñ talis  
n̄ ē recōciliānd<sup>9</sup> p̄ ipositōez manus. i. q. i. h̄  
qui et. c. man<sup>9</sup>. ¶ Vñ nota differētiā inter re  
cipiētes sacmēta ab hereticis et scismaticis  
et recipiētes a symoniacis et fornicatoribus  
notoriis. qz baptizati sciēter et p̄ter necessita  
tis piculū ab hereticis et scismaticis et etiā  
ordinati sciēter ab eis dē cū veniūt ad ecciam  
n̄ recipiūt sine man<sup>9</sup> ipositōe. Baptizati vō  
et ordinati p̄dicto mō a symoniacis et forni  
catorib<sup>9</sup> notoriis recipiūt sine manus impo  
sitione. di. xxi. s. verū i. tex. et glo. ¶ Ad hec  
etiam nota q̄ illi q̄ baptizati sūt ab hereticis  
in nomine trinitatis cum redeūt ad ecclesiā  
sanctā recōciliāt<sup>9</sup>. qñqz crismatis vñctōe siue  
cōfirmatione qñqz manus impositione. s. recō  
ciliatoria. qñqz sola fidei p̄fessione. p̄mo mō  
recōciliant<sup>9</sup> arriani in ecclesia oriēntali. scd̄ o  
mō i ecclesia occidēntali. tertio mō monofeli  
te. et alii. de cōse. di. iiii. ab antiq̄. monofeli  
te aut sic dicti sūt a monoso autore heresis eo  
rū. isti sūt ut puto q̄ dicunt<sup>9</sup> monofiaci. d̄ ose.  
di. iiii. h̄i q̄. s. qdā libzi h̄nt ibi bonofiaci per  
b. isti n̄ credebāt xpm̄ esse dei filiū naturalē  
s. adoptiuū. ut i dicto. c. v. monofiaci. Hec  
aut diuersitas recōciliatōis hereticorū ut ha  
be<sup>9</sup> ibidē i glo. pueniebat ex diuersis modis  
errorū iporū hereticorū vñ etiā ex diuersa cō  
suetudie ecclesiāz arriani nō crismabāt i cri  
ente. crismabāt aut i occidēte. vñ erāt de diu  
fis sectis. idō illi recōciliabantur cōsmate. isti  
vō manus ipositōe ut oñderēt<sup>9</sup> eē de vnitāte  
ecclesie. de ose. di. iiii. man<sup>9</sup>. ¶ Sciendū aut  
s̄m̄ jo. q̄ sicut habet<sup>9</sup> i glo. ipositio manus qz  
dam est cōfirmatoria et hec nō repetit<sup>9</sup>. quedā  
cōsecratoria siue ordinatoria et hec etiā n̄ repe  
tit<sup>9</sup>. qdā bñdictoria. et h̄ simil<sup>9</sup> nō repetit<sup>9</sup>. s.  
si omīssa fuerit supplet<sup>9</sup>. extra de sac̄ vn. c. i.  
vbi d̄r. q̄ si man<sup>9</sup> ipositio omīssa fuerit i ordi  
natōe subdyaconi d̄z supplere. qdā curato  
ria. m̄. vlti. sup̄ egros man<sup>9</sup> ipo. et bñ ha. et  
hec repetit<sup>9</sup> qdā recōciliatoria. et hec iponit<sup>9</sup>  
excōcatis et hereticis penitētib<sup>9</sup>. hoc nō est  
sacramētū et repetitur.

**Q**uāto quintū. s. bonitatē posset queri utrū  
bonitas requiratur i baptizante ad hoc q̄  
possit cōferre sacmētū vñ baptismi effectū et  
vñ melior mīster meliorē cōferat effectū. et  
utrū malus mīster peccz baptizādo. et vtrum  
peccz recipiēs baptismū a malo mīstro. s. ho

rum rñsio habet<sup>9</sup> s̄ i primo. ti. huius li. ar. v.  
Vñ suppositis illis que dicunt<sup>9</sup> ibi et spāliter  
q̄ mali mīstri peccēt baptizādo. q̄rere sufficit  
utrū malus mīster cui offert<sup>9</sup> puer baptizādo  
in piculo mortis existēs sit p̄plex<sup>9</sup>. videt<sup>9</sup> q̄  
sic. qz videt<sup>9</sup> peccare siue baptizādo siue non  
baptizādo ipm̄. cū sit i peccato. et cū ex offi  
cio suo facere teneat<sup>9</sup>. d̄ cōse. di. iiii. oīs p̄re  
sbyter. ¶ Aut mal<sup>9</sup> mīster baptizat cū solen  
nitate ut mīster ecclesie cui ex officio cōueit.  
et tūc peccat mortal<sup>9</sup> si peccatū suū recolit  
et nō penit<sup>9</sup> ut habet<sup>9</sup> i glo. sup̄ illud leui. ii.  
q̄ accesserit mūdus ad mūda accedēdum. nec  
tñ talis est simpl<sup>9</sup> p̄plex<sup>9</sup>. qz pōt de peccato  
penitere et licite mīstrare. nō est aut icōueni  
ēs q̄ sit p̄plex<sup>9</sup> supposito p̄ velit remanere i  
peccato. Aut tal<sup>9</sup> baptizat simpl<sup>9</sup> i casu neces  
sitatis. i quo etiā laicus baptizare posset. et  
tūc nō peccat. Sec<sup>9</sup> aut est de aliis sacramen  
tis q̄ n̄ sūt tāte necessitatis sicut baptism<sup>9</sup>. ut  
infra patebit. h̄ tho. pe. et rich. Aliter pōt di  
ci. q̄ malus mīster aut est occult<sup>9</sup> aut notori<sup>9</sup>  
et vtroqz mō ē distinguendū. qz aut ē neces  
sitas et timet<sup>9</sup> scādālū. et tūc n̄ peccat baptizā  
do. s. i hoc q̄ negligit se p̄parare. et cū timo  
re et reuerētia ad sacmētū accedere. Aut nō  
est necessitas nec timet<sup>9</sup> scādālū. et sic non d̄z  
baptizare. nisi pri<sup>9</sup> se p̄paret ad iustificatōez  
qd̄ si nō facit n̄ tñ peccat negligēdo. s. etiā  
qñtū est i se cōtumeliā sacramēto faciēdo. et  
vñ p̄pado id ad qd̄ n̄ est ydoneus. Si aut ē no  
torius peccat ec̄ scādālizādo. ideo dicit aug<sup>9</sup>  
sup̄ jo. v. c. iustos optz eē p̄ quos baptizatur.  
hec bñ.

#### De baptizādis. ti. vi.

**D**einde cōsiderandū ē de baptizādis et  
primo de eorū obligatōe ad baptismū  
scd̄o de tpe et statu i quo dñt baptiza  
ri. tertio de his q̄ requirunt<sup>9</sup> i eis an̄ baptismū  
vel etiā dū baptizantur. q̄rto de his q̄ requirū  
tar post baptismū. ¶ Circa primū. s. obligati  
onē ad baptismū q̄runt<sup>9</sup> plura. s. utrū aliquis  
possit saluari sine baptismō. ¶ Et q̄ n̄ jo. iiii. nisi  
qs renatus fuerit ex aq̄ et sp̄sancto. n̄ intra  
bit i regnū celoz. et de cōse. di. iiii. necm̄. et  
c. iiii. et. iiii. Cū aut ut habitū est s̄ triplex sit  
baptismus. s. flumis flām̄is et sanguis. scien  
dū q̄ baptismō flumis vel i re vel i p̄posito si  
h̄ri n̄ possit i re. fit salus inquāntū ē de v̄tate  
eius. Baptismo vō flām̄is fit sal<sup>9</sup> adulto. dū  
tñ baptism<sup>9</sup> flumis sit i p̄posito. de cōse. dif.  
i. iiii. baptism<sup>9</sup>. et extra de p̄sbi. nō bapti. apo  
stolica. vbi etiā habet<sup>9</sup>. q̄ credēs se baptiza  
tū. licz n̄ sit baptizat<sup>9</sup>. nihilomin<sup>9</sup> si de cedat  
saluatur. puulo aut n̄ fit sal<sup>9</sup> p̄ baptismū fla  
minis. nisi de priuilegio sp̄ali. ut p̄z de sanc  
tificato i vtero. qz n̄ habz vsū liberi arbitrii.  
Baptismo aut sanguis fit sal<sup>9</sup> vtriqz. s. adul  
to et puulo et hoc si fit p̄pter deū. ¶ Vtrū san  
ctificat<sup>9</sup> i vtero teneatur ad baptismū. ¶ Et q̄  
sicut patz p̄ jo. q̄ dicit se a xpo debere bapti  
fari. et h̄ qdē n̄ p̄pter indigentia remediū. s.  
p̄pter imp̄sionē caracteris. et h̄mōi actus ca  
ritatis. s. p̄pter bonū obediētie. qz de<sup>9</sup> p̄cepit

ut omnes qui nascuntur renascantur. Et propter huius  
militatē. qz debz se reputare peccatorem. et  
indigerē xpī redemptōe. et propter cōfōrmīta-  
tem ut ab aliis xpianis nō discordec. qz tñ ba-  
ptizare sibi pceptū ē affirmatiuū ideo nō ob-  
ligat ipm nisi p loco et tpe. vñ si añ adultaz  
etate seu oportunitatē habitā moriē saluat  
qz nō habebat opus baptizari propter remediū  
s; propter pceptū. **¶** Verū apostoli fuerit bapti-  
zati. **¶** Et sic. vñ glo. sap illud jo. xiii. q lo-  
tus est. dicit his verbis intelligim⁹ baptiza-  
tos apostolos. et si nō legatur ubi et qñ. de cō-  
se. di. iiii. qñ ab hierosolimis. et. c. si eos. et  
sūt capitula augu. Similr dici pōt de beata  
virgine et de jo. baptista. latro vero tūc ba-  
ptismo sanguinis et flāminis fuit baptizatus  
qñ in cruce xpm est cōfessus. de cōse. di. iiii.  
bapti. q inuicē. **¶** Esto q parul⁹ dū ad bap-  
tismū defertur ab infideli interficiat⁹. nūqđ  
saluabitur. **¶** Et null⁹ parul⁹ saluatur qñtum  
est de lege dñi nisi virtute sacmēti. nō qz pun-  
tus teneatur ex pcepto. s; qz sine sacmēto vel  
aliquo qđ equipolleet. de⁹ nō disposuit dare  
gratiā. Si vō parul⁹ propter hoc solū occisus  
est a psecutore cū portaretur ad baptizandū  
ne baptizaretur moritur p baptismū. ideo i sa-  
guine suo pie creditur baptizatus. si autē alia  
de causa occiditur. qñtumcūqz deferatur ad  
baptismū. dānabitur. **¶** S; nūqđ ex quo te-  
netur ad baptismū aliqz. peccat recipiēs ba-  
ptisma a malo mistro. **¶** Huius habet⁹ supra  
in primo ti. de sacmētis i dñi. **¶** Esto q sa-  
cerdos nolit sine pto baptizare. qđ ē tūc faci-  
endū. **¶** Et si baptizandus sit adultus. sufficiat  
sibi petere baptismū ad salutē. qz baptizatur  
baptismo flāmis. nec debz propter hoc symoni-  
am cōmittere. qz nō sūt faciēda mala ut veniāt  
bona. roma. iiii. tñ si esset ibi aliqz laicus de-  
beret se potius ab eo facere baptizari. si tñ sit  
puer. tūc ipemet debz eū potius baptizare. q  
prium sacramēti symoniace dare p baptismū  
si nō sit psto aliis pfbiter q velit baptizare pu-  
erū debito mō. et licz ei aquā emere. non tñ  
sanctificatā. ubi pōt habere aliā aquā. si ali-  
as aquā habere nō possz. qz aqua nō ē sacmē-  
tum. si autē emit aquā sanctificatā. illa nō opa-  
tur ad baptismū. de necessitate eius existens  
quali sacrificata. s; qñ aqua. et ideo nō emit  
ut sanctificatā s; ut aquā. h̄ cho. **¶** Dicūt etiam  
aliq ut nich. et pbabiliter. q in hoc casu da-  
ri pōt pecunia p aqua sanctificata sine vitio  
symonie. qz p hoc redimit⁹ vexatio iuris pu-  
eri. cuius i hoc casu iure nature et diuino est  
aqua illa. q est necessaria ad vsum baptizandi.  
**¶** Aliis autē ut bon. simplr videt⁹ q i hoc ca-  
su pciū dari pōt pfbitero p baptismū non ad  
emendū sacramentū vel aquā. s; ad redimen-  
dam vexatōez sui iuris. et hoc ut dicūt vide-  
magis cōsonare pietati et bonitati et iuri. Se-  
cundū autē sco. potius pmiti debet mori sine  
baptismo parul⁹. q ematur baptism⁹. qz hoc  
fieri nō pōt sine peccato mortali. pōt tñ  
emi aq ec sanctificata. nullomō hñdo intentōe  
ad cōsecrōez et etiā labor baptizandi qz pfbiter

habet emi posset nullo mō hñdo intentōez ad  
actū illū. inqñtū est sacramental. **¶** Esto q mā-  
cus roget pfbiter. ut baptizet puer. iminen-  
te mortis articulo et nullus ali⁹ assit qui euz  
baptizare possit. et pfbiter eū baptizare nolit  
nisi pecuniā ei dederit qđ ille faciet. **¶** Et rich  
dicit q ille māc⁹ debz potius pmittere puu-  
lū mori sine baptismo q dare pecuniā p sac-  
mēto baptismi. qz nō sūt faciēda mala ut eue.  
bo. roma. iiii. Aliq tñ dicūt q i h̄ cāu pecunia  
dari possz. ita tñ q dās nō intenderz eā dare p  
sacmēto. s; p vitāda dānatōe pueri. et remo-  
uēda isania pfbiteri. **¶** Secus ē de aliis sacmen-  
tis q sine piculo dānatōis ex cā pnt differri  
h̄ rich. **¶** Quid d pfbitero qui h̄ facerz. **¶** Et nisi  
se corrigere spōte honore relinquēdo. debet  
subire piculū ppii honoris. i. q. i. baptizan-  
dis. i. tex. et glo. dē etiā de cōse. di. iiii. qñ  
qz pfbiter nollet p intentōe muneris. vñ pzo  
alia excusatōe baptizare aliqē i piculo mor-  
tis. si ille sine baptismo decederz deponi de-  
beret. **¶** Quid si pfbiter cathecumios a bap-  
tismo repellat. et ipi interz añ tpe cōstitu-  
tuz sine baptismū decedat nūquid imputabit⁹ sa-  
cerdoti. **¶** Et qñ. absit em ut ea q propter bonū  
et licitū facim⁹ aut iubem⁹. si qđ p h̄ pter  
nraz volūtate cui⁹ male acciderit. nobis im-  
putet⁹. xiiii. q. v. de occidēdis. h̄ notatur de  
cōse. di. iiii. d cathecumis in glo. **¶** Ad hec  
nota q qñ pfbiteri subditis sacramenta negant  
malitiose. tūc subditi possūt ipa ab aliis reci-  
pere. ar. extra de rescrip. venies. i. tex. et glo.  
vi. q ponit⁹ sup illud. c. pastoralis. qđ ē verū  
de privilegiatis et i calib⁹ cōcessis. s. i. bap-  
tis-  
mo et pnia. que recipi possunt ab aliis in ne-  
cessitate. sed in aliis recurrendū est ad supio-  
rē extra de iure patrona. nullus. hec rich.

**¶** Circa scdm. s. statū et tēp⁹ i quo debet qz  
baptizari qñtū p la. s. vñ. baptism⁹ sit  
differēd⁹ adultis. **¶** Et adultis subueniri pōt  
p desiderū baptismi. et ideo adultis cū duer-  
tunt⁹. nō statiz ē sacramentū baptismi cōferēdū. s;  
oportet differre vsqz ad aliqđ certū tempus  
primo qđē p cautela eccie. ne decipiat⁹ sacra-  
mentū fictē accedētib⁹ cōferēs. propter qđ. pba-  
tio sumit⁹ d accedētib⁹ ad baptismū qñ p ali-  
qđ temp⁹ eoz fides et mores examinantur.  
scdo hoc ē necessariū ad utilitatē eoz. q bap-  
tizant⁹. qz aliquo tpe spatio indigēt ad h̄ q  
plene instruant⁹ de fide. et exercitent⁹ i his q  
pnt ad vitā xpianā. tercio hoc ē necessariū  
propter reuerentiā sacmēti. dū i solēnitatib⁹  
picipius. s. pascē et pēte. hoies ad baptismū  
admittunt⁹. et ita deuoti⁹ sacmētū suscipiūt.  
de cōse. di. iiii. cathecumin⁹. et. c. venerabil. **¶**  
Quāto vero tpe adulti baptizandi debeāt ca-  
thecisari et exorcisari añ baptismū habet⁹. ti.  
de exorcismo. **¶** Et discretio i h̄mōi ē pmittēda  
duplici rōe. primo qđez qñ illi q sūt baptizā-  
di apparēt pfecte instructi fide et ad bap-  
tis-  
mū ydonei. tūc statiz pnt baptizari. sic philip-  
p⁹ statiz baptizauit enucū. ut habet⁹ act. viii.  
et pe. corneliū et eos q cū ipo erāt act. xviii.  
scdo propter ifirmitatē vñ aliqđ piculū mortis

de cōse. di. iiii. cathecumis. et. c. se. si tñ ali :  
q̄s morte p̄ueniat articulu op̄tunitatis ex-  
cludere. dñ expectat temp⁹ ab ecclesia cōsti-  
tutū saluatur. licet p̄ ignē vt dictū ē. peccat  
aut si vltra temp⁹ ab ecclesia ordiatū differt  
accipe baptismū nisi ex cā necessaria et licētia  
plator. ecclesie. licz hoc peccatū deleri pos-  
sit cū aliis p̄ succedentē d̄t̄tōez q̄ supplet vi-  
cē baptismi vt dictū est. **Nec ē** d̄tra p̄dicta i<sup>o</sup>  
qd̄ dictū ē. de cōse. di. iiii. cathecumin⁹. ca-  
thecuminū licz i bonis opib⁹ defūctū. vitaz  
habē n̄ credim⁹. excepto d̄t̄taxat nisi martiri  
sac̄mentū cōpleat qz scdm regulā ibidē itelli-  
gitur de eo q̄ baptizari nō q̄rit vel alias i ali-  
quo peccato cōsistit. **Vtrū** pueri sint baptizā-  
di. **h̄** indistincte q̄ sic. indistincte em̄ vox euā-  
gelica insonat nisi q̄s renatus fuerit ex aqua  
et sp̄sancto. n̄ itra. in regnum dei. hac gene-  
ralitate nec sexū nec etatē excludēs. extra de  
bap. maiores. **Ratio** hui⁹ ē. qz morib⁹ ē cōis  
puulis et adultis. et medicina est cōueniens  
istis et illis. **Est** aut vtilius et securius statiz  
puulo baptismū cōferri q̄ differre vsqz ad eta-  
tem adultā tū p̄pter piculū mortis et d̄natō-  
nis. de cōse. di. iiii. venerabilis i glo. cū pro-  
pter ifestacōes demonū qui minus possūt i ba-  
ptizatis ceteris pib⁹. tū qz dum hō ē puulus  
certū ē i eo nihil esse qd̄ ipediat effectū bap-  
tismi. tū p̄pter bonū asuefactōis et q̄si educa-  
tōis i his q̄ sūt religionis xp̄iane. et h̄ac rōez  
assignat d̄ponisi⁹ vlt. c. celestis ierarchie. **Sz**  
obicit⁹ qz legat⁹ n̄ debz excedere fines mādā-  
ti. **h̄** dñs mādāt m̄. vlt. credentes baptizari.  
ergo puuli n̄ sūt baptizādi. **h̄** l3 illud mādā-  
tum scdm formā mādātī sp̄aliter ligz adultos  
tñ ex alio ei⁹ mādātō. jo. iiii. nisi q̄s renat⁹ fu-  
erit r̄c. inuenit⁹ etiā ad puulos h̄m intentōez  
mādātī extēdi. **Vtrū** pueri hereticorū vlt iu-  
deorū et aliorū infidelīū sint baptizādi inuitis  
parētib⁹. **h̄** filii infidelīū aut habēt vsū ra-  
tōis aut n̄. si habēt iā tñ ad ea q̄ sūt iuris dīni  
vel naturalis icipiūt sue p̄tatis eē. et idō p̄pā  
volūtate etiā inuitis p̄tib⁹ p̄nt baptismum  
suscipe sicut et m̄tōmū d̄trahere. et ideo ta-  
les licite p̄nt induci ad suscipiendū baptismū  
si vō n̄ h̄nt adhuc vsū rōis vel liberi arbitrii  
h̄m ius naturale sūt sub cura p̄tū q̄ndiu sibi  
p̄uidere nō p̄nt vñ etiā de pueris antiquorū  
d̄z q̄ saluabant⁹ in fide p̄tū. et ideo d̄tra iu-  
stitiā naturalē eēt si t̄les pueri inuitis p̄tib⁹  
baptizarent⁹. sic ē si aliq̄s habēs vsū rōis iui-  
t⁹ baptizaret⁹. **Est** ec̄ piculosū talī filios infi-  
delīū baptizare qz defacili redirēt ad infide-  
litatē p̄pter naturalē affectū ad p̄ntes. et idō  
n̄ habz h̄ eccie cōsuetudo q̄ filii infidelīū ba-  
ptizent⁹ inuitis parētib⁹. fuerit em̄ retroactis  
temporib⁹ multi catholici p̄cipes potentis-  
simi vt cōstantin⁹ et theodosi⁹ q̄b⁹ familia-  
res fuerūt sanctissimi ep̄i. vt siluester cōstan-  
tino et ambrosi⁹ theodosio q̄ nullo mō p̄ter-  
misissent h̄ ab eis ipetrare si hoc fuisset cōsonus  
racōi. **hec tho.** Scdm aut scō. si p̄cipes aliq̄s  
puulos infidelīū p̄tib⁹ inuitis baptizari fa-  
ceret cū bona cautela. s. ne p̄ntes prius cog-

noscētes h̄ futurū occiderēt eos. et facerz eos  
educari religiose laudabiliter facerz. **Et** idē  
dico ec̄ si cogāt parētes minis et terrozib⁹ ad  
baptismū suscipiendū et seruandū susceptū. et  
hoc videt⁹ posse p̄bāri. qz simile cōmendatur  
de cōse. di. iiii. pleriqz. **Preterea** dato q̄ non  
essent om̄s vere fideles i corde. tñ minus ma-  
lum esset eis n̄ posse ipune legē illicitā serua-  
re q̄ posse. et etiā eorū filii i scda et terna ge-  
neratōe esset forte vere forte fideles. **Vtrū**  
infidelis p̄tēs baptizari debeat statim bapti-  
zari. **h̄** h̄m hosti. aut ē i piculo ne. s. alii infi-  
deles eū interficiāt si h̄ p̄pendāt. et tūc ei sta-  
tim fides debz exponi et baptizari. **de cōse. di.**  
**iiii.** ne q̄ absit. **Sic** nullū piculū iminē et tūc  
vel p̄ octo mēses vlt arbitrarie debz iter cathe-  
cumios retineri. sic intellige illud de cōse. di.  
**iii.** iudei. et. c. se. **Vtrū** in vtero existentes  
possint baptizari. **h̄** q̄ n̄ de cōse. di. iiii. si a  
m̄ris. et plurib⁹ aliis. c. opozt em̄ q̄ caro ei⁹  
q̄ baptizā h̄m totū vlt h̄m p̄tē imediate laue-  
r̄ n̄ si puer inolutus totat⁹ i vno corio i aquā  
immergeret⁹ sub debita verborū forma p̄pter h̄  
n̄ baptizaret⁹. **hec nich.** **Vtrū** vter⁹ m̄ris de-  
beat apiri vt puer extrahat⁹ et baptizē. **h̄** n̄  
sūt faciēda mala vt eueniūt bona vt d̄z ad ro-  
m. et idō n̄ debz hō occidere m̄rem vt bapti-  
zet puerū si tñ mortua sit viuētē p̄le in vtero  
debz apiri vt puer baptizet⁹. **hec tho.** **Vtrū**  
debeat expectari oīoda eḡsio pueri de vtero  
anq̄ baptizet⁹. **h̄** q̄ sic nisi mors imineat. si  
tñ primo caput eḡdiat⁹ i quo oēs sensus fun-  
dant⁹ debz baptizari piculo iminēte et nō est  
postea rebaptizādi si d̄tingit eū nasci p̄fectē  
vñ etiā reputat⁹ esse hoīs sepultura vbi sepul-  
tū est ei⁹ caput. ff. de re. et sumpt. fu. l. cū in  
diuersis. et post caput p̄ct⁹ qz sedes cordis  
est q̄si i p̄ctore et cū abo ista nō possūt abluī  
magis debz abluī caput maxime facies qz ibi  
magis patēt aīe opatōes. **Id** etiā videt⁹ faciē  
dū q̄cunqz alia p̄s eḡdiat⁹ piculo iminēte. qz  
tñ i nulla exteriorū p̄tū integritas vite ita d̄si-  
stet sicut i capite. videt⁹ q̄buldā q̄ p̄pter dubi-  
um q̄cunqz alia p̄te corpis abluta puer p̄p̄  
fectā natiuitatē sit baptizādi sub hac forma.  
si n̄ es baptizatus. ego te baptizo r̄c. **Aliq̄bus**  
tñ videt⁹ q̄ puer etiā tūc eēt baptizatus qz aīa ē  
tota i qualibz p̄te corpis. et hui⁹ sentētie est  
gual. in. iiii. sen. eo q̄ nō est p̄ceptū magis q̄  
caput imergat⁹ qm̄ aliō mēbz. et idō n̄ magis  
ē necessariū l3 sit rōnabile. eiusdē sentētie est  
glosator. de cōse. di. iiii. p̄prie. ar. e. di. nec  
q̄mcūqz primū cōmunius tenet⁹ vt dicit nich.  
**Quid** fiet de tali cuius alia pars qm̄ caput  
abluta ē si decedat anq̄ p̄fectā natiuitate. **h̄**  
pie pōt tal puer reputari baptizatus si fuerit  
mortu⁹. vñ ē i cimiterio sepeliēdi h̄m gual.  
**Vtrū** puer existēs adhuc i vtero m̄ris rege-  
nerari possit baptismō sāgumis. **h̄** quidā d̄z  
cūt q̄ nullo mō nec p̄ effusione sāgumis nec  
p̄ aliā viā de lege cōi pōt puer i vtero m̄ris a  
peccato purgari. **Aliis** aut videt⁹ pie dicēdū  
q̄ licet puer in vtero m̄ris baptismō aq̄ bapti-  
zari nō possit. qz nō pōt ipm̄ sensibile sac̄mentū

suscipe et ecclesie ignotus est qz tñ ad ipm ef  
fusio sanguinis puenire pōt et deo notus est  
qz picipalr baptizat. iō p infusione sāguinis  
illatā p fidē pōt ab originali peccato purga  
ri. vñ illud aug<sup>9</sup> li. ii. de baptismo puulorū.  
qui natus n̄ fuerit n̄ pōt renasci. intelligendū  
est de regeneratōe baptismi aque dicit rich<sup>9</sup>.  
**Q**uarta terū articulu. s. circa ea q̄ requirūt i  
baptizandis an baptismū vel etiā dū ba  
ptizat querunt plura. s. vñ i adultis an ba  
ptismū pnia requirāt. **R**es. in adultis baptismus  
pcedit pnia necessario quantū ad attritōez qz  
volūtas semel fixa i peccato remanet sp̄ i eo  
fixa actu vel hitu nisi p actualē dissensū euē  
lat ab eo i spāli. vel saltē i generali. et qntū  
ad hoc dicit aug<sup>9</sup> li. i. d. pnia q̄ null<sup>9</sup> sue vo  
luntatis arbitrio dicitur. nouā vitā pōt icho  
are n̄ eū peiteat veteris. qntū aut ad attritōez  
pcedit pnia baptismū de ogro rōe hūiliatio  
nis et instructōis. s. qntū ad absolutōez et sa  
tisfactōez neutro mō. i. nec de nēcio nec d̄ cō  
gruo pcedit. et qz sacramētū pnie cōpletū ē i  
absolutōe et i pnia s̄m qd̄ ē ecclesie sacramētū  
ideo sequit<sup>r</sup> q̄ n̄ pcedit baptismū cū baptism<sup>9</sup>  
sit ianua sacramētorū. **R**es. obicit<sup>r</sup> cōtra pre  
dicta qz iudeis venientib<sup>9</sup> ad baptismū indicē  
da ē pnia ac abstinentia. xl. diez. qua cōpleta  
sūt baptizadi. vt habet<sup>r</sup> de cōse. di. iiii. ne q̄  
absit. **R**es. p illa pnia nō indicit<sup>r</sup> iudeis ppter  
sacramēta inefficiā s̄ ppter ei<sup>9</sup> reuerentiā  
et indeorū recipiētū baptismū pbatōz vñ eis  
nō indicēbat<sup>r</sup> post susceptōez baptismi s̄ āte  
qm̄is sic obseruaret<sup>r</sup> tñ mō n̄ oportet s̄ obser  
uare s̄m qd̄ videt<sup>r</sup> dicere glo. ibidē qd̄ intel  
ligo vbi n̄ ē cōsuetudo contraria. s. rich<sup>9</sup>. **V**trū  
in adultis requirāt<sup>r</sup> vsus rōis ad suscipiēdū ba  
ptismū. **R**es. ad suscipiēdū sacramētū baptismi et  
rē q̄ n̄ ē necessaria p se aliq̄ actio ex pte susci  
piētis. s. sufficit q̄ in eo n̄ sit aliq̄d phibens p  
dictorū susceptōez phibens aut n̄ est nisi pec  
catū mortale de quo hō nō ē attritus nec cō  
tritus. et ideo licet aliqui adulti fiāt carētes  
vsu rōis anq̄ mortāl<sup>r</sup> peccauerit si baptizant<sup>r</sup>  
recipiūt sacramētū et rē sacramēti etiā si tūc cō  
tradictat qz illa cōtradictio n̄ pcedit a volun  
tate rōis s̄m quā sūt capaces grē baptismal<sup>r</sup>.  
Si aut anq̄ fiāt furiosi vel obdormiat morta  
liter peccauerit cōmittēdo vel obmittēdo. et  
nō fuerint de illo peccato cōtriti nec attriti.  
etiā si baptizant<sup>r</sup> n̄ suscipiūt rem sacramēti. liz  
sacramētū suscipiāt tpe quo furia intrauerūt  
vel obdormierunt intentōe suscipiēdi sacramē  
tum actu vel hitu. cū quantūcūqz distaret q̄  
talē intentōez habuiss<sup>9</sup> n̄ debz aliq̄s baptiza  
re dormientē vel furiosū hñtem lucida inter  
ualla dum actu ē in furia s̄ expectandum est  
furiosū lucidū interuallū et dormientis vigilia  
et q̄ fac̄ contrariū peccat n̄ s̄m suū iudiciū pba  
biliter imineat piculū si talē differat baptiza  
re. qntum aut ad furiosum non hñtem lucida  
interualla nulla est dilatio faciēda. et s̄ ha  
bet<sup>r</sup> extra de bap. maiores. hec rich<sup>9</sup>. **N**ul  
lus ergo debet baptizare aliq̄m dormientem  
nisi psumat<sup>r</sup> q̄ non euigilet an mortē. et nisi

psumat<sup>r</sup> de eius pñi volūtate p verba vl sal  
tem signa q̄ de xpianis sit natus. et in h̄ casu  
his cōcurrētib<sup>9</sup> baptizari debz sicut etiā aug<sup>9</sup>  
narrat i q̄rto li. cōfessi. de quodā amico suo q̄  
baptizatus est nesciēs ppter piculū mortis.  
et idē dicendū est de furioso. hec bon<sup>9</sup>. **R**es.  
q̄re adultis amentib<sup>9</sup> et dormientib<sup>9</sup> q̄ nō cō  
sentiebāt dum essent i vsu rōis. baptizare nō  
pdeset ad tollendū peccatū originale sicut  
pdeset puul<sup>9</sup>. **R**es. qz vt habet<sup>r</sup>. ex de bap. maio  
res. s. verū dñs q̄ totū hoīem sanū fecit i sab  
bato op<sup>9</sup> impfectōis n̄ vult et ideo peccata  
nō ex pte sed ex toto tollit qd̄ facerz si baptis  
mus originale delerz et n̄ actuale qd̄ sine cō  
sensu deleri n̄ pōt. **S**ed ponat<sup>r</sup> q̄ dormientes  
excitati ratum habeāt q̄ sūt baptizati licz nol  
lent pzi<sup>9</sup> baptizari. **R**es. nō pdeset qz nihil reci  
piūt. et ideo non est vtile q̄ ratū habeāt s̄ ite  
rū debent baptizari. ex de bap. maiores. s.  
item q̄ritur in glo. h. **V**trū i adultis habe  
tib<sup>9</sup> vsu rōis qñ baptizant<sup>r</sup> requiratur intentio  
ad hoc q̄ recipiāt sacramētū baptismi. **R**es. q̄ i  
talib<sup>9</sup> de cōmuni lege ad hoc q̄ recipiāt ca  
racterē baptismalē requirūt intentō actu vl ha  
bitu tam in illo q̄ cōsentire pōt q̄ i illo q̄ cōse  
tare non pōt ad suscipiēdū sacramētū. p su  
sceptōez em̄ caracteris baptismi intrat hō ec  
clesiā militantē et ascribit<sup>r</sup> exercitui ecclesie  
militantis. ad h̄ aut obtinēdū requirit<sup>r</sup> ei<sup>9</sup> cō  
sensus actu vel habitu si est i statu i quo cōse  
tare posset. p̄babile em̄ est q̄ ab illo plus req̄  
ratur qui cōsentire pōt qm̄ ab illo q̄ cōsentire  
nō pōt sicut videm<sup>9</sup> i cathecismo rñdent pro  
puulo patrini. et si adult<sup>9</sup> est debet rñdere p  
seipō. de cōse. di. iiii. p paruulis. **R**es. hoc aut  
non est semp̄ necessaria determinata intentō in  
actu qz qñqz sufficit intentō i habitu. si em̄ ali  
quis cathecuminū nō actu cogitantem de su  
sceptōe sacramēti baptismi s̄ de re alia ab  
luerz sub forma verborū debita intendēs sibi  
ministrare sacramētū baptismi. iste cathecumi  
nus recipet baptismalē caracterē. qm̄is em̄  
intentio i habitu n̄ sufficiat ad causandū ef  
fectū. pōt tñ esse sufficiens dispositio ad suscipi  
endum. maior em̄ actualitas requirit<sup>r</sup> i agen  
te q̄ in paciente. cum res agat p suā actuali  
tatem et paciat<sup>r</sup> p suā passibilitatē. qñqz tam  
intentō i actu determinate requirūt<sup>r</sup> p accidens  
s. vel ad remouendū phibens. vel qñ n̄ cōse  
tare in actu et nō cōsentire i habitu se cōcōmi  
tant<sup>r</sup>. si em̄ in accedente ad baptismū est actu  
vel habitu intentō non recipiēdi sacramētū ba  
ptismi. h̄mōi intentō phibz sacramēti susce  
ptōez. et tūc necessariū est illā intentōez ex  
pelli p cōtrariā intentōez in actu ad h̄ vt ille  
recipiat sacramētum baptismi. si etiam acce  
dens ad baptismū admoneatur diligēter vt  
actu cōsentiat requirit<sup>r</sup> q̄ consentiat in actu  
ad hoc vt tūc vere recipiat sacramētū quasi  
tūc ibi nō consentiret in actu. tūc etiā nō con  
sentiret in habitu. sic em̄ accipim<sup>9</sup> consen  
tire in habitu in aliquam rem. quando homo  
sic disposit<sup>9</sup> est q̄ si actualiter et deliberate  
cogitaret de illa re q̄ actu cōsentiret in illam

hec rich. **Q**uid ergo de adulto in quo tam in actu qm in habitu non est intentio suscipiendi sacramentū. nunquid est rebaptizandus? **N**o q sic. sed ubi hoc nō constaret esset dicendum si non es baptizatus ego baptizo te etc. **N**ec debet teneri glo. de cōse. di. iiii. que dicit solet etiā dici q si baptizans baptizare intē dat qlemcūqz intētoez habeat baptizat⁹ suscipit sacramentū. **U**t ad recipiendū sacramentū baptismi requiratur voluntas libera vel sufficiat coacta. **E**t cum quis cogitur ad baptismum aut cogitur coactione absoluta siue sufficiente quia scz violenter eo renitente manibus et pedib⁹ immergitur et tunc non recipit sacramentū nec rem aut coactionē cōditō nata siue inducente ut minis et flagellis ita q potius vult se subicere sacramēto ecclesie qm morte pīre et tunc aut intendit alios illudere et mortem euadere et tūc etiam neutru⁹ suscipit. quia tamen ecclesia p̄sumeret cōse fuisse talem interius ppter cōsensum exteriorē talis deberet cogi ad fidē xpiane observatōnem. **A**ut vult potius circa se fieri quod facit ecclesia qm pīre et tunc recipit sacramentum et hec fere omnia patent extra de baptismo. maiores. g. item queritur in tex. et glosa g. **N**ota igitur breuiter q suscipientū baptis- mum quidam nunquā habuerūt vsū rationis ut puuli et ppetui furiosi et naturaliter stulti et in his voluntas nō requiritur. quidam autē aliquando habuerunt licet tunc non habeāt et in his voluntas antecedens requiritur licz non concomitans. quidam vero habent tunc cum baptizantur. et in his cū cōditio eoz ibi meliorē sufficit voluntas cōditionata. **U**t fides requiratur ex parte baptizati. **E**t i par- uulis qui p se nō possunt credere sufficit fides aliena scz ecclesie que est. vel si hec deficeret sufficit meritū fidei que fuit in ecclesia. dicit em aug⁹ ad bonificiū cum offeruntur puuli ad percipiendā grādam ab omnibus offerri intelliguntur quibus placet q offeruntur fides tam ecclesie militantis nunqz deficit vni- uersaliter nec deficiet sedz illō mō. vlt. ecce ego vobiscū sū vsqz ad cōsumatōez seculi. et h diuina puidētia faciente. nec vnquā fuit nec erit quin semper esset aliquis qui deo pla- ceret. **I**n adultis vero requirit⁹ fides p̄pria nō quidem ad susceptōez sacramenti. id est carac- teris. qz sacramentū non pficitur p iusticiāz hoīs dantis vel suscipientis baptismū s per virtutē dei s requirit⁹ ad susceptōez rei sac- menti. i. grē. **S**ed contra hoc videt⁹ esse illō hīero. fides in aquis baptismi gignit⁹ et nu- tritur. non habenti etiā datur et habēt auge⁹. **E**t q fides paruulis in baptismo datur sed adultis augetur vel informatur si erat infoz- mis. vñ fides informata p̄xigitur s formata ibi datur adultis. hec pe. **U**trū sine recta fi- de possit haberi intentio suscipiendi baptismū? **N**o q nō habens rectam fidem circa aliquos articulos pōt habere rectam fidem circa sac- mentū baptismi si tñ etiā circa h sacramentū nō recte sentiat sufficit ad p̄ceptionem sacramenti

generalis intentio q intendat suscipere baptis- mū sicut xps instituit et sicut ecclesia tradit. **C**irca qrtuz. s. cca ea q requiruntur ad bap- tizatū post baptismū. querunt⁹ plura. scz p q opa nup baptizati sint exercitādi ad iusti- ciā. **E**t nō p opa penalia. sed p opa facilia ut qsi quodā lacte facte facili exercitij pmo neant⁹ ad pfectiora ut dicit glo. sup illō ps. sicut ablactat⁹ est sup m̄resua. vñ etiā dñs di- scipulos suos de nouo cōuersos a ieiunio ex- cūsauit ut patet ma. ix. et hoc est qd dicitur prima pe. ii. sicut mō geniti infantes lac deu- ut in eo crescat in salutem. **U**t teneant⁹ restituere illis quos leserūt. **E**t restituere ab- lata et saū facere de iniurijs illatis est cessa- re a peccato et hoc ipm nō facere est detine- re aliena. et primum lesū nō placare est pec- catum. et ideo peccatorib⁹ baptizatis ē inu- gendum q satī faciāt primis sicut etiam q a peccato desistat. hec tho.

#### **De sacramento cōfirmatōis. ti. vii.**

**C**irca cōsiderandū est de sacramento cōfirmatōis. et primo de ei⁹ institutio- ne. scdo de ei⁹ necessitate. tertio de ei⁹ materia. qrtō de forma. quinto de efficacia. sexto de mīstris eius. septimo de suscipiētib⁹ ipm. octauo de ritu et celebratōe huius sacra- menti. **C**irca primū. s. institutōez huius sac- menti sciendū q hoc sacramentū xps instituit s̄m aliquos apostolis exhibēdo. licz hoc nō sit scriptum. s̄m alios pmittēdo. jo. x. si autē abiero mittā eū ad vos. et hoc idō. qz i h sac- mento dat⁹ plenitudo spūsancti q nō erat dan- da añ resurrectōez et ascēsiōe. s̄m illō jo. vii. nōdū erat spūsanct⁹ datus qz xps nō dū fue- rat glorificatus. et hec ē opi. pe. s̄m vero ali- os instituit h sacramentū pueris manus impo- nēdo et eos bñdicēdo. m. xix. et hec est opi. rich. **A**lii dicūt q fuit institutū ab aplis q le- gunt⁹ cōfirmasse act. viii. **A**lii dicunt q ab ec- clesia q primo legic⁹ ipius ritū solēni cōsilio instituisse et p̄cepisse. hec videt⁹ esse opi. boni. **A**lii dicūt q xps instituit figuratiue. s. ipōnē- do manus pueris. m. xix. et spūsancti inspi- ratōe et auctoritate apostoli traditōe et eccle- siastica approbatōe. **E**st em institutō duplex. scz exp̄ssione facti vlt p̄cepti. ergo xps instituit i spirā. apli faciēdo. et eccia p̄cipiēdo. et s̄m b oēs sup̄dce. op. vlt sūt i pte et h ē dictū pe.

**C**irca scdm. s. necessitatē cōfirmatōis sciē- dū q grā q dat⁹ in cōfirmatione ē nccia nō qz sine ea simplr nō sit sal⁹. s̄ qz sine ea vel p sacramentū vlt alias accepta. pugnādo nō pue- nit⁹ ad salutē. ideo dicit melchīades papa de conse. di. v. spūsancto i baptismo r̄generam⁹ ad vitā i cōfirmatōe cōfirmamur ad pugnā. et licet cōtinuo trāscuris sufficiat regeneratōis bñficiū victuris tñ sūt necessaria cōfirmatōis auxilia. **E**x institutōe aut eccie ē q null⁹ ab h sacramēto excipi⁹ ut sit qlibz strenu⁹ pugnator idō si qā cū hz loci et t̄pis oportunitatē negli- gēdo cōtemnit piculo se expoit. et sic d̄z intel- ligi illud hu. li. de sacra. pre. vii. c. iii. tamen dū est de his qui p negligentiā amittunt epi

pñciam et nō suscipiūt manus impositionē ne  
forte ppter ea damnent scz nisi peniteāt quia  
festinare debuerūt dū potuerūt.

**Q**uarta tertiū. s. materiā cōfirmatōis sciendū  
q materia hui⁹ sacramēti ē qd cōponitur  
ex oleo et balsamo. et hoc bñ cōuenit signifi-  
cāti effect⁹ hui⁹ sacramēti q est duplex. quorū  
prim⁹ ē mītoz fidei in vera credulitate cordis  
scdō ē odor fame in cōfessione. prim⁹ signat⁹  
in oleo. scdō in balsamo q p̄cipue ē odorifer-  
rus. Opōrtet autē q crisma qd est hui⁹ sacramēti  
materia prius fuerit ab ep̄o cōsecratū. Sacra-  
mētōz autē qdaz sūt necessitatē. et licz in his  
requirat⁹ sanctificatio materie ad solēnitatē  
nō tñ ad necessitatē ut in baptismo. qdaz sunt  
pfectōis. et ideo in his requirit⁹ sanctificatio ma-  
terie ad solēnitatē et necessitatē ut in hoc sac-  
ramēto et extrema vñctōe. hec p̄. **S**icut autē  
habet⁹ de cōse. di. iij. omī tpe. i. omni āno ut  
exponit glo. licebat crisma cōficere. qz tūc so-  
lēniter baptism⁹ ad quē requirit⁹ crismatis vsus  
in vigilia pasce celebrat⁹. ideo cōgrue ordiatū  
est ut p̄biduū ante ab ep̄o crisma bñdicat⁹ ut  
possit p̄ dyocesis destinari. dies etiā ille satis  
cōgruit ad materias sacramētōz bñdicēdas in  
quo fuit eucharistie sacramētū isturū ad qd  
oia alia sacramēta qdāmō ordinat⁹. **D**ebz autē  
ep̄s qñ vult crisma cōficere missā celebrare. et  
h̄ in ecclesia cathedraali nisi ex iusta cā impe-  
diat⁹. ex de cele. mis. referēte. Singul⁹ atē ānis  
debz in cena dñi nouū crisma cōficere et vet⁹ in  
ecclesia cremari. de cōse. di. iij. literis. **N**ō de-  
bet etiā crisma accipi nisi a p̄p̄is ep̄is. de cōse.  
di. iij. p̄biteri. et q̄libet p̄biter d̄z illd acci-  
pere quolibet āno vel p se vel p dyaconū. di.  
xco. p̄biteri. vñ abbates peccāt q accipiūt il-  
lud ab alijs nisi sint priuilegiati p̄ possint ac-  
cipe a q̄b⁹ velint ut dicit glo. ibide. **Q**uid  
si aliq̄s cōfirmāduz oleo p̄ crismate esset vñ-  
ctus. **N**ō esset sacramētū cōfirmatōis ite-  
randū. s. esset caute supplendū qd esset omīssū  
ex d̄ sac. ite. pastoralis. **I**nno. et host. ex d̄ sa.  
vnc. c. j. dicūt q q cōfirmatus ē oleo debz ite-  
rū crismate liniri et debz illa oratio iterari si-  
gno te signo crucis. **A**lie autē oratōes q p̄ce-  
dūt et que sequunt⁹ nō iterant⁹.

**Q**uarta q̄rtū scz formā cōfirmatōis sciendū q  
forma vboz hui⁹ sacramēti ē cōsigno te  
signo crucis. cōfirmo te crismate salutis i no-  
pa. zc. **A**liqui dicūt signo te et aliqui dicunt  
crismate sanctificatōis. s. p̄ hoc nō corrūpūt  
substantiā forme p̄dicte cum eadem res vtro-  
biqz significetur.

**Q**uarta quitū scz efficacīā cōfirmatōis scien-  
dū q in cōfirmatōe imp̄mit⁹ caracter ut  
etiā habitū ē sup̄a tñ. de sacramētis in cōi ar-  
ticulo q̄rto. p̄supponit autē caracter cōfirma-  
tōis caracterē baptismi. sicut augmētū p̄sup-  
ponit generatōez. cōfer⁹ etiā in cōfirmatōe gra-  
tū faciēs. vñ dicit raban⁹ q p̄ impositionē  
manuū p̄ncipis sp̄s sanct⁹ dat⁹ baptisato.

**Q**uarta sextū scz mīstros cōfirmatōis sciendū  
q ex ordinariā potestate soli ep̄i possunt  
cōfirmare. ip̄i em̄ sūt successores apostolorū d̄

quib⁹ solis legit⁹ in actib⁹ q p̄ impositionē  
manus dabant sp̄s sanctū. ex de sa. vnc. c. j.  
p̄ frontis. **E**x cōmissione tamē pape posset etiā  
simplex p̄biter cōfirmare. qd pbat⁹. di. xco. p  
uenit. vbi p̄biteri ex cōmissione beati grego-  
rij cōfirmabāt ad tpus ppter scandalū euitan-  
dū. potestas em̄ cōfirmandi ut dicūt quidā fū-  
dat⁹ sup̄ dispositione vicarij xp̄i hec rich⁹. sup  
hoc etiā sunt plures alij modi dicendi quos  
omitto gratia breuitatis. **V**tz episcopi de  
gradati possint cōfirmare. **N**ē aliqui dixerunt  
q cum potestas cōfirmandi fundet⁹ sup̄ digni-  
tate que episcopo cōfer⁹ in sua cōsecratōe et  
illa dignitas ab eo auferri nō possit p̄ hoiez  
quia dignitatem apl̄atus omnes apl̄i quorū  
successores sunt ep̄i immediate acceperunt a  
xp̄o. episcopi degradati cōfirmare possūt. licz  
hoc facere nō debeāt qz eis phibitus est sim-  
pliciter illi⁹ potestatis vsus. **A**lij dicūt q ep̄i  
scopi degradati cōfirmare nō possunt nec de  
iure nec de facto. qz vicario xp̄i concessa fuit  
a xp̄o potestatis plenitudo ordinandi de cor-  
pore xp̄i mystico qd est ecclesia et ei⁹ mēbris  
s. qd exigit ratio recta. sup̄ autē suū verum  
corpus nullā sibi cōcessit potestatem. nec etiā  
sup̄ illos qui sacramētū baptismi nō recepe-  
rūt qd est ianua qua intrat⁹ in ecclesiā militā-  
tem cōcessit aliquā potestatem directe. vnde  
apl̄us. j. cor. v. quid de his michi qui foris  
sūt iudicare. et ideo qz potestas ep̄alis directe  
respicit corpus xp̄i mysticū et eius mēbra. po-  
testas autē sacramēti eucharistie directe respi-  
cit vñz corp⁹ xp̄i. et potestas baptisandi nō  
tñ respicit illū solū qui ē ecclesie mēbrū. sed  
etiā illū q nec est nec fuit ecclesie militantis  
mēbrū. ideo vicari⁹ p̄t ab illo auferre digni-  
tatē episcopālē nō tñ ab hoie potestatem bap-  
tisandi nec a sacerdote potestatem cōficiendi.  
Secus autē ē de suspēsis qz p̄ priuatōez seu de  
gradatōem tollit⁹ potestas. s. p̄ suspensionē  
phibet⁹ potestatis vsus. et ideo si ep̄s suspen-  
sus cōfirmat vere cōfirmatū ē s. cōfirmatō mo-  
taliter peccat. qz vñt⁹ potestate cui⁹ vsus est  
sibi phibitus. hec rich⁹. **V**tz nō p̄biter ex  
cōmissione pape possit cōferre sacramētū cōfir-  
matōis. **N**ē s. m̄ bñ. ex de cōse. quāto. in glo.  
j. quilibet etiā cleric⁹ ex cōmissione pape pos-  
set cōfirmare dūmō ip̄e cōfirmatus esset. **S**ed  
videtur aliquib⁹ p̄babiliter q nō nisi solus  
p̄biter. grā em̄ descendit in corpus xp̄i mysti-  
cum cui⁹ caput est christus p̄ ip̄ius xp̄i meri-  
tum. et ideo ordinauit xp̄us ut potestas cōse-  
rendi sacramētū cōfirmationis eo q per eius  
susceptōem digne ip̄m suscipienti cōfer⁹ abū-  
danter augmentū gratie ad cōfitendum cōstan-  
ter crucifixionē veri corporis xp̄i. dependeat  
ex potestate cōficiendi corpus christi verum  
quam potestatem nō habent nisi sacerdotes.  
vnde etiā dicitur iaco. v. inducant p̄biteros  
zc. **N**ec te moueat ad discredendū qd dictū  
est q in sacra scriptura nō inuenit⁹ exp̄ssū. qz  
sicut dicit dām. iij. li. c. iij. apostoli multa  
non scripta tradiderunt nobis. hec rich⁹. **Q**uid  
si papa post concessionez suam crismare

psbiteru phibet. **H** psbiter ille nihil ofert  
si postea crismaret. ex d' ofue. qnto in glo. vij  
**V**truz alij epi vel archiepi crismare possint  
in dyocesi alteri epi. **H** q sic de licetia al-  
teri epi. Epi em ea q snt iurisdicōis vt iudi-  
care excōicare et silia pnt alijs dmittere etiā  
nō habentibz iurisdicōez. que vō snt ordinis  
et epalis auctoritatis nō pnt demā dare vel ec  
delegare alijs q snt gradz inferioris. ex d' ofe.  
eccle. aqua. hō notat in glo. supdicta.

**Q**uā septimū scz suscipiētes cōfirmatōem  
sciendū q omibz opet hō sacramētū qz  
character ei e signū distinctiū in militia spi-  
rituali q imminet oibz. licz em hec militia n  
dueniat pueris p statu illo tñ p statu futuro  
**V**truz dueiat morientibz. **H** q sic qz quis  
subtrahant eis plia tñ p gūt p pmiū militan-  
tiū idō cōiter accipiūt militie xpiane signūz.  
Vel opetit eis ppter obedientie meritū et gre  
augmētū. ideo dicit hu. q oio piculosus esset  
si ab hac vita sine cōfirmatōe migrare dtinge-  
ret nō qz damnet aliqz nisi forte ppter cō-  
temptū sed qz detrimentū pfectōis pateretur  
vñ et pueri cōfirmati decedētes maiorē gl'am  
cōsequunt sicut et hic maiorē obtinēt gratiā.

**S** obicit illd melchias pape dicentis. li-  
cet cōtinue trāsituris sufficiāt regenerationis  
beneficia. victuris tñ cōfirmatōis bñficia snt  
necessaria. **H** illd intelligit quantū ad hoc  
q morituris nō est necessariū hoc sacramētūz  
ppter pugne pñsentis periculū. **V**truz debeat  
dari peccatoribz. **H** q nō qz hoc sacramētū  
dat ad cōfirmandū gratiā quā pzi inuenit et  
idō nō dz dari nisi his q habēt gratiā et ppter  
hoc sicut nō dat nō baptisatis sic nō dz dari  
adultis peccatoribz nisi p penitentiā ppara-  
tis. vñ dicit in aurelian. cōcilio vt ieiuni ad  
cōfirmatōem veniāt et moneant cōfessionē fa-  
cere. vt mūdi donū spūsancti valeāt recipere  
et tūc p hoc sacramētū pficiāt penitētie effe-  
ctus sicut et baptisati. qz p gratiā collataz in  
hoc sacramēto cōsequit penitēs pleniorē re-  
missionē peccatorū. et siqz adultus in pecca-  
to existēs cui cōscientiā nō hz vel si etiā nō p-  
fecte cōtrict accedat ad sacramētū dūmō nō fi-  
ctus accedat p grāz collatā in hoc sacramēto  
cōsequit remissionē peccatorū. hec tho.

**Q**uā octauū scz ritū et celebratōez cōfir-  
matōis qrunz plura scz in qua pte debe-  
at fieri inūctio in hō sacramēto. **H** q in frō-  
te. vñctio em fit ad significandū illd qd ofert  
in sacramēto. vñ qz in cōfirmatōe ofert auda-  
cia cōfessionis cui oppositū scz timor vel eru-  
bescētia primo euidentibz in fronte manife-  
stat. ideo fit vñctio in fronte. qui tñ crisma-  
tus nō fuit in baptismo dz in cōfirmatōe cris-  
mari ab epō prius in vertice postea in fronte  
de cōse. di. iij. nullus debz aut frons cōfir-  
mati ligari donec exicet ne frōs inūcta cō-  
trahat aliquas sordes. Et etiā hū. li. iij.  
de sa. pte. vij. c. vlt. cōfirmati nō debēt lauare  
caput vsqz ad. vij. dies ppter septē dona spū-  
sancti. ecclesia em septē diebz celebrat adue-  
tū spūsancti. Sciendū aut q pannus ille quo

caput pueri crismati tangitur vel quo vertex  
crismati inuoluit p alteri cōfirmādo vel bap-  
tisando itēz circūcingi. de ofe. di. iij. si quis  
voluerit. **N**otandū ergo q inūctio crisma-  
tis triplex fit in tribz sacramētis quoz diuer-  
sitas ex fine accipit qz in baptismo fit in ver-  
tice ad significandū fidei susceptōem qz ver-  
tex est locus cellule rationalis. In cōfirmatōe  
in fronte ad significandū audaciā cōfessionis  
cui impedimentū scz timor et verecūdia ma-  
gis manifestat in pallore et rubore frōtis ex  
appropinquitate cellule imaginatiue. In ordine  
vero in manibz ad significandū potestātē cō-  
secrādi dominicū corpz. hec pet. et ita ponit  
q manz psbiteri inūgunt crismate. hoc idem  
scripsit gof. in sum. S. hō nō ē vñz hū. host.  
sed inūgunt oleo benedicto. et hec pbandur  
in ordinario. di. xij. papa. vbi hec no. hu.  
**V**truz ille q cōfirmat debeat ab alio teneri.  
**H** cū hoc sacramētū detur ad robur. eoipō  
q homo ad susceptōez ei accedit ostendit q  
sufficiēs robur standi p se habere nō psumit  
et ideo ad hoc significandū institutū ē vt ab  
altero teneat. Si vero aliqz cōfirmat absqz b  
q ab alio teneat. sacramētū suscipit licz hō  
fieri non debeat nisi necessitas aliqua exigat  
hoc. **Q**uo et a quibz debet teneri ille qui  
crismat. **H** q institutū fuit q nō teneri nisi  
ab vno eo q cognatōes spūales matrimonia  
impediūt. vñ d' ofe. di. iij. nō plures ad susci-  
piendū infantē in baptismo q vnz accedant  
siue vir siue mulier. In cōfirmatōe idipm fiat  
tñ vbi est cōsuetudo vt plures teneāt nō ē p-  
hibitū si hoc p cooperari ad amicitie nutriti-  
tū. Nō aut debēt teneri ab illo qui nō est cōfir-  
matus sicut nec in baptismo debēt teneri ab  
illo qui nō est baptisatus. de cōse. di. iij. in  
baptisante. si tñ cōtrariuz fiat licet fieri nō de-  
beat casu necessitatis excepto nihilomī ille  
qui baptisat vel cōfirmat vere suscipit sacra-  
mentū et nō debet teneri a monacho. nisi sit  
necessitas. vnde de ofe. di. iij. nō licet abba-  
ti vel monacho d' baptismo suscipe filios nec  
omnes habere. Per sacramētū autē cōfir-  
mationis spūalis cognatio cōtrahit. xxx. q. iij.  
si quis vnz. tamen pñcta ad necessitatē sacra-  
menti nō referunt. Potest aut teneri vir a mu-  
liere et ecōuerso licet magis deceat virū a vi-  
ro teneri. magis etiā cōgruit q tenētes et ille  
q tenet sint eiusdē sexus ppter periculū affi-  
nitatis vt scribit boñ. In casu aut necessitatē  
potest teneri ab illo q tenuit in baptismo. vñ  
de cōse. di. iij. in cathecismo. In cathecismo  
baptismo et cōfirmatōe vnz patrū p fieri si  
necessitas cogat. nō est tñ cōsuetudo romana.  
sed p singula singuli sufficiūt. ad hē etiā vt in  
plibz amicitia cōtrahat. **V**truz certū tps sit  
determinatū in quo dat hoc sacramētū. **H**  
sic melchias pape dicit ita diūcta snt hec  
duo sacramēta scz baptismus et cōfirmatio vt  
nisi morte pueniēte nullatenz possint ab inui-  
cē segregari et vnū sine altero recte pfici nō  
pnt. et idō eadē tpa snt pfixa baptismo solēni-  
ter celebrādo et huic sacramēto hz qz b sacramētū

a solis ep̄is dat̄ q̄ nō sūt sp̄ p̄sentes ubi p̄sbi  
teri baptizant. oportuit quātū ad cōem vsum  
sacramētū cōfirmatōis etiā in alia tpa differē  
**V**erum cōfirmās et cōfirmand⁹ debeant esse  
ieiuni. i. q̄ sic. vñ de cōse. di. iij. vt ieiuni.  
ieiuni ad cōfirmatōem veniāt p̄fecte etatis et  
moneant⁹ facere cōfessionē prius. hoc aut̄ non  
refert⁹ ad sacramenti necessitatē sed ad reue  
rentiā et ad hoc vt suscipiēs sacramentū me  
lius sit dispositus ad recipiendū rem sacra  
mēti. i. gratiā. di. iij. etiā dicit⁹ vt ep̄i ieiuni per  
impolitōez manū sp̄s sancti gr̄az tradāt. sed  
hoc nō p̄tinet ad sacramēti essentia s̄ reueren  
tiā. **A**b illa vero p̄hibitōe excipiunt⁹ infirmi  
et morte periclitates vt legit⁹ ibidez. et ideo  
p̄pter m̄ltitudinē fideliū et p̄pter picula imi  
nētia sustine⁹ vt hoc sacramētū qd̄ nō nisi ab  
ep̄is dari p̄t et etiā a nō ieiunis det⁹ et accipi  
at⁹. qz vn⁹ ep̄us marie in vna magna dyocesi  
nō sufficeret ad tot hoies cōfirmādos si ei tē  
pus artaret⁹. vñ h⁹ m̄lti ep̄i de facto nō ser  
uāt. ubi tamen cōgrue seruari p̄t. cōuenientius  
est vt ibi a ieiunis det⁹ et accipiat⁹. hec tho.  
scribit etiā rich. p̄ si ep̄s nō ieiun⁹ hoc sacra  
mentū tradat p̄ter necessitatē peccat.

**C**irca nonū qd̄ ē de vñctōe sacra. sciendū q̄  
duplex ē vñctio scz exterior in corpe. et  
interior in corde. et hec scz exterior ē signū  
interioris vñctionis et signū gr̄e inuisibilis  
quā vñctio visibilis auget et agit si digne su  
mat⁹. **V**ngit⁹ aut̄ pontifex crismate cū cōsecrat⁹  
in capite et in manib⁹ et vngit⁹ sol⁹ pontifex  
in capite qz p̄sonā capitis xp̄i significat. vn  
git⁹ etiā princeps nō crismate s̄ oleo. vt ostē  
dat⁹ quātū differt potestas pontificis a pote  
state regali. Itē vngit⁹ princeps oleo vt dictū  
est. nā in veteri testamento reges vngēbant⁹  
di. lxxv. c. j. sed tūc vngēbant⁹ in capite. nūc  
aut̄ vngi debent in brachio humero vñ armō  
Cōsuetudo tamen aliqua vt dicit host. serua⁹  
vnde rex francie et rex anglie vngunt⁹ in ca  
pite. Inungit⁹ autē imperator a papa vel alio  
de mādato eius. ex de elec. venerabilis. Alij  
vero reges a suis metropolitanis. Si aut̄ ve  
lit inūgi de nouo cōsuevit a papa petere sicut  
rex aragonie fecit vt dicit host. p̄t tamē papa  
si vult sup̄ hoc aliquā ecclesiāz p̄uilegiare.  
Item inūgitur p̄sbyter cū ordinat⁹ in manib⁹  
oleo benedicto sic patz in ordinario. di. xxiij  
papa. ubi hoc notat hu. Item vngit⁹ quilibet  
xp̄ian⁹ bis ante baptisimū oleo bñdicto. prio  
in pectore. secūdo inter scapulas. et bis post  
baptisimū. p̄ p̄sbyterz. primo statim post bap  
tisimū crismate in vertice. scdo in cōfirmatōe cri  
smate etiā ab episcopo in fronte. In lege em̄  
veteri inūgebant⁹ sacerdotes reges et p̄phe  
te. In lege aut̄ noua qz xp̄ianos fecit in sang  
ne suo reges et sacerdotes. ideo cōgrue inūgi  
tur quilibz xp̄ian⁹. Itē vngit⁹ ecclesia crisma  
te cū dedica⁹ altare. primo oleo. scdo crisma  
te. calix et patena crismate. **V**ñctio etiā prin  
cipis patriarchaz. p̄sbyteroz. ecclesie. alta  
ris. calicis. et puuloz cōsignatio post bap  
tisimū in fronte ad ep̄os p̄tinet. puuloz vero

vñctio ante baptisimū et post ad p̄sbyteros.  
De omnib⁹ p̄dictis vñctionib⁹ et qd̄ signifi  
cent habet⁹ ex de sa. vñc. p̄ totū.

**D**e sacramento eucharistie ti. viij.

**C**onsequēter cōsiderandū ē de sacramē  
to eucharistie. et primo de ip̄o sacmē  
to. scdo de eius materia. tercio de for  
ma. q̄rto de cōuersione q̄ fit ad p̄lationē for  
me scz verborū. quinto de accidenib⁹ manen  
tibus ibi. sexto de ministro hui⁹ sacramenti.  
septio de ritu celebrādi hoc sacramētū siue  
de celebratōe missaz. octauo de defectibus  
cōtingentib⁹ in celebratōe. nono de missarū  
auditōe. decio de suspēsiōe hui⁹ sacramēti.  
vñdecio de his q̄ habēt retrahere vñ impedi  
re ab hoc sacramento. duodecimo de efficacia  
ei⁹. **C**irca primū p̄mo dicendū ē de hui⁹ sacra  
mēti institutōe. scdo de ei⁹ significatōe. tercio  
de p̄figuratōe. q̄rto de ei⁹ noiātōe. quinto de  
ei⁹ necessitate. **C**irca primū sciendū q̄ sicut  
h̄m p̄h̄m duplex est op̄atio vite corporalis scz  
generare et alimēto vti. ita p̄portionabiliter  
cōueniebat duplex esse op̄atio vite sp̄ualis. ideo  
xp̄s pater et magister vite sp̄ualis p̄ se p̄sona  
liter et exp̄sse instituit baptisimū p̄ quē filij dī  
generāt⁹. et eucharistiā p̄ quā reficiunt⁹. **E**uit  
aut̄ cōueniēs sacramētū eucharistie institui in  
cena dñi p̄pter sp̄ualem refectionē q̄ est in h̄  
sacramento. et in cena vltima p̄pter corporalis p̄  
sencie subtractionē et p̄pter maiore cōmēn  
dationē vt scz in recessu traditū apl̄is dilige  
tius retinerēt. de cōse. di. iij. liquido.

**C**irca scdm scz significatōz eucharistie sci  
endū q̄ in hoc sacmēto sunt tria scz sp̄s  
visibilis. corpe xp̄i verū. et corpe xp̄i mysticū  
scz ecclesia. **E**t h̄m qd̄ dicit hu. primū ē signū  
scdi et terciij. scdm ē res et signū. et cā terciij.  
et terciū ē res scdi et veritas primi. de h⁹ ex.  
de cele. mis. cū marthe. q̄ distinguendū ē. **A**d  
cui⁹ euidentia sciendū q̄ species visibilis scz  
panis si cōparet⁹ ad materiā fit ex granis pu  
rissimis ad inuicē vñctis et sic habet similitu  
dinē cū corpe xp̄i vero qd̄ cōstat ex puris hu  
morib⁹ et mēbris. et cum corpore xp̄i mystico  
qd̄ cōstat ex fidelib⁹ puris fide et caritate cō  
pulis. **S**i aut̄ cōparet⁹ ad effectū q̄ est ciba  
re tūc habet similitudinē ad corpe xp̄i verū  
qd̄ est vere cib⁹. **S**i obici⁹ q̄ species nō cōme  
dit⁹ nec reficit. **R**es q̄ retinet p̄deomata vñ p̄  
prietates speciei q̄ prius ibi fuit et rōe illius  
est signū cōueniēs. **S**i aut̄ cōparet⁹ sp̄s visibil  
ad mediū scz corpe xp̄i verū nō habz rōz cau  
sandi illd̄ nisi adiūcto verbo vt patz in aqua  
respectu caracteris. sic etiā ē de sp̄e respectu  
corpis. licz em̄ nō efficiat illd̄ simplr tñ facit  
esse illd̄ sub illa specie. **S**i vñ cōparet⁹ ad terciū  
habz rōem efficiēdi mediāte scdo sic ablutio  
exterior cū caractere. sicut he sp̄s exteriores  
sūt cā corporis mystici rōne corporis verū interi⁹  
cōtenti qd̄ vñit et cōopit ip̄as. q̄ aut̄ verū xp̄i  
corpe signatū et res sit respectu speciei panis  
patz ex p̄dictis. q̄ etiā signū et cā sit respectu  
corporis mystici. patet qz sic corpus xp̄i cōstat ex  
purissimis mēbris. sic corpe christi mysticū

ostat ex hominib⁹ p fidem et caritatem puri-  
ficatis et ita est eius oueniens signū. etiā est  
causa eius quantū ad formā. i. vniōē qua p  
fidē et caritatem ad inuicē copulāt⁹. et rōne  
hui⁹ vniōis corp⁹ millicū est res et effect⁹  
hui⁹ sacramenti. Et qd dictū ē de sacramēto  
corporis intelligit⁹ sicut de sacramēto sang-  
nis. **Q**uerit⁹ aut utrū h⁹ sacramentū scz eu-  
charistie sit vñū sacramentū. **R** q sic ab vna  
pfectōe finis ut habitū est supra de vnitāte  
sacramentorū in cōi. vñ licet sint plura mate-  
rialiter est tñ vñū simpliciter. ppter qd greg.  
in quadā collecta q d post sumptōez sacram-  
ti. primo dicit pluraliter. purificet nos sacra-  
menta q sūpsim⁹. et post singulariter subdit. et  
psta. ut h tuū sacm n sit nobis reat⁹ ad penā

**Q**irca terciū scz pfiguratiōez hui⁹ sacramēti  
sciend⁹ q oueniens fuit hoc sacramentū  
pfigurari et rōe dignitatis ut famosi⁹ ostēde-  
ret⁹ et rōe difficultatis cū sit inter oia credi-  
bilia difficilī⁹ ad credendū ut hoies assuefie-  
rent quadā figurā. manu ductōe. **E**uerūt aut  
hui⁹ sacramēti qtuor figure sūm magist⁹. iij.  
li. sen. di. viij. scz sacrificiū melchisedech. mā-  
na agn⁹ pascalis. et sanguis q pfluxit de la-  
tere xpī. **P**ater aut hanc sufficiētia habito re-  
spectu ad pfigurata. eius eā qd ē in hoc sac-  
ramento sacramentū tñ scz forme visibil⁹ panis  
figura fuit sacrificiū melchisedech. ei⁹ at qd  
est res et sacramentū siue rei otente et signifi-  
cate scz xpī passi agn⁹ pascalis. rei tñ signifi-  
cate scz gratie et etiā corporis xpī mistici. man-  
na qd reficiebat. omne sapore suauitatis hñs  
vctus vero dātis efficaciaz sanguis q magis  
tenet rōem cāe. nichilomin⁹ tamen habet ra-  
tionē figure. pensatis additiōib⁹ scz q de iam  
passo et mortuo fluxit.

**Q**irca qrtū scz noiatiōem hui⁹ sacramēti  
sciend⁹ q hoc sacramentū sūm qd ē signū  
rememoratiū passionis xpī. q fuit sacramentū  
vñū dicit⁹ sacrificiū. sūm vñ qd ē signū demon-  
stratiū ecclesie vnitatis cui aggregant⁹ ho-  
mines p ipm dē cōio. sūm aut qd ē pfiguratiū  
diuine fruitōis q est in patria dē vaticū. qz p  
bet nobis viā pueniendi ad illam. vel etiā qz  
dat⁹ trāseuntib⁹ d hac vita ad ipm. sūm vero  
qd otinet realiter xpī q est plenus gratia di-  
cit⁹ eucharistia. id ē. bona gratia ab eu qd est  
bonū et charis gratia.

**Q**irca quintū scz necessitatē eucharistie no-  
ta q sic ad salutē vite corporalis ita et vi-  
te spual⁹ est aliqd necessariū dupl⁹ scz vñ sine  
quo nō est salus vel quo salus pcurat⁹ meli⁹  
primo mō eucharistia regulariter nō ē de ne-  
cessitate salutis sed in casu in quo ecclesia sta-  
tuit. scdo mō ē de necessitate salutis sic et qd-  
libet aliud sacramentū. s3 magis istud. qz licz  
omne sacramentū sit signū et cā grē. nisi sit im-  
pedimentū ex pte suscipientis illd tñ cum sit  
maxime pfectōis inter sacramenta h3 plures  
vilitates ut patebit ifra de ei⁹ effectū. **S**3  
obici⁹ illd io. vi. caro nō pdest quicq s3 spūs  
est qui viuificat. ergo inutilis est māducatio  
carnis xpī. **R** loquit⁹ ibi de carne xpī sūm in-

tellectū estimantiū eā visibiliter nō sacramē-  
taliter māducandā. **O**biicit⁹ etiā illd aug. ut  
qd paras dentē crede et māducasti. sūm em h  
videt⁹ q sufficiat māducatio spualis. **R** qd  
paras dentē supple tñ. vel loquit⁹ de mādu-  
catōe spuali p modū meriti. de hac etiā que-  
stione vide infra ti. de vsu hui⁹ sacramenti ar-  
ticulo. iij. questione vñ. liceat oio cessare a  
omunione.

**De materia eucharistie ti. ix.**

**Q**irca considerandū ē de materia h⁹ sa-  
cramēti. et primo in cōi d materia cor-  
poris et sanguinis sū. scdo in speciali  
de materia corporis. tercio de materia sanguinis  
**C**irca primū sciend⁹ q panis et vinū sū ma-  
teria hui⁹ sacramēti. cui⁹ cā est institutio di-  
uina. **I**nstituit aut dñs in his pot⁹ q in alijs  
cibis. tñ ppter omunē vsū refectōis qz panis  
et vinū est refectio hois non brutoz. magis  
osuea min⁹ fastidiosa. tñ etiā ppter ppieta-  
tem significationis et a pte materie. qz panis  
oficit⁹ ex plurib⁹ granis et vinū ex pluribus  
racemis. qd ouenit ad significandū corpus  
xpī verū et misticū. **E**t a pte pparatiōis qz pa-  
nis in fornace et vinū in torculari ppara⁹ qd  
ouenit ad representandā passionē xpī. **A** pte ef-  
fectus qz ut dicit⁹ in glo. j. cor. xij. panis p  
ceteris cibis sustentat cor. p et vinū letificat  
sic hoc sacramentū magis sustentat et letifi-  
cat caritate inebriatos q alia sacramēta. **D**e-  
buit aut hoc sacramentū esse de duplici mate-  
ria. qz materia sacramēti ouenit significatiōi  
et vsui. et sūm utrūqz modū duplex exigit⁹ ma-  
teria in hoc sacramento. vsus em hui⁹ sacra-  
menti est refectio que ad sui integritatē cibū  
et potum requirit. **S**ignificatio vero duplex  
est vna est passio xpī in qua sanguis fuit sepa-  
tus a corpore. **A**lia ē ordinatio ad salutē cor-  
poris et anime. ppter hoc oportet ibi separatim  
utrūqz significari. **R**atio ergo hui⁹ duplicis  
materie est significatio nre pfecte refectōis  
spitualis p meditatiōem dominice passionis  
que fuit in multiplici afflictione sui benedi-  
cti corporis et effusione sui piosissimi sang-  
nis ad nostram redemptionē anime et corpo-  
ris. reficit enī et delectat mirabiliter viros  
sanctos meditatio talis.

**Q**irca scdm scz circa materiam corporis in  
speciali querūt⁹ plura scz utrū requirat⁹  
panis triticeus. **R** q sic sūm omunē doctorū  
sententiā. d ole. di. v. c. j. et. c. nō oportet. et. c.  
se. et. c. sacramēto. tñ qz dñs oparauit se gra-  
no tritici. io. xij. tñ qz credit⁹ celebrasse in pa-  
ne triticeo et instituisse ut sic celebraretur qd  
patet. qz panis de frumēto dicit⁹ anthonomia  
tice panis. vñ euz dicit⁹ q ihesus accepit pa-  
nem. hoc de pane triticeo debet intelligi. tñ  
quia vsus ecclesie ab apostolis qui presentel  
fuerunt traditus habet celebrare in hoc solo  
pane. **R**atio vero hui⁹ est quia magis ouenit  
huic sacramento panis triticeus. tñ qz in na-  
tura siue in specie dignior. tñ quia in effectū  
refectionis valior. tñ qz in cōi vsu hoim vsi-  
tati⁹. licet em nō in omnib⁹ terzis nascatur

triticeū vel vinū. tamen defacili ad omēs ter-  
ras potest deferri quātū sufficit ad vsū sacra-  
menti. nec ppter defectū alteri⁹ ē vnū sine al-  
tero cōsecrandū quia nō esset sacramentū per-  
fectum. **¶** Vtrū possit cōfici de pasta triticea  
Rēspōdet sco. qd nō qd xp̄us instituit de pane  
triticeo vsuali vt sic s̄m dām. li. iij. c. vj. i⁹  
qd solet cōiter esse nutrimentum corpale ip̄m  
vel s̄le esset nobis sacramentaliter nutrimentū  
spūale. Si dicatur qd panis sit pasta si digitis  
oprimat⁹. ergo post h̄mōi op̄pressionē nō pote-  
rit cōsecrari. dicendū qd panis ex quo est semel  
coct⁹ nisi manifeste recedat a rōe panis vsua-  
lis nō recedit a rōe panis cōsecrabilis. hec sco.  
**¶** Vtrū possit cōfici in pane et farze et h̄mōi.  
Rēspōdet sco. qd dāz dicūt in pane et farze et spelta cōfici  
posse. qd ē eiusdē speciei cū pane triticeo licet  
differat differētijs accidentalijs. Aliq̄b⁹ vō  
videt⁹ magis cōtrariū. generās em̄ licet genēt  
sibi s̄le in specie. sit tñ aliqua dissimilitudo ge-  
nerātis ad generatū quātū ad accidentia vel  
ppter materiā v̄l ppter debilitatē virtutis gñā-  
tue. et ideo si q̄ frumēta sūt que ex semine tri-  
tici generari possūt sicut ex tritico seminato in  
malis terzīs nascit⁹ siligo. ex tali frumēto pa-  
nis cōfectus p̄t esse materia hui⁹ sacramēti qd  
tñ nō videt⁹ h̄re locū in ordeo nec i spelta. n̄  
in farze qd iter oīa est grano triticeo simili⁹  
in figura. s̄ilitudo autē figure in aliquib⁹ ma-  
gis videt⁹ significare p̄pinitatē q̄ p̄dempti-  
tatē speciei. sic ex s̄ilitudine figure manifesta⁹  
qd canis et lup⁹ sūt p̄pinq̄ue speciei nō at eius-  
dem. vñ ex talib⁹ frumētis q̄ nullo mō possūt  
ex semine grani tritici gñari nō p̄t cōfici panis  
qd sit debita materia hui⁹ sacramēti. et hec est  
opi. tho. Quibusdā autē videt⁹ qd p̄dicta rō nō  
sit sufficiens. scz qd ideo far nō ē eiusdē sp̄ei cū  
tritico. qd nūq̄ vnū generat⁹ ex altero. qd que  
dā sūt accidentia inseparabilia cōmunitatē gñā-  
tionē vt nigredo corniū. hec pe. Scdm̄ at al-  
berū in q̄rto sen. frumētū ē gen⁹ ad triticū  
et spelta. vñ hec duo sūt species frumētū val-  
de vicine. et parz distāt in spicaz formatōe  
et quasi nihil distāt in forma granorū et colo-  
re et sapore panis. et ideo de spelta p̄t cōfici  
s̄m eū. **¶** Vtrū cōfici possit in pane p̄mixto de  
tritico et alijs gñis. Rēspōdet sco. qd aut ē tanta p̄mixtio  
qd trahit triticū ad sp̄em alienā. vt qd vñ ex  
tremit est p̄dominās. vel ad mediū vt qñ ē eq̄-  
lis et tñc in eo nō p̄t cōfici. Aut manet species  
panis tritici vt qñ virtus tritici p̄ponderat  
et tñc p̄t. qñ aut ita fit ex accidentibus scz ex  
sapore p̄cipue p̄t agnosci qd accidentia magnā  
p̄tē cōferūt ad agnoscendū qd qd est. **¶** Vtrū  
possit cōfici in pane corrupto. Rēspōdet sco. qd aliqñ est tā-  
ta corruptio panis qd soluit⁹ species panis si-  
cut qñ cōtinuitas soluitur et sapor et color et  
alia accidentia mutant⁹. vñ ex tali materia n̄  
p̄t cōfici corp⁹ xp̄i. aliqñ vero nō est tāta cor-  
ruptio qd specie soluat. sed ē aliqua dispositio  
ad corruptionē quā declarat aliq̄ immutatio  
saporis. et ex tali pane p̄t cōfici corp⁹ xp̄i. sed  
peccat cōficiēs ppter irreuerentiā sacramēti. Et  
qd idē ē ex tritico corrupto nō videt⁹ qd panis

ex eo cōfectus possit fieri corp⁹ xp̄i licet qdaz  
cōtrariū dicāt. hec tho. Scdm̄ at sco. ē dubiū  
de amido an sit materia cōueniēs ad faciendū  
panē cōsecrabilē et cū multo sit p̄babil⁹ qd n̄  
ideo nō exponit se aliq̄s sine peccato tali du-  
bio et maxime ille qui p̄parat hostias cōsecrā-  
das. qd certus ē qd p̄parat de materia tali. cōse-  
crans at forte magis excusat⁹ ab illo peccato  
qd supponit illā materiā esse bene p̄paratā Si  
aut illa nō sit materia debita nō cōsecrat nec  
tñ ydolatrāt nec ydolatrare facit. qd quantū  
est in se materiā esse ydoneā et ab alijs adorā-  
dam supponit. hec sco. **¶** Vtrū cōfici debeat i  
pane azimo. Rēspōdet sco. qd sic. ex de cele. mis. lras. et  
de cōse. di. ij. in sacramēto. nō est tñ de necessi-  
tate sacramēti. sicut em̄ dicit an. in eplā de  
azimo. fermentatū et azimū nō variāt species  
panis cū sint accidentia. vñ in vtroq̄ cōfici p̄t  
de facto. vñ hu. dicit vt habet⁹ ibi in. c. p̄di-  
cto lras. in glo. bñ. qd in ecclesia occidentali  
si q̄s de fermentato cōficeret nihil faceret. cō-  
ueniēs autē ē vt vnusq̄s s̄m ritū ecclesie sue  
se habeat in celebratōe sacramēti. Sup̄ h̄o at  
sūt diuerse ecclesiarū cōsuetudines. vñ di. gre-  
gori⁹ in registro. romana ecclesia offert azi-  
mos panes p̄pterea qd dñs sine vlla cōmixtōe  
suscepit carnē sed ceterē ecclesie offerūt fer-  
mentū p̄ eo qd verbū patris indutū est carne  
sicut fermentū cōmiscet⁹ farine. vñ sicut pec-  
cat sacerdos in ecclesia latinorū celebrās in  
pane fermentato ita peccaret sacerdos in ec-  
clesia grecorū celebrās in azimo quasi puer-  
tens ecclesie sue ritū s̄m tho. Scdm̄ vō sco. t.  
forte greci grauiter peccant qd se romane ec-  
clesie nō cōformāt. Nichilomin⁹ tñ cōsuetudo  
celebrandi in azimo pane rationabilior est.  
primo ppter institutōz xp̄i qd hoc sacramentū  
instituit primo die azimorū. vt habet⁹ Mt. xxv  
et mar. xiiij. qua die in domib⁹ iudeorū nihil  
fermentatū esse debebat. exo. xij. scdo qd panis  
est p̄prie sacramētū corpis xp̄i qd sine corrup-  
tione cōceptum est. magis qd ip̄i dicitur vt  
infra patebit. tercio qd magis op̄et sinceri-  
tati fidelīū qd requirit⁹ ad vsū hui⁹ sacramē-  
ti. s̄m illud. j. cor. v. pasca n̄m immolatus  
est xp̄us. itaqz ep̄u. in azi. sinc. et veri. Habet  
tñ cōsuetudo grecorū aliquā rationē. et ppter  
significationē quā tāgit greg. vt dictū ē sup̄  
et ppter detestationē heresis nazareorū qd le-  
galia et euangelica miscebant. **¶** Sciendū ē  
qd a principio tota ecclesia cōficebat in azi-  
mo. sed postea tpe leonis pape propter here-  
ticos ebyonitas dicētes legalia obseruari de-  
bere cū euangelio et in azimo cōficiendū esse  
propter p̄ceptū legis. ecclesia instituit ad tē-  
pus cōfici in fermentato. cessante vero causa  
ecclesia occidentalis redijt ad ritum antiquū  
orientalis vero illū retinuit et vlteri⁹ addi-  
dit nō posse cōfici nisi in fermentato. et ad h̄  
probandum asserēbat dominū in fermentato  
confecisse. et quia tres euangeliste contradi-  
cunt dicentes prima die azimorum christum  
instituisse hoc sacramentum quidam ex eis  
in tantam insaniam proruperunt vt dicerent

euangelistas illos falsum dixisse et scripsisse et a ioh. correctos fuisse qui ante diē pasce dicit dñm cenasse cū discipulis suis. **S**z q̄ ioh. nō tradicat alijs euāgelistis ostēdi ex mltipli ci acceptōe pasce. pasca em̄ dicit aliqñ agn⁹ pascalē. **M**. xxiij. qñ necesse erat occidi. pasca aliqñ hora imolatōis. s. vesp̄a q̄re lune qua agn⁹ comedi debuit et festū incipiebat. **M**. i. erat pasca et azima post biduū. aliqñ dies in cui⁹ vesp̄a imolat⁹ agn⁹ luce. xxiij. appzō: pñq̄bat dies fest⁹ iudeorū. q̄ dē pascha. **A**li: quādo p̄ia dies azimorū post imolatōz agni celebratima. ioh. xxiij. ante diē festū pasce. **A**li quādo panes azimi. ioh. xviii. et ipi nō introie rūt in p̄toriu ut nō dēamāren⁹ s. mādu. pasca **E**t hos qñqz modos ponit inno. libro de offi cio misse. **A**liqñ xps dicit significatus p̄ agnū pascale. j. cor. v. etem pasca nostrū imo. est xps. **A**liqñ tota septimana azimorū q̄ scz inci piebat. xxiij. die ap̄il in vesp̄is et durabat a die. viij. ad. xxi. diē ap̄il ut patet leui. xxiij. et actū. xxiij. volēs post pasca p̄ducere euz populo. **A**liqñ festū epulaz. palipo. vlti. nō fuit phasē sile huic. vñuersus. **E**bdemas. ho: ra. dies. epule. pecus. azima. xps. **S**eptē autē dies sup̄dicti azimorū om̄s erant dies festi. s. p̄im⁹ erat p̄ excellentiā dies fest⁹. scz. xv. et de illo dicit iohānes ante diē festū pasce. p̄ illū aut in maiori excellentia erat dies fest⁹ sabbati. qz erat inter illos dies festos in qbz nihil debebat parari. tū p̄pter suā celebritatē tū p̄pter azima et sic patz q̄ iohānes nō tra: dicat alijs euāgelistis qz aliter accipit pasca q̄ ipi. sicut em̄ legi⁹ exo. xxiij. solēnitās pasca lis incipiebat a vesp̄is. xxiij. lune. et tūc xps post immolatōz agni pascalis sacramentū b̄ instituit. vñ hec dies dicit a iohāne p̄cedere sequentē diē pasce. a trib⁹ aut alijs euāgelis tis dicit p̄ima dies azimorū. qñ scz fermentū nō inueniebat in domib⁹ iudeorū. **S**ed vi det esse tra p̄dicta q̄ xps puenit diē azimo: rum. figure em̄ debet veritas respōdere. cum ergo agn⁹ qui erat figura xpi imolare. xxiij. luna xps fuit crucifixus. xv. luna. s. ante diē crucifixionis ofecit. ergo in fermento ofecit. **E**t p̄ passio eius statim inchoata fuit post ce naz qñ fuit in agoniz et fuit d̄phenus. vñde optime est factū. qz agni d̄mestio et ipi⁹ imo latio facta ē. xxiij. luna. nō qz d̄sumata sed qz inchoata et sic patz q̄ nō puenit. **S**z quare magis attenditur in hoc sacramēto discretio inter panē azimū et fermentatū q̄ in baptismo circa aquā verum calida sit vel frigida. **E**t q̄ fermentū aliqd̄ habz corruptōis. et ex pane corrupto nō pt ofici hoc sacramētū ut dictū est. **P**osset em̄ tanta corruptio esse fermenti q̄ ex eo non posset ofici sacramentum. hec tho. **U**t p̄ posset ofici de pane factō de aqua ro facea. **E**t s̄m inno. terciū i quadā decre. vere aque admixtio ē de necessitate hui⁹ sacramti vtpote d̄stituēs substantiā panis. **E**t idō si fa rine admiscet aqua rosacea vel quicūqz ali⁹ liquor q̄ aqua vera nō posset ex eo vere ofici sacramentū qz vere panis nō esset. panis etiā

de quo xps ofecit erat fact⁹ ex aqua naturali et ideo nō potest ofici corpus xpi de alio pa ne s̄m tho. et rich. **S**cđm aliquos tñ pt qz aq̄ ida nō requirit ut manet in specie p̄pria imo in naturā aliā etiā ante p̄ fiat panis trāsmuta tur. et hui⁹ sententiē est pe.

**C**irca terciū scz materiāz sanguinis sciendū q̄ de solo vino vitis pt ofici sanguis xpi et hoc p̄imo p̄pter institutōz xpi. qui in vino vitis hoc sacramētū instituit. ut patet de eo qd̄ dicit luc. xxiij. circa institutōz ei⁹. amodo nō bibaz de genimine vitis. donec rē. scđo qz sicut dictū est supra ad materiā sacramentorū assumit illd̄ qd̄ p̄prie et cōiter hz illā formāz p̄prie aut vinū dicit qd̄ de vite sumit. ali⁹ at liquores vinū dicūt s̄m quandā s̄l itudinez ad vinū vitis. terciō qz vinū vitis maḡ d̄petit ad effectūz hui⁹ sacramēti q̄ est sp̄ualis leti: cia qz scriptū est q̄ vinū letificat cor hois. in psalmo. **E**t qz oia vina vitis sūt ei⁹dē speciei s̄m doc. ideo ofici pt de quolibet vino vitis dūmodo remaneat in specie vini. **A**cetū autē p̄fectū nō ē vinū cū differat a vino s̄m p̄bm viij. mecha. ideo de eo ofici nō pt. In vino tū qd̄ accedit ad acedine manente adhuc forma substanciali vini pt ofici. et p̄ tali vino sumit acetū inno. de offi. mis. cū dicit p̄ pt de ace to ofici aliter nō diceret ver⁹ s̄m pe. et rich. **Q**uid ergo fiat si vini species ascescat. **E**t nō manet ibi sanguis xpi licet nec corp⁹ xpi qñ corrupt⁹ species panis. **S**ilr s̄m alberuz d̄ missa si vinū sit putridū p̄fecta putrifactōe q̄ redire nō possit ad d̄pletionē vini. de eo nō pt cōfici. si vero sit in via ad corruptionē de eo pt cōfici. sed nō debet p̄pter reuerentiā sa cramentū si potest aliud haberi defacili. si aut sit in vino cū sapore vinoso sapor aromatic⁹ vel pontic⁹ vel stipicus vel acerbus ex mi⁹ p̄fecta digestionē vini pt de eo ofici qz rema net species vini. **N**on pt etiā ofici de agresta qz nō est in termino gnātōis qd̄ ei⁹ immaturi tas ostēdit. vñ nō est vinū qz nihil recipit spe ciem nisi in termino sue gnātōis. In musto aut cōfici pt qz hz specie vini qd̄ attestat maturi: tas eius et dulcedo s̄z nō ouenit de ipō ofici ante p̄ sit defecati. vñ phibetur ne nullū de vna in calice statim exp̄sum offerat p̄pter in decetiaz impuritatē musti p̄pter qd̄ d̄ ofe. di. ij. om̄e crimen. iul⁹ papa rephendit sacerdo tes hoc facientes. pt tñ hoc fieri in necessita: te. qz dicit ibidē cū necesse fuerit botrus i ca: lice exprimat scz ante ofecratōem. **D**e musto vñ dū adhuc d̄ciner⁹ in vna immatura ofici n̄ pt s̄m p̄babil⁹ opinātes. ar. de ofe. di. ij. di: cim⁹ et. c. se. nā xps nō ofecit suū sanguinez nisi in vino existēte in specie potabili. qd̄ pa: ter p̄ h⁹ qd̄ dicit discipulis. bibite ex eo om̄s vinū autē nō est in vna matura sub specie po: tabili s̄z esibili. vino etiāz sic se habenti aqua nō posset admisceri. **A**qua vero debet apponi vino qd̄ offert in hoc sacramēto. ut patz. eē d̄ cele. mis. literas. et hoc quidē p̄imo p̄pter institutōem. p̄babiliter enim creditur q̄ do: minus hoc sacramtūz instituerit in vino aqua

pmixto s'm more terze illius imo etiā scit' qz  
apli qui interfuerūt illi cene ita reliquerant  
ecclie. scdo qz hoc cōuenit representatōi dñice  
passionis in qua utrūqz profluxisse legitur. Et  
ratio habet' de ose. di. ij. c. j. tercio qz cōue-  
nit ad significand' effectūz hui' sacramēti q' ē  
unio ppli xpiani ad xpm. et hec rō tangit'. eē  
de cele. mis. cū marthe. q. q'suisti. et de ose.  
di. ij. cū omē crimen. **N**ō sufficit aut in dolio  
appone aquā. admixtio em aque sacramentalis  
et vini est tñ sacerdotis et ē ad significatōez  
et ido tñc poni debz etiā si alias posita fuit.  
set qñ sacra misteria inchoant' s'm bon'. Licet  
aut appositio aq' sit de necessitate pcepti n' tñ  
est de necessitate sacramēti. qz aqua refert' ad si-  
gnificand' picipatōez hui' sacramēti a fide-  
libz quātū ad h' q' p aquā vino mixtā signifi-  
cat' popul' adunat' xpo. Sed s'm hocipm q'  
ex latere xpi pendentis in cruce aq' fluxit ad  
idē refert'. qz p aquā significabat' absolutio  
peccatorū q' fiebat p xpi passionē. Dictū ē at  
q' hoc sacramētū pficit' in cōsecratōe materie  
vltus autē fidelium nō ē de necessitate sacramēti  
s'm aliqd' cōsequēs sacramētū. et ido cōsequēs  
ē q' appositio aque nō ē de necessitate sacramēti  
qz ē ppter significatōez q' sequit' sacramētū  
ppter qd' etiā dē p greci n' apponūt aquā. vñ  
de ose. di. ij. scriptura dē. siqs de antecessoribz  
bas nris vel ignorāter vl' simplr nō obserua-  
uit vt scz aquā vino misceret p' ei' simplicita-  
ti venia cōcedi. **N**ec obstat illud de ose. di. ij.  
sicut vbi dē sicut in sacrificiō calicē dñi of-  
ferri sola aq' nō p't sic nec vinū solū qz intelli-  
git ibi ciprianus nō posse fieri qd' nō p't bene  
vl' de iure fieri. vñ vbi ciprian' dicit. e. di. c.  
j. potest. **A**lex. dicit dē. tñ qui ex heresi et cō-  
temptu apponere ibi aquā omittit vel etiā ex  
negligentia ex hoc q' nullā diligentiā adhibet  
mortaliter peccat. Et sic intelligi p't illd'  
q' aquaz nō apponit vino in sacrificiō dē pper-  
tuo pvari officio et beneficio. eē d' cele. mis.  
literas. q' aut omittit ex negligentia ex hoc q'  
habuit diligentiā semiplenā venialiter peccat  
grauiter qz hoc sacramētū ē cū magna dilige-  
tia cōsecrandū. Et quantū illd' sacramētū pre-  
cellit alia sacramēta et opa tñ i eo in alijs ne-  
gocijs pponderat negligentia s'm bon'. Debz  
aut solū aqua naturalis apponi in cōficiendo  
qz tñ admixtio aque ad vinū nō ē de necessita-  
te sacramēti ido nō refert quātū ad necessita-  
tē sacramēti quecūqz aqua misceat' vino siue  
naturalis siue artificialis siue rosacea. licet  
quātū ad cōuenientiā sacramēti peccet q' aliaz  
aquā admiscet nisi naturalē vel verā qz de la-  
tere xpi pendentis in cruce vera aqua pfluxit  
nō humor flegmatic' vt qdā dixerūt ad ostē-  
dend' q' ei' corp' erat vere cōpositū ex quoz  
humoribz. Et quidē ex elemētis aq'. ex humo-  
ribz magis sanguis pfluxit qz magis miste-  
sterio erat cōgrua. **N**ā duo maxima sacramēta  
fuerūt in eis figurata. scz redēptōis in sang-  
ne et regeneratōis in aqua. vt habet' eē d' ce-  
mis. in quada. **D**ebet aut modica aq' apponi  
**N**ā circa aquā mixtā fuerūt opi. pl'es. s'z pba

bilior ē opi. eoz s'm inno. terciū q' dicūt aq'  
duert' in vinū. h' aut fieri nō posset nisi adeo  
poneret' de aqua modicū p' in vinū duertere  
tur. et ideo tutū est semp par' de aqua appo-  
nere maxime si vinū est debile qz si tanta fie-  
ret appositio aque q' soluere' species vini nō  
posset pfici sacramētū. vñ etiā hoc habz cō-  
suetudo ecclesie generalis. eē de cele. mis. p-  
niciosus. **S**i aut tantū de aqua adderet' q' tol-  
leret vinositatē vini nō posset de eo cōfici. qz  
tūc nō esset vinū sed aqua vinata. vnde nō p't  
cōfici de vappa q' est aqua pfusa nec de aqua  
effusa sup acinos vuaz post q' ē vinū exp'ssuz  
s'm alber. in q'to nec etiā s'm tho. de aqua ru-  
bea in qua ē lotus pānus vino rubeo intict'  
de ose di. ij. cū omē. **Q**uid fiet ergo i illis  
tercis in quibz nō p't vinū haberi. **S** s'm al-  
ber. de missa. sup hoc papa esset cōsulendus et  
vide' q' cū eis dispensandū esset vt corp' xpi  
sine sanguine cōficeret' ne ppter defectū sacra-  
mentū maximū damnū incurreret. **S**z nūqd'  
cōmixtū equaliter ex aqua et vino duerteretur  
i sanguine. **S** q' equa cōmixtio ex vino et aq'  
dupliciter p't fieri. aut s'm mixtorū equalita-  
tē molis. aut s'm equalēz p'portionē virtutis.  
p'mo mō aqua n' soluere' species vini. mag' em  
ē vinū actiuū q' aqua. nec generaret' natura  
tercia ex duobz. nec vinū posset cito aquā cō-  
uercere in sui naturā licet satis cito alteraret'  
se i excellentijs suaz qualitatū accidētaliū.  
et sic dico q' p' formā cōsecratōis vini sola sub-  
stātia vini trāsubstāciaret' in sanguinē. scdo  
mō gnare' natura terciā ex duobz q' nec esset  
vinū nec aqua s'z nō statim. opatōes em natu-  
re nō fiūt in instāti. quibz earz termi in instan-  
ti sint. et ideo tā cito posset sacerdos cōficē p'  
talē vini appositionē q' illd' qd' fuit ibi vinū  
cū adhuc nō esset trāsmutatū ad cōpositōz na-  
ture terciē duerteret' in sanguinē. **S**i tñ ante  
quaz pferret verba cōsecrationis esset ex illis  
duobz natura terciā cōstituta ex illa nō posset  
cōfici sanguis xpi. qz species cōponentiū ex qz  
bus p' essentiā cōstituit' vnū. in cōposito nō re-  
manent s'm essentias nisi forte diminute vel  
scdm qd' qd' dico ppter opi. illoz q' dicūt eas  
remanere incōpletas. hec rich.

#### **De forma cōsecratōis eucharistie ti. x.**

**D**istēda cōsiderandū ē de forma sacramē-  
ti eucharistie. et primo de quibzda que  
cōiter p'tinēt ad formā cōsecratōis pa-  
nis et vini. scdo in spēali d' forma vini. terco  
de v'tute forme. **C**irca primū sciendū q' for-  
ma h' sacramēti ē illa q' habet' in canone mis-  
se. scz h' ē corp' xpi. et hic ē em calix xpi. vñ eē  
de cele. mis. cū marthe. q. ex eo dē. credim' q'  
formā v'boz sicut in canone repit' a xpo apli  
et ab illis eoz receperūt successores. **C**ir-  
ca p'dictaz aut formā possunt plura queri. scz  
vtrum xpus prius cōfecerit q' verba ptulerit.  
**S** cōmunior et verior opinio est q' illius  
verbis tantū semel dictis xpus cōsecrauit et  
formam cōsecrandi dedit. licet enim posset  
cōficere sine verbo debuit tñ cōficere v'bu-  
z dicēdo. vt apl'is cōsecrādū traderet formam.

**S**3 extra q2 dicit **M**4. xvj. cenatib9 aut illis accepit ihesus panē bñdixit et fregit deditq3 discipulis suis dicēs accipite zc. et post hoc ē corp9 meū. In his vbi9 patz q pū9 bñdixit et fregit q vba pferret. s3 bñdictio ista fuit cōsecratio vt videt9. qz fractio cōsequit9 cōsecrationē. qre videt9 q pzi9 cōsecrauerit q vba p tulerit. **I**lla bñdictio nō fuit cōsecratio s3m bon9. s3 quedā grāz actio in q ostēdit q bene dictio pmitit d3 ante cibū. De fractōe vō dīstigue qz fractio p̄t esse vel ad figurandū. et sic p̄biter frāgit post cōsecratōez. v̄l ad dīstrībuendū. et sic xps ante cōsecratōez fregit vt inter aplos dīstrībueret. **V**tz hec vba sc3 accipite et comedite v̄l bibite sint de substantia forme. **I** q nō s3 significāt vsū materie cōsecrate q nō ē de necessitate sacramēti. **V**tz solis vbi9 sup̄dictis q sūt in canōe misse p̄biter cōsecrat. **I** qdā dicūt q nō. et h9 opi. v̄l esse sco. in q̄rto. **S**3 extra eos videt9 esse q canō misse nō ē idē apud oēs nec s3m omē tpus. et idō scdm cho. si p̄biter sola illa vba cū intētiōe cōsecrādī pferret cōsecraret. qz intētiō faceret q hec vba intelligerent q̄li vt in xpi psona plata. sic tñ cōficiēs grauitē peccaret. qz ritū ecclesie n̄ seruaret. **Q**uid demōstrat in forma panis vel vini p̄nomē demōstratū hoc v̄l hic. **I** circa h9 fuerūt etiā p̄les mōi dicēdi qb9 dimissis cā breuitatis dicendū q rich. de sanc. vic. li. de tri. dicit q ibi ē demōstratio mixta. sc3 p̄m ad sensū et p̄m ad itellectū sub hoc sensū. illd in qd h trāsmutabit9 ē corp9 meū. sicut si de cibo quē adhuc cōmedo dicā hoc ē corp9 meū. i. illd in qd iste cibus ē trāsmutand9 ē corp9 meū. hec āt locutio adhuc esset verior et magis p̄p̄ia si v̄tute ei9 in platōis termio ille cib9 fieret corpus meū. in p̄posito aut sic ē qz ibi v̄tute v̄bor9 in cōplemēto et termio ipi9 cōdōis panis fit ver9 corp9 xpi. **V**tz hec diūctio em̄ sit de subā forme. **I** q nō. s3 addit9 ibi ad denotand9 cōdōinē cōsecratōis ad vsū materie cōsecrate qui tñ nō est de necessitate sacramēti. vñ nec diūctio filr. scienter tñ omitti nō d3 vbi vsus antiqu9 ecclesie illi9 hoc h3. **S**cdm vō scotuz li em̄ ibi ponit9 ad diūgend9 ne sc3 verba forme sine p̄cedentib9 pferant9.

**C**irca scdm sc3 formā vini in sp̄ali sciend9 q hec ē recta forma cōsecratōis vini que ponit9 in canone misse. accipite et bibite ex eo omēs. hic ē em̄ calix san. mei zc. vsq3 i re. peccator9. et h9 p̄t p hoc q eā tenet romana ecclesia q fuit a p̄ncipib9 ap̄loz edocta. vñ inno. romana ecclesia illd sp̄ integra fide seruauit qd ab ip̄is ap̄lis qui eā p̄ncipaliter sacris documētis ecclesiasticis ritus docuerūt accepit. **A**b ip̄is igit9 ap̄lis pet. et pau. quos viuos auctores habuit et defūctos custodit. hūc ritū sacrificij accepit. quē hacten9 immobili cultu seruauit. **C**irca p̄dictā aut formā cōsecratōis vini q̄runt9 plura sc3 vtruz p̄dicta forma habeat9 ex aliquo euāgelio. **I** q nō cui9 rō ē s3m aliquos qz euāgeliste nō intēdebāt tradē formā sacramētoz. quā in p̄mitia

ecclesia optebat esse occultā vt dicit dyo. in fine ecclesiastice gerarchie. sed intendebant historiā de xpo texere. vñ omia vba illa vere ex diuersis scripture locis sumi possūt. **N**ā qd dicit9 h est calix habet9 luce. xxi. vbi dē sic. h ē ca. no. testa. in sang. m. q p vō. effū. **M**a. bet9 etiā p̄ma cor. xi. vbi scribit9 h est sang. no. te. q p mul. effū. in re. pec. qd aut addit9 eterni et itez. misterii fidei habetur ex traditōne dñi que p aplos ad ecclesiā puenit. s3m illd. i. cor. xi. **E**go accepi a dño qd et tradidi vobis. sicut em̄ habet9 ex de cele. mis. cu3 marthe. multa tā de verbis q de factis dñicis inuenim9 ab euāgelistis omīsa. q aposto li suppleuissē verbo. vel exp̄ssissē factō legūt et ponit9 ibi exemplū vbi dicit9 ibidē. **I**pe ec euāgeliste inter se mutuo suppleuissē legunt9 que ab eoz aliquo vel aliquib9 sūt omīsa et ponit9 exemplū ibidem. **V**trū cōsecraret9 in forma euāgelistaz v̄l etiā pauli. i. cor. xi. **I** s3m aliquos q nō p eo q euāgeliste vel etiā paulus nō intēdebāt vt dicūt tradē formā sacramētoz. s3 intēdebāt historiāz texere de xpo. et hec ē opi. cho. **S**cdm alios vero q̄libet forma tradita ab ap̄lis et euāgelistis est forma bona. ita q si ecclesie placet in ea cōsecrare possit. qz omēs idē dicūt. et eadē forma est in sentētia cu3 forma sup̄dicta. s3 ppter ecclesie cōsuetudinē et traditōez nō debent et hec est opi. pe. et rich. **S**cdm vō aliquos melius ē de hoc pie dubitare q p̄sumptuose aliquid diffinire cū nesciat9 an ipi intēderint formā describere aut verba narrare. credūt tam q si q̄s cōficeret in forma euāgelistaz v̄l pauli nō esset p̄cipiendū. imo esset honor et reuerentia exhibenda hostie sic cōsecrate ppter periculū quia maius periculum est cōtemnere hostiā cōsecratā q illi reuerentiā exhibere. **E**t si cōmiseret9 alijs cōsecratū a qbus nō posset discerni. melius esset totū venerari q recipe aliquā ex eis cū nō posset cōgnosci. **S**i q̄s tam formā ecclesie ex certa scientia mutat9 ḡnter peccat. et hec ē opi. bon. **V**nde accipi debet forma tradita ab ip̄is ap̄lis s3m qd est in canone misse. nō ab euāgelistis qz apostoli ecclesiam instituerūt s3m qd a deo acceperunt. **E**uāgeliste vero diuina verba et opa narrauerūt attendētes ad intellectū. nō ad vocē idō nec in forma dūeniūt qz forte nō intēdebant formā tradere sed dūeniūt in sensu quē volebant narrare. vñ in canone tradit9 p modū institutionis. in euāgelistis vero p modū narrationis. hec bon. **V**tz greci cōficiāt q v̄trum talī forma sc3 hic est sanguis me9 noui testamēti. p vobis et p multis effusus in re. pec. **I** credit9 ab aliquibus q sic qz illā ab ap̄lo paulo acceperūt et est eadē cū nostra intelligibilis licet nō sensibilis. hec pe. **Q**ue sūt de substantia forme p̄dictē. **I** s3m aliquos in forma p̄dicta ista quedā ponunt9 que sunt de substantia. quedā vero nō sed p̄tinent ad cōnatū et ad ostendendū vsū vel dignitatē vel effectū. **A**d substantiā p̄tinent ea p que exp̄mit9 querisio vini in sanguinē sc3 hic est calix

sang. m. ad vñ vero acci. et bibi. ad effectuz  
aut no. et eterni testamti zc. et hec e opi. bon  
et pe. Scdm vñ alios cu hec vba no. et eterni  
zc. sint qda determinatōes p̄dicati. i. sang. xpi  
p̄nēt ad integritatē eiusdē locutōis. et ideo  
dicūt q omia sequētia sūt de substātia forme  
vsqz ibi quoniescūqz fe. zc. q nō sūt de substā  
tia forme s3 p̄nēt ad vñ hui9 sacmēti et ideo  
ē q p̄biter eodē ritu et mō sc3 tenēdo calicē  
in manib9 p̄fert oia hec vba. luce etiā. xxiij.  
interponunt hec vba sequētia vbi9 p̄mis. di  
cūt ergo q oia p̄dicta vba sūt d substātia for  
me. s3 p̄ prima vba cū d3 hic ē ca. sang. m. sig  
ficat ipa ouerho vñi in sanguinē. eo mō q  
dictū ē in forma d̄secratōis panis. p vba vñ  
sequētia sc3 no. te. designat vñus san. effusi  
q opat in hoc sacra. qz em vt dictū ē san  
guis seorsū d̄secrat exp̄sse passionē rēp̄sentat  
ido pot9 fit ibi mētio de effectū passionis q  
in d̄secratōe corpis qd ē passionis subiectū.  
et hec est opi. t̄ho. Scdm aut scotū rō p̄dicte  
opi. nō cludit. possibile em esset multa addi  
in aliq orōe d̄secratia sine qb9 tñ tota d̄sec  
tio habe. sic xps dicē potuit. h9 ē corp9 meū  
supt9 de vigne suspendend in cruce sic dixit  
de sanguine q p vobis zc. et tñ illa vba ef  
fent dicēda p̄pter deuotionē nō tñ fuissent ne  
cessaria simplr ad formā quātūcūqz p̄tinerēt  
ad eandē orōez. p̄a etiā alia adducit oia ra  
tōez istā. s3m ipm tñ nō ē nobis traditū p̄cer  
to an ad formā d̄secratōis sanguinis p̄tineāt  
aliq vba post li san. m. ido piculosū est h asse  
rere de quo sufficiēs auctoritas nō habet. ne  
qz est piculosū h ignorare. qz ignorātia ē in  
uicibilis. **P**ost h notāda est expositio et rō  
eoz q ponunt in hac forma. accipite inquit  
et bibite ex eo. Ex eo dicit et nō ex hoc ad de  
notandū p̄ntiā sanguis ante p̄cedentē. sub al  
tero signo sc3 panis. Sequit h est calix. m. h  
ē locutio figuratiua. Et p̄t dupl9 intelligi vno  
mō s3m methonimiā q ponit d̄tines p̄ d̄ten  
to vt sit sensus. hic ē sanguis meus d̄tens in  
calice de quo fit hic mētio. qz sanguis xpi in  
h sacra. d̄secrat inquātū ē potus fideliz  
qd nō importat in rōe sangnis. ideo optuit  
hoc designare p vas huic vsui accomodatū.  
Alio mō p̄t intelligi scdm methaphorā. p̄t  
p calicē s̄ilitudinariē intelligi passio xpi. q  
ad s̄ilitudinē calicis iebziat. s3m illd tren. iij.  
repleuit me amaritudinib9. inebriauit me ab  
sinthio. vñ ipē dñs passionē suā vocat calicē  
**M.** xxiij. vt sit sensus. h calix est signū passio  
nis mee de q fit mētio in sangne seorsū a cor  
pore cōsecrato. qz sanguis fuit a corpe sepa  
tus p passionē. Et intellige q li sanguis con  
struit intrāsiue cū li calix sicut euz d3 crea  
tura salis. Sequit noui et eter. testa. in qbus  
vbi9 notat vñus sanguinis xpi inquātū ordi  
nat ad tria. primo ad acq̄rendā eternā here  
ditatē. s3m illd hebre. xviij. habem9 fiduciā  
in introitū sanctor9 in sangne ei9. et h notat  
ibi no. et eter. testa. sicut em habet ex. de ce  
mis. cū marche. q. v. li. eterni d3. tū qz pro  
mitit regnū eternū. cū qz durat imp̄petuū. vñ

d3 ibi nouū. i. vñmū esse describit. ido eter  
nū. i. p̄petuū op̄obāt. nouissimū em testamē  
tū hois immobile p̄seuerat qz testamētū obi  
tu d̄firmat. scdo ordinar ad collatōez grē q  
est p fidē. s3m illd roma. iij. quē p̄posuit de9  
p̄piciatōez p fidē in sanguine ei9 vt sit ipē iu  
stus et iustificās eū qui ex fide ē ihesu xpi. et  
quantū ad h9 subdit misteriu fidei. nō exclu  
dit aut misteriu rei veritatē s3 ostendit occul  
tationē. qz et ipē sanguis xpi occulto mō ē in  
sacramēto et ipa passio xpi fuit occulte figu  
rata in veteri testamēto. et d3 misteriu fidei  
qsi fidei obiectū. qz q sanguis xpi vere sit in  
hoc sacramēto sola fide tenet. vt em d3 in p.  
dicto. c. q. ex eo aut. aliud ibi credit q cerna  
tur. ipa em passio xpi p fidē iustificat. Baptis  
mus aut d3 sacramētū fidei. qz qdaz est fidei  
p̄testatio. h ac sacramētū ē caritatis qsi figu  
ratiū et effectiū. tercio ordinar ad remo  
uendū impedimētū vñusqz p̄dictoz. s. p̄tā  
s3m illd hebre. xj. sanguis xpi emū. d̄scietias  
vñas ab opib9 mor. i. a peccatis. et q̄tū ad h  
addit q p vobis et p multis effū. in re. pec.  
sanguis em passionis xpi h3 efficacā nō tñ i  
iudeis s3 etiā in gētib9 nec tñ in p̄biteris q  
h sacramētū d̄ficiūt vñ in alijs q sumūt s3 etiā  
in illis p qb9 offeret. et io signatē d3 p vo  
bis sc3 iudeis. et p multis sc3 gētib9. vel pro  
vobis māducātib9. et p multis p qb9 offeret  
**N**ō dicit aut p oibus. qz licet sanguis xpi sit  
effusus p oib9 q̄tū ad sufficientiā n tñ omēs  
recipiūt ei9 efficacā p̄pter eoz indispositōz.  
**C**irca terciū s. vñtū forme sacmēti eucha  
ristie q̄runt p̄a sc3 vñz p̄biter quātūcū  
qz materiā ouertere possit. **H**ic dicūt aliqui q  
nō. cū de integritate sacramēti sit intētio im  
plicita vel explicita faciendi qd facit ecclia  
seu illd qd sacramētū institues facere inten  
debat. s3 nō intēdebat ecclia vel xps trans  
substāciatō; panis nisi ad omunionē fideliz  
et rememorandū xpi passionē. Ideo sacerdos  
tñ et nō plus p̄t trāsubstāciare de pane quā  
tū requirit ad omunionē fideliz et ad reme  
morandū xpi passionē. vnde vbi essent tot fi  
deles ad omunicand p vñū sacerdotē q tot9  
panis de foro req̄reret adhuc iste sacerdos  
totū panē de foro posset trāsubstāciare. si vñ  
sacerdos vellet trāsubstāciare ad hoc tñ vt  
panē in lutū p̄iceret vñ vt aliqd aliud dede  
cus fieret sacramēto. dicūt q talis nō trāsub  
stāciaret. qz nō ē verisimile xpm potestatem  
dedisse sacerdoti in p̄iudiciū et irreuerentiaz  
sacramēti nec talē qualē sapiēs dictaret non  
esse donādā. et hec ē opi. pe. et bon. **C**ōtra  
hec autē arguit alij sic. si abluens puer9 sub  
forma vñz debita intēdens facere qd facit  
ecclia q̄uis in speciali intēdat sacramēti de  
decus et credat dānare illū quē baptisat. ad  
huc vere d̄fert sacmētū baptisimi vt patet ex  
sup9 dictis d baptisimo. **I**git s̄ilit̄er si sacdos  
sup d̄bitā materiā dicat vñz formā ad trās  
substāciand institutā intēdēs implicite vñ ex  
plicitē p h ibi esse corp9 xpi lic3 vltērius ibi  
intēdat sacramēti irreuerentiaz et dedec9 nec



**Q**uia secundum scilicet modum quo existit corpus christi sub hoc sacramento est firmiter credendum quod totus christus est in hoc sacramento. Nam in sacramento corporis christi. i. sub specie panis est totum corpus christi ex vi sacramenti siue conversionis. Substantia enim panis convertitur in solam substantiam corporis et intelligitur hic nomine corporis contineri non tantum carnes. sed etiam nervos et ossa et alia huiusmodi sanguis vero est ibi ratione permixtionis. permixtus enim et diffusus est in corpore. et ideo ubicunque est corpus christi ibi est sanguis. eius vero anima est ibi ratione coniunctionis scilicet cum corpore. Est ei inseparabiliter corpori coniuncta quantitas autem et alia accidentia sunt ibi ratione in separationis a corpore. diuinitas autem est ibi ratione unionis diuine nature cum humana. Est autem totum corpus christi ita in hostia tota quod est in qualibet eius parte in qua saluatur ratio totius. cum enim sit totum homogeneum non est maior ratio quod una pars conuertatur in unam partem quam si aliam. unde hec fuit positio hylarij. huiusmodi sancti. et diuinitatem tenet. Est etiam hostia corpus christi quantum sed non modo quantitativo quod licet sit ibi corpus quantum non tantum operatur ad spiritum ut quantum. sic etiam quantum sit ibi clarum non tantum videtur claritate sua illuminando medium. ita quantum sit ibi quantum non tantum videtur quantitate occupando locum. sic deus potest facere ut hic sit ignis non exercendo oblationis actum. Est etiam corpus christi sub hoc sacramento siue sub specie non localiter proprie loquendo quia esse localiter proprie est esse dimensionis siue dimensionatiue est tantum corpus christi in loco speciei principaliter. Et ex hoc sequitur quod corpus christi est in pluribus locis simul secundum esse sacramentale. quod vere et realiter continetur sub diuersis speciebus quod sunt in diuersis altaribus. Ratio huius est diuina institutio que omnia potest. Ratio vero huius institutionis est quod est cibum spiritualis diuinitas ad cibandum plures in pluribus locis. sed secundum esse suum naturale est tantum in uno loco scilicet in celo. secundum autem esse personale non est in loco. Est etiam corpus christi in hoc sacramento immobile localiter et per se loquendo licet sit mobile per accidentia scilicet ad motum hostie sic anima mouetur moto corpore. mouetur etiam et quiescit simul per accidentia corporis christi mota una hostia et quiescunt alia sic homo super scamnum in nauis per quietem scamni quiescit et per motum nauis mouetur. Corpus etiam christi per accidentia simul mouetur sursum et deorsum. mota una hostia sursum et alia deorsum sicut homo existens super equum in nauis mouetur motu equi ad terminum oppositum termino ad quem nauis tendit. huiusmodi richardus. Sed nunquid verba hostia corpus christi vertitur sic mota mouetur. Et quod non. quod licet partes ordine habeant in ipso corpore absolute non tantum per operationem ad speciem. unde dici non potest quod pedes habeant in una parte hostie et caput in alia et sic de membris alijs quod omnes partes sunt simul sub quolibet parte hostie ut superius est ostensum. hec richardus. Nunquid mutata hostia vel fracta vel passa aliquid corpus christi patitur sic mota mouetur. Et quod non. non enim est simile quod immutatio et passio innouaret in christo aliquid absolute sed motus localis per accidentia non. hec huiusmodi per richardum. et scotus. Est etiam corpus christi penitus inuisibile oculo corporali huiusmodi richardus. et scotus. ita scilicet quod non potest videri oculo corporeo nec per naturam nec per gloriam

nec per miraculum sicut nec existentia substantie spiritualis in loco ad cuius instar corpus christi est sub sacramento in quantum est ibi presens et per se ratione substantie et quantitas non est ibi nisi per concomitantiam vel huiusmodi richardus. si aliquando appareret ibi spiritus paruuli vel frustum carnis non est corpus christi maiores enim sunt dimensiones corporis christi quam illa que ibi apparent et si apparet ibi vere corpus christi non apparet ut sub sacramento unde credo quod illa apparentia paruuli que aliquando ibi visa est vel describitur in imaginatione vel in sensu diuini videtur vel etiam si est realiter ex. non credo quod ille dimensiones fundentur in dimensionibus speciei panis licet tunc appareant. hec richardus. de hoc supra in precedenti articulo circa finem. Sed nunquid corpus christi videri potest sub specie panis ab oculo suo proprio. Et quod sic non potest tamen videri ab ipso modo duos quo corpus christi existit sub sacramento. huiusmodi enim patet tantum ad intellectum nec est simile de alio oculo glorioso. quod ipse oculus christi est sub hoc sacramento in quo non informatur ei alius oculus gloriosus et huiusmodi finis est theologia. Alij vero dicunt quod forsitan christus potest est ibi non videtur a se ipso modo corporali sed spirituali. et huiusmodi finis est per. Est etiam secundum richardum. corpus christi in hoc sacramento inuisibile visione intellectuali omni intellectui per naturam visibile tantum per gloriam non tantum in verbo sed etiam in proprio genere. Secundum autem scotum visibile est etiam per naturam omni intellectui non alligato sensibus in intelligendo siue angeli siue anime sepeate. Est etiam cognoscibile a nobis duos sumus in via quod ibi est corpus christi non quidem per naturam sed per fidem et doctrinam. dicit enim in intellectu. quod veritas non potest dicere falsum si fides asserit quod veritas dixit. hoc est corpus meum et precepit quod diceretur. ergo verum dixit. Est etiam corpus christi ut est sub sacramento in tangibile immediate ab alio sic nec substantia spiritualis tangitur a loco nec a corpore aliquo. unde quantumcunque aliquis speciem penetraret christi corpus tangere non posset huiusmodi richardus. Premissa ad hunc titulum pertinentia breuiter transiendo gratia continuationis materie tetigi et eorum declarationem precioribus reseruauimus. quam siquis profundissime et realissime videre desiderat in quarto scoti requirat.

**De accidentibus remanentibus in eucharistia ti. xi.**

**P**ostea considerandum est de accidentibus remanentibus in hoc sacramento de quibus hoc firmiter tenendum est quod omnia accidentia sunt ibi sine subiecto. primo scilicet sine substantia. et hoc virtute diuina. Et hoc est congruum duplici ratione. una quo ad significationem quia species sine subiecto existens expressius ducit intellectum fidelis credentis huiusmodi in corpus christi contentum sub speciebus. cum non habeant stabiliens per naturam. Altera vero quo ad cibationem quia hoc sacramentum cibum est fidelium spiritualis. unde non decet ut sit ibi aliquis cibum corporalis. sed sensus eleuetur per fidem et voluntas per caritatem. sicut etiam spiritus sacramentales virtute diuina retinent esse quod habebant prius ita et agere. unde possunt exteriora

corpa et sensus immutare nō possunt tñ alia i sacramentū dūertere qz in hoc sacramēto fit transsubstāciatō que nō fit sine verbo. Si dica tur q aqua modica dūerti<sup>r</sup> in speciem vini. Di cunt aliq q ibi forma substācialis aque n sol uitur s; alterat<sup>r</sup> qz muta<sup>r</sup> color et sapor et odor et sensus pcepit ppietates vini. et ideo q̄tum ad sensū dūerti<sup>r</sup>. Alij vero dicūt q aqua dūer titur in vinū et hoc vūte speciez illaz nō in quā i vinū qd sit vinū scd; specie s; ē vinū h̄m materiā tñ. sicut caro scdm spēm dūerti<sup>r</sup> i car nem h̄m materiā. Vterq; modus dicendi scdm bonū. est satis pababilis. et sic patet q neutro mō sequit<sup>r</sup> q aqua iuncta vino fiat sacramētū licet aut sit miraculosus q sic p se scz sine sub stancia maneāt accidētia naturale tñ est q sic manentia agant. vñ si securis p se incideret li gna ipam p se moueri esset miraculosū s; inci dere naturale ita ē hic. Dñt etiā ipa accidētia nūc corumpi sic poterant pzi<sup>r</sup> substācia paīs et vini existente. Circa qd distinguo. q si fiat immutatō ex pte accidētiū q nō sufficiat ad corruptōz panis vel vini ppter talē immuta tōz nō desinit corpus xpi aut sanguis esse sub hoc sacramēto. Si aut fiat imutatō ex pte quā titatis. sic cum diuidit<sup>r</sup> panis vel vinū i tales ptes q nō possit in eis saluari natura panis l vini nō remanet corpus aut sanguis xpi sub h sacramento. Et silr ex pte qualitātū vt cuz ita imutat<sup>r</sup> color et sapor et alie qualitates panis et vini q nullo mō posset opati natura panis vel vini. hec tho. Non sic aut corumpunt<sup>r</sup> spēs sacramētales vt anichilent<sup>r</sup> s; eis aliqd sensi bile in istanti succedit. et ita necesse ē dicere q ex eis aliquid genere<sup>r</sup>. qd quidē videre qūo fiat est difficile. Vñ circa hoc fuerunt et sunt diuersi modi dicendi quos etiā scotus recitat et rephat quibus omisiss cā breuitatis dicen dū est scdm scotum q definente ibi esse eucha ristia redit substācia opōsita cui talia acciden tia dūeniunt quā etiam afficiūt et hoc etiā in instanti corruptōnis et immediate a deo. pzia pars hui<sup>r</sup> sententiē pbat<sup>r</sup> qz deus statuit il las species manere sine subiecto tñ in eucha ristia. g<sup>o</sup> statuit q nō stāte eucharistia nō sint accidētia sine subiecto. et p dsequens in instā ti illi<sup>r</sup> corruptōis fit aliqua substācia. Secū da pars pbat<sup>r</sup> qz si redit aliqua subā n ē alia q illa que p̄t illis accidētiis affici qz alia subā nō esset eoz. capax. Tercia ps scz q nō re dit nisi immediate a deo patz. qz nullū aliud a gens hoc agere possz. hec sco. Dñt etiā speciel sacramētales nutre qz p eandē rōem cōuerti pnt in corpus hūanū p quā possunt dūerti in cineres vel vermes. pnt etiā iste species diui di. diuisio em est passio quātitatis vt est q̄tum in hoc vero sacramento est aliquid q̄tum per modum quāti vt species et aliquid quantum non p modū quāti vt corpus xpi. ideo diuisio fit in speciebus nō in corpe xpi. Querit<sup>r</sup> aut vtz illis speciebus possz aliqd pmisceri vt vi num vel aqua. h̄ q sic. Distinguit tam pe. q aut apponit<sup>r</sup> vinū aut alius liquor. si vinū ad dit<sup>r</sup> aut ē quātitatis maioris aut equalis aut

minoris. si maioris tñ ad omēs dimensiones speciei puenit. et eius dūnitatē totaliter tol lit vel soluit. et sic etiā aliud vinū nouū q<sup>o</sup> ad actū esse incipit. et sanguis xpi ibi esse desinit Si equalis silr dtingit. Si aut minoris tñ vsqz ad omēs dimensiones speciei n puenit. sub pri bus g<sup>o</sup> illis ad quas puenit. sanguis xpi esse desinit. cum ibi iam nō sint accidētia sine sub iecto. et dūnitatis speciei q sine subiecto erat soluta sit. sub prius vero illis ad quas nō p uenit. sanguis xpi manet. Dūto tñ q si additū nō sit notabiliter excellens. ppter dubiū toto liquore ipo tanq sacramēto vtendum esset. Si vero addat<sup>r</sup> liquor alius a vino in minoi quā titate trāsmutat<sup>r</sup> in naturā spēi. tñ sub paribz illis ad quas liquor additus penetrat. cuz nō sint ibi accidētia sine subiecto desinit esse san guis cristi

#### **De ministro eucharistie ti. xiiij.**

**D**einde cōsiderandū ē de mistro hui<sup>r</sup> sac menti scz eucharistie. Et pzo in dñi. 2<sup>o</sup> in spēali de mistro inepto ex parte cor poris. tercio de mistro indigno ex pte mentis Circa pāmū sciendū q solus p̄b̄r p̄t dsecre re corp<sup>o</sup> et sangumē dñi vt habet<sup>r</sup> di. xxv. p lect. et ex. de sū. tri. firmiter. s. vna. Nā h̄ docz fides nra quā ab aplis accepim<sup>9</sup> et ipi a dño vnde etiā ordinauerūt eccliam h̄m dei institu tōz. Et qz apli et eoz successores p̄tēz dñi endi psonis spālibus dūderūt quos etiā p̄b̄i teros vocauerūt. ideo tñ eis vt tenet fides li cet dñi. Et h̄m sco. ecclesia accepit fūdam tum hui<sup>r</sup> sententiē ex illo verbo. M<sup>o</sup>. xxv. hoc quotienscūqz fecerit. in me. memo. faci. vbi lo quit<sup>r</sup> xpus aplis vel admī<sup>9</sup> nō nisi discipulis quibus nō succedūt nisi p̄b̄i. vt habet<sup>r</sup> di. xij. Ratio aut quare dñs sic instituit ē. qz illd sac mentū in magna reuerētia debet h̄r. et iō spe cialibus psonis debuit dñi. aut g<sup>o</sup> ratione sanctitatis aut auctis. si rōe scitatis vt dicūt heretici. tunc nō esset q̄s certus vtz dñeretur vel nō et salus nra ex aliena bonitate depēde ret. si rōne auctis cū auctas possit dñi. boif et malis dñat q omēs et soli p̄b̄iteri h̄ possūt Et hanc vocam<sup>9</sup> ordinē sacerdotij. Quid g<sup>o</sup> si quis credat se p̄b̄iterē esse cum tñ non sit et celebret missam. h̄ nō dñat in vitate. sibi tñ dūmō alias bonus sit. et ec alijs q credūt ipm p̄b̄iterē esse audientib<sup>9</sup> ei<sup>9</sup> missaz vel ec reci pientib<sup>9</sup> ab eo eucharistiā pficit tanq si vtz dñeretur sacramentū ex. de p̄b̄itero nō bapti sato. aplicam in glo. c. Soli ec p̄b̄itō dñat di spensare corp<sup>o</sup> xpi. vt habet<sup>r</sup> de dñe. di. ij. per tenit Nam in reuerentiā ei<sup>9</sup> a nulla re dñgi tur nisi dñerata. vñ corpale calix et patena d secrant<sup>r</sup> et silr man<sup>9</sup> sacerdotis ad tangendū hoc sacramētū. vnde nulli alij tāgere licz nisi in nccitate. vt si caderet in terraz vel in aliq alio casu. nec ec dyaconis di. xcij. dyacones q dyacones sub dñe episcopi vel p̄b̄ite ri nisi his absentib<sup>9</sup> corpus dñi dare non de bent a dñario sensu colligi<sup>r</sup> q illis absentib<sup>9</sup> pnt dare nō tñ debēt nisi in extrema nccitate

absentibus episcopis vel etiam presbiteris ut habetur  
ibi. **Dicitur** etiam de. xxiij. dyaconi. pñce presbitero  
dyaconus eucharistia prolo si cogat necessitas in  
sus erogat. **Necessitas** est cum presbiter est feffus l  
alias impotens hoc facere sic notauit ibi hu.  
**Esti** tanta sit necessitas ibi quod iussio presbiteri non  
potest expectari non est expectanda. nisi presbiter  
hoc in necessitate prohibeat ex causa expressa quod for  
te est usurarius vel impenitens qui communione pe  
nit quod tunc obediendum est ei alias non. ut ibi no  
tauit hu. **Laycis** autem nullo modo opetit dispen  
sare hoc sacramentum de co. di. ij. puenit. **Dispen**  
satio sanguis non pñnet tantum ad presbiterum sed  
etiam ad dyaconum quod continetur in vase. et sic non  
tangit a dispensante. sicut corpus christi. id mag  
is ouenit ei dispensatio sanguinis.

**Q**uia secundum quod est de ministro inepto ex parte  
corporis querunt plura scilicet vtrum defectus corp  
oralis in presbitero impediat a celebratione misse. **Et**  
debilitas vel egritudo supueniens ordini sac  
dotali non tollit ordinem impedit tamen ordinis exe  
cutionem quo ad consecrationem eucharistie. quoniam qui  
dem propter impossibilitatem executionis ut si pri  
us oculis vel digitis vel usu loquere. quoniam autem  
propter vicium nature ut si patiat morbum caducum  
vel et aliquid mentis alienationem quoniam propter abhomin  
tatem. ut patet de leproso qui non debet publice  
celebrare et hoc est vtrum quo ad sanos. per tamen di  
cere missam occulte et et celebrare leprosis ni  
si inter inualuent lepra quod per corrosionem membro  
rum ad hoc reddit eum impotentem. **Quid** autem presbi  
teri quibus propter aliquod predictorum non permittitur ce  
lebrare omnia alia pertinentia ad sacerdotale offi  
cium pñnt facere ex. de cleri. egro. c. ij. **Quid**  
de presbitero qui duos digitos vel et unum de illis  
cum quibus hostiam leuat perdidit. **Et** talis cele  
brare non potest. ar. ibidem. **Dicitur** tamen hostia. et ino.  
e. ti. c. j. quod si quis tamen perdidit de digito quod non pos  
sit celebrare sine scandalo potest episcopus dispensare  
quod celebraret in occulto non in publico. **Quid** di  
presbitero demoniacus. **Et** demoniacus autem est ex  
toto liberatus et tunc potest celebrare sicut hu. secundum  
alios vero celebrare non debet aut non est ex toto  
liberatus et tunc non debet celebrare donec fuerit  
liberatus penitus. di. xxxj. dñter vsqz adeo. **Q**  
uid de furiosis lunaticis et epilepticis siue ca  
ducis. **Et** si sint ex toto liberati pñnt celebra  
re. **Si** vero sepe acciderent eis huiusmodi passiones  
omino cessare debet a celebratione misse. vij. q. ij  
ex literis. **Si** autem raro et sine eiectione spume  
et emissionem fuisse vocis accidant non prohibent  
dum tamen habeant iuxta se alium presbiterum qui officia  
certa suppleat si deficient vel collidantur ad  
tertia. vij. q. j. illud quod autem tunc perbari debeant  
et aliter vtrum liberate sint dicte persone habet  
di. xxxij. dñter et. vij. q. ij. §. ult. **Et** potest di  
ci quod tempus perbarionis est arbitrium presatis cir  
cūstancijs persone vel dignitatis et alijs huiusmodi  
Alia de hac materia vide infra li. vij. de corpore  
viciatis.

**Q**uia terciū scilicet de ministro indigno ex parte me  
tis querunt plura scilicet vtrum malus presbiter pos  
sit eucharistiam consecrare. **Et** quod sic. et hoc patet  
ex supradictis in prima questione huiusmodi et in ti.

de sacramentis in dñi. articulo de causa administrationis  
te sacramenta. q. j. et. ij. **Licet** autem posset non tam  
debet quod peccat. ex. de cele. mis. de hoie i. tex.  
et glo. g. et di. ij. quotidie. et. j. q. j. sacerdotel  
talibus enim suspensus est quo ad se. ex. de co. cle. et  
mu. c. ult. **Utrum** quilibet presbiter quicumque ma  
lus possit hoc sacramentum officere. **Et** hoc dupliciter potest  
intelligi aut de iure aut de facto. **Si** primo modo  
non omnis sacerdos potest hoc sacramentum officere.  
quod nec irregularis nec interdictus nec suspensus  
ab executione eorum qui sunt ordinis. nec excommunicatus  
nec symoniacus. nec schismaticus. nec hereticus  
nec degradatus siue suspensus siue depositus.  
nec fornicator notorius hoc sacramentum potest de iure  
officere. quod cuiuslibet predictorum prohibitus est  
usus potestatis sacerdotalis. et hoc perbari pos  
set per multos canones. sed hoc omitto gratia bre  
uitatis vñ officendo grauissime peccat. 2º modo qui  
libet sacerdos potest hoc sacramentum officere quod nullus  
sacerdos quicumque nepharius amittit caracte  
rem sacerdotale sup quem fundatur potestas officii  
di. vñ si quis predictorum sup materiam debitam dicat  
formam verborum predictam debitam cum intentione faci  
endi quod facit ecclesia vere ouerit substantiam  
panis in corpus christi et substantiam vini in sanguinem  
hec rich. **Nec** obstat predictis quod dicitur. j. q. j. a  
libi scilicet quod nisi in ecclesia nec est verum corpus christi  
nec vera sacerdotia nec vera sacrificia. quod illud  
et omnia alia iura filia debent intelligi de ve  
ritate fructus non de veritate sacramenti. **Nec** est  
illud quod dicitur ibidem scilicet quod hereticis solum  
baptisma ratum esse permittimus. intelligitur enim quod  
licet eis in necessitate baptizare sed in nullo cau  
pñnt licite eucharistiam consecrare vel alia sacramen  
ta offerre. **Nec** est id quod dicitur. j. q. j. quod si quis de  
datus licet habeat potestatem baptizandi non tamen  
consecrandi. quod debet intelligi inquisitione non al  
feruere ut ex circumstantia potest haberi. **Scien**  
dum tamen quod licet presbiter ab ecclesia vere consecret  
secundum predicta non tamen est efficax oratio eius cuius  
ratio est quia presbiter in missa et orationibus loquitur  
in persona ecclesie in cuius unitate manet et ideo  
si separet ab ea orationes eius non valerent. sed  
in consecratione loquitur in persona christi cuius vicem  
gerit in hoc per ordinis et characteris potestatem. et  
ideo si separet ab unitate ecclesie missam cele  
brat quod potestatem ordinis non perdidit consecrat ve  
rum corpus et sanguinem christi. hec tho.

**De celebratione misse ti. xiiij.**

**P**ostea considerandum est de ritu celebrandi  
hoc sacramentum siue de celebratione mis  
se. **Et** primo de ipsa celebratione in omni  
secundo in speciali de celebratione presbiteri mali. ter  
cio de tunc celebrationis. quarto de loco et vasis  
**Circa** primum querunt plura scilicet vtrum liceat pre  
bitero penitus a consecratione eucharistie abstinere.  
**Et** circa hoc est duplex modus dicendi. vnus  
est quod presbitero liceat omnino a consecratione abstinere  
nisi teneatur ex cura sibi commissa prolo celebra  
re et sacramenta prebere puta si sit presbiter  
parochialis viuens de altari debet seruire  
altari si autem de altari non viuatur sed in libertate  
sua remaneat non tenetur magis quam alius de  
debito sed magis de bono et equo. et huiusmodi fine

est bon. **S**ed contra hoc obicitur quod presbitero ipso situm est sacrificium officium sed officium sine usu est otiosum. Et etiam quod habet talentum eo uti tenet ne cum seruo nequa damnetur. 8. tenet sacrificare. **H**ic officium sacrificandi non imponitur ut in bono necio exequatur sed per loco et tpe ut expere sibi videbitur. et ideo si conscientia dicat quod ob sui indignitatem et sacramenti reuerentiam abstineat non peccat. hec bon. **A**lius modus dicens di est quod quilibet teneat uti gratia sibi data cum fuerit oportunum. secundum illud. iij. cor. vj. hostia mar vos ne mua. gram. dei recti. oportuitas aut sacrificandi non attendit tantum per compatem ad fideles christi. quibus oportet sacramenta ministrare sed principaliter per compatem ad deum cui in sacrificatio huius sacramenti sacrificium offertur. et ideo non licet presbitero esse si non habeat curam animarum oino a celebratio cessare. sed saltem videtur quod teneat celebrare in principalis festis et maxime in illis in quibus consueuerunt communicare fideles et huius finis est rich. et theo. vñ presbiter qui hac gratia siue prelate loco et tpe obitus et diuinitati habita oportunitate et dispositione non vult uti sed notabiliter negligit peccat. Et multum timeo de ne sicut huius neque quod domini sui pecuniaz abscondit et ea otiosa dimisit iudicet a domino non se corrigat propter quod ex de cele. mis. dolentes. 4. sunt et aliqui reprehenduntur qui missam solennia vix celebrant quater in anno. hec rich. **V**ñ presbiter sacrificans teneat sumere hoc sacramentum. **H**ic quod sic. tam corporis quam sanguinis. et hoc habet de ose. di. ij. placu. Nam ut supradictum est eucharistia non tantum est sacramentum. sed et sacrificium. quicunque aut sacrificium offert debet esse sacrificij princeps. quia exterius sacrificium quod offertur est signum interioris sacrificij quo aliquis se deo offert. ut dicit aug. x. d. ci. dei. **V**ñ per hoc quod precipiat sacrificium exterius ostendit se ad sacrificium interius pertinere. sicut per hoc quod sacrificium populo dispensat ostendit se esse dispensatorem diuini. quoniam ipse prius debet princeps esse ut dicit dpo in ecclesiastica gerachia. et ideo prius debet sumere quam populo dispensare. **N**am per hoc fit princeps quod de sacrificio sumit. i. cor. x. **N**one quod edunt hostias principes sunt altaris et ideo necesse est quod presbiter quicunque celebrat hoc sacramentum integre sumat. **Q**uid si quis infra missam infirmaretur ad mortem et presbiter non haberet aliam hostiam consecratam quam illam quam consecravit. nunquid presbiter illi de hostia dare et a suppositione abstinere. **H**ic quod non sicut potius illam hostiam dividet et partem sumet sibi et alteram dabit illi. **V**ñ si corpus christi appareat miraculose in altari sub specie carnis vel sanguinis sit sumendum. **H**ic ab eo sumi non debet cui in tali specie apparet. quod non apparet sub specie diuinitati humane refectio. dicit enim hiero. sup leuit. de hac qui de hostia quod in christi commemoratio mirabiliter fit edere licet. de illa vero quam christus in ara crucis obtulit sicut se nulli edere licet nec propter hoc presbiter transgreditur quod ea que miraculose sunt legitur non subdunt. consumendum tamen esset presbitero quod iterato corpus et sanguinem domini consecraret et sumeret. hec theo. **V**ñ pluribus sacerdotibus

bus eandem hostiam liceat consecrare. **H**ic de lege communis non debet nisi unus presbiter eandem hostiam consecrare. **E**x causa tamen speciali super eandem hostiam possunt plures presbiteri consecrationis verba proferre. non tamen quilibet nisi semel tantum. Sicut enim supra dictum est presbiter cum ordinatur in gradu eorum constituitur qui acceperunt in cena a domino potestatem consecrandi. et ideo in quibusdam ecclesiis sicut apostoli communicauerunt christo cenam. ita ad representandum hoc presbiteri non in ordinatum celebrant episcopo ordinatum. dicit enim inno. de officio missae pte. iij. c. xij. consueuerunt presbiteri cardinales romanum circulare pontificem. et cum eo pariter celebrare. cumque consumatur est sacrificium de manu eius communione accipere significantes apostolos qui cum domino discubentes. sacramenta de manu eius eucharistiam acceperunt. **E**t sicut dicit idem ibidem siue prius siue posterior quod episcopus proferat verba consecrationis presbiteri nouiter ordinati. referri debet eorum intentio ad instans per latorem episcopi cui principaliter celebrati celebrant et tunc omnes officium simul. **A**lius vero videtur quod celebrantes episcopo non debent illa verba dicere intentione consecrandi sed tantummodo materialiter recitare ut scilicet representent quod quando discipuli a christo potestatem acceperunt consecrandi formam dedit eis consummationem. **S**i enim alij sacerdotes ab episcopo illa verba proferant intentione consecrandi inconueniens si accideret posset si quis diligenter consideret. hec rich. tamen hoc non explico sed pudenti lectori gratia breuitatis reliquo. **S**ecundum autem alber. li. de cele. mis. plures presbiteri non debent unam hostiam consecrare. quod sicut aug. iniuria fieret sacramento. quod aut plures presbiteri assistunt pape hoc fit propter obsequium sed ipsi signa non faciunt nec verba dicunt nec facere vel dicere debent. presbiteri vero de nouo ordinati assistunt episcopo ordinati propter reuerentiam sacramenti et propter doctrinam. et ideo signa faciunt ad exemplum episcopi et ut sint in exercitio officij suscipiunt. tamen verba consecrationis non dicunt. **A**d hoc nota quod sicut diuinitas dierum sunt celebranda diuinitatem solennia missarum. quotidie enim dicitur missa defunctorum diuinitatem missa diei operis non omittatur ex de cele. mis. cum creatura. **N**am et omnis missa celebratur pro salute viuorum et mortuorum. et tunc quidam. **V**ñ male faciunt quodammodo postposito officio feriali celebrant missam de sanctis quoniam non sunt tunc festa ut ibidem dicitur. **E**t si quando missae peculiare id est speciale sine votum dicatur in diebus solennibus a presbiteris non debet ita solenniter celebrari quod per eas a missa solennibus quod canonice sunt hora tertia populus abstrahatur de ose. di. j. et hoc attendendum. **I**tem in missa debet esse plures ad minus duo qui respondeant presbitero. ut habet de ose. di. j. hoc quoque. quod ut ibi dicitur cum pluraliter a sacerdote dicatur dominus vobiscum. et orate pro me. hoc quoque aptissime conuenit ut eius salutationi respondeat. vñ etiam ad maiorem solennitatem ibidem statutum legitur quod episcopus quando celebrat solennioribus festis tunc debet eum circumstare septem vel quatuor aut tres diaconi qui eius oculi dicuntur. et subdiaconi et reliqui ministri. de cose. di. j. episcopus. et. c. se. **I**n missis vero priuatis sufficit unum habere ministrum qui gerit

personā totius populi. in cuius persona p̄bitero  
rūdet sine mīstro aut sibi respondēte nūq̄ mī  
sam nec alia diuina officia celebrabit. vii. q. j.  
illud. et de dī. di. ij. et b̄ statutū. et. c. nemo.  
et ex. de fi. p̄sbi. p̄ponit in fi. **E**p̄s v̄o sine dya  
cono celebrare nō p̄t nisi necessitas cogat. di.  
xciij. dyaconi in glo. **I**tez p̄sbiter p̄t in fīe mī  
se dare benedictōem simplicē ec̄ p̄ntē ep̄o. di.  
xcv. ecclesie. cū solennitate vero illa sc̄z sit no  
mē dñi benedictū. vel humiliare vos ad bene  
dictōz ec̄. nō debent dare nisi ep̄scopi. nō de  
bent inquā alij nisi teneant calicē aut aliquid  
tale. et ita p̄nt intelligi cōtraria iura. di. xxi. de  
niqz. et. vi. q. vi. ministrare. vel dic q̄ p̄sbiter  
dum celebrat p̄ntē ep̄o sibi debet innuere ut  
ip̄e velit bene dicere qd̄ si velit p̄sbiter nō be  
nedicet. di. xxi. deniqz. sint aut p̄sbiter supplz  
benedictōem p̄dictam. et sic loquit̄ illd. c. ec  
clesie. di. xc. ar. de dī. di. j. cū ad celebran  
das. **N**ec erit necessaria alia licentia ep̄i exp̄s  
sa. ex hoc em̄ solo q̄ p̄mittit eum missam cele  
brare intelligit̄ p̄ dīsequens om̄ia que spectāt  
ad missā p̄nere ar. ex. de offi. dele. p̄terea. b̄  
rap. **A**bbates tñ qui p̄nt ex p̄uilegio pape so  
lenniter benedicere. p̄nt in suis ecclesijs quā  
do celebrant officia diuina. post missam vesp̄  
ras et matutinas. solēniter populū benedicere.  
**A**lij vero abbates nō p̄nt hoc facere nisi b̄  
sit cōcessum exp̄sse. ex. de p̄uile. qm̄. **I**tem licet  
aliquis sit boni meritū n̄ tñ potest benedicere  
nisi fuerit ordinat̄ ad exhibendū benedictio  
nis mysteriū. dei aut est tribuere benedictōis  
effectū. j. q. j. dictū est. **N**ec debet inferior be  
nedicere sapiozem. etiā si ad p̄nunciandū ali  
quā lectionē petat benedictionē. di. xxi. deniqz.  
vbi notauit jo. q̄ alicubi ep̄o volentē lege  
re lectōem et dicentē. iube dñe benedicere. re  
sponderet. ora p̄ nobis sancte pater ut misereat  
tur n̄i deus noster. alibi inferior dicit. iube  
dñe benedicere. et ip̄emet ep̄us benedicit. **I**  
**I**tem nō licet celebrare sine igne. p̄mo p̄pter  
ecclesie dīctōem s̄m quā si quis cōtrariū faceret  
officio vel beneficio p̄uati deberet ex. de ce.  
mis. c. vltimo. sc̄do p̄pter ip̄ius ignis significa  
tōem. significat em̄ feruorē dilectōis. p̄pter  
quem xp̄us hoc sacramentū instituit et p̄ no  
bis passus fuit. significat etiā q̄ sacramentum  
illud opatur indigne celebrante et suscipiēte  
augmentum illuatiōis in intellectu et feruo  
rem caritatis in affectu. terciō p̄pter figurati  
onem. hoc em̄ p̄figuratum fuit p̄ ignem de q̄  
dicit̄ leui. vi. ignis in altari meo semp̄ arde  
bit. et p̄ ignem qui vixit sub aqua annis. lxx.  
ut habet̄ in glo. decretalis pallegate. **I**tez  
p̄cipit̄ sacerdotibus q̄ frequēter doceant ple  
bem ut cum in celebratōe missaz eleuat̄ ho  
stia salutaris se reuerēter inclinent genibz fle  
xis. **I**dem facient etiā cum portat p̄sbiter ad  
infirmum. ex. de cele. mis. sane. cum quali v̄o  
solennitate debeat eam egro deferre habetur  
ibidem. **I**te qñcunqz in missa recolitur nom̄  
domini debent fideles flectere genua cordis  
quod saltem testant̄ inclinatioē capitis. extra  
de emu. ec. decet. **I**tez p̄sbiter visitans infirmū

debet esse munitus p̄libus hostijs sacratis ita  
q̄ in reditu populus nō p̄dolaret orando. si  
aut om̄es expenderit faciat cessare sonū cāpas  
ne vel faciat aliud signum qd̄ homines nō ado  
rent. ex. de cele. mis. sane. **E**xpositōem et rōem  
eorz que dicunt̄ in missa dimitto gr̄a breuita  
tis. et si vis inuenire quere in libro de sacra  
mentis.

**S**equit̄ v̄i dē de sc̄do sc̄z de celebratione  
p̄sbiteri mali. **C**irca qd̄ q̄runt̄ plura sc̄z  
v̄t̄z missa mali sacerdotis valeat min⁹ q̄ boni.  
s̄c̄ in missa est duo cōsiderare sc̄z ip̄m sacmen  
tū qd̄ est principale. et oratōes q̄ fiūt p̄ viuīs  
et mortuis. **Q**uantū ad primū nō min⁹ valet  
missa mali p̄sbiteri q̄ boni. **V**n̄ aug⁹ li. d. cor  
pore xp̄i. et habet̄. j. q. j. intra. in mysterio cor  
poris et sanḡnis dñi nihil a bono magis ni  
hil a malo min⁹ p̄ficiat̄ sacerdote. **O**ratō aut  
q̄ fit ibi dupliciter p̄t cōsiderari. vno mō inqñ  
tū habz efficaciam ex deuotōne p̄sbiteri orantis  
et sic missa melioris sacerdotis ē fructuosior.  
**A**lio mō inquātū p̄fert̄ in persona totius eccle  
sie cui⁹ p̄sbiter ē mīster. et quo ad h̄o est fru  
ctuosior nō tātūz orō peccatoris sacerdotis in  
missa. sed etiam om̄es alie orōnes quas facit i  
officijs ecclesiasticis in quibus gerit personam  
ecclesie. **O**rōnes aut eius p̄uate nō sunt fru  
ctuose. s̄m illud ec̄. xxvii. qui declinat aurē  
suam ne audiat legem oratio eius erit execra  
bilis. vnde si quis audiat libentius missam sa  
cerdotis boni q̄ mali vel deuotōis q̄ minus  
deuotī. credo q̄ bene faciat dñm eum in sub  
stantialibus excedere peccatorem nō credat.  
aliter piculose erraret. his cōcordant bon. pe  
tho. rich. et sco. **V**trū p̄sbiter qui scienter ē  
malus teneat̄ celebrare. **N**ec p̄sbiter peccator  
si p̄ sniam sit ordinis executōne p̄uatus vel  
simpliciter l̄ ad tēpus. reddidit̄ ē impotens ad  
sacrificiū offerendum. et ideo obligatio tolli  
tur. hoc aut cedit sibi in detrimentum sp̄ualis  
fructus magis q̄ in augmentū. **S**i vero nō sit  
p̄uatus potestate celebrandi non soluit ob  
ligatio non tñ est p̄plexus quia potest de pec  
cato penitere et celebrare. hec tho. **Q**uid si  
talīs p̄sbiter non habet copiam cōfessoris. **N**ec  
hui⁹ q̄stionis habet̄ infra in respōsione illius  
questionis. quid de p̄sbitero cui postq̄ est idu  
tus occurrit ec̄. ut infra ti. de defectibz emer  
gentibz in celebratōe. **Q**uis magis peccat  
sc̄z p̄sbiter malus q̄ se cōficere fingit et nō con  
ficit v̄l ille q̄ cōficit. **N**ec ille q̄ cōfice figit et n̄  
cōficit. falsa em̄ sunt abolenda remedia q̄ sūt  
veris grauiora piculis. ex. de cele. mis. de ho  
mie. qd̄ tan. sic intelligit̄ et bene ut dicit̄ i glo.  
quia grau⁹ peccat p̄sbiter criminofus qui se  
celebrare simulat et non celebrat q̄ si celebra  
ret. quia in primo cau in pluribus delinquit  
deum em̄ offendit et populū decipit ut dicit̄  
ibi litera. **I**n sc̄do tantū deum offendit. vñ ta  
lia remedia nullus debet inuenire qz falsa sūt  
ex eo qd̄ non cōficit et videtur cōficere ido gra  
uioza sunt q̄ vera picula peccatoris q̄ cōficit.  
**Q**uis magis peccat. v̄t̄z malus p̄sbiter qui  
cōficit et nō sumit q̄ ille q̄ v̄trumqz facit. **Q**uis

etiam magis peccat vel ille qui sumit corpus et sanguine vel qui sumit alterum tantum. **H**ic grauius peccat qui deficit et non sumit quam qui utrumque facit. et qui sumit alterum tantum quam qui utrumque. **R**atio huius est quia irreuerentia dupliciter fit sacramento. uno modo cum missa est indignus. Alio modo cum non solum est indignus sed etiam non seruat ritum quem debet. et tunc non tantum non exhibet sacramento reuerentiam quam debet sed etiam facit contumeliam quod sacramentum non perficit sed inpletum dimittit et incurrit etiam inobedientiam quod contra statutum ecclesie dimittit quod scilicet est ut qui sacramentum deficit sumat. et utrumque scilicet corpus et sanguinem sumat de ostense. di. ij. per latum. hec bonum. **Q**uid de illis qui scienter legunt per viuis defunctorum missam. **H**ic tales si faciant propter odium privatum gravissime peccant. et nisi per legitimam penitentiam se purgauerint si detecti fuerint indigne deponi debent. **E**t ad agendam penitentiam tam ipsi presbiteri quam qui eos ad hoc incitauerunt debent exilij perpetui ergastulo seu monasterio relegari. hoc totum habet. xxvj. q. ij. quicumque.

**S**equitur videre de tercio scilicet de tpe celebracionis. **E**t circa hoc queruntur plura scilicet utrum missa debeat quotidie in ecclesia celebrari. **H**ic in missa recolitur passio christi secundum quod eius effectus ad fideles derivatur. sed tpe passionis recolitur tantum secundum quod in christo capite nostro fuit perfecta. quod quidem factum est semel. quotidie vero fructum passionis percipiunt fideles. et ideo illa commemoratio fit tantum semel in anno. hoc autem continue et propter fructum et propter memoriam ingem. Excipitur autem dies veneris sancta et sabbatum sanctum in quibus non debet missa celebrari. de ostense. di. iij. sabbato vero. Illa vero que in sabbato celebratur non ad sabbatum sed ad noctem paschalis festivitatis ut in eius oratione patet non solum scilicet pertinere. **S**ed quare in die veneris non celebratur. **H**ic veniente veritate cessat figura. sed aut sacramentum est figura quedam et exemplum dominice passionis ut dictum est. et ideo in die quo passio christi prout est gesta recolitur huius sacramenti minime consecratur celebratur. **Q**uare servatur corpus christi consecratum in die iouis sancto solum in die veneris sancto. **H**ic ne etiam illo die ecclesia sit sine fructu passionis exhibite nobis per hoc sacramentum. Quare etiam non reservatur sanguis. **H**ic propter periculum effusionis. **Q**uare in natali domini ter celebratur missa. **H**ic propter triplicem naturam representandam scilicet eternam. typicalem et spirituale que oritur tanquam lucifer in cordibus nostris ut de. ij. pe. j. Similiter propter representandum tempore et corpore. Nam ut de de ostense. di. j. in nocte sancta in glo. tres misse natalis die domini celebrantur una ante diem in nocte que significat tempus ante legem quando eramus in tenebris. **S**ecunda cum die scilicet. et significat tempus sub lege quando non dum plena agnitio habebatur. **T**ercia scilicet in die plena. et significat tempus gratie quando iam plena cognitio habetur. **C**elebrantur etiam tres misse predictis temporibus ideo quod multi homines trium temporum per christi naturam corpalem saluantur. hec rich. **Q**uare debeat tantum de die celebra

ri. **H**ic quod sic. quod ipse christus est presens in hoc sacramento. qui dicit jo. ix. me oportet operari opera eius qui misit me donec dies est. venit nox quando nemo potest operari quod diu sum in mundo lux sum mundi. debet inquam celebrari in die ita tantum quam principium diei sumatur quando auroa incipit apparere. tunc enim quodammodo sol de ortu in quantum claritas radiorum eius apparet. specialiter tamen in nocte natalis domini missa celebratur. quod nocte dominus est natus de ostense. di. j. nocte. et sicut in sabbato sancto solebat antiquitus celebrari circa principium noctis. quod dominus nocte surrexit. i. cum adhuc essent tenebre ante manifestum solis ortum. **N**ota igitur secundum roth. quod qui scienter ante diem celebrat cum sit contra consuetudinem generale ecclesie peccat mortaliter. nisi super hoc per episcopum. vel superiorum dispensaretur in casu ut si aliquis vel aliquos ad mortem dingeret infirmari nec eucharistia posset haberi nisi officeret ante diem. **I**dem dicendum est de celebrantibus matutinis nondum dictis cum id etiam sit contra consuetudinem generalem et approbatam. hoc etiam vult hostiensis in summa qui autem celebrat antequam primam dicat non peccat mortaliter nisi sit contra consuetudinem. aut faciat contra statutum synodale vel provinciale. hec roth. **N**otandum etiam quod hostiensis. dicit titulo de sacramentis. quod clerici peregrini dicere possunt omnes horas suas scilicet primam terciam sextam nonam et vesperas. et postea facere iter suum quod etiam de curialibus intelligi potest. ar. ad h. ex. de cele. miss. .c. j. **Q**ua hora diei debet celebrari. **H**ic in celebratione huius misterij attenditur quod representatur dominice passionis modus. et participatio fructus eius. et sicut utrumque oportuit determinari tempus congruum et aptum ad celebrandum huius sacramenti quod est fructu dominice passionis indigemus quotidie propter quotidianos defectus ideo quotidie hoc sacramentum regulariter offertur unde etiam dominus petere docet luc. xi. panem non. quoti. da nobis. quod aug. exponens libro de verbis domini. ait si quotidianus est panis cur post annum illum sumas quemadmodum greci in oriente consueverunt accipere quotidie quod quotidie tibi presit. Sic videtur quod quotidie merearis accipere. **Q**uia vero passio domini celebrata fuit a tercia hora usque ad nonam. ideo regulariter hoc sacramentum in illa parte diei solenniter celebratur in ecclesia. **V**erum in sero possit celebrari. **H**ic sic dictum est christus voluit hoc sacramentum tradere ultimo discipulis ut fortius eorum cordibus imprimeretur. et ideo in sero consecrauit post cenam et eis tradidit. **N**on autem celebratur hora passionis dominice scilicet in diebus festis in tercia quando fuit crucifixus linguis iudeorum. ut de. M. xxv. et quando spiritus sanctus descendit super discipulos. In diebus vero non festis aut feriis hora sexta quando fuit crucifixus manibus militum. ut habet jo. xix. In diebus autem ieiuniorum in nona quando emisit spiritum. ut habetur M. xxix. de ostense. di. j. solent. **P**otest tamen tardari maxime quando debent ordines tradi quod pertinet ad dominicam sequentem di. lxxv. secundum quod a patribus. et precipue in sabbato sancto quod missa pertinet ad noctem sequentem. **P**roinde tamen misse celebrari in prima parte diei propter aliquam necessitatem.

de oſe. di. j. nocte. **V**n qd dicit<sup>r</sup> p ante horam  
terciam nō est celebrandū ni ſi i natiuitate dñi  
de oſe. di. j. nocte. intelligit<sup>r</sup> de miſſa duetua:  
li in qua eſt oſcurſus ppli que debet hora ter:  
cia dici. **A**tendendū tñ q ſi pſbiter ſol<sup>9</sup> ſit  
in eccleſia nō celebrat vſqz ad horā terciā ſed  
vſqz tunc ſeruabit ieiuniū vt neceſſitatib<sup>9</sup> pe:  
grinorū et hoſpitū ſive diuerſorū omeantiū in  
firmorū atqz defūctorū ſuccurrere poſſit. ex. d.  
cele. miſ. c. j. In eccleſijs aut<sup>r</sup> ouentualib<sup>9</sup> ſive  
collegiatis. et ſi miſſa cantet<sup>r</sup> prima hora diei  
vt dictū eſt. nihilomin<sup>9</sup> in terciā cantari ſolē:  
nius debet et ſic intelligo de oſe. di. j. nocte.  
vbi dicitur reliquis vero t<sup>9</sup>pi<sup>9</sup>bus miſſarū cele:  
bratōnes ante horam diei terciā minime cele:  
brant<sup>r</sup> ſubaudi ſolēnes. hec goff. **V**trū pſbi:  
ter poſſit eadem die pluries celebrare. **H**ec vt  
habet<sup>r</sup> de oſe. di. j. ſufficit pſbitero in die ſe:  
mel celebrare. qz xp̄us ſemel eſt paſſus et totū  
mundū redemit et valde eſt felix q̄ ſemel i die  
digne celebrare poteſt. Quidam tamē vnā miſ:  
ſam p defunctis dicūt et aliam de die ſi ē ne:  
ceſſe. Qui vero p pecunia vel adulatōibus ſe:  
culariū vnā die pſumit pluries celebrare non  
eſtimo damnatōz euadere. Itē ex. de cele. miſ.  
cōſuluit. dicit<sup>r</sup> q pter natalem dñi niſi neceſ:  
ſitas ſuadeat pſbitero ſemel in die ſufficit ce:  
lebrare. de hoc etiā habet<sup>r</sup> ibidem. c. referen:  
tes. Ex p̄dictis patet q in duob<sup>9</sup> caibus licet  
vni pſbitero pluries eadem die celebrare vn<sup>9</sup>  
eſt de die natiuitatis dñi. alius eſt p defūctis  
ſi ſit neceſſe. quē caſum intelligo ſim rod. non  
tamē qñ fun<sup>9</sup> eſt pñs vt quidam dixerūt. cuz  
canon nō diſtinguit vtrū pñte funere fieri de:  
beat. aut in anniuſario aut p deuotōne. duz  
tñ intentio nō ſit corrupta. nec contra loci oſue:  
tudinē a p̄bata vel ſera oſtitutōes ſynoda:  
les fiat. Quidam etiā moti de verbo dicti ca:  
nonis ſc<sup>9</sup> niſi cā neceſſitatis ſuadeat addunt  
cum rap. alios qtuor caſus ſc<sup>9</sup> pegrinorū ne:  
ceſſitate. vel hoſpitū omeantium vel infirmo:  
rū vel nupciali. vbi tēpus laberet<sup>r</sup>. Supradic:  
tis etiā oſonat bñ. in glo. ſup illud. c. cōſuluit.  
ſu. dicens q pſbiter poteſt in eadem eccleſia  
eadem die celebrare plies. vel ppter neceſſita:  
tem vt qñ celebrauit miſſam de die poſtea mor:  
ritur aliquis. vel ppter honeſtatē ſeu vtilitatē  
vt ſi dicta miſſa. ſupueiat aliqua pſona magna  
que velit audire miſſam ar. ex. de cele. miſ. c. j.  
et. ij. alias ſufficit vnā dicere nec p̄hibet<sup>r</sup> ex  
hoc exp̄ſſe qz dicit pluries celebrare. **H**oſt. rō  
addit dictis caſibus ſeptimū caſum ſc<sup>9</sup> quādo  
ppter paucitatē clericorū vel paupertatez eccle:  
ſiarū due eccleſie vni pſbitero omandan<sup>r</sup>. ar.  
ex. de cele. miſ. cum creatura. et. c. cōſuluit.  
et de conſe. di. ij. ſufficit. **N**ota tamen q qñ  
pſbiter debet aliam miſſam celebrare nō debz  
vinū p̄fuſionis ſumere ſeu nō debet manus vi:  
no p̄fundere in prima qz illud celebratōem a:  
liam impediret. ex. e. ii. ex parte.

**E**quit<sup>r</sup> videre de quarto ſc<sup>9</sup> de loco et va:  
ſis celebratōis. et circa hoc querūt plu:  
ra. ſc<sup>9</sup> vtrū celebrari debeat in vaſis ſacra:  
tis. **H**ec q ſic. Nam in his q oſcurre ad hoc ſacra

mentum duo oſiderant<sup>r</sup>. vnū p̄tinet ad rep̄ſen:  
tatōem eorū que circa paſſionē dñi ſunt acta.  
**A**liud ad reuerentiā hui<sup>9</sup> ſacramēti in q<sup>9</sup> xp̄s  
vere oſtinetur vnde etiam oſecratōes his re:  
bus adhibent<sup>r</sup> que veniūt in vſum hui<sup>9</sup> ſacra:  
menti. cum ppter reuerentiā. cum ad rep̄ſen:  
tandū ſanctitatis effectū qui ex xp̄i puenit paſ:  
ſione. ſim illud hebr. vlt. vt ſanctificaret p ſu:  
um ſanguinē populū rō. **V**trū debeat miſſa  
dici tantū in domo. **H**ec q ſic regulariter ſcōm  
illud. j. thi. ij. ſcias quomō oporteat te duerſa:  
ri in domo que eſt eccleſia dei viui. extra enim  
eccleſiā non eſt loc<sup>9</sup> veni ſacrificij vt d<sup>r</sup> aug.  
et qz eccleſia nō erat rcludenda ſub finibus  
iudeorū ſed i vniuerſo mūdo diffundenda ideo  
xp̄i paſſio eſt ſubdiuo celebrata vt ſic tot<sup>9</sup> mū:  
dus ſe habeat ad xp̄i paſſionē vt domus. **E**t tñ  
vt d<sup>r</sup> de oſe. di. j. circa ſi. et. c. ocedim<sup>9</sup>. In in:  
nere poſitis ſi eccleſia defuerit ſubdiuo ſeu tē:  
tor o ſi tabula altaris oſecrata ceteraqz miſte:  
ria ſacra ad iſtud officiū p̄tinentia ibi affu:  
erint miſſarū ſolennia celebrare ocedim<sup>9</sup>. Idē  
intelligit<sup>r</sup> ſim rap. de poſitis in exercitu hone:  
ſto vel ſimili. non tñ poteſt celebrari in nau<sup>9</sup> d<sup>r</sup>  
mari vel flumibus ne ea nautate ſanguis effu:  
ſio vel corpis indebita omoio fiat. **V**trum  
domus in qua celebrat<sup>r</sup> debeat eſſe cōſecrata  
et ſimiliter altare. **H**ec dom<sup>9</sup> in qua celebratur  
hoc ſacm̄ nciatur eccleſia. hoc aut cōgrue cō:  
ſecrat<sup>r</sup>. cum ad rep̄ſentandū ſignificatōez qua  
eccleſia oſecrata eſt p xp̄i paſſionē. cum etiā m  
ad ſignificandū ſanctificatōz que requirit<sup>r</sup> in  
his q hoc ſacm̄ recipere debēt. p altare rō ſi qz  
t. r xp̄us de quo hebr. vlt. p ipm offeram<sup>9</sup> ho:  
ſias laudē deo. **V**nde et oſecratio altaris ſic  
ſignificat ſanctitatem xp̄i. vnde de oſe. di. j. altaria  
p̄lacuit non tñ vnctōne criſmatis. ſed cō bene:  
dictōne ſacerdotali ſacrarī. **E**t ſic regulariter  
non licet hoc ſacramentū celebrari niſi in do:  
mibus ſacra<sup>9</sup>. vt habet<sup>r</sup> de oſe. di. j. nullus.  
ppter qd etiam qz infideles nō ſunt de eccle:  
ſia ibidem legit<sup>r</sup> ecciam in qua cad<sup>r</sup> uera mor:  
tuorū infidelium ſepeliūt ſanctificare nō licet  
ſi ſi apta vide<sup>r</sup> ad oſecradū euulſis inde corpi:  
bus et raſis pietibus vel ignis ei<sup>9</sup> loci. ree:  
ficet<sup>r</sup>. roedificet<sup>r</sup> dicit nō qz fabrica ſit deſtrūē:  
da ſcōm glo. ſed ſup̄ficies pietū raſorū in ſcō:  
mam priſtinā reſtauret<sup>r</sup>. poſtea ſequit<sup>r</sup>. ſi ſi  
prius cōſecrata fuit miſſas in ea celebrare li:  
cet. ſi tamē fideles fuerint qui i ea ſepulti ſūt.  
ppter neceſſitatē tñ poteſt ſacramentū hoc ra:  
gi in domibus nō cōſecratis. et hoc d<sup>r</sup> cōſenſu  
epi vt ibidem legit<sup>r</sup>. c. miſſarū. **C**aſus neceſſi:  
tatis eſt ſi eccleſie in patria ſint deſtrūte de  
cōſe. di. j. ocedim<sup>9</sup>. **E**t ſimiliter ſim ſcō. ſiquis  
in via poſitus accedere nō poſſit ad aliquā ec:  
cleſiam cōſecratam. qd regulariter eſt vtrū d<sup>r</sup>  
nauigantibus et ceteris hui<sup>9</sup> nō eſt em̄ vtri:  
ſimile q obſeruantia p̄cepti de ſanctificatōne  
ſabbati qd eccleſia eſt interpretata in hoc qd ē  
audire miſſam in die dñica de conſe. di. ij. miſ:  
ſas. eccleſia voluerit impedire p̄cipiendo q nō  
celebrat<sup>r</sup> miſſa niſi in domo cōſecrata cum nō  
debeat aliquis retrahi a magis nōio propter

minus necessariū. hec scō. non tamē debet celebrari sine altari portatili. consecrato siue tabula pua cōsecrata. unde ibidē legit cōcedimus si ecclesie fuerint cōbuste etiā in capellā cū tabula cōsecrata missā iterim celebrari. **C**apelle dicebantur antiquitus tuguria caprarū pelibus tecta. qz cū xpi sanctitas est fons totius ecclesiastice sanctitatis ideo i necessitate ad pagendū hoc sacm sufficit altare cōsecratū. ppter qd etiā nūq̄ ecclesia sine altari cōsecratur tñ sine ecclesia qñqz cōsecratur altare cum reliquis sanctiorū quorū vita abscondita est cum xpo in deo. alias nō. vñ ibidē legit placuit. ut altaria in quibz nullū corpus aut reliquie martiris condite p̄bant. ab ep̄is q̄ locis eisde p̄sant si fieri p̄t euertant. **I**ntelligendū aut q̄ tabula illa pua debet esse lapidea que cōsecrari nō debet nisi capsulā habeat cui opagine de capsula aut nō refert. vñ lignea vel lapidea vel de alia materia solida fuerit. **S**ed nūquid celebrans sup altare nō cōsecratū vñ fractum est irregularis. **R**esponsum qd nō qz irregularitas est de iure positio h̄ aut nō est de iure positū sciēter tamē celebrans sup altare nō cōsecratū grauit̄ peccat. etiā si h̄ faciat ex ignorātia crassa. quis min⁹ q̄ si hoc faceret sciēter quia contra ordinatōz ecclie facit. de dse. di. j. ecclie et. c. cōcedim⁹. et duobus. c. se. **S**up dō enor miter fractū celebrans esset irregularis. ex. de dse. di. j. ecclie. **A**d hoc nota q̄ in orato rō p̄uato alicui⁹ missa celebrari nō debet n̄ de cōsensu ep̄i et ppter necessitatē. et ita q̄ non fiat p̄iudiciū saltem enor̄e p̄ochialis ecclie. siue. qui aut sine ep̄i aucte celebrauerit. ut dicitur ibidē deponi debet. de dse. di. j. vnicuiqz et. c. si quis. et. c. sanctum. **S**ancim⁹ em̄ missam nō canere vel audire eam vbi nō oportet canere vel audire. de cōse. di. j. sicut. **P**redicatoribus tñ et minoribus cōceditur ut vbiqz fuerint sine p̄ochialis iur̄ p̄iudiciō celebrare valeant cū altari viatico. ex. de p̄uile. in his que ad cultū. **N**ec p̄nt al. nisi de licentia ep̄i. **I**tem nullus in ecclesia cōsecrata erigat aliud quod altare nisi de licentia ep̄i. de cōse. di. j. null⁹. sed anteq̄ sit cōsecrata erigere p̄sbitero licet. s̄m jo. di. viij. q̄uis. **I**tem i altari i q̄ missam cātavit ep̄us eo die p̄sbiter nisi ei⁹ cōsensu nō p̄sumat aliā celebrare. de dse. di. ij. c. vlt. vel nisi necessitate vrgente. vij. q. j. nullus. **E**andē tñ missam p̄t p̄ficere si ep̄us defecerit ut dicit ibidem. forte vero p̄t rōnabiliter dici q̄ huic iuri derogatū est p̄ cōtrariā cōsuetudinem p̄scriptam que derogat iuri scripto. **I**n romana em̄ curia sepe celebra⁹ a pluribz ante et post in altari vbi celebrant ep̄i cardiales sciētibz ip̄is et papa. et nō contradicunt et iō videtur illud appasse. **I**tem ep̄us extrane⁹ in alie na dyocesi p̄t celebrare de licentia dyocesanī vel p̄sbiteri p̄ochialis dūmō sine pontificibus celebrat ut dicit inno. p̄osti. vero ex. de aucte. c. vlt. dicit q̄ etiā cū pontificalibz et si ne licentia potest solēniter celebrare. et sic seruat generalis cōsuetudo. **D**e quo debz esse altare. **R**esponsum ante t̄pus siluestri pape celebraba⁹

sup altare ligneū qd cito poterat trāsferrī. qz ppter p̄secutōz nō erat certus loc⁹ fidelibus ad manendū. s̄ postea statuit ecclesia ut tñ super altare lapideū celebraret vñ d. dse. di. j. altaria. si nō sint lapidea crismatis vñctōne nō cōsecrent. qd cōuenit signatōi hui⁹ sacramēti. cum qz altare signat xpm. j. cor. j. j. petra aut erat xpus. tum qz corp⁹ xpi. in sepulcro lapideus fuit recōditū. **C**ōuenit etiā vsui sacramēti. **L**apis em̄ est solid⁹ nec defacili moueri p̄t qd nō erat necessariū in lege veteri vbi fiebat in vno loco altare de terra l. de lapidibz insectis fuit ad remouendā p̄dolatriā. **D**e quo debz esse calix et patena. **R**esponsum sic ibidē loquit. c. vlt. et. c. ut calix. p̄sbiteri nō aureis s̄ lignis calicibus utebant. **C**epherin⁹ aut papa i patenis vitreis missas cōstituit celebrari. deinde vebz oia argētea fecit. postea statutū ē ut calix cū patena siue ex auro oino siue ex argēto fiat vel saltē de stāno. sub quo ec̄ intelligitur plumbū s̄m rod. de ere aut siue auricalco non fiant qz vini virtutē inficiunt erugine piterqz puocant vomitū. **N**ull⁹ aut in ligneo seu vitreo calice p̄sumat cantare. qz scz lignū ē porosum et sanguis cōsecrat⁹ in eo remanet. **V**it⁹ aut ē fragile et fractōis piculū imineret et ea de rō ē de lapide. et iō ppter reuerentiā sacri. statutū ē ut ex p̄dictis materijs calix nō fiat. **D**e quo debet esse corpale et palle altaris. **R**esponsum vbi p̄t fieri sine piculo ecclesia s̄ statuit circa hoc sacramētū iō qd magis rep̄nat passiōē xpi. nō erat aut tñ piculū circa corp⁹ xpi qd ponit i corp⁹ ali siē circa sanguinē q̄ in calice cōtinet et iō licet calix nō fiat de petra. corpale tñ sit de lineo pāno qz corp⁹ xpi fuit pāno lineo inuolutū. **E**t d̄ esse corpale ab ep̄o cōsecratū. de cōse. di. j. ex cōsulto. **C**ōuenit ec̄ pānus line⁹ ppter sui mūdiciā ad signandū cōscie puritatē et ppter multiplicē laborem quo pān⁹ hui⁹i parat⁹ ad significandū xpi passiōz. **V**it⁹ liceat celebrare sine vestibz ab ep̄o b̄ndictis. **R**esponsum qd nō. tum ppter ecclie cōstōz. vñ d. dse. di. j. vestimēta. d̄ q̄ vestimēta ecclie q̄bz dñō m̄strat⁹ sacra debent eē et honesta q̄bus i alijs vñbus nō ē vtendū q̄ ecclesiasticis. et deo dignis officijs. tum ppter vestimētorū signatōz tum ec̄ ppter eorū p̄figuratōz q̄ p̄cessit in vestibus legalibz sacerdotū in multis tñ locis iuauit cōsuetudo q̄ cingulū nō benedicat. **R**esponsum nabili⁹ tñ esset ip̄m benedici spūales em̄ habz significatōz ut patebit infra s̄ h̄ nō cōcludit necessitatē. caliciamēta em̄ sacerdotis spūalem habent significatōz. nec tñ seculares b̄ndicū. **V**it⁹ celebrans sine vestibz benedictis ad celebrandū deputatis sit irregularis. **R**esponsum qd si siue hoc faciat sciēter siue ignorāter. qz h̄ nō inuenit in iure positū tñ sciēter siue ex ignorātia crassa celebrās aut sine maipulo b̄ndictio aut sine stola et sic de alijs grauit̄ peccat. **V**bi tñ cōsuetū ē cingulū nō benedici n̄ credo q̄ peccet celebrans sine cingulo benedictio. hec rich. et scō.

**D**e defectibus d̄gentibz i missa ti. xv.

**D**emum considerandum est de defectibus ordinis  
gentibus in missae celebratione. circa quod  
sciendum quod huiusmodi defectibus dupliciter  
occurri potest uno modo preveniendo ne scilicet defe-  
ctus accidat. alio modo subsequendo scilicet ut illud  
quod accidit emendet vel adhibendo remedium. Et  
saltem per penam eius quod negligenter habet egit. Et ad  
maiores evidentiis queritur hic per litteras scilicet. Quid si  
et si presbiter impeditur fuerit aliqua infirmitate  
vel morte. Et si nesciat ubi primus sacerdos de-  
fuerit tunc debet hostia cum reverentia reservari quod  
nescit ubi sit consecrata vel non. et alia accepta  
hostia debet alius sacerdos mysterium a capite  
inchoare. Si autem certum sit ubi defuerit. aut defuit  
ante consecrationem et tunc non oportet quod per alium sup-  
pleatur. aut post consecrationem. aut ergo post consecra-  
tionem corporis et sanguinis. et tunc alius presbiter  
possit ubi ille defecit incipere missam et perficere  
nec oportet a capite incipere. et sic intelligitur  
illud. vij. q. i. nihil. aut post consecrationem corporis  
et ante consecrationem sanguinis. et tunc debet alia ho-  
stia accipi et totum a capite inchoari. quod consecra-  
tio corporis et sanguinis ad unum pertinet sacramentum  
quod ab uno debet perfici. Et hostia per primum sac-  
dotem consecrata cum sub illa vere sit corpus christi.  
cum consecratio corporis consecrationis sanguinis non  
expectet debet sollemniter reservari ac per secundum  
sacerdotem sumi. Et sic videtur. vij. q. iij. id  
et. c. se. Vbi tunc vel loci vel cleri copia suffra-  
gat quilibet presbiter celebrans debet habere post  
se qui missam compleat si enim contingat deficere. et  
hoc intelligitur de infirmo. Ne tamen ut dicitur in  
dicto. c. nihil quod nature languoris causa defuit scilicet  
in presumptis peniculis duertat. nullus absque pa-  
tenti pueru moleste. mister vel presbiter cum  
cepit imperfecta officia presumat oino relinquere  
siquis autem hoc temerarie presumserit facere ex-  
coicationis sententiam sustinebit. Quid de presbite-  
ro cui postquam est inducitur occurrit remorsus de a-  
liquo mortali. Numquid dissilet aut procedat. Et  
aut non tenet celebrare et tunc non debet acce-  
dere nisi prius contritus et etiam confessus. Aut te-  
netur et tunc aut habet copiam sacerdotis et sic  
tenetur prius coteri et confiteri. Aut non habet et  
sic tenet se preparare per contritionem et habere pro-  
positum confitendi. et hoc sufficit ad hoc quod non  
peccet si accedit cum verecundia et reverentia.  
hec bonum. et etiam bene. ex. de cele. mis. de hoie in  
glo. g. ar. d. li. tri. d. cetero. et. c. quis. et. xvj.  
q. v. qui recedunt Si autem non appareat se et cetero  
peccat peccato omissionis cum omittat coteri  
de alio etiam peccato si est occultus. si autem est ma-  
nifestus dico quod scandalizat. si autem ab ecclesia  
prohibitus peccat omnibus his modis et peccat  
transgressionis. hec bonum. Quid faciet pre-  
sbyter quando celebrando recolere se comedit vel etiam  
am alicui mortali peccato subiacere vel etiam  
excoicationem esse cuius prius non erat memor. Et quod ubi  
difficultas occurrit semper accipiendum est id quod  
minus habet de periculo maxime autem circa ecclesie  
sacramentum hoc est periculosum quod est contra perfecti-  
onem eius. quod habet sacrilegium est imane. minus autem  
est illud quod pertinet ad qualitatem sumendi. et ideo  
si presbiter post consecrationem inceptam recorderet se

aliquid comedit vel bibisse. nihilominus debet  
perficere sacrificium et sumere sacramentum. Similiter  
si recorderet se peccatum aliquod commississe. debet pe-  
nitere cum proposito confitendi et satisfaciendi. et  
sic indigne non celebrat sed fructuose sumit sa-  
cramentum. Et eadem ratio est si se meminit excoicationis  
debet enim assumere propositum humiliter absolutio-  
petendi. et sic per invisibile pontificem christi conse-  
cratur absolutioem quantum ad pagendum divina mis-  
seria. Si vero ante consecrationem predictam meminit  
tunc esset maxime in causa contritionis et excoica-  
tionis missam inceptam deferere nisi scandalum ge-  
nerare timeret. hec theobaldus. Aliqui vero distinguunt de  
eo qui meminit ante consecrationem. quod aut habet copi-  
am sacerdotum et sic debet confiteri. aut non habet  
et sic dixerunt aliqui. quod si populus afflic-  
tus cum proposito confitendi sufficit quod scandalizaret  
populum si dimitteret si autem non timeret scanda-  
lum absolunt quod dimittat maxime cum nihil co-  
gat. credendum tamen est quod sine peccato quod inchoa-  
tum est potest perficere si habet propositum confitendi et  
cum contritione totum supplet nec videtur ibi esse con-  
tempus. hec bonum. Quid faciet ille cui acci-  
dit in missa remorsus de irregularitate tunc enim  
non est remedium contritionis nec etiam confessionis  
Ad hoc respondunt aliqui quod cum irregularis sit presbi-  
ter hoc sacramentum conficere et irregularitas  
solum deleatur per dispensationem. quantumcumque afflic-  
tus populus et scandalum timeatur cum non sit faci-  
dum contra veritatem vite et contra preceptum propter  
scandalum. tenetur autem deponere conscientiam irre-  
gularitatis aut dimittere missam. hoc autem dico  
ante consecrationem maxime ante inchoationem ca-  
nonis. Alii vero dicunt quod prohibitio propter irre-  
gularitatem non extendit se ad eum maxime cum ac-  
cessit sine conscientia irregularitatis. Unde propter  
reverentiam sacramenti et scandalum populi di-  
cunt. quod si dolet et libenter faceret quod in se esset  
a domino esse dispensatum per tunc. hec bonum. Quid  
de illo qui incipit in missa conscientiam habere quod non sit  
presbiter. Et quod aut debet dimittere missam ante  
consecrationem. aut conscientiam deponere aut fingere  
infirmitatem. ideo sanum consilium est. quod homo an-  
diligenter se preparet et in missa non cogitet de se  
sed magis de sacramento. hec bonum. Quid fa-  
ciat presbiter si post consecrationem musca vel aranea  
vel aliud animal venenosum cadat vel cognos-  
cat immixtum esse venenum calici causa occidendi  
eum. Et si aliquid tale ante consecrationem acci-  
derit tunc debet effundi et abluto calice denuo  
aliud consecrandum poni si vero post consecra-  
tionem debet caute animal capi et diligenter la-  
uari et oburi et ablutio cum cineribus in sacra-  
rium mitti. De veneno autem dicendum quod nullo  
modo sumere debet nec alicui dare ne calix vite  
vertatur in mortem sed debet diligenter servari in  
vasculo aliquo ad hoc apto cum reliquiis alijs  
Et ne sacramentum remaneat imperfectum debet in  
calice aliud vinum ponere et denuo consecrationem  
sanguinis resumere et sacramentum perficere. hec  
theobaldus. Et quod nihil abhorribile debeat fieri huius  
sacramenti occasione est ar. de conse. di. ij. si per  
negligentiam. in tex. et glo. Quid debet facere  
sacerdos si postquam incipit canonem misse propter

esse materiā indebitā ministratā. **¶** Si p̄p̄dat  
hostiā esse idebitā. aut p̄p̄ndit an̄ cōsecratōz  
et tūc debet accipere hostiā debitā et canonē  
a capite inchoare. **¶** Aut post cōsecratōz et ante  
vini cōsecratōz et tūc debet accipere aliā et inci  
pere canonē a capite et illaz cōsecrare. **¶** Et alia  
hostia debet reuerēter reseruari aut a clericis  
aut a sacerdote sumi post corpis et sanguis sū  
ptionē nō ante. q̄ post eius sumptōem nō esset  
ieiunus. **¶** Si aut p̄p̄ndit post illi⁹ hostie sūpti  
onē et sanguis nō debet illa die aliā hostiā cō  
secrare q̄ ieiunus nō esset. ut dicit de ose. di.  
.ij. relatū. sed debet de sua negligentia p̄tere  
et cōfiteri. **¶** Si aut p̄p̄ndit h̄o post sumptōz hos  
tie. tū ante sumptōz sanguis videt⁹ aliquibus  
q̄ nō debeat sanguis sumere q̄ ieiun⁹ nō esset  
sed sanguis reseruari debet aut alicui ieiuno  
dari. **¶** Alijs aut videt⁹ contrariū. q̄ qñ est casus  
necessitatis nō ieiun⁹ p̄t cōuicere. **¶** Si aut p̄pen  
dat in calice nō esse ministratā debitā materiā  
aut hoc p̄p̄ndit ante cōsecratōz panis aut p̄  
ante tū platōem verborū. q̄bus cōsecrandū est  
vinū. aut post platōz eorū an̄ tū corpis sūptōz  
aut post oīa p̄dicta sc̄z verba cōsecratōis san  
guis et sumptōz corpis. p̄io mō debz mīstra  
re materiā debitā et incipere canonē a capite. **¶** Si  
aut nō posset habere materiā debitā nō debet  
ulteri⁹ p̄cedere q̄ ut d̄ de cōse. di. ij. cōperi  
mus aut integra sacramēta p̄cipiāt sc̄z cōficien  
tes aut ab integris arceant⁹ q̄ diuisio vni⁹ et  
eiusdē misterij sine grandi sacrilegio puenire  
nō p̄t. **¶** Sc̄do mō debet materiā debitā accipere  
si p̄t habere alia sublata s̄ nō credo q̄ debeat  
canonē a capite incipere q̄ iam cōsecratio panis  
p̄cessit sed debz reincipere a verbo imēdiate se  
quente panis cōsecratōz. **¶** Si aut haberi nō p̄t  
materia debita nō p̄pter h̄ debet omittere cor  
pis sumptionē. cōm̄t⁹ tū cū p̄posito cōfiteudi  
de sua negligentia. **¶** Tercio mō d̄ accipere mate  
riā debitā alia reuerēter in aliquo vase repo  
sita et reincipere ab isto loco. s̄li mō postea q̄  
ce. 22. et pagere misteria vsqz in finē. **¶** Et tutū ē  
q̄ post sumptōz corpis et sanguis aliam mate  
riā sumat anteq̄ accipiat vinū qd̄ accipit p̄  
sanguis sumptōem. hec rich. **¶** Sc̄dm vero tho.  
d̄ apponere aliā hostiā itez cōsecrandā cū san  
guine. et hoc ideo q̄ si diceret sola verba con  
secratōis sanguis nō seruaretur debitus ordo  
cōsecrandi et sic d̄. vij. q. j. nihil. p̄fecta non  
p̄nt videri sacrificia nisi p̄fecto ordine cōpleā  
Si vero incipet a cōsecratōe sanguis et omnia  
verba cōsecratōis repeteret nō cōpeteret oīa  
verba nisi hostia cōsecrata adesset cui in verbis  
illis occurrant quedā dicenda et faciēda non  
tantū circa sanguinē sed etiā circa corpus. **¶** Et  
oportet in fine sumere hostiam cōsecratā ite  
rum in sanguine nō obstante si eē prius sumple  
rit aquā que erat in calice. q̄ p̄ceptum de p̄fe  
ctione sacramēti est maioris ponderis q̄ p̄ce  
ptum qd̄ sumat⁹ a ieiunis. s̄ tho. et cū eo etiā  
cōuenit sc̄o. quo ad vltimū. **¶** Sc̄dm inno. vō si  
p̄biter post sumptōez corpis dep̄benderit tū  
aquā esse in calice vinū infūdāt et totā sangui  
nis cōsecratōz repetat. et si scandalū de mora

tumeat tū cōsecratōis v̄ba dicat sc̄z s̄li mō 22  
Sed si aquā habuerit i ore n̄ d̄z eā emittere q̄  
p̄pter p̄culā corpis q̄ fuit i aqua posita ē cu  
stodienda ne viliter tractet⁹ q̄ si aquā degluti  
at tūc cōficere nō d̄z q̄ nō est ieiun⁹ s̄ inno.  
**¶** Quid si post verba cōsecratōis sanguis p̄p̄  
dat q̄ aqua desit. **¶** Nihilōi⁹ p̄cedere d̄z q̄  
appositio aque nō est de necessitate sacramēti ut  
dictū ē supra. tū puniri d̄z ille ex cuius negli  
gentia h̄ cōtingit. **¶** Nullo aut mō d̄z aqua appo  
ni vino iā cōsecrata. q̄ sequeretur inde p̄ aliq̄  
pte corruptio sacramēti ut dictū ē. **¶** Quid si p̄  
biter nō recolat se dixisse v̄ba cōsecratōis vel  
eē alia v̄ba que dicūt⁹ ibi. **¶** Nō d̄z de h̄o mēte  
turbari nō em̄ q̄ multa dicit recolat oīa q̄ dixit  
nisi forte in dicēdo app̄benderit aliqd̄ sub rōe  
iam dicti sic em̄ fit aliqd̄ memoriale in p̄tū su  
mit⁹ p̄ rōe p̄renti ut d̄ in li. de memoria. **¶** Si tū  
p̄bitero p̄babiliter cōstet aliq̄ omisisse siq̄d̄  
nō sūt de necessitate sacramēti nō estimo q̄ p̄  
ter hoc debeat resumere immutādo ordīez sac  
ficij s̄ d̄z ulteri⁹ p̄cedere. **¶** Si vero certifice⁹ se  
omisisse aliqd̄ eorū q̄ sūt de necessitate sacramēti  
sc̄z for nā cōsecratōis idē vide⁹ faciēduz sicut  
dictū ē i defectu materie ut sc̄z resumat⁹ a for  
ma cōsecratōis et cūcta p̄ ordinē recitent⁹ ne  
sacerdotij ordo mutet⁹. s̄ tho. **¶** Quid si p̄pter  
frigus q̄ p̄biter patit⁹ in manib⁹ vel ex negli  
gentia hostia dilabit⁹ in calice. **¶** S̄m tho. q̄  
nō est necē p̄pter hoc aliqd̄ circa celebratōez  
hui⁹ sacramēti iterari. **¶** Quid si vinū i calice  
ogele⁹. **¶** Si p̄biter dep̄benderit ip̄m eē ogela  
tum ante cōsecratōz resoluat⁹ i an̄q̄ cōsecret  
ut habeat actualē rōem potus. si tū n̄ resoluat  
adhuc cōfiet q̄ vinū cōgelatū a nō cōgela  
to differt tū qualitate acc̄tali. **¶** Quid si p̄  
negligentiā p̄biteri xpi sanguis effūdāt⁹ vel  
sacramētū sumptū euomat⁹. aut eē hostie cō  
secrate tādū seruent⁹ q̄ putrescant. vel eē si a  
muribus rodant⁹ vel qualitercūqz p̄dant⁹. **¶** S̄  
sic legit⁹ de ose. di. ij. ex decreto p̄i pape. si p̄  
negligentiā stillauerit de sanguine i tabula ra  
detur si vero nō fuerit tabula terza radet⁹ et  
igni cōburet⁹ et cinis intra altare condet⁹. et  
p̄biter. xl. dies peniteat hoc decretū itellige  
sc̄dm rōd. cū nō dicat. xl. dies peniteat i pane  
et aqua sufficit ieiunare i cibo dūm vel eē sic  
solet sexta feria ieiunari. **¶** Sequit⁹ postea de di  
cto decreto. si sup̄ altare sc̄z nō interposita pal  
la stillauerit calix mīster. i. p̄biter sorbeat stil  
lam et tribus dieb⁹ peniteat si sup̄ lintheū al  
taris primuz et ad aliud stilla puenierit quoz  
diebus peniteat si vsqz ad terciū nouē diebus  
peniteat si vsqz ad tabulā. xx. dieb⁹ et linthe  
am q̄ tetigit stilla ter mīster lauet calice sub  
tus posito et aqua ablutōis sumat⁹ et intra al  
tare recondat⁹. **¶** Nota ex hoc q̄ s̄m jo. si quid  
turpe ceciderit in calicē nō teneor sumere. pos  
set etiā sumi in potū nisi p̄pter ablutōz dimitte  
ret⁹. **¶** Illi etiā qui sup̄ his habēt aliqd̄ p̄ceptū  
synodale formā eis traditā sequi debeat ut d̄  
ibidē. **¶** Sequit⁹ ibidē de penitētia bede p̄bri.  
si quis p̄pter voracitatē vel ebrietatē eucanistiā  
euomuerit. xl. dieb⁹ peiteat si layc⁹ ē. **¶** Clerici

aút vel monachi dyaconi vel pſbiteri. lxx. die  
bus. **Ep̃i. xc.** Si aut infirmitas cā euomuerit  
vij. dieb⁹ peniteat. Debet eē in h̃ cāu vlamo  
sic in cāu supradicto sumi vomit⁹ ille. et dili  
genter cremari et cineres iuxta altare recōdi.  
**Et dicit glo. sup. c. si quis. q. p. cāu infirmita**  
**tis pnia imponit⁹ ad cautelā. vt. xxxiij. q. ij.**  
in lectū. et qz sumere n̄ debuit cū infirm⁹ esset  
ideo i culpa fuit. **Sequit⁹ etiā ibidē ex cōcilio**  
aurelian. q. nō custodierit bene sacramentū et  
mus vel aliqd aliud animal illud in ecclesia o  
mederit. x. dies peniteat. qui aut p̃diderit i  
in eccia aut ps ei⁹ ceciderit et nō inuēta fue  
rit. xxx. dieb⁹. **Et s̃m tho. hac pnia vi⁹ dignus**  
pſbiter p cui⁹ negligentia hostie ofecrate pu  
trefiūt. **Ad hoc nota q. in p̃dictis penitēcijs**  
debet ieiunare et a diuione cessare pſbiter. p̃e  
satis tñ additionib⁹ negocij et p̃sone p̃t minui  
et addi s̃m jo. **Obseruandū aut est q. vbiqz**  
inueniūtur integre hostie vel spēs sūt reuerē  
ter s̃uade qz manētib⁹ spēs⁹ manet ibi corp⁹  
xpi vt dictū est. **Ea vero in qbus inueniunt⁹ si**  
cōmodo fieri p̃t sūt oburenda cinere in sacra  
rio recōdito. vt supradictū est de rasura tabu  
le. h̃ tho. **Item statuit ecclesia vt in cūctis ec**  
clesijs crisma et eucaristia sub fidei custodia  
clauibus adhibitis oferuent⁹ ne possent ad illa  
temeraria man⁹ extendi ad aliqua horribilia  
vel nepharia exercenda. **Si vero is ad quem**  
spectat ista custodia ea incaute reliquerit tri  
bus mensib⁹ ab officio suspēdat⁹. et si p̃ ei⁹ in  
cunam aliqd nephariū d̃gerit grauiori subia  
ceat vlci ei⁹. de custo. eucha. statum⁹. **Item**  
districte p̃cipi⁹. q. a pſbiteris eucaristia i loco  
singlari mūdo et signato semp honorifice col  
locata deuote ac fideliter oferuet⁹. ex. de ce  
le. mis. sane.

**De auditione misse ti. xvj.**

**P**ostea cōsiderandū est de auditiōe mis  
saz. **Et circa hanc querūtur p̃la scz.**  
**Vt. seculares teneat⁹ in die dñica mis**  
sam audire. **Et q. sic p̃cipit⁹ em̃ secularibus et**  
multo fort⁹ clericis q. in die dñico totas mis  
sas audiant ita q. ante benedictōz pſbiteri nō  
recedant. supple s̃m jo. nisi necessitas cogat  
qd si fecerint ab ep̃o publice ofundant⁹. de cō  
se. di. j. missas. qui vero vsqz in finē nō p̃seue  
rauerit supple. ex ofuetudie vel supstitione vt  
dicit glo. vel qui recedit qñ pſbiter in ecclesia  
verbū dei p̃ponit. supple s̃m glo. eum q̃i mī⁹  
literatū d̃tenens excōicet⁹. di. iij. omēs fide  
les et. c. se. qui etiā die solēni p̃termisso eccle  
sie ducenti ad spectaculū vadit excōicet⁹ ibid  
qui die. **Clericis vero districte p̃cipit⁹ in vtu**  
te obedientie vt diuinū officiū nocturnum pi  
terqz diurnū p̃eum eis deus dederit studiose  
celebrent p̃ter et deuote. ex. de cele. mis. do  
lentes. s̃. sunt et alij. **Si vero querat⁹ vtrum**  
seculares qui nō audiūt missam in dñica mor  
taliter peccent dicendū ē q. nō audire missaz i  
die dñica seculari aliqñ p̃t esse peccatū morta  
le aliqñ veniale aliqñ nullū peccatū. tūc em̃  
est peccatū mortale qñ omitit h̃ ex d̃temptu  
vero vel interpretatiuo. voco aut d̃temptū iter

p̃tatiuū qñ sine cā legitia missaz non audire in  
diebus dñicis assuescit puta vt ad spectacula  
iret nō audire missaz assuesceret. **Causam legi**  
timā voco qñ detinet⁹ corpali infirmitate vel  
inimicorū timore vel aliquo alio fili qd scdm  
rectū iudiciū excusatio legitia debeat reputa  
ri. **Et talis scz p̃rius ab ep̃o debz ofūdi vt dicit⁹**  
de cōse. di. j. missas q. aut talis mortaliter pec  
cet probatur per hoc q. talis excōicari debet  
vt de ofe. di. j. q. die. excōicatio em̃ nō d̃z fieri  
nisi p̃ peccato mortali. **Tūc aut est ei peccatū**  
veniale cū h̃ omitit nō ex aliq cā legitima s̃  
ex aliqua mentis infirmitate sic ex aliq passio  
ne vel ex aliqua pigritia si tñ ad hoc non fuit  
assuetus. **Tūc aut est ei nullū peccatū cum h̃**  
omitit ex aliqua cā legitia. vñ glo. sup illud  
.c. missas dicit sic h̃ dico p̃ceptū esse. vñ d̃tra  
p̃ceptū faciūt qui diebus dñicis non audiunt  
nisi necessitas aliqua cogat. **Sed obicit⁹ q. d̃**  
fuetudo ē in d̃trariū qz multi seculares in dñi  
ca missam nō audiūt nec tñ ab ep̃o ofundunt⁹  
et q. ofuetudo que ē ad irreuerētiā dei quāto  
est diuturnior tāto est detestabilior et tāroma  
gis debet eam supiores conari citius extirpa  
re. vñ talis ofuetudo nō excusat sequētes eam  
a peccato mortali. hec rich. **Item de ofe. di.**  
j. ep̃us d̃. null⁹ ep̃s p̃hibeat intrare ecclias  
et audire dei verbū siue gentile siue hereticū si  
ue iudeū vsqz ad missam cathecumiorū. i. vsqz  
ad ofecratōz. **Sed d̃tra di. xvj. circa pñ. vbi**  
dicit⁹ q. hostiari⁹ debet infideles eice. et di.  
xxiij. q. iij. clerici. et. j. q. j. n̄ liceat. **Ad qd di**  
cūt quidā. q. illud. c. ep̃us nō tenet⁹. **Vel dicē**  
dū q. ibi audire verbū dei ponit⁹ p̃ eo q. ē au  
dire p̃dicatōz verbi dei. p̃t em̃ p̃latus in eccia  
duocare excōicatos ad audiendū p̃dicatōem  
qua finita statim exire debent ex. de sen. ex. rñ  
so. hec host. **Quā missam debet quis audire**  
et missam diei. vnde p̃pter missaz peculiarē d̃  
aliquo sancto vel de mortuis nō d̃z qz dimit  
tere qñ audiat missam de die. ex. de cele. mis.  
quidā. hoc aut quidā intelligūt qñ dies p̃p̃ia  
habet missaz et de illis qui quotidie tenentur  
audire missaz et sic intelligit rod. vñ p̃hibitiū  
est in dicto. c. quidā audire missas peculiares  
nō qz malū sit tales missas audire. sed qz malū  
est p̃pter illas missas canonice istitutas dimit  
tere et eē qz malū est credere q. iste sint melio  
res q. ille. alias si fiat ex reuerētia licite audi  
unt⁹. hec habet⁹ in glo. sup. d. c. quidā. **Vt**  
possit missa malorū pſbiterorū audiri. **Et q. sic**  
aliquorū et aliquorū nō. illi quorū missa licite  
audiri nō p̃t sunt illi a quib⁹ alia sacramenta  
licite nō possunt recipi scz qui sciūt eos esse ta  
les. quales sunt heretici scismatici excōicati i  
terdicti ab officio suspensi depositi siue degra  
dati irregulares. **Et hoc dico siue tales sint oc**  
culi siue manifesti. omēs em̃ tales sunt p̃ sen  
tentiā ecclesie executōe p̃uati. di. xxxij. s̃. ve  
rū. et. s̃. porro. ex. de cle. ex. mi. si quis ep̃us. et  
.c. si quis pſbiter. et. c. clerici aut. **Simi⁹ simo**  
niaci q̃diu ab ecclesia tolerant⁹ ex. de symo. tā  
ta. **Silr fornicatores notorij. sec⁹ ē si sint oc**  
culi. di. xx. null⁹. licet em̃ fornicatio non sit

gravior ceteris peccatis ad ea tñ l. c. m. i. s. sunt  
p. mores ppter otumaciā carnis. et iō ecclia  
p. hibuit spēaliter neq. audiat missā d. cubina  
n. j. notoz. In alijs vero crimibus expectanda  
ē snia ecclie eē si sint notoria. xv. q. vlt. **O**im i  
p. biteroz supradictoz misse licite nō pnt au  
diri q. sunt suspēsi quo ad se ex snia dei. et quo  
ad alios ex snia ecclie. et iō peccant quicūq.  
missam eoz audiat vel ab eis sacramēta susci  
piūt q. d. tra statutu ecclie d. m. t. t. **S**ciendū  
tñ q. baptisū i articulo necitatis licite dari  
et recipi p. ab oib. supradictis ut eē habitū  
est supra. **V**idet eē q. eucharistia licite recipi  
possit in articulo moris a simoniacō et etia a  
fornicatore notorio nō tñ ab illis supradictis.  
di. xxi. q. p. c. **E**t sic h. m. b. o. simoniacō et for  
nicatore notorio licet eucharistia tangere i b.  
cāu. nō tñ d. ficere. hec jō. et host. e. de here.  
fraternitatis. et bñ. e. de co. cle. et mu. c. vlt.  
et de p. scrip. cū nō liceat. vñ vñ. **S**imō suspē  
sus anathema depositusq. nō celebrāt heresif  
scismatici quoq. mehus. **Q**uā lauāt simō me  
chus abluet atq. cibabit. **O**im vñ alioz p. b. i.  
teroz malozum siue sint p. tōres occultū siue  
manifestū qui non sunt per sententiam ecclie  
executione consecrādi p. uati. misse licite pos  
sunt audiri vsq. ad ecclie sententiam et ab  
eis licite sacramenta recipi. quia licet quo ad  
se sint suspēsi ex snia dei non tamen quo ad  
alios ex snia ecclie. e. de co. cle. et mu. vñ.  
et. c. quesitū. **U**t aliquis a missis et alijs  
officijs p. biteroz peccatorz q. ad b. ab ecclia  
tolerā. abstinerē licite possit. **E**t q. sic. si bono  
zelo hoc faciat scz ut p. hoc p. b. i. d. fusus a pec  
cando sibi caueat et peniteat. nō licet autē ab  
stinere ex d. remp. q. si ipe p. biter in fornica  
tōne iaceat ei. m. l. t. nō sunt d. t. n. d. a. q. diu  
ab ecclia tolerat. e. de co. cle. et mu. vñ. vbi  
ad b. in tex. et glo. **D**one q. p. biter d. cubinā  
teneat i domo et p. rochiani videāt eū indutū  
ad missam dicendā quid faciēt. si eū audiant  
missam ei. faciant d. tra d. sciam q. d. ctat eis cō  
trariū et eē d. tra p. hibitoz nicolai. et alex. di.  
xxi. null. vbi de null. audiat missam p. b. i. t. e.  
n. quē scit d. cubinā in domo h. r. si autē nō audi  
ant remanet sibi scrupul. in d. scia que p. cipit  
q. p. cipiat coio a sacerdote q. uis polluto vsq.  
quo e. p. o. iudi. r. p. b. t. r. xv. q. vlt. **E**t ad  
maiore euidenciā hui. q. s. t. i. o. n. i. s. p. m. o. d. n. o. t. o.  
rio est dicendū deinde ad q. s. t. i. t. u. r. n. d. d. u. **C**irca  
p. m. u. sciendū. q. d. n. t. i. a. ē inter famā. manife  
stū. noticiū. rumorē oīno occultū. et pene oc  
cultū. fama eē h. m. b. o. s. t. duplex ē. vna q. habe  
tur de hoīe. et sic describit. fama ē illese dig  
natis stat. vita et morib. p. bat. ff. de va. et  
exordi. cogni. cogitatōnū. q. exercitio. et q. ta  
lem famā negligit. est crudelis. xij. q. j. nolo.  
et d. uenit illa descriptio tñ fame bone. **V**ñ p.  
oppositū p. t. describi mala fama. vñ infamia ē  
lese dignitatis stat. vita et morib. r. p. bat. **A**lia ē fama q. habe  
t. inter hoīes et h. sic descri  
bit. h. m. b. o. s. t. **F**ama ē publica siue famosa insi  
nuatio siue p. clamatō et dñs ex sola suspitōe  
et incerto autore p. ueniēs. et hec descriptio

o. emt dñter bone fame et male. sed hec h. m.  
bñ. e. de co. cle. et mu. vñ. et guil. dñ. i. spe  
culo nō p. cedit. q. scdm eos fama qñz p. ced  
ex scia. qñz ex suspitōe. ut dicit guil. ibidē. de  
confe. di. iij. sanctū ē. **D**otest autē describi fa  
ma p. t. se habz dñter ad famā bonā et malā  
h. m. b. o. s. t. ibidē h. m. o. fama ē vehemens vulgi  
siue maioris p. t. i. s. ei. opinio rei de qua q. ritur  
dñtens ar. ij. q. v. p. b. i. t. e. r. i. si. hec autē scz fa  
ma p. se nō p. bat. vñ de d. fama volat ideo nō  
est defacili credendū. xv. q. j. siquid de quocū  
q. dictū eē vñ facile seqtur multitudo. e. de  
purga. ca. cū in iuētute. q. j. et vane vocel  
p. l. i. nō sunt audiende. **C**. de penis. l. decurio  
nū. **S**i tñ fama cōcurat cum vno teste bene p.  
bat sic notauit guil. in speculo ar. e. de p. ba.  
sicut. et. **C**. de re. cre. bone. **E**t videt q. magis  
valet q. vnus testis. ut e. de dñang. et affi. su  
per eo. **E**t vbi iudex de fama dubitat a vicinis  
vbi dñeratus est reus inquirat. e. de elec. p. 9  
q. **E**t ad hoc sufficiunt duo testes. de acu. in  
q. s. t. i. o. n. i. s. q. f. i. **L**icet autē fama p. se non p. bet.  
scdm tñ q. d. notat hosti. inducit purgatōem si  
vicinis frequens sit et scandalū inducat e. de  
co. cle. et mu. tua in fi. **I**mpedit eē m. r. i. o. n. i. u. m.  
d. trahendum ne deterius inde contingat. e. de  
confang. et affi. sup. eo. **E**t forte p. batōne in  
ducit vbi non paratur alijs p. iudiciū. e. de  
cle. p. sal. p. c. j. fama etiam dñtens scz cum  
asserione p. t. i. s. p. bat ut aliquādo est in aliqui  
bus ar. e. de testi. p. l. o. n. a. et. iij. q. iij. vbi. **I**tē  
sepe p. bat adeo q. etiā aliqñ p. p. t. e. r. talez famā  
diuortium celebratur. xxxv. q. vj. si duo. queli  
bet etiam fama p. s. u. m. p. t. i. o. n. e. inducit. ff. d. eo  
per quem factum ē. l. de minore in fi. **G**uil.  
autem in speculo notat. q. dicendum est secun  
dum **M**artinum de fano. famam p. b. a. r. e. et ei  
stare donec contrarium p. b. e. t. u. r. super eo au  
tem q. od dicitur in p. d. i. c. t. o. v. **I**tem sepe ve  
luti fama consensuens et cetera. dñstinguit su  
per quo consensuat hoc modo scilicet q. si peto  
a te hereditatem petri et tu affirmas eum vine  
re sola fama p. b. a. r. q. sic mortuus et aufert  
ibi exceptionem. **S**i autem dico te aliquid mi  
hi vendidisse vel hominem occidisse et huius  
modi non sufficit mihi famam p. b. a. r. e. et ra  
tio est quia primum scilicet mors necessario  
quandoq. contingit. secundum vero forte nō  
et sic cum alijs p. b. a. r. q. autem. ff. de testi. l.  
ij. q. verba. notatur q. fama inducit semple  
nam p. b. a. t. i. o. n. e. m. dicit hoc debere intelli  
gi in ciuilibus quia secus est in criminalib. **C**.  
de p. b. a. l. fi. et. ij. q. viij. sciant. **M**anifestū  
est publica siue famosa insinuatio siue p. rola  
matio et dñm ex certa scientia et certis au  
toribus paucis tamen p. ueniens. vñ dicit  
tur quod est manifestum p. b. a. r. i. debet et po  
test ante q. aliquis condemnatur. e. de dñang.  
et affi. super eo. quod audiri potest etiam si  
manifestum iudici et certum sit. ij. q. iij. deus  
omnipotens. **E**t tale manifestum dicitur pub  
licum ex fama quia est fama et quia est famo  
sum et certum. extra de co. cle. cleri. et mulie.  
tua. q. si vero publicum sit. fama ergo ex sola

suspiciōe oritur manifestū ex opione cōi et sci-  
encia paucorū. **S** in quo dēt cōis opio a fa-  
ma. **R**espōd3 guil. in speculo q̄ dīs opio facit  
ius et pbat et sumit p veritate vt. **C.** d. testū.  
l. i. et ff. de offi. p. barbarus. et. iij. q. vij. §.  
tria. sed fama nō facit ius ei tñ stat donec cō-  
trariū pbat vt habitū ē supra. **T**am dīs opio  
vicinorū n̄ pbat vt in pōctā. l. barbari §. bo-  
norū. sic em̄. **C.** de epi. au. autē. si p̄ses. **N**o-  
torizū aliud ē iur. aliud ē facti notorizū iur est  
de quo aliq̄s canonice p sentēciā ē addēnatus  
vl in iure spōte d̄fessus licz em̄ q̄s falso d̄fite-  
at l. inique addēnet. tñ p addēnacōz l. p sentē-  
ciā illā factū illud. habet de iure p notorizū  
donec contrariū cōdat. ex. de tpi. oz. c. fi. et de  
re iudi. sicut. **E**t h̄o ē verū de d̄fesso. dūmō per  
seueret i d̄fessione aliter n̄. ff. de q̄sti. l. i. §. q̄  
stioz. **N**otorizū facti est cuius testis ē popul⁹ et  
dissilacōi et ificiacōi n̄ est loc⁹ vt cū exhibz se  
d̄spectui hōim ita q̄ nulla p̄t tergiversacōe ce-  
lari ex. de co. cle. et mu. v̄ra. et. c. tua. et. c. q̄-  
sitū. **E**t intelligit⁹ popul⁹ eē testis siue crimē  
notū sit oib⁹ q̄ sūt i loco illo. s. i villa vl pro-  
chia siue maiori p̄ti. s̄m in no. ij. q. i. scil⁹. et  
c. manifesta. **S**i etiā villa vl prochia nō h̄eret  
nisi. x. prochianos sufficerz crimē eē notū ill⁹  
x. s. vt sic diceret⁹ notorizū s̄m jo. qz. x. hōies  
faciūt populū siue prochia. x. q. ij. vnio. et te-  
stimoniū vni⁹ prochie facit crimē eē notorizū  
vt ex. de purga. ca. cū dilect⁹. **S**i aut prochia  
h̄eat multos prochianos etiā mille et tñ ex  
eis. x. scādalisent⁹ q̄ sint gues et honeste p̄so-  
ne de fornicario sacerdote. fieri p̄t s̄m rod. i.  
terptacō q̄ popul⁹ scādalisent⁹. maxie cū. x. ho-  
mines faciāt populū vt dictū ē. sicut duo cō-  
gregacōz ex. de elec. c. i. et tres collegium. et  
xij. vl. xx. turbā. et. iij. porci. vl. x. oues gre-  
ge. ff. d. v. sig. neraci⁹. **N**ō tñ dici p̄t vt notat  
guil. in spe. notorizū aliqd i vico vl villa vbi  
tñ duo vl tres vl qnqz habitant. qz secretū dī  
qd sit corā qnqz. de pe. di. i. §. b̄ ergo secreta  
vbi nō sunt h̄. **Q**uidā etiā distiguūt et forte n̄  
male. vt dicit idē q̄ reliquit⁹ arbitrio iudicis  
quot hōies faciūt notorizū cū in iure nō sit ex-  
p̄sum ar. ex. de offi. dele. de causz. **I**tem noto-  
riū facti aliud ē facti pmanētis actu vt cū q̄s  
publice tenet d̄tribinā vl mulierē suspectā i  
domo vl alibi vbi forte argumta apparēt. s. a-  
nimalia sup. terzā. gdiēcia et d̄ h̄mōi notorizū  
credit⁹ simplici assercōi official. iij. q. iij. §.  
aliqn̄. **V**n si d̄stet aliquē habere secū in domo  
suspectā mulierē eoipo fornicacō p̄bata vide-  
t⁹ ex. d. co. cle. et mu. siquisq̄ et. c. clericos. et  
si publice teneat eā eoipo est d̄uict⁹ vt in. c.  
clericos. aliter em̄ n̄ p̄t esse certū nisi p h̄mōi  
p̄sumpcōz ex. de p̄sumpcōib⁹ literis. et. c. iij.  
hec bern. ex. d. co. cle. et mu. tua. **V**n s̄m guil.  
in spe. tale notorizū p̄t dici notorizū facti a iure  
p̄sumpti qz ius sic adō p̄sumit q̄ i⁹ notorizū esse  
reputat. et sic tal⁹ p̄sumpcō p notorizū h̄et vt in  
c. tua. clericos literis. **A**liud ē facti trāseūtis  
actu. vt si q̄s publice occidat hōiez vl faciat  
forzilegiū vl simile. vt ex. de test. co. p̄ueit. **A**-  
liud ē notorizū facti interpolati vt illd qd sic

fit publice qd aliq̄ tergiversacōe celari nō p̄t  
et qd sepi⁹ iterat⁹ n̄ fit tñ d̄tinue. h̄mōi ē cū tñ  
v̄surarij maifesti. et d̄ hoc h̄etur ex. de v̄su. cū  
tu maifestos. i. notorios. hoc mēbz notorizū  
ponit guil. i spe. **A**liud ē facti p̄sumpti vt cū  
aliq̄s ē habit⁹ publice p filio d̄sangneō l. af-  
fine alic⁹ ex. de fi. p̄l bi. d̄querēte. **C**ōsanguini-  
tatis em̄ p̄sumpta dicit⁹ notoria ex. de diuoz.  
porzo. §. i. qz q̄ aliq̄s sit fili⁹ alic⁹ vere p̄ba-  
ri n̄ p̄t s̄m p̄sumptiue ex. de co. cle. et mu. ve-  
stra i glo. e. **T**ale etiā notorizū p̄t dici crimen  
infamati d̄ficiētis i purgacōe. vt in. c. tua. §.  
fi. **S**ciendū aut q̄ i notorizū iuris requirit⁹ qnqz  
p̄bacō d̄tra negatē. p̄bacō ei d̄tra ip̄z recipit⁹  
si in dubiū reuocet⁹. ex. de sen. et re. iu. sicut.  
In notorizū vō facti. vt no. rap. nō requirit⁹ or-  
do iuris q̄ est alias regulariter obs̄uād⁹ ex. d̄  
iurelu. ad n̄ram. **E**uidencia em̄ p̄petrati scele-  
ris clamor. e nō idiget accusatoris ex. d̄ accu-  
euidencia. **A**liq̄ tñ vt no. guil. in spe. distin-  
guūt dicētes. q̄ i notorizū facti pmanētis nul-  
lus ordo requirit⁹. **V**n nulla p̄bacō ē necessa-  
ria. vt ex. d̄ appella. dilectis. et. ij. q. i. de ma-  
nifesta. In notorizū aut facti trāseūtis n̄ itera-  
ti necessaria ē p̄bacō plena vt ex. de elec. bōe  
§. licz aut. In notorizū vō facti trāseūtis iter-  
polati vt ē receptō v̄suraz requirit⁹ semiplena  
p̄bacō ex. de v̄su. cū i diocesi. tñ rap. dicit in  
disticte q̄si forte iudex velit talē. i. notorie si-  
ne euidēter deliquētez s̄m qd ius exig⁹ corri-  
gere. i. punire. et ille appellet nō ē appellacō  
ni h̄mōi deferēdū ex. de appel. p̄terea. **D**e vō  
de fan. dic. et guil. in spe. ei d̄sentit. q̄ i q̄libz  
spē notorizū facti est distinguēdū. qz qdaz sunt  
notoria iudici et alijs. s. que facta sunt coram  
eo et tot alijs quot sufficiūt ad faciēdū notori-  
um. qdā alijs tñ sic distinguūt. ij. q. i. §. s̄ sci-  
endū et. §. qn̄ aut. In primis nulla requirit⁹ p̄ba-  
cō nec iuris ordo seruari d̄z in aliquo nisi q̄  
reus debz citari et interrogari de tali eo p̄n-  
te. vl d̄tumaciter eo absente debz sentēcia p̄-  
mulgari. ar. ij. q. i. de manifesta. vbi dicit⁹ q̄si  
nō citetur snia nō valebit. s̄m tā. ex. de testi.  
ecclesia. et. ij. q. i. nos inq̄. nec tñ purgacō ei  
debz iudici nec ei⁹ appellacō admitti sed tñ  
sentēcia p̄ferri. ex. de appel. cū sit romana. in  
fi. et ex. de purga. ca. cū dilect⁹. In notorizis  
vero alijs tñ et nō iudici officialis denūciās  
audic⁹ sine inscripcōe vt. **C.** d̄ accu. ea qdē. et  
habet⁹. iij. q. iij. §. aliqn̄. et in his requirit⁹ p̄-  
bacō. vt ex. de elec. bone. §. licet. et de v̄su. cū  
tu. **N**ō est tñ seruādus iudiciarius ordo reus  
tñ potest interrogari an crimē cōmiserit qd si  
neget p̄nt testes sine lite aliq̄ d̄testari et sine  
iuramento aliquo recipi. et potest in h̄mōi no-  
torizis. appellari ex. de appel. romana. §. si aut  
**A**d p̄bandū aut notorizū sufficiunt duo testes  
ex. de elec. bone. i. quo probato et pronun-  
ciato q̄ sit notorium si non appelletur decete-  
ro sine solemnitate iuris tanq̄ super notorio  
procedet⁹ d̄ hac materia multum plene et be-  
ne tractat guil. in specu. **N**ota tamen q̄ al-  
quod crimen p̄t esse notorium in vna terza et  
non notorium in alia. et ideo coram iudice

exneorequitur pbatō et sic potest intelligi  
xj. q. iij. eoz. q. accusant. et ex. de psumpcōne  
quosdā. in quo cau spaciū octo diez. videtur  
dādū. et si infra illd. tēp. pbat. notoriū indicat  
ex. de accep. pia. **¶** Sed hec notat guil. in spe.  
q. aliud ē dīs opio quā notoriū qz cōis opio  
est tū de lōge pteritis et q nō pnt pbari p te  
stes de visu. Rumor aut est picularis insinu  
acō ex sola suspiciōe et incerto autore pueni  
ens. ar. ex. d. eo q cog. cō. vxo. sup eo. et hic n  
pbat s3 solū psumpcōne inducit. Vñ non ē ml  
tū psequēd. qz rane voces populi nō sūt au  
diēde. **¶** De penis. decurionū. et ex. de elec. o  
si. h. em loqur de rumore. i. clamore. vñ illd  
audistis qnt. ē clamor populi ex. de excels. p.  
ex literis. **¶** Occultū oino est qd nulla rōe p  
bari p̄t de quo null. loq̄r qz nescit. qd vindi  
ctā in h. seculo n. h3. xxiij. q. v. xpiana. suspē  
dit tū hōiez quo ad se et quo ad deū ex. d. co.  
cle. et mu. c. vlti. et di. vj. testamētum. **¶** Pene  
occultū est qd scit ab aliqbus. s. duob. v. tri  
bus. Vñ est singularis et p̄uata insinuacō ex  
scia et certo autore pueniens et tale occultū  
pbat. **¶** De appel. eos q. s. siq̄s aut. s3 donec  
pbatū sic n. p̄iudicat. ex. de co. cle. et mu. v. rā.  
s. viij. cetex. et qz nec manifestū qd mai. ē p̄  
iudicat an. pbatōz vt supdictū ē s3 ip̄o scō su  
spendit. qz etiā occultū qd mi. ē h. facit. vt e  
tiā p̄dictū ē. **¶** Licet aut iura p̄lerūqz vtāt vno  
p̄dictōz vocabulor. p alio. ex p̄dictis tñ in  
telligi p̄t vera et naturalis eoz. signacō. Si  
autem inueniatur q manifestum non egeat p  
bacōne. manifestum ponitur p notorio ex. de  
v. sig. cū clerici. **¶** Ex p̄missis patz q q̄qd ē no  
riū ē manifestū. et q̄qd ē manifestū ē famosum.  
s3 n. ouertit. **¶** Ex p̄dictis etiā patz rñsio ad q̄stioz  
appōitā. sicut em ex p̄habitis colligi p̄t i sūma  
p̄ctōz famosus. manifest. rumore p̄dicatus. pe  
ne occult. nūq. vitari dōz q̄diu ab ecclesia  
tolerat. xv. q. vlti. et c. vlti. et ex. de co. cle.  
v. rā. i. et pba. iij. q. i. i misterio et c. oia  
sacra. nisi forte ex rubore ofusus a p̄ctō retra  
bat et ceteri terreat. di. xxiij. s. vñ. vt etiam  
dētū ē supra. et tūc i occulto n. i publico ex. d.  
sen. ex. cū nō ab hōie. sic itelligit illd. c. v. rā.  
s. penl. **¶** Oino vñ occult. n. p̄t vitari qz n. pos  
sum. dōinare ex. de tpi. ordi. c. vlt. h. oia supra  
dicta. s. ab illo. s. nota tñ q aliqd emē rē. di.  
cta sūt s3m hosti. p̄ter. s. illū ad h. no. vñ. **¶** Si  
g. nō sit notoriū p̄biter. fornicariū h̄re con  
cubinā licz sit manifestū qz ē publicū ex fama  
tñ n. ex euidēcia fcti n. d3 tal. vitari q̄diu ab  
ecclesia tolerat nec ad ei. dēnacōz sola testi  
monia sufficiūt cū nō sit testimonijs s3 testibus  
indicādū. s3 si d. illo tal. suspiciō h̄eat vt ex eo  
scādālū oriat i populo. licz oīra eū accusatoz  
n. appareat erit ei caōica purgacō idicēda in  
q si defecerit l. se purgare noluer. puniri d3 a  
nimaduersione caōnica ex. de co. cle. et mu. tua  
nos. **¶** Et ibidē inuit i glo. q. testimonia sūt sine  
iuramēto. testes cū iuramēto. **¶** Et h. etiā q ibi d3  
scādālū. vñ s3m glo. q. p̄pter solā suspiciōez vñ  
ifamiā nō ē indicēda purgacō nisi scādālū de  
infamia oriat. ar. ij. q. v. p̄biter. et ex. de ac

cu. q̄liter s3m etiā glo. ibi. testimonia valēt ad i  
famiā alic. ar. de dse. di. i. videm. **¶** Notoriū  
vñ s3m hosti. idistincte. i. siue sit notoriū iuris  
siue fcti. vitari d3 a subditis i diuinis officiis  
et sacramētis qz vterqz notoriū suspēsus ē quo  
ad se et quo ad alios di. xxiij. null. et c. p̄e  
ter h. et ex. de co. cle. et mu. v. rā. et c. vlt. gg.  
qd vñ ē nisi p. lōgā p̄maz et laudabile vitā  
disp̄et. cū eo p̄p̄m suū. ex. de iudi. ar. cleri  
ci. **¶** Et licz p. p̄nam solā accusari possit. xxiij.  
q. ij. admonere tñ p. p̄naz et disp̄etacōz n. p̄t  
ex. d. cisma. fr̄nicat. h. hosti. **¶** Quqd g. ē mor  
tale peccatū missaz notoriū fornicatoz. audire  
h. q. n. lapcis. qz excusant p ignorāciā iuris  
positiui qz milites magis arma et rusticos ma  
gis rura scire legislatoz estimat. **¶** De iur. l.  
sancim. **¶** S3 nūqd ofessor tene. eis ius i. di  
cere. **¶** h. nō ē cautū qz tale ius ignorācie n.  
est eis piculosū cū nō teneat illd. scire. d3 e  
ciā talis. s. notoriū q iam est suspēsus ip̄o iure  
ab officio quo ad se et quo ad alios admoneri  
ab ep̄o. vt se corrigat et si se corrigere noluer.  
d3 suspēdi ab officio ecclesiastico vsqz ad satis  
factioz dgruā. **¶** Et si ad h. s. p. h̄mci suspēsiōez  
pseuerauerit d3 imp̄petuū remoueri ex. d. co.  
cle. et mu. sicut ad exstirpādā. h. ray. **¶** Quid  
aut dixerūt q si sit notoriū fcti. moneri d3 ab  
ep̄o vt se corrigat et si infra. xl. dies dputados  
a tpe admōicōis se corrigere noluerit. extunc  
suspēsus erit ab officio et vitabi. a subditis in  
sacris et suspēde. ab offi. eccl̄astico. **¶** Et si ad h.  
pseuerauerit imp̄petuū remouebit. vt m. c. sic  
ad exstirpādā et sic intelligūt illd. di. xxiij. n.  
lus. et c. p̄ter h. et di. xvij. siq̄ sunt p̄biteri.  
et ex. d. co. cle. et mu. v. rā. **¶** Flui. opi. fuerūt jo.  
et laur. s3 primā opionē reputo tuctoz. s. q. e  
ciā notoriū facti statū ē ip̄o iure suspēsus et q  
ad se et quo ad alios. et vitari debz a subditis  
in diuinis officiis et sacramētis. et eam tenue  
rāt. host. vt patz ex p̄dictis et tā. goff. et bern.  
i glo. sup illd. c. ad exstirpādā. et sup illd. c.  
q̄litū. q h̄ntur ex. de co. cle. et mu. et etiā rich

#### **De usu eucharistie. c. xvij.**

**¶** Eiusde considerādū ē de usu siue sumpcōe  
eucharistie. **¶** Et primo de ip̄a sumpcōe  
siue māducacōe. scdo d. mō sumēdi seu  
māducādi. tereō de frequētacōe h3 sacramti.  
q̄rto de q̄b. d3 dari. q̄nto de usu xpi. **¶** Circa  
primū q̄rit. **¶** Vñ xps in h. sacramento vere mādu  
cet. **¶** h. s3m rich. q. i sumpcōe h3 sacramti est  
quedā māducacō carnalis q̄ omestū masticat  
et in stomachū trahit et postea digerit et  
vlt. in substantiā māducātis ouertit. et sic ve  
re māducet illa spēs sub q̄ realiter d̄inet. ve  
rū corp. xpi. **¶** Est et alia sacramentalis q̄ corp. ē  
sti verū realiter sub spē p̄ais dētū sumit. s3 sic  
sumptū corp̄aliter n. masticat et si spēs sic in o  
re masticetur qz p digestioz ibi factā n. corū  
pat. i eis forma p̄p̄a sed descēdāt i p̄p̄ia for  
ma in stomachū. descendit corp. xpi in stoma  
chū p descēsus spēi sub q̄ d̄inet. sub q̄ tādū o  
tinet. q̄diu i eadē spē forma p̄p̄a s3m saluat  
Sed si species tamdiu i ore masticetur qz per  
digestionē ibi factā corūpat. i eis p̄p̄a forma

et n̄ descēdāt i stomachū tūc nec corp⁹ xp̄i de  
scēd⁹ i stomachū. Et p̄ virtutē māducātis n̄ vni  
tur corp⁹ xp̄i māducātī. s̄ p̄ ip̄s māducās vni⁹  
spūaliter xp̄o capiti si digne māducāt. Est etiā  
māducacō spūal⁹ q̄ dē māducari corp⁹ xp̄i mi  
sticū. q̄ nihil ali⁹ ē q̄ spūaliter incorpari cor  
pori mistico p̄ fidē et caritatē l̄ magis incorpa  
ri p̄ augmētū fidei et caritatis q̄ māducacō n̄ o  
ueit idigne suscipiētib⁹ sacrm̄. Nec ob. qd̄ d̄ o  
se. di. ij. herēgari⁹. dē v̄m corp⁹ et sangnē do  
mini n̄r̄ ihu xp̄i i veritate maib⁹ sacdotūz tra  
ctari et frāgi et fidelīū dētib⁹ atteri. qz illa ac  
tricō et fractio d̄ referri ad sp̄s n̄ ad v̄m cor  
pus xp̄i. s̄ qz ille herēgari⁹ fuerat ifamat⁹ q̄  
n̄ credebāt corp⁹ xp̄i realiter dīneri sub sp̄e.  
iō ad sui purgacōz p̄ v̄ba excessiua dīranū af  
feruit. Qd̄ aut̄ de ose. di. i. tāta dē q̄cito sp̄s  
dētib⁹ atterit⁹. tā cito i celū rapi⁹. s̄ corp⁹ xp̄i  
intelligit⁹ q̄n sp̄s tādiu masticat⁹ q̄ p̄ digesti  
onē q̄ fit i ore nō reman⁹ i sua forma. s̄ rich⁹ et  
cū eo dūcit bon⁹. **Q**uid si sp̄s iste euomerē  
t⁹. **R** aliq̄ dixerūt q̄ rō sacri tādiu ibi saluat⁹  
q̄diu ē sp̄s habil⁹ ad refectōz hūanā. iō enī  
statuta ē et ad h̄ ordinat⁹ et h̄ h̄z cū ē ex stoma  
chū et in stomacho qz ibi reficit. v̄n corp⁹ ē  
sū in vētrē vad⁹ et ibi morat⁹ donec refectōis  
opacō d̄pleat⁹. et h̄z sn̄ie vidē⁹ fuisse rich⁹. vt  
patet ex dictis ei⁹ in solucōe p̄cedētis q̄stiois  
et h̄m bon⁹. s̄ posicō ē multū p̄babil⁹. h̄m igit⁹  
h̄ac po. dicēdū. q̄ si ille sp̄s euomat⁹ euomī⁹  
eucharistia. et si sp̄s possit discerni ab alijs su  
mēda ē. si aut̄ sp̄s ille trāseāt p̄ stomachū idi  
geste p̄pter aliquā infirmitatē tūc sūt ex ap̄e  
tatē refectōis et iō si vadāt i secessus n̄ est ibi  
corp⁹ d̄ni. secūz tñ v̄i. q̄ si q̄s euomat sp̄s p̄  
cep̄abiles maḡ reuerēcia sit eis exhibēda et  
maḡ diligēcia adhibēda ne q̄s euomat. Et pi  
culū ē ei dare de q̄ p̄sumit q̄ n̄ possit tenere.  
hec bon⁹

**S**equit⁹ videre de sc̄do. s̄ de mōis sum̄di si  
ue māducādi corp⁹ xp̄i. Circa qd̄ sciēdūz  
ē sicut iā patz ex p̄dictis in articulo p̄cedētī.  
duo sunt mōi māducādi corp⁹ xp̄i. s̄ spūaliter  
et sacramentaliter. et h̄ etiā habet⁹ in glo. sup  
i. cor. xj. q̄ māducāt et bibit indigne r̄c. ha  
bet⁹ etiā de cōse. di. ij. q̄ est. de spūali etiā mō  
māducādi dē jo. vj. q̄ mā. me. car. et bi. me. s̄ a.  
in me mā. r̄c. d̄ sacramtali dē i. cor. xj. q̄ man.  
et bi. indigne. indi. s̄. mā. et bi. r̄c. **D**e his  
igit⁹ mōis q̄runt⁹ plura. s̄. **Q**uid est māducare  
spūaliter. **R** h̄ māducacō spūalis trāslata est  
a corpali⁹ et iō sicut i māducacōe corpali  
sunt duo p̄cipaliter. s̄ masticacō et in corpa  
cō sic et i spūali duo sūt suo mō. Est aut̄ spūa  
lis masticacō recogitacō cibi. s̄ carnis xp̄i p̄  
nobis expoite i p̄ciū i cruce ad redimēdū vbi  
fuit q̄s ei⁹ decoctō fctā et mīstrat⁹ i cibū i h̄  
sacramto ad reficiēdū vbi ē plena r̄fectō. paīs  
em̄ quē sumim⁹ i misterio māi spūsancti for  
mat⁹ ē i vtero v̄ginis et i igne passiōis deco  
ct⁹ in ara cr̄ncis d̄ ose. di. ij. oia. Incorpacio  
v̄o est dū recogitās et quē recogitat iūgit⁹ ca  
ritatis ardore. et ita ei incorpar⁹ et p̄ d̄ns refi  
cit⁹ et assimilāt⁹. Interest tñ inter h̄ac et illam

qz i corpali māducās dūertit in se cibū sua v̄  
tute. qz ē dignior cibo. In spūali ē econuerso  
qz cib⁹ est nobilior et d̄pleciōz māducate ap̄  
ter qd̄ dīc ad se māducatez. nō tu me mutabis  
i te. s̄ tu mutaberis i me. Est igit⁹ masticacio re  
cogitacō p̄ fidē. refectō v̄o p̄ caritatē et dīca  
cō ē incorpaciō et ex his duob⁹ itēgit⁹ māduca  
cō spūaliter et ita ad eā req̄ri⁹ fides op̄as p̄ di  
lectōz. Nec dicit au⁹. et habet⁹ de cōse. di. ij.  
vt qd̄. q̄ credit in eū māducāt eū. et itēz. spū  
aliter māducāt q̄ in v̄nitate xp̄i. et ecclesie ma  
net qd̄ sacramtū signat. s̄ bon⁹. **Q**uid ē mā  
ducare sacramtali⁹. **R** q̄ sacramtali⁹ mā  
ducare ē māducare sacramtū vt sacramtū. qm̄  
em̄ sacramtali⁹ ē dispositiō act⁹ māducādi.  
ideo ad h̄ q̄ act⁹ sit sacramtalis necesse est q̄  
respiciat ip̄m sacramtū vt sacramtū. Ad h̄ aut̄  
q̄ aliquis māducet sacramtū māducando sp̄s  
duo exigūt⁹. s̄ cibi existēcia et ei⁹ ad cibatu na  
turalis dūeniēcia primū exigūt⁹ qz si nō p̄cesse  
rit sacramti d̄secracō n̄ p̄t sequi māducacō. h̄m  
exigit⁹ qz cib⁹ ille solū hōib⁹ est d̄cessus. V̄n  
sicut hō sol⁹ suscipit sacramtū bap. ita solus  
hō suscipit sacramtū eucharistie. Ad h̄ aut̄ vt  
māducet vt sacramtū necessaria ē intēcō et itē  
cōis regulacō. Intencō inq̄ ē necessaria. qz si  
quis n̄ret ad mēsam et intēderz corp⁹ reficere  
et aliquis p̄ pane cōi sacramtū sicut panē of  
ferret. et ip̄e oīno intēderet cibū sumere non  
dicerē eū sacramtali⁹ māducasse. **N**ecessari  
um ē etiā vt illa intēcō dirigat⁹ h̄m fidē q̄ est  
in ip̄o v̄l in altero qz oportz q̄ credat q̄ sub  
illa sp̄e aliqd̄ spūale lateat qd̄ sumere intēdat  
v̄l optet q̄ saltē sumere intēdat qd̄ alios cre  
dere estimat licz ip̄e nō credat. et sic patz p̄o  
q̄nto q̄s dicat⁹ sacramtali⁹ māducare qz. s̄.  
q̄ sacramtū vere ibi existat et ip̄e q̄ māducāt  
illd̄ vt sacramtū sumere intēdat siue qz credit  
esse verū sacramtū siue qz estimat alios cre  
dere. s̄ bon⁹. **V**t qz possit māducare spūa  
liter n̄ māducādo etiā sacramtali⁹. **R** q̄ sic  
Nā vt supradictū ē. effect⁹ sacramti p̄t ab ali  
quo p̄cipi si sacramtū beat⁹ in voto licz nō ac  
cipiat⁹ in re et iō sicut aliq̄ baptizantur bap  
tismo flamis p̄pter desiderū baptismi anq̄ bap  
tizent⁹ baptismō aq̄. ita etiā aliq̄ spūaliter mā  
ducāt anteq̄ h̄ sacramtū sacramtali⁹ sumāt  
s̄ h̄z d̄ng⁹ dup⁹. primo⁹ p̄pter desiderū samē  
di ip̄m sacramtū et sic dicūtur baptizari et mā  
ducare spūaliter et nō sacramtali⁹ q̄ de  
siderāt sumere h̄ sacramta iāz instituta. Alio⁹  
p̄pter figurā sicut dicit ap⁹. i. cor. x. q̄ ātqui  
pres baptizati sūt i nube et in mari et escā spū  
alē māducauerūt et potū spūalē biberūt. Nec  
tñ frustra adhibet⁹ māducacō sacramtalis qz  
plen⁹ iducit effectū sacramti ip̄a suscepō sa  
cramti q̄ solū desiderium sicut supra circa ba  
ptismū dictū ē. s̄ tho. **V**n nota q̄ cū spūali  
ter māducare sit xp̄o et ecclesie in corpori h̄  
p̄t eē dup⁹. s̄. v̄l p̄ modū meriti credēdo. v̄l p̄  
virtutē sacramti credēdo et p̄cipiendo. primo⁹  
sumit⁹ māducare spūaliter cōi. sc̄do mō maḡ  
p̄prie. primus mod⁹ potest alicui sine sa  
cramento dūenire sed secundus non hec pe.

**U**ter soli hōis sit sumere hoc sacramētū spiritualiter. **H**ic q sic. nā in hō sacramēto dicitur: nec ipse xps n quidē in spē ppa s3 in spē sacmēti. dup<sup>r</sup> ergo dūgit ipm spūaliter māducare vno mō ipm xpm put in sua spē dīlūt et hoc mō angeli māducāt spūaliter ipm xpm in quā tū ei vniunt<sup>r</sup> i fructū caritatis pfecte et visio ne maifesta. n p fidē sicut nos hic vīmur. **A**lio mō dūgit spūaliter māducare xpm put est sub spēb<sup>9</sup> hui<sup>9</sup> sacramti inqntū. s. aliq<sup>s</sup> credit in xpm cū desiderio sumēdi hō sacramētū. et h nō solū est sim<sup>r</sup> māducare s3 spūaliter manducare hoc sacramētū. qd nō dūcit angelis. **E**t i deo angeli etli spūaliter māducēt xpm. nō tñ dūgit eis spūaliter māducare hoc sacm. **H**ic. **U**ter mali sumāt corp<sup>9</sup> xpi sacramentaliter. **H**ic q sic sicut em dicit gg. **E**st quidē i peccatorib<sup>9</sup> et indigne sumētib<sup>9</sup> vera xpi caro et ver<sup>9</sup> xpi sanguis s3 essēcia n salutis efficaciacia sumūt igit<sup>r</sup> mali verū corp<sup>9</sup> xpi ex ei<sup>9</sup> digna cōne et hūilitate. s3 nō ei<sup>9</sup> effectū ex ei<sup>9</sup> iusticia et equitate. vñ immūdia māducātis corp<sup>9</sup> xpi nō repugnat speciei exteriori nec corp<sup>9</sup> xpi sed unitati corp<sup>9</sup> xpi mistici iō malus recipit sacramtū et rem in eo dētā sed non rem signatā. **V**ñ mal<sup>9</sup> etli recipit sacramtū acquirat tñ magnū tormētū. de dī. di. ij. que est **U**trū infidelis māducet xps sacramentaliter. **H**ic q sic. si sacramentaliter dicat modū rei māducate sed si dicat modū māducātis distinguat. **A**ut enim nullā h3 intecōz illud sumēdi tāq<sup>r</sup> sacramētū aliq<sup>d</sup> ecclesie. et sic n sumit sacramentaliter qz nō sumit vt signū s3 vt rē. **A**ut h3 intecōne quis nō credat xpm ibi esse et tūc sumit sacramentaliter vt heretic<sup>9</sup>. h pe. **U**ter aīal brutū possit sumere corp<sup>9</sup> xpi sacramentaliter vñ quocūq<sup>3</sup> mō aliter. **H**ic qdā dixerūt q qdū ē i spē h<sup>9</sup> illis salua forma pais etiā in modica pte tādū ē ibi sacramtū et p dñs corp<sup>9</sup> xpi verūz **V**ñ vbiq<sup>3</sup> ponat<sup>r</sup> spēs ille etiā i loco immūdo vñ in vtre muris ibi est corp<sup>9</sup> xpi. et hec posicō videt<sup>r</sup> esse tho. et pe. **S**3 certe pie aures abhorret h audire. tñ intelligēdū ē h3m p dīctos. q aīal brutū sacramentaliter corp<sup>9</sup> xpi nō māducāt qz nō ē natū vti eo vt sacramto. **A**lij dixerūt q corp<sup>9</sup> xpi nullo mō dūdit in vtrez muris qz xps n ē sub illo sacramto nisi eaten<sup>9</sup> qren<sup>9</sup> est ordiabile ad vsum humanū. s. ad māducacōz. s3 sicut et qcto mus rodit ita et tācto inhabile facit et sacramtū eē definit et corp<sup>9</sup> xpi esse definit et hec opinio cōior est et certe honestior et rōnabilior s3m bon.

**E**quit<sup>r</sup> videre de tercō. s. de frequētacōe hui<sup>9</sup> sacramti. et circa hoc querūt plura **V**ter liceat hō sacramtū quotidie suscipe. **H**ic circa vsum hō sacramti duo possunt cōsiderari vñ ex pte ipi<sup>9</sup> sacri cuius vñ est hōib<sup>9</sup> salutaris. ideo vtile ē ipm quotidie suscipe vt ei<sup>9</sup> fructū hō quotidie pēpiat. sicut em pl<sup>9</sup> pdest baptism<sup>9</sup> flāmī cū baptismo flūmī q<sup>r</sup> solus. sic pl<sup>9</sup> pdest māducacō spūalis cū sacramentali q<sup>r</sup> qñ est sola. **I**nest etiā vis ipi sacramti māducacōi q in bñ dispositio māducacōne efficit spūalē. **V**ñ amb<sup>9</sup>. li. d. sacra. si quo

ciēscūq<sup>3</sup> sumit<sup>r</sup> sanguis xpi in remissionē peccatorū sumit<sup>r</sup> debeo semp accipe. q sp peccō debeo sp accipe medicinā de dī. di. ij. quociēscūq<sup>3</sup>. aliq<sup>3</sup> tñ exponūt ibi semp accipe pro accipe quolibet anno. **A**liud pōt cōsiderari ex pte sumētis in quo requirit<sup>r</sup> vt cū magna deuocōe et reuerēcia ad hoc sacramtū accedat **E**t iō si q<sup>s</sup> se quotidie patū inueniat laudabile est vt quotidie sumat. **V**ñ cū aug<sup>9</sup>. dixiss<sup>9</sup> i li. de verbis dñi. iste panis quotidian<sup>9</sup> est accipe qd tibi pfit<sup>r</sup> quotidie. subdit. sic vine vt merearis quod die accipe de dī. di. ij. nō iste s3 q<sup>s</sup> multociēs in plurib<sup>9</sup> hōib<sup>9</sup> hōi<sup>9</sup> deuocōis impedimēta occurrūt ppter indisposicōes corp<sup>9</sup> vel aīe. nō est vtile oib<sup>9</sup> ad hoc sacramtū quotidie accedere. s3 quociēscūq<sup>3</sup> se hō inueniat ad illū pparatū. **V**ñ li. de ecclesiasticis dogmatib<sup>9</sup>. dicit aug<sup>9</sup>. quotidie eucharistie cōmūionē sumere nō laudo nec vituperō. oib<sup>9</sup> tñ dñicis cōicandū hortor si tamē mēs nō sit in affectu peccādī. de conse. di. ij. quotidie maiore efficaciam recipit hō in vna missa vel māducacōe cū bona pparacōe q in multis si se nō pparet diligētē h bon. **U**ter ad reuerēciā sacramti pūneat q hō aliqñ abstineat ab eo. **H**ic reuerēcia hō sacramti h3 timore amori dūctū. **V**ñ timor reuerēcie a doctozib<sup>9</sup> dicit<sup>r</sup> timor filial<sup>r</sup>. ex amore aut pūocat<sup>r</sup> desiderū sumēdi. ex timore vñ surgit hūilitas refugiedī iō vtrūq<sup>3</sup> pūnet ad reuerēciā hui<sup>9</sup> sacramti. s. q<sup>s</sup> quotidie sumat. et q<sup>s</sup> aliqñ abstineat. **V**ñ ait aug<sup>9</sup> dicit aliq<sup>s</sup> nō quotidie eucharistiā assumendā. **A**lij asserit quod die sumēdā. faciat qlibz qd s3m fidē suam pie credit esse faciendū. **N**eq<sup>3</sup> em inter se litigauerūt zache<sup>9</sup> et ceturio. cū alter gaudēs recepit dñm. alter dixerit. dñe nō sum dign<sup>9</sup> vt intres sub tectū meū. ambo saluatozē hōnorificātes licet nō vno mō de cōse. di. ij. quotidie. **D**icit em aug<sup>9</sup>. amor tñ et spes ad quā scriptura nōl<sup>r</sup> semp inducit pferē timorē. **V**ñ etiā cū petrus dixiss<sup>9</sup> exi a me dñe qz peccator sum. **R**espōdit ihesus noli timere. **S**igs igit<sup>r</sup> expimentaliter cognoscat q ex frequēti sumpcōe hui<sup>9</sup> sacramti feruor caritas in eo auget<sup>r</sup>. et reuerēcia ad sacramtū nō minuit<sup>r</sup> frequēter cōicare debz si aut sciat p multā frequētacōz reuerēciam ad sacramtū minui et feruorē nō multū augeri interdū abstinere d3 vt postea cū maiori reuerēcia et deuocōe accedat. **U**ter fideles possint siue debeāt plures i āno dicare. **H**ic se cundū diuersum statū ecclesie. de hō diuersa statuta fuerūt. **N**ā i ecclesia primitia qñ deuocō magis vigeat fidei xpiane statutū fuit vt fideles quotidie cōicarent vt patet actu. in. et habet<sup>r</sup> de dī. di. ij. p decretū anacleti papae pacta. postea vñ diminuto fidei feruore fabianus papa indulxit vt si nō frequēci<sup>9</sup> saltezt<sup>r</sup> i anno dicarent omēs. s. in pasca. pente. et natali dñi. **S**other etiā papa dicit. in cena domini esse cōicandū. vt habet<sup>r</sup> de dī. di. ij. in cena. sed illud est cōsiliū. **P**ostea vero propter iniquitatis abundāciā refrigerante caritate multozum statuit innocencius tercius.

ut saltē semel in anno. s. in pasca fideles cōi-  
cent. cōsultuit vero in li. de ecclesiasticis do-  
gmatib⁹ oibus dominicis esse cōmunicandum  
**V**trū possit hō pluries in die cōicāre. **R** q̄ n̄  
ar. de conse. di. ij. sufficit. qz em̄ dñs dicit. pa-  
nē nō. quoti. da nō. hō. nō pluries i die est cōi-  
candū. ut saltē p hoc q̄ aliq̄s semel in die cōi-  
cet repñter⁹ veritas passionis xp̄i. **V**trū lice-  
at cessare oīno a cōione. **R** circa h̄ est duplex  
mod⁹ dicendi. vn⁹ ē q̄ hoc sacramtū nō est d̄  
necessitate salutis q̄ntū de sua institucōe h̄ si  
est vel hoc est ex assumpto officio qd̄. s. q̄s ne-  
cessario tene⁹ exēq̄ ut p̄biter p̄ochialis vel  
ex mādato ecclesie supaddito. s. ut fideles di-  
cent semel in anno. s. in pasca. ex. de pe. et re.  
om̄s. **V**n̄ si q̄s tūc negligit nō est sine d̄ceptu  
et ideo peccat mortaliter q̄ntū talis catho-  
lic⁹ reputari n̄ d̄z ar. de cōse. di. ij. seculares.  
qd̄ intelligit⁹ si omittit ex d̄ceptu et post mōi-  
cōnē ut patz ibidē. c. se. et similiter in piculo  
mortis de ose. di. ij. p̄biter. **R**ō aut̄ q̄re h̄ ec-  
clesia instituit est qz h̄ sacramtū est salubre et  
multi negligebāt suā salutē. Et h̄m hūc modū  
dicēdi illd̄ jo. vj. nisi mā. car. fi. ho. et bi. ei⁹  
san. n̄ ha. vi. in vo. intelligit⁹ de māducacōne  
spūali q̄ ē p̄ fidē et caritatē sine q̄ n̄l⁹ adulē⁹  
saluat⁹. et h̄ etiā est in puulo aliquo mō q̄ntū  
ad incorpācōz et h̄ ē op̄i. bon. Ali⁹ mod⁹ di-  
cēdi est. q̄ cū sit duplex mod⁹ sumēdi hoc sac-  
ramtū. s. spūalis et sacramtalis. om̄s tenent⁹  
saltē spūaliter māducare qz h̄ est xp̄o incorpa-  
ri ut dictū ē supra. māducacō aut̄ spūalis in-  
cludit votū siue desiderū p̄cipiendi sacramē-  
tū ut dictū est supra. et iō sine voto p̄cipiēdi  
hoc sacramtū nō p̄t hōi esse sal⁹. **E**rustra autē  
esset votū nisi impleret⁹ q̄n oportunitas adef-  
set. et iō tenet⁹ hō hoc sacramtū sumere nō tā-  
tū ex statuto ecclesie sed etiā ex mandato dñi  
jo. vj. nisi mā. car. fi. ho. zc. et **M**. xvj. h̄ fa-  
cite in meā cōmemoracōz. **E**x statuto aut̄ eccle-  
sie sunt t̄pa determinata exequēdi xp̄i p̄ceptūz  
et hec ē op̄io t̄ho. **V**trū hoc sacramtū debe-  
at in vtraqz sp̄e populo dari. **R** popul⁹ hoc  
sacramtū recipit ad efficacīā que ē eque in  
altera sp̄e sicut i vtraqz. eo q̄ tot⁹ xp̄s est sub  
vtraqz. et hoc volūt bon. et rich. et iō sufficit  
q̄ det⁹ sibi in altera sp̄e t̄m p̄pter piculū erro-  
ris qz forte nō crederet aliqui simplices totū  
xp̄m recipere in altera sp̄e si eis dare⁹ in vtraqz  
sicut patet de eo cui exiuit sanguis de hostia  
qz nō credebat q̄ sanguis ibi esset. **D**a⁹ etiā po-  
pulo in sp̄e panis et n̄ vini p̄pter piculū effu-  
sionis vitade. **A**d signādūz vero sufficit popu-  
lo q̄ officiat⁹ sub vtraqz sp̄e in ei⁹ p̄ncia. **M**a-  
iorib⁹ t̄m de q̄b⁹ nō t̄meret⁹ piclū effusionis  
nec erroris posset sub vtraqz sp̄e dari ut dicit  
rich. **N**ota t̄m s̄m bon. iij. sen. di. xij. q. v.  
vtraqz sp̄es sic de integritate sacramēti. p̄ h̄o  
sacramtū ē eq̄ efficax i altera sp̄e sic i vtraqz.  
**P**ostea sup̄ literā dicit q̄ ip̄e credit q̄ sanguis  
addit ad efficacīā aliquo mō. **D**ic⁹ etiā m̄no.  
q̄ ip̄e nō reprobat cōsuetudinē cisterciensū et  
quorūdā aliorū qui post sumpcōz corp̄is et s̄a  
guinis dimittūt ibi aliquid de sangne ut infū

da⁹ vinū purū et postea cōicantes aliqd̄ inde  
possint sumere. ego aut̄ puto q̄ nō sit faciendū  
qz vinū additū s̄m aliquos ad mī⁹ illi⁹ speci-  
ei cōnuitatē soluerz et sic xp̄i sāguis desinerz  
ibi esse ut habitū ē supra. **S**i obiciat⁹ cōtra p̄-  
dicta illd̄ jo. vj. nisi mā. car. fi. zc. dicēdū q̄  
sub vtraqz sp̄e corp⁹ māducat⁹ et sanguis bi-  
bit⁹ in re licet nō in signo exp̄sso. **V**l̄ dicendū  
q̄ illud intelligit⁹ de māducacōne spūali. **S**i  
dicat⁹ etiā q̄ in ecclesia grecoz instituta per  
paulū tradit⁹ sub vtraqz sp̄e dicendū q̄ licz il-  
li bñ faciant. latini t̄m meli⁹ faciūt rōe sup̄  
dicta. **V**trū hostia intincta in sangne debe-  
at populo dari. **R** q̄ nō. de cō. di. ij. cū omne  
cui⁹ rōez tāgit hu. li. ij. de sacra. p̄te. viij. c.  
inj. qz inq̄t dñs traditori suo bucellā intinctā  
ad notādū eū ded⁹. habz cōsuetudo ut corp⁹  
xp̄i fideles intinctū nō accipiāt. **N**ō t̄m est in-  
telligendū q̄ xp̄s illam bucellā in sanguine in-  
tinxerit h̄ i vino lactucarz agrestiū cū quibus  
edebatur agn⁹ scdm̄ legem.

**E**quit⁹ videre de q̄rto. s. quib⁹ dari debe-  
at corp⁹ xp̄i. et quib⁹ nō debet dari. **C**ir-  
ca qd̄ q̄runt⁹ plura. s. **V**trū p̄biter peccz q̄ sciē-  
ter dat corp⁹ xp̄i exn̄i in mortali peccato. **R**  
aut talis nō petit eucharistiā sibi dari et tunc  
p̄biter peccat in dando. **A**ut petit et tūc aut  
suū peccatū mortale ē manifestū aut occultū. **S**i  
manifestū tūc p̄biter dādo sibi peccaret. qz  
cōtra ip̄m exceptiōz legitimā h̄z quā sibi publi-  
ce obicere p̄t. **A**ccipio aut̄ hic manifestū nō p̄-  
eo qd̄ p̄biter p̄t qd̄ p̄p̄e magis manifestabile di-  
ci⁹ q̄ manifestū. **V**nde si sacerdos scirz p̄ochia-  
num suū esse in crimie qd̄ legitime possz cōtra  
eum p̄bare ita q̄ illd̄ crimē nescirēt nisi duo l̄-  
tres testes p̄ quos h̄ p̄baret. nō p̄pter h̄ d̄z il-  
li eucharistiā negare in publico petēti qz iam  
inferret sibi penā an̄ criminis p̄bacōez qd̄ fieri  
nō debz. xj. q. iij. eo. qui. sed accipio hic ma-  
nifestū p̄ notorio. quid aut̄ dicat⁹ notoriū. di-  
ctū est supra. **S**i aut̄ peccatū suū est occultum  
aut petit in occulto et tūc sacerdos sibi dādo  
peccaret. qz h̄z cōtra eū legitimā exceptiōz quā  
sibi in occulto obicere p̄t et ip̄z debz monere  
ne petat in publico. ut habet⁹ de ose. di. ij. ne  
p̄bibeat qd̄ petit. **A**ut petit publice. et tūc sa-  
cerdos debz sibi dare. qz cōtra eū nō habz legi-  
timā exceptiōz quā ei in publico obicere possit  
ex de offi. iu. oz. si sacerdos. h̄ rich. **E**t hoc in-  
telligo vtrū esse q̄n ille q̄ petit est p̄biteri sub  
dit⁹ sec⁹ credo esse si sit exn̄e⁹ qz cōtra talē le-  
gitime excipe p̄t q̄ ei dare nō debeat. de ose.  
di. ij. trib⁹ ubi p̄cipit⁹ q̄ exneo nō det⁹ eucha-  
ristia. de c⁹ d̄scia nichil d̄stat. **V**trum sacer-  
dos peccz dādo sacramtū hystriōib⁹. **R** so-  
lucō hui⁹ q̄stiois q̄si ex solucōe p̄cedētis mai-  
festa est. tales em̄ ducūt illicitā vitā. vñ de ta-  
lib⁹ dicit⁹ de cōse. di. ij. p̄ dilectōe. puto nec  
maiestati diuine nec euāgelice discipline con-  
gruere. ut pudor et honor ecclesie tā turpi et  
infami cōtagione fedet⁹. vñ nec talib⁹ nec cui-  
cūqz infami notorio manifeste dāda ē eucha-  
ristia. secundū etiam glo. ibidem. si tamē ut di-  
citur ibidem in sequenti. c. tales reuertantur

ad om̄m eis cōio l' reconciliacō non negatur  
**N**ō est tñ h' sic intelligēdū q' statim dēbeat eis  
dari eucharistia q' ppter reuerēciā sacri. et ut  
pbet' eoz dūerho esse nō ficta n̄ debz eis da  
ri usq' post pactā pñiam nisi aliq's articulus  
necessitatis vl' pietatis aliqñ aliter fieri suad  
ret. **S**ed nōne ē pei' sumere corp' xpi q' in  
famari a sacerdote negādo eucharistiā. **E**t q'  
licz sit pa' pēcōi peccare mortaliter sumēdo  
corp' xpi q' infamari tñ sacerdoti mīstrāti cor  
p' xpi pei' ē peccare mortaliter infamādo in  
iuste peccatōre occultum q' q' ille mortaliter  
peccet q' null' d' peccatū dimittere ut aliū li  
beret a pēcō. **V**n aug' in li. q'stiōnū. sup gen.  
piculossime admittit' h' opēfacō ut nōn faci  
am' aliqd mali ne ali' graui' malū dmittat.  
peccatōr tñ occult' poci' d' eligere infama  
ri q' indigne ad mēfāz xpi accedere. h' tho. **E**  
**N**iquid meli' essz dare talib' hostiā nō d' se  
tā. **E**t q' nō. nā hostiā n̄ d' secrata nullo mō d'  
dari loco d' secrare q' sacerdos hoc faciēs qñ  
tū est in se facit p'dolatrare illos q' credūt esse  
hostiā d' secratā sine alios pñtes siue etiā ipm  
sumētem. q' ut ait aug'. et h'etur de d' se. di. ij.  
accesserūt. nemo carne xpi māducat nisi p'ius  
adoret. **V**n inno. terci'. ex. de cele. mis. c. de  
hōie licz is q' p' sui cōmis d' seia reputat se mōi  
gnū peccaret gūter si se ingereret gūi' tñ vi  
det' offēdere q' fraudulēter p'sumpsit i' p' simla  
re. p' sus quide falsa remedia sunt abicienda  
que sunt venis piculis grauiora. **V**tz cor  
pus xpi dādū sit suspectus de crimie. **E**t sicut  
dicit' i glo. sup illd. c. xxij. q. i. dixit dñs. tri  
plex ē suspicō. s. temeraria pbabil' et violēta  
**T**emeraria suspicō ē qñ ex irzōnabili cā d' sur  
git. cuiusmodi est illa q' d' seia ē rumorib' in  
terdictōz hōim et abstractōz. xj. q. iij. in cū  
ctis. et p' tali suspicōe nō d' sacerdos dimit  
tere dare eucharistiā suspecto. **P**robabilis est  
que d' surg' ex pbabilib' signis et ppter hanc  
suspiciōz nō debz etiā sacerdos dimittere eu  
charistiā dare. vñ. ij. q. i. deus. mala audita  
nullū moueat nec passim dēta at s'z certa pro  
bacōe q'sp' credat. h' an audita diligēter inq'  
rat nec p'cipitāter q's aliqd agat. et infra. nul  
lū an verā instāqz pbacōz iudicare et dānare  
debem'. **V**iolēta ē que surgit ex p'sumpciōib'  
violētis. ut si inueniat' suspect' cum suspecta  
nud' cū nuda sol' tū sola in eodē lecto loco  
et tpe suspectis et d'ra suspectos tales iudicā  
dū ē sicut iudicare' de facto. **V**n sicut publice  
criminoso sacerdos n̄ d' dare eucharistiā. ita  
nec suspecto de crimie mō isto. **S**cdm em iura  
q' tuoz mōis quic' hō de crimie. s. vl' iure. s.  
instrumētis vl' a testib' vl' facti euidēcia. ex.  
de co. cle. et mu. tua. et. ij. q. i. scel'. qd lotha  
ri'. **A**ut iuris interpretacōe. ut qñ aliq's sepe ci  
tat' et monet' nec se purgat nec d'paret. iij. q.  
ix. decernim'. vbi sic dicit' manifestū est d' fite  
ri d' crimie eū q' indulto et tociēs delegato in  
dicō purgādi se occasione nō vtit'. **A**ut violē  
ta suspiciōe. xxij. q. i. dixit dñs. et h' notatur. ij.  
q. i. c. iij. in glo. **V**tz corp' xpi dandū sit  
suspectis de crimie ad eoz manifestacōz vide'

em q' sic legit' em. ij. q. i. sepe d'rigit ut in mo  
nasterijs monachoz furta ppetretur. idcirco  
statum' ut qñ fratres de talib' se purgare de  
bet missa celebret' ab abbate vel aliquo ex p'  
senatib' frīb' et sic expleta missa omēs dicent  
in hec vba. corp' dñi sit tibi ad pbacōz. **E**t d'  
cretū illd est abrogatū p' d'ra d' ocumta ro  
manoz pōtificū dicit em stephan' papa feri  
candētis vl' aque feruētis examiacce d'fessōz  
a quolibz. sacri canones nō d'cedūt spōtanea  
em d'fessione vel testū approbacōne publica  
delicta d'missa sunt nostro regimini iudicare  
occulta vero et incognita illi sunt reliquēda  
qui sol' nouit corda filioz hōim. ij. q. v. con  
sulisti. et idē dicit' ex de purga. ca. ex tuaz.  
**I**n oib' em talib' esse videt' dei tēptacō vñ si  
ne pēcō fieri nō possz. **E**t gūi' peccatū esse vi  
det' si i hoc sacramento qd ē institutū in remedi  
um salutis aliq's inquireret iudicium mortis.  
**V**tz corp' xpi sit dādū suspēdendis p' suis  
maleficijs. **E**t h'mōi si peniteat et pure d'fiteā  
tur vl' cupiat d'fiteri nō est in fine negāda eu  
charistia nec sepultura et missa p' eis p' cele  
bzari et oblacō offerri. xxij. q. vlt. c. vlt. et  
di. l. penitētes. **V**n xij. q. i. dicit' viaticum  
oib' digne penitētib' in morte positis nō est  
negādū nec etiā his q' in patibul' p' suis scele  
rib' suspendūt'. **S**z d'ra. ij. q. i. si q's epz. dicit'  
q' his q' defecerūt in accusacōe clericoz non  
est dādā eucharistia in fine. **E**t h' d'ictū ē ad  
terzoz. vl' loq'tur d' nō digne penitētib'. alia  
vero. c. vij. loquūtur de di. ne penitētib'. h'  
jo. **V**tz nō habētes vsum rōis debeāt h' sa  
cramtū p'cipe. **E**t aliq' d'icūt nō habere vsum  
rōis dupliciter vno mō q' hñt debile vsum rō  
is sicut dicit' nō vidēs q' male videt et q' ta  
les pñt ali' p' deuocōz hui' sacramtū d'cipe nō  
est eis h' sacramtū denegādū. **A**lio mō q' vsum  
rōis totaliter carēt. et h' p' esse dup'. aut ei  
nūq' habuerūt vsum rōis s' a natiuitate sic p'  
māserūt et talib' n̄ est h' sacramtū exhibēdū  
q' nullo mō p'cessit in eis huius sacri deuocō  
aut nō caruerūt sp' vsum rōis et tūc si p' qñ et  
rāt sue mētis opotes apparuit in eis h' sacra  
mentū deuocō d' eis in articulo mortis h' sacra  
mentū exhiberi nisi forte timeat' piculū vomi  
tus vl' expuicōis vl' alteri' irreuerēcie. **V**n di  
cit'. xxvj. q. vj. is q'. **I**s q' infirmitate pñiaz pe  
tit si dū ad eū sacerdos iuuet' veit opp'us i  
firmitate obmutuit vl' in frenesim d'uersus fu  
erit dēnt testimoniū q' audierūt et accipiat pe  
nitēciā. i. absolucōne h'm glo. cui' forma ha  
bet' ex de sen. ex. a nobis. et si d'nuo credit'  
moritur' reconciliat' p' man' imposicōz et ifu  
dat' ori eius eucharistia de h' vide in' a tra  
ctatu de pñia. **V**tz arzepticijs q' energumī  
dicunt' debeat dari corp' xpi. et videt' q' n̄ qz  
etiā tales arcēnt' ab inspectōe hui' sacri h'm  
d'po. li. ecclesiastice ger'. **E**t d'po. loq'tur ibid  
de energumīs nōdū baptisatis in quib'. s. nō  
dū est vis demonis exincta q' viget i eis per  
originale peccatū sed de baptisatis q' corporali  
ter vexātur a spiritib' immundis ē eadez racō  
sicut de alijs amenibus. **V**nde cassian' dicit

eis q̄ ab inmundis vexatur spiritib⁹ amicez  
sacramēta sc̄taz nūq̄ a seniorib⁹ nostris memini  
m⁹ interdicta. h̄ tho. ¶ Nūq̄ pueris d̄z dari  
eade ē rō de pueris recēter natis. et de a  
mentib⁹ q̄ nūq̄ habuerūt vsuz rōis. vñ talib⁹  
nō sūt sac̄ misteria dāda. licz q̄daz greci d̄tra  
riū faciāt. ppter hoc q̄ d̄po⁹. ij. c. ecclesiasti  
ce gerarchie dicit baptisatis eē sacra dionem  
dandā nō itelligētes qd̄ d̄po⁹ loq̄t de bap  
tismo adultorū. Nec tñ aliqd̄ detrimētum vice  
eterne patiūt ppter hoc qd̄ dñs dicit nisi mā  
car. fi. ho. et bi. ei⁹ san. 2c. qz sicut aug⁹. scri  
bit hoifacō. tūc vnusquisqz fidelis corpis et  
sanguinis p̄iceps fit spiritualiter qñ i baptis  
mō corpis xpi efficit⁹. s̄z qñ pueri icipiunt  
aliquē rōis vsam h̄re vt possint deipe deuocō  
nez h̄z sacmētū tūc p̄t eis hoc sacramētū offerri  
vñ si puer est in etate apta ad diuindicādū et  
reuerēdū corp⁹ xpi l̄ ppe etatē adultā. f. ano.  
x. vl. xij. tūc si apparēt in eo signa discretiōis  
et reuerēcie p̄t sumere alias nō hec tho.

**S**equit⁹ videre de q̄nto. s. de vsu xpi. h̄ ē  
de vsu hui⁹ sacramēti quo xps vsus ē h̄  
sacramēto in prima sui instituciōe. Et circa h̄  
querūt plura. s. Vñ xps sumpsit corpus et  
sanguinē suū. ¶ Tenet⁹ cōiter q̄ sic. hoc enī  
exp̄sse dicit sancti. vñ sup̄ i⁹ ruth. ij. cūqz co  
mediss̄ et bibiss̄. 2c. dicit glo. q̄ xps i cena  
medit et bibit cū corpis et sanguis sui sacmē  
tū discipulis tradid⁹. Vñ qz apostoli cōicaue  
rūt carnē et sanguinē et ip̄e p̄cipauit cū eis  
vñ et aliqui metricē dixerūt. Rex sed⁹ in cena  
turba cinct⁹ duodena. Se tenet i maib⁹ se ci  
bat ille cib⁹. Nō aut sumpsit vt d̄sequeretur  
aliquē effectū s̄ vt alijs sumēdi p̄beret exem  
plū. vñ crisost⁹. p̄t bibite ne alij potū sanguis  
abhorrerēt. Cū em̄ dicit⁹ i euāgelio q̄ xps ac  
cepit panē et calicē. n̄ ē intelligēdū q̄ tñ ac  
cepit in manib⁹ vt quidā dicūt s̄z eo mō acce  
pit q̄ alijs accipiēs dedit. vñ dicit discipul⁹ ac  
cipite et comedite. et itez. accipite et bibite. i  
telligēdū est q̄ ip̄e accipies comedit et bibit  
licet em̄ i māducacōe corpali oporteat differ  
re essentialiter māducātem et illd̄ qd̄ māduca  
t⁹ nō tñ i sacramentali qz sicut ibi ē cib⁹ spūal⁹ p  
accēs. s. sp̄s mediāte sic p̄ accēs qd̄ mēd̄ rca  
d̄z differre essentialiter a māducāte. sic i⁹ qd̄  
p̄ se mouet⁹ oportet essentialiter differre a mo  
uete vt corp⁹ ab aia. n̄ tñ illd̄ qd̄ p̄ accēs mo  
uet⁹ vt aiaz a se. ¶ Vñ xps sumpsit spūali  
ter. ¶ Circa hoc ē duplex mō⁹ dicēdi. vn⁹ est  
q̄ n̄ qz vbi ē spūalis māducacō ibi est vnio. vñ  
bi aut ē vnio ibi ē diuersitas. cū ergo xps nō  
differat a se n̄ comedit spūaliter. et h̄ mod⁹ ē  
s̄m bon⁹. et pe. Ali⁹ mod⁹ dicēdi ē q̄ sic. sicut  
em̄ dicitur infra effect⁹ hui⁹ sacramēti ē nō  
tñ augmētuz spūalis gr̄e. s̄z etiā qd̄az actual  
refectio dulcedis spūalis. licz aut nō fuerit c  
sto gr̄a augmētata ex hui⁹ sacramti suscepōe  
habuit tñ qndā dulcedinē spūalē i noua aus  
istituōe. vñ luc. xxij. desiderio desiderauī h̄  
pasca mā. vo. qd̄ eusebi⁹ expoit de sacramēto  
hoc qd̄ discipulis tradebat. et iō spūaliter mā  
ducavit. māducavit etiā sacraliter in q̄ntū cor

p⁹ suū sub sacro sumpsit. et sacm̄ h̄ itellēte  
qd̄ disposuit. aliter tñ q̄ ceteri spūaliter et sac  
mentaliter sumāt qui augmētū gr̄e suscipiūt. et  
ad veritatis p̄ceptōz signis sacramentalib⁹ egēt  
et h̄ mod⁹ dicēdi ē s̄m tho. ¶ Vñ xps corp⁹  
suū dederit iude. ¶ h̄ plari⁹ d̄t sup̄ m. q̄ nō  
et oueniēs qd̄ fuisse d̄siderata malicia iude.  
Sed qz xps debuit nobis esse exēplū inflicte  
duemebat ei⁹ magisterio vt iudā occulcū pec  
catorē sine accusacōe et euidentē p̄bacōe sepa  
ret ab aliorū cōione ne daret⁹ platis exēplum  
similia faciēdi et ip̄e iudas exa s̄t⁹ ex h̄ su  
meret occasione peccādi. Et iō dicendū ē q̄ ē  
stus iude sicut et alijs discipulis dedit cor  
pus suū et sanguinē vt dicit d̄po⁹. li. de ecele  
siastica gera. et alan⁹ sup̄ jo. habe⁹ ec. i. q. i.  
xps. et. xxvij. q. v. aduersitas. ¶ Vñ xps corp⁹  
p⁹ suū iude dederit cū bucellā intinctā ei⁹ por  
rerit. ¶ q̄ nō h̄ simplicē panē. vt em̄ dicit au  
gu⁹ sup̄ jo. dñs p̄t distribuerat oib⁹ disci  
pul⁹ corp⁹ suū vbi et ip̄e iudas erat sicut lucas  
narrat. et postea p̄ bucellā intinctā atqz por  
rectā p̄ditore suū exp̄ssit. signa⁹ aut vt aug⁹  
dicit ibi p̄ panis intinctionē fictō iude vt em̄  
inficiātur fila tinguūt. vl̄ forte signat⁹ dulce  
do diuine hoitatis. qz ex intinctione sapidiōz  
reddid⁹ panis qd̄ bonū ppter sui ingratitudinē  
fctm̄ ē ei malū. qz incroinit in eum sathanas.

**De impedimēto eucharistie. ti. xvij.**

**P**ostea d̄siderādū ē d̄ his q̄ h̄nt impedi  
re vl̄ retrahere a sumpcōe eucharistie  
Et primo de his q̄ h̄nt impedire ppter  
idiḡtatē vt sūt p̄tā. sc̄do de his q̄ ppter fedis  
tatē vt pollucō nocturna l̄ alie pollucōz. ter  
cō de his q̄ ppter statuti d̄gruicatē vt cib⁹ vl̄  
pot⁹ passump⁹. Circa primū q̄runt⁹ plura. s.  
Vñ p̄tōz h̄ns d̄sciencia p̄ti mortal⁹ sumat  
corp⁹ xpi dānabiliter. ¶ q̄ sic et hoc ppter  
indignitatē q̄ ē i ip̄o p̄ opacōz tā ad sacramē  
tū exteri⁹ qd̄ ē sc̄m q̄ ad rē d̄tētā interi⁹ q̄ est  
sanct⁹ sc̄tōz q̄ etiā ad rē significatā tñ q̄ est  
sanctitas cui obicē ponit. vñ. i. cor. xj. q̄ man  
et bi. indi. iu. sibi mā. et bi. i. d̄denacōz. Quō  
tñ distinguūt q̄ p̄ti mortal⁹ d̄scia d̄surg⁹ in a  
liquo aut ex certitudine sufficienti vt qz scie se  
fornicatū. aut p̄babili vt qz morose defecta  
tus est et timet fuisse mortalē d̄sensuz. Aut le  
ui vt h̄o scrupulosus q̄ timet de leui defecta  
cōnē ne fuerit mortalis. in primo caū peccat  
mortaliter et s̄l̄r in sc̄do s̄z nō i tercō. Nam in  
primo d̄tēnit. in sc̄do d̄sclerim̄ se exp̄t. in ter  
cō nō et ita distiguit pe. ¶ Est q̄ sit pasca  
cū p̄tōz tenet⁹ dicare. videt⁹ q̄ tūc nō peccz  
dicando. ¶ talis in eo q̄ facit i⁹ qd̄ tenetur  
nō peccat s̄z qz malo mō facit. Vñ in dicando  
et omittēdo peccat s̄z tñ magis dicando. qz d̄  
mūicare in peccato ē malū de se s̄z omittēdo  
mūicacōz fit malū ex p̄cepto ecclesie. vñ poti  
us debz excōicacōz ecclesie sustinere q̄ in pec  
cato cōicare. nec tñ p̄plex⁹ est qz p̄t penitere  
hec pe. ¶ Quo peccato peccat sumens corp⁹  
cili cum consciencia peccati mortalis. ¶ pec  
cato omissionis et negligencie dum sc̄licz se  
ad tantum hospitem suscipiendum preparare

p sui examiacōz omittit et negligi et etiā pec-  
cato otempt et irreuerēcie dūz. s. dñm suū in  
tam fetidū hospiciū introduc. et grāz sibi ab  
eo oblatā in sacro respuit. ac p b qntū est i se  
ipī dñō otumeliā facit. s. bon. **¶** Vt aliquis  
exns i pētō mortali osciētiā tñ ei⁹ n hñs sum-  
do corp⁹ xpī mortaliter peccet. s. q aliq⁹  
nō beat osciētiā pēti mortalis aut b ē qz p pa-  
rauit se et discussit pparacōe sufficiēti osciām  
diligētissime examiando et peritos ofulendo  
aut pbabili osciām suā pbabiliter examinan-  
do et ofitēdo. aut negligēti. In primo cau nō  
peccat s remissione peccator et iā siq latet ac-  
cipit et meret. In scdo similiter n peccat mor-  
taliter. In terco aut peccat mortaliter et ome-  
ret. maxie si negligēcia sit magna. s. pe. et cō-  
uenit cū eo sco. **¶** S obicit qz cū nemo sit cer-  
t⁹ an sit i peccato mortali aut nō. si mortali-  
ter peccat q acced⁹ qlibz q accedit discrimini  
se exponit. s. q nō requirit ad cauēdū picu-  
lū discrimis certitudo osciē. s. pbabilis cōie-  
cture q pē hñi sñm bern. p qtuoz sig. primū est  
cū qz deuote vñū dei audit. scdm cū qz se ad  
bene opandū pmpit iuenit. terciū cū qz ap-  
sitū habz abstinedi a pētō. qrtū cū de pteritis  
dolet. hec pe. **¶** Vtrum qui accedit cōtrit⁹ et  
nō cōfessus peccet. s. pētōz otrit⁹ an oressi-  
onē qñ vult cōicare aut pē hñe copiā oressoris  
pdonei et tps sufficiēs et loq⁹az liberā et tūc  
peccat cōicando sine oressiōe qz ad sacm ec-  
clesie regit⁹ recōciliacō etiā sñm iudiciū ec-  
clesie. et sic itelligit bu. de san. vic. cū dic li.  
de ptate ligādi atz soluēdi. Audacter dico si  
an absolucōz sacerdotis crimiosus ad cōionē  
corpis xpī accedat. p certo iudiciū sibi man-  
ducat et bibit etiā si eū an multū peniteat et si  
vehēmter doleat et igemiscat. Aut n hz et tūc  
aut immet aliq necessitas celebrādi et cōican-  
di ut qz tūz scādālū psonē sue nisi cōicet aut  
populi vñ iā incepit sacramti misterii vñ ami-  
lit loquelā et tūc nō peccat cū pposito ofiten-  
di qñ poterit. Aut nō immet necessitas et tūc  
peccat. s. rich. pe. et sco. **¶** Vt pētōz peccet  
vidēdo corp⁹ xpī. s. p visum nō attingit cor-  
pus xpī s solū sacramtū ei⁹ qz. visus nō at-  
tingit ad substantiā corporis xpī s solū ad species  
sacmētales ut supradictū ē s ille q māducat  
nō solū sumit spēs sacrales s etiā xpm q ē sub-  
eīs. et iō a visione corporis xpī null⁹ phibet q  
sit sacm primū osecut⁹. s. baptismū. Vñ n ba-  
ptisati nō sunt admittēdi ad vidēdū corp⁹ xpī  
ut etiā patz p dponitiū. li. ecclīastice jerar. sed  
ad māducatōz nō sunt admittēdi nisi soli illi q  
nō tm sacraliter s etiā realiter xpo sunt diun-  
cti. **¶** Vt pētōz peccet tāgēdo corp⁹ xpī. s. q  
qñ nēcitas vrgz ut qz corp⁹ xpī caderz i lo-  
cū imūd nisi colligerz tūc nō peccat alias pec-  
cat ppter irreuerēciā. **¶** S otra pdicta videt⁹  
q sp peccat pētōz tāgēdo et vidēdo. qz beth-  
samite vidētes archā dñi sūt interfecti. i. reg.  
vi. et silr oza pcussus ē qz ipaz archā tetig⁹. ij  
reg. v. Ad qd dicēdūz q i⁹ n fuit figura tāgē-  
ciū et vidēciū xpm. s. bethsamite figurā gerūt  
simpliciū hui⁹ sacmēti archana videre volēciū

q ppter timorez frequēter pēit et moriunt⁹. et  
oza figurā gerit sacerdotū carnaliū q in pec-  
catis exntes ad oficiēdū accedūt. Nā aliq di-  
cūt q illa nocte cū vxore iacuer⁹. Lralis vero  
tō qre illi sūt interfecti est qz otra mādatū dñi  
fecerūt qz dñs pcepit. ut null⁹ de plebe eam  
detectā videret. Vñ b ut dicit glo. ibi licebat  
soli pōtēfici. pcepit etiā ut sacerdotes eā fer-  
rēt et iō vterqz otra pceptū fecerūt et iō pcus-  
si sūt. s. tho. et bon. **¶** Vt aliquis piciēdo cor-  
pus xpī in lucū gu⁹ peccet q sumēdo ipm cū  
osciētiā mortalis peccat. s. q sic primo qui  
dē qz ille b facerz ex itēcōne faciēdi iniuriāz  
sacramto qd nō intēdit pētōz indigne hoc sac-  
mētum suscipiēs. scdo qz bō peccator capax ē  
scie. vñ magis ē ap⁹ ad suscipiēdū b sacm  
q qcūqz alia creatura irrōnalis. vñ maxie ior-  
dinate vteret b sacro q piceret ipz canib⁹ vñ  
piceret ipm in lucū ad oculēdū hec tho.  
**¶** Equit⁹ videre de scdo. s. d his q hñt retra-  
here ab b sacramto ppter feditatē ut est  
pollucō nocturna et silia. Circa qd qrtū plu-  
ra. s. Vt pollucō nocturna et q pollucōnes  
hēant retrahere a sumpcōe eucharistie. s. in  
sommis n pē eē pētū pē eē tñ effect⁹ pēti vñ si  
gnū et iō osiderāda ē cā nocturne pollucōis.  
Sciēd igit⁹ q pollucō qñz puenit ex pcedētib⁹  
cogitacōib⁹ carnalibus. s. aut qñqz pnt esse  
sine peccato oino ut cū qz cā lectōis l dispur-  
tacōis cogit⁹ o talib⁹ cogitare. et si bō sit sine  
decupia et delectacōe n erūt cogitacōes immū-  
dē sed honeste ex qbz tñ pollucō seq p. ut pa-  
tet p aug. sup gen. ad lram li. xij. ipa inq⁹ fā-  
talia q sit i cogitacōib⁹ smocinātiis cū exps-  
sa fuerit i visione somniātiis ut inter illā et cō-  
iūctionē corp⁹ n discernat⁹ oinue mouet⁹ ca-  
ro. et sequit⁹ q cū mo⁹ sequit⁹. b tñ sine pētō  
q cū pētō a vigilātib⁹ dicit⁹ qd ut diceret⁹ p  
eulubio cogitacōis ē. qñqz vō sunt cogitacōes  
cedētes cū decupia et delectacōe et si allit cō-  
sensus erit pētū mortale sicut veniale. Qñqz  
pollucō puenit ex supfluitate cibi et pot⁹. et  
b etiā pē esse veniale vñ mortale. qñqz puenit  
ex infirmitate nature q n est pētū. Vñ etiā q  
dā vigilādo sine peccato fluxū semis paciūt⁹  
qñqz ex supfluitate nature q etiā ē sine pecca-  
to. puta qz semē qd fluit ē supfluitas sanguis  
sñm plm. qñqz ex demonū illusiōe q fātalmar-  
ta mouere pnt ex quoz appicōe pollucō seq  
tur. b aut qñqz puenit ex pcedēti negligēcia  
pparacōis ad deuocōz vñ oōz q pē esse venia-  
le pētū vñ mortale. qñqz etiā ex neqcia demo-  
nū ipēdire volēciū a receptōe b⁹ sacmēti. Si i  
q⁹ pollucō nocturna pueniat ex aliq pdcāz  
eāru q sūt cū mortali pētō p certo l pbabili-  
ter timet⁹ esse. Dicēdūz est q ipedit necessario  
sumpcōz hui⁹ sacmēti. qz licz ipa sñm se n pos-  
sit esse mortale pētū. hz tñ mortale pētū ane-  
xū rōe sue cāe. Si vō pueniat ex cā q sit tm pec-  
catūz veniale non impedit necessario ita scili-  
cet q homo sumēdo sit reus corporis et sangui-  
nis dñi. impedit tñ de cōgruo ppter duo quo-  
rū vñū semp accidit. s. feditas corporalis cuz q  
ppter reuerēciā sacramti n decet accedere ad

altare. **V**n et volentes tãgere aliqd sacramentum  
manu lauãt nisi forte talis immundicia sit ppe  
tua vel diuturna vt est lepra vel fluxus sanguis  
vel aliqd aliud. **S**ecundũ est euagacõ me-  
tis q sequitur pollucõ nocturnã p̄cipue quã  
do cũ turpi cogitacõe vñ imaginacõe d̄igit.  
**D**e pollucõe vñ q̄ puenit ex crapula veniali  
distiguit i decreto q̄ aut sentit i somnis ima-  
ginacõ turpis et sic impedit de ogruo tã a sũ-  
pcõne huius sacramenti q̄ a d̄fectõne. **A**ut n̄ sen-  
tit et sic nõ impedit a sumpcõne huius sacramen-  
ti. impedit tñ de ogruo a d̄fectõne. **S**i vñ pol-  
lucõ pueniat ex cã q̄ sit sine peccato vt ex na-  
ture supfluitate vñ infirmitate nõ est timẽda  
q̄ vt dicit greg. hãc aim⁹ nesciẽs ptulisse ma-  
gis dolend⁹ est q̄ fecisse. vñ a neutro impedit.  
**E**t idẽ dicend⁹ e qñ pollucõ puenit ex cogita-  
cõne q̄ fuit oino sine peccato. **P**ollucõ vñ q̄  
puenit ex dyabolica illusiõne et si sine pecca-  
to sit impedit tñ de ogruo. vñ p̄sidor⁹. q̄squis  
nocturna illusione polluit licet ex memoriã  
turpiũ cogitacõnũ se putat. inquãtũ tñ vt hic  
temptaret culpe sue attribuat suãqz immũdi-  
ciã statim fletibus tergat. **S**i tñ euidenter ap-  
pareat q̄ dyabol⁹ conat⁹ auferre fructus eu-  
charistie p̄tõmũcare si nõ ded⁹ cãm pollucõ  
ni sed magis cãm d̄trariã et h̄ sepe accidit in  
festis qñ est cõicandũ. vt legit⁹ in collacõib⁹  
patrũ. q̄ cũ quidã frater pollucõnem patere⁹  
s̄ in festis qñ erat cõicandũ. seniores d̄perto  
q̄ ab eo nulla p̄cesserat cãm decreuerunt q̄ p̄-  
ter h̄ nullo mō a cõione cessaret ita cessauit il-  
lusio demonũ. **I**ntelligend⁹ tñ q̄ impedimẽtũ  
q̄ ex d̄trarietate puenit postponi debet p̄-  
ter aliquã necessitatẽ. puta vt greg. di. et ha-  
bet di. vj. testm. cũ forsan aliquñ dies festus  
exigit in quo p̄lat⁹ celebrare d̄suevit aut ex-  
hibere misterũ p̄ eo q̄ ali⁹ p̄sbyter deest et  
necessitas cogit et ille mod⁹ dicẽdi d̄sonat vñ  
bis greg. et ysi. que habent di. vj. testm. et. c.  
non est p̄ctm. **S**i ergo q̄rat⁹ vtz s̄p qñ q̄s pol-  
luit cessare debeat. **D**icend⁹ qñ s̄nciat inq̄na  
cõnem illã inclinasse multũ aiaz d̄sulendũ est  
set ei q̄ faceret sacramto reuerenciã si aut ma-  
gis expeditã naturã s̄nciat et vltari⁹ deuocõ  
vel solemnitas vñ aliud qd multũ recõpenset  
ad sumẽdũ trahat. tũc arbitroz ipz sine remoz  
su d̄scie accedere posse. hec bon⁹. **I**te s̄m tho.  
in q̄rto suo polluc⁹ tali pollucõne q̄ nõ impe-  
dit necessario. deberet celebrare p̄ alio q̄ in  
peccato mortali esset ne celebrãdo mortaliter  
peccaret. **V**tz pollucõ que in somno inci-  
pit et i vigilia desinit peccatũ sit. **S**i s̄m tho.  
pollucõ qñtũ ad meritũ vñ demeritũ magis  
iudicat⁹ s̄m p̄cipiũ q̄ s̄m finez q̄ corp̄alis  
motus nõ p̄tinz ad meritũ vñ demeritũ nisi se-  
cundum q̄ a volũtate causatur exquo autem  
ille mot⁹ est excitat⁹ in dormiẽdo nõ subiact⁹  
vltari⁹ volũtati vigilantis. **N**ec reputat⁹ e-  
uigilasse dormiẽs quousqz recuperaverit vñ  
aut vñsum p̄t tam d̄tingere q̄ i ipa euigilacõe  
peccatũ oriat⁹. s̄. si pollucõ placeat p̄pter de-  
lectacõz q̄ qdem d̄placẽcia si sit ex surzepeõne  
ent venial. **S**i aut cũ d̄sensu deliberatiuo et

p̄cipue cũ appetitu futuri e mortal. **I**lla tñ d̄  
placẽcia n̄ facit p̄teritã pollucõz esse p̄ctm qz  
n̄ e ei⁹ cã s̄z ipa i se e p̄ctm. si aut placeat vt e  
nature exoneracõ n̄ est p̄ctm. **V**tz pollucõ  
diugal d̄cat retrahere a sumpcõne eucharistie  
**S**i coit⁹ diugal si sit sine p̄ctõ vt si fiat cã p̄-  
lis generãde vñ debiti reddẽdi. n̄ alia rõe re-  
trah⁹ ab h̄ sacramto q̄ pollucõ nocturna que  
accid⁹ sine p̄ctõ. s̄. p̄pter imundiciã corp̄is et  
distractõz metis. rõe cui⁹ di. hiero⁹ sup. **M**.  
et h̄etur. xxij. q. iij. sciat⁹ si panes p̄p̄is ab  
his q̄ vxores tetigerãt d̄medi n̄ poterãt q̄nto-  
magis paiz q̄ de celo descẽdit nõ p̄t ab his q̄  
diugalib⁹ paulo añ adheferũt amplexib⁹ vt  
olari. n̄ qz nupcias d̄denem⁹ s̄z qz eo tpe quo  
carnes agni pascal m̄ducaturũ sum⁹ a carna-  
lib⁹ opib⁹ vacaẽ dem⁹ s̄z qz h̄ s̄m d̄gruitatẽ  
n̄ s̄m necessitatẽ e itelligend⁹. iō di. gg. et h̄e-  
tur. e. q. vir cũ p̄p̄a. q̄ tal⁹ e suo iudicõ reliqñ  
dus. **S**i aut voluptas d̄net i ope carnis vt i-  
bidẽ gg. subd⁹ tũc p̄hiberi d̄z ne accedat ad  
h̄ sacrm nisi p̄zi⁹ fuerit lot⁹ aq. s̄. penitẽcie  
**A**liq tñ distiguit q̄ voluptas p̄t d̄nari du-  
f. aut ita q̄ moneat ad d̄gnosced⁹ p̄pter forni-  
cacõz vitãdã et sic d̄z abstinẽ d̄ ogruo. aut p̄-  
ter explẽdã libidinẽ et sic abstinere d̄z necõ  
qñ d̄gnoscit vxorẽ vt meretricẽ. xxij. q. iij.  
vir cũ p̄p̄a i tex. et glo. **I**te nota q̄ d̄. cõ. di. ij.  
et ois h̄o. d̄z q̄ q̄ vult d̄mũicare d̄z abstinere  
ab vxore p̄p̄a trib⁹ aut. iij. aut. v. dieb⁹ et i-  
tellige s̄m jo. q̄ d̄z abstinere q̄ntũ e in se et n̄  
d̄z exigere s̄z exact⁹ tenet⁹ reddere. s̄z illd⁹ n̄ e  
p̄ceptũ s̄z d̄siliũ. **V**tz mulier m̄struata ar-  
ceat⁹ a p̄ceptõne corp̄is xpi. **S**i q̄ nõ nec etiã  
mulier statim post p̄tũ qz illa immũdicia e pu-  
re natural si tñ ex reuerenciã recipe nõ p̄sumit  
vñ qd pl⁹ e ab ingressu ecclie abstinere volue-  
rit e laudãda si tñ recepit n̄ est iudicãda. di.  
l. c. i. et. c. ad ei⁹ et ex. de purifi. c. i. **S**imili-  
ter dici p̄t de illa ifirmitate q̄ d̄z leniti. xv. se-  
mis flux⁹. **V**tz somniũ homicidij ipediat  
**S**i s̄oniũ h̄moi n̄ iduc⁹ immũdiciã corp̄is nec  
tãtaz distractõz metis sicut somniũ fornicaci-  
onis p̄pter inteliõz delectacõis si tñ somniũ  
homicidij pueiat ex cã q̄ e p̄ctm mortale ipe-  
dit rõe sue cãe a supcõne sacramenti h̄ tho.

**E**quit⁹ videre de tercõ. s̄. d̄ his q̄ h̄nt retra-  
here a supcõne eucharistie p̄pter statuti d̄-  
gruitatẽ. et cã h̄ q̄runt⁹ plura. s̄. vtz cib⁹ vñ  
pot⁹ p̄assump⁹ ipediat supcõz h̄ sacramti. **S**i  
q̄ sic ex. de cele. mis. ex p̄te i tex. et glo. d̄. **E**t  
h̄o triplici rõe primo vt aug⁹. dicit ob hono-  
rẽ sacramti vt. s̄. p̄zi⁹ i os intret nõdũ infectũ  
aliquo cibo l̄ potu. de d̄se. di. ij. liq̄do. scdõ  
p̄pter significacõz vt. s̄. d̄et⁹ itelligi q̄ xps q̄ e  
res h̄ sacramti. et caritas ei⁹ primo fũdari d̄z  
in cordib⁹ nr̄is s̄m i⁹ **M**. vj. primũ q̄rite re-  
gnũ dei. et p̄pter piculũ vomit⁹ vñ ebrietatis  
q̄ qñqz d̄tingũt qñ hoies inordiate potib⁹ l̄  
cibis vtũtur. sicut apostol⁹ di. i. cor. xj. ali⁹  
quidẽ esurit ali⁹ aut ebri⁹ est. **E**xciptũtur tñ i  
firmi qui statim sunt d̄municandi etiã post cu-  
bum si de eoz piculo timet⁹ ne sine d̄munio-  
ne decedant quia necessitas leges non habet

de ose. di. ij. p̄biter. p̄biter infirmū statū cōi  
cet ne sine cōione decedat. Capitulu autē illō  
qd̄ h̄et de ose. di. i. sacra. sacra inq̄t altaris n̄  
nisi a ieiunio celebrētur p̄ter diē q̄d̄ cena dñi  
celebrat. loquit̄ de cōsuetudinē aliq̄n ap̄ ali  
quos obsequata ad representacōz cene dñi die il  
la. s. iouis facte. ut a nō ieiunio corp⁹ xp̄i su  
mere s̄ h̄ mō ē abrogatū ut em̄ dicit aug⁹. c.  
p̄dicto p̄ vniuersūz orbē mos ille h̄uat̄ ut. s.  
corp⁹ xp̄i a ieiunio sumat. **S** obicit̄ q̄ dñs d̄  
dit hoc sacramtū aplis p̄ cenā. jo. xij. **H** q̄  
illa hora quēmes fuit prime institucōi ut d̄  
ctū fuit supra. s̄ n̄ d̄ueit n̄ro vsui q̄ institucō  
respicit effectū sacri. s̄ vsus vltērius p̄donei  
tatē suscipiētis ut q̄ h̄o plen⁹ nō est apt⁹ ad  
pagendū spūalia iō hoc seruare n̄ d̄z ecclesia  
**N**ec ē simile de aplis q̄ ip̄i sobrie cōmederāt  
exēplo xp̄i et cōmederāt cibū pascale q̄ quodā  
mō spūalis erat q̄ntū ad rōz signādi. **V**trū  
sumpcō aq̄ v̄l alteri⁹ pot⁹ v̄l cibi i mima q̄n  
titate. v̄l eē reliq̄arū cibi i ore remanēciū i pe  
diat̄. **H** duplex ē ieiunium. s. nature qd̄ dicit̄ pri  
uacōz cuiuscūq̄z p̄assumpti p̄ modū cibi vel po  
tus et tale ieiunium requirit̄ ad h̄ sacramtū ap̄  
ter p̄dictā et iō post sumpcōz aq̄ v̄l alteri⁹ ci  
bi v̄l pot⁹ l̄ medicie eē i mima q̄ntitate n̄ licz  
sumere h̄ sacm̄ et q̄ cōtra fecerit excoicacōni  
subiaceb̄ al̄ b̄nficō erit p̄uad⁹. ar. ex. de ac  
cu. si cōstitit. et. vij. q. i. nihil. vbi dicit̄ nichil  
refert vtrū aliq̄d h̄mōi nutriet p̄ se l̄ cū alijs  
dūmō sumat̄ p̄ modū cibi l̄ pot⁹. reliq̄e tñ cibi  
remanētes i ore si casualiter degluciant̄ non  
impediūt q̄ nō traiciūt̄ p̄ modū cibi v̄l pot⁹  
sed p̄ modū saluē. **E**t eodē mō est de reliq̄is aq̄  
et vini q̄b⁹ os abluūt̄ dūmō non traiciant̄ in  
magna q̄ntitate s̄ p̄mixta saluē qd̄ vitari nō  
p̄t h̄c tho. **S**m etiā nich. si p̄biter añ missaz  
os suū p̄pter reuerēciā sacri aq̄ lauet et a cau  
aliq̄ gutta aq̄ illi⁹ stomachū intret nō p̄pter  
hoc tenet̄ missam dimittere celebrare. maxie  
i die solēni. q̄ h̄ nō videt̄ impedire dignā p̄  
paracōz p̄biteri nec reuerēciā sacramēti. **E**t  
de similib⁹ idē iudiciū h̄eat̄. **E**t eiusdē sentē  
cie est hosti. **S**ec⁹ est si ex p̄posito illā guttam  
deglutiret s̄m vtrūq̄z est ar. xv. q. vj. c. i. **A**li  
ud est ieiunium ecclesie qd̄. s. statuit̄ ad carnis  
maceracōnē. et istud nō impedit̄ p̄pter p̄dictā  
q̄ p̄dicta n̄ multū nutriūt̄ s̄ magis ad alterā  
dū sumūt̄. **V**trū cib⁹ v̄l pot⁹ p̄assūp̄t i no  
cte p̄fūda impediāt̄. **H** licz p̄icipiū diei s̄m  
diuersos diuersimode sumat̄. ecclesia tñ s̄m  
curiā romanā diē incip̄t a media nocte et fin̄t  
in medio noctis sequētis ex de offi. iudi. de  
le. cōsuluit. et ideo si post mediā noctē aliq̄s  
aliquid sumpserit p̄ modū cibi v̄l pot⁹ nō p̄t  
eadem die h̄ sacramētum sumere p̄t v̄o añ me  
diā noctē. **N**ec refert vtrū p̄ cibū l̄ potū doz  
mierit aut eē si cib⁹ digest⁹ sit q̄ ad p̄ceptū  
refert aut quo ad turbacōnē mētis quā h̄oies  
paciūtur p̄pter infoneitātē v̄l indigestionē in  
quib⁹ sumēs p̄turbat̄ iō ad sumpcōz hui⁹ sa  
cramēti inept⁹ reddit̄ h̄ tho. **P**ost. aut dicit̄ q̄  
p̄biter cibo v̄l potu sumpto p̄ nimia siti cele  
brare poterit si tāto tpe dormierit v̄l etiam si

ne dormicōne q̄enerit q̄ cib⁹ digest⁹ esse pos  
sit s̄d ego nō credo sibi q̄ q̄ntuncūq̄z dormi  
eret de mane vsq̄ ad nonā nō possz dici q̄ ie  
iun⁹ essz. loquēdo de ieiunio qd̄ requirit̄ ad h̄  
sacramētū. **V**trū h̄ sacramto sumpto liceat  
statim cibū sumere v̄l potū. **H** maria deuocō  
requirit̄ in sumpcōe hui⁹ sacramēti q̄ tñc p  
cipit̄ ei⁹ effect⁹ h̄c aut deuocō magis impe  
dit̄ p̄cedēciā q̄ p̄sequēciā et iō magis est i  
stitutū q̄ h̄oies ieiunēt añ sumpcōz hui⁹ sac  
ramēti q̄ post d̄z tñ esse aliq̄ mora inter sumpti  
onem h̄ sacramti et alios cibos. s. vsq̄ ad cō  
sumpcōz illarū speciez siue alteracōz p̄pter  
reuerēciā etiā. q̄ tñ illa alteracō cito fit non  
oportet q̄ mora sit multū magna. **V**n̄ et vni  
uersa ozo actōis q̄ciāz post cōionē dicit̄ et  
cōicantes etiā dicāt suas ozoēs priuatas. **S**e  
cundū tñ antiquos canones statutū fuit a pa  
pa clemēte tercō ut habet̄ de ose. di. ij. trib⁹  
v. si igit̄. q̄si mane dñica porcō editur ergo  
ieiunet vsq̄ ad sextā qui eā sumpserūt. et si ho  
ra terciā v̄l q̄rta acceperūt ieiunēt vsq̄ ad ve  
sp̄rā. antiquit̄ em̄ rari⁹ missaz solēnia cele  
brabant̄ et cū maiozi p̄paracōne. **N**ūc aut q̄  
frequēci⁹ oportet sacra misteria celebrare n̄  
posset defacili obsequari. et iō est p̄ cōsuetudinē  
cōtrariā abrogatū h̄ tho.

**De efficacia eucharistie ti. xix.**

**D**einde cōsiderādum est de efficacia sac  
ramēti eucharistie. et primo q̄s sit effe  
ct⁹ hui⁹ sacramti. scdo in quib⁹ h̄eat  
effectū. **C**irca primū sciēdum q̄ p̄ h̄ sacram  
tū primo grā cōfert̄. omēm em̄ effectū quē fa  
cit cib⁹ et pot⁹ q̄ntū ad vitā corp̄alē. facit e  
ciam h̄ sacramtū q̄ntū ad vitā spūalem. jo. vj.  
caro mea vere est cib⁹ et san. m. vere est pot⁹  
vñ reficit spūaliter qd̄ sine gracia esse non p̄t  
vñ h̄ sacramtū grām cōfert̄. cōfert̄ aut grā spū  
tialiter cū v̄tute caritatis. **V**n̄ dām. opat̄ i⁹z  
carboni carbo em̄ nō est simpliciter lignū sed  
igni vnitū. ita et panis iste nō est simpliciter  
panis sed panis cōiunct⁹ diuinitati. **S**icut au  
tem dicit greg. in omel. pent. **A**mor dei nō ē  
ociosus opat̄ em̄ magna si est. et ideo p̄ h̄ sac  
ramētum q̄ntū est de sui v̄tute non tñ habet̄ g  
cie et v̄tutis cōfert̄ sed etiā excitat̄ in actū se  
cundū illud. ij. cor. ix. caritas xp̄i v̄rget nos  
**I**nde est q̄ ex v̄tute hui⁹ sacramti aia spūali  
ter pficit̄ p̄ h̄ q̄ delectat̄ et quodā mō inebri  
at̄ a dulcedie bonitatis diuine s̄m illō can.  
v. cōmedite amici m. et inebri. carissimi. **S**cdo  
v̄tutes augent̄. sicut p̄ cibū corp̄alē corpus  
augmētāt̄. **P**hinc dyo⁹ dicit q̄ eucharistia p̄  
fectuā h̄z v̄tutē qd̄ nō esset nisi p̄ augmētum  
v̄tutū. **T**ercō p̄ctā venialia remittūt̄ p̄ q̄ fer  
uor caritatis minuit̄ sicut p̄ corp̄alē cibū re  
staurat̄ qd̄ quotidie depdit̄. vñ ambro. li. de  
sacramtis dicit q̄ ille panis quotidie sumit̄ i  
remediū quotidianē fragilitatis. **R**emittunt̄  
aut p̄ h̄ sacramtū nō oia venialia sed plura l̄  
pauciora s̄m q̄ h̄o magis v̄l min⁹ se disponit  
et caritas vigoratur cōtra illa. remittūt̄ aut  
illō veniale v̄l illa ad curus vel quozū remis  
sionem homo magis se disponit h̄ bon. et pe.

Quarto etiā qñqz remitti<sup>r</sup> peccatū mortale ut  
qñ fuitur ab eo q est in peccato mortali c<sup>9</sup> cō  
sciēciā n hz et affectū. forte ei pmo n fuit cōtri  
t<sup>9</sup> s<sup>9</sup> duote et ruerēter accedēs cōleq<sup>r</sup> p h sac  
mētū grāz caritatis q cōtricōz pficit et remissi  
onē pēti. Quito hoi tā sumētū q etiā offerētū  
q ē illis p qbz h sacramētūz offert<sup>r</sup> s<sup>9</sup>m mod  
et quantitatē sue deuocōnis et feruoris pena  
peccati remittit<sup>r</sup>. Sexto hō a peccatis pserua<sup>r</sup>  
tum qz p ipm spūaliter roborat<sup>r</sup> s<sup>9</sup>m illud p s  
panis cor hō. cōfirmat. tū qz p ipm inqntum ē  
signū quoddā passionis xpi p quā deuicti sūt  
demonēs impugnatō demonū repellitur. Vñ  
criso<sup>9</sup>. dicit sup io. ut leones flāmam spirātes  
sic ab illa mensa discedim<sup>9</sup> terribiles effectū  
in animo. De hui<sup>9</sup> sacramēti efficacia loquēs  
inno. et qñ omēs ei<sup>9</sup> effect<sup>9</sup> supradictos bre  
uiter cōphēdēs dicit. eucharistia liberat a ma  
lo cōseruat in bono delz venialia et canet mor  
talia. hui<sup>9</sup> etiā vūte sacramēti omēs vūtes  
res augentur oim grāciāz fruct<sup>9</sup> exuberant  
Impeditur autē efficacia hui<sup>9</sup> sacramēti aliq<sup>o</sup>  
mō p venialia. Peccata em venialia duplici  
ter accipi possunt. vno mō. put sunt pterita. a  
lio<sup>o</sup> put sunt actū. pmo qdē mō peccata ven  
alia nullo mō impediūt effectū hui<sup>9</sup> sacramē  
ti pē em cōtingere q aliquis post multa pecca  
ta cōtra venialia deuote accedat ad hō sacra  
mētum et plenarie cōsequatur hui<sup>9</sup> sacramēti  
effectū. Secūdo autē mō peccata venialia nō  
ex toto impediūt hui<sup>9</sup> sacramēti effectum sed  
in parte. dictū est em q effect<sup>9</sup> hui<sup>9</sup> sacramē  
ti nō solū est adepcō habitualis gracie et car  
nitatis sed etiā est quedā refectio actualis spi  
ritualis dulcedinis. que quidem impedit<sup>r</sup> si a  
liquis accedat ad hoc sacramētum mente di  
stracta p peccata venialia. nō autē tollitur au  
gmentū spiritualis gracie et caritatis. cū omī  
bus pdictis ouenit tho. in sum.

**S**equitur videre d scdo. s. in quib<sup>9</sup> habeat  
efficaciam sacramētūz eucharistie. Et cir  
ca hoc querunt<sup>r</sup> plura. s. Vñ. habeat efficaciam  
am in quolibet viro iusto. hō sacramētum nō  
habet efficaciam in aliquo nisi digne accedat  
digne autez accedit qui se pparat sicut debet  
Tantū vero sacramētum accipe sicut alium ci  
bum nō est cōgruū nec fructuosum erit qz in h  
sacramēto est pñs diuina maiestas et summa  
exprimitur caritas iō debet recipi cū honore  
et deuocōne. et qz sic nō recipit<sup>r</sup> tant<sup>9</sup> hospes  
in immūdo hospicō. necesse est ut hō deo ho  
spiciū pparet p sui diiudicacōnem et qz nul  
lus hospiciū hospiti parat nisi eū cognoscat  
necesse ē q istū cibū ab alijs discernat. Ad h  
ergo q hoc sacramētum in aliquo habeat effi  
caciā oportet primo istū cibū ab alijs discern  
nere p fidem. scdo hospiciū parare p sui pba  
cōnem. terco in hospicō pato recipe cū bono  
re et deuocōne primū et scdm hēm<sup>9</sup>. i. cor. xi  
primum ibi non diiudicās corp<sup>9</sup> xpi. scdm i  
bi pbet autē se ipm hō. terciū in zacheo. Et qz  
multi recipiūt h sacramētum qui se nō pparāt  
debite iō multi imbecilles et infirmi et dor  
multi. Cū ergo queritur vñ. vir iustus recipit

at sacramēti efficaciam. Dicendū qñ pparat se  
recipit. Alioqn si ex quadā corrupcōne vñ di  
stractione nō pparet se debite aut nullaz aut  
modicā reportat efficaciam. Licet nō incurzat  
mortalem offensionē hō bon. Vñ. h sacramē  
tum in aliquo peccatore efficaciam habeat. s.  
qui est in mortali peccato. hō nō est limitan  
da dei largitas qñ in hoc sacramēto possit fa  
cere et aliqn faciat omis culpe remissionē. sed  
secundū forū cōmune et generalem racōnez in  
sticōnis hui<sup>9</sup> sacramēti dicendū est q illud  
sacramētum datū est in cibum illis qui sunt de  
corpe cristi mistico et omēs tales hnt caritatē  
ideo effectū habet in solis iustis. effect<sup>9</sup> autē  
in iustis est liberacō a culpa veniali et pserua  
cō a mortali ut supra patuit. hec bon. Vñ.  
hoc sacramētum pfit tñ sumētūz. hō q nō sed  
etiā alijs. Nam sicut dictum est h sacramētum  
nō tñ est sacramētūz sed etiā sacrificiū. inquā  
tum em in hoc sacramēto repēntat<sup>r</sup> passio xpi  
p quam xps obrulit se hostiā deo. ut dicit<sup>r</sup> ad  
eph. v. habz rōnem sacrificij. s. inquātūz in h  
sacramēto tradit<sup>r</sup> inuisibilis grācia sub visibi  
li specie hz rōnem sacramēti. sic igit<sup>r</sup>. h sacra  
mentū pdest sumētūz et p modū sacramēti et  
p modū sacrificij qz p oibus sumētūz offer  
tur dicit<sup>r</sup> em in canone misse quotquot ex hac  
zē. vsqz grācia repleamur. s. alijs q nō sumūt p  
dest p modū sacrificij inquātum p eoz salu  
te offertur. Vnde et in canone misse dicit<sup>r</sup> me  
mento. zē. vsqz in columitatis sue. et vtrumqz  
modū cōficiendi dñs exprimit. M<sup>9</sup>. xxiij. qui p  
vobis. s. sumētūz et p multis. s. alijs effun  
det<sup>r</sup> in remis. pecca. hec tho. Vñ. hoc sac  
mentum habeat suū effectū in omib<sup>9</sup> p qbus  
offertur. hō q nō. nā sicut passio cristi pdest  
quidem oibus qntū ad sufficiēciam et ad re  
missionē culpe et adepcōz gracie et glorie. sed  
effectū nō hz nisi in illis qui passioni xpi cōiū  
gun<sup>r</sup> p fidem et caritatē. ita etiā h sacramētūz  
qd est memoriale dñice passionis nō hz suū ef  
fectū nisi in illis qui cōiūgūtur huic sacramē  
to p fidē et caritatē. Vñ aug<sup>9</sup>. dicit ad renatū  
quis offerat corp<sup>9</sup> cristi nisi p his q sunt mē  
bra xpi. Vñ et i canone misse nō orat<sup>r</sup> p his q  
sunt ex ecclesiā. Illis tñ pdest pl<sup>9</sup> vel minus  
s<sup>9</sup>m modū deuocōis eoz. hec tho. Vñ. su  
mere plures hostias cōsecratas simul in eadez  
missa magis pfit sumētūz vel etiā illis p qui  
bus sunt oblate q sumere vnam tantū. hō q  
nō nā sumpcō pñet ad rōnem sacramēti s. ob  
lacō pñet ad racōnem sacrificij et ideo ex h  
q aliquis sumit corpus xpi semel vñ pluries  
nō accrescit alijs aliqd iuuamē. similiter etiā  
nec ex hoc q sacerdos cōsecrat plures hostias  
in vna missa multiplicat<sup>r</sup> effect<sup>9</sup> hui<sup>9</sup> sacramē  
ti qz nō est nisi vnū sacramētū nichil em pl<sup>9</sup> ē  
vūtis i multis hostijs cōsecratis q in vna. cū  
sub omib<sup>9</sup> et sub vna nō sit nisi tot<sup>9</sup> xps. Vñ  
nec si aliquis plures hostias cōsecratas i vna  
missa simul sumat pcpit maiore effectū sacra  
mentū. In pluri<sup>9</sup> vero missis multiplicat<sup>r</sup> sac  
ficij oblacō et iō multiplicatur effect<sup>9</sup> sacri  
ficij. hec tho.